

Nr 74

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående viss omorganisation av lantmäteriväsendet och rikets allmänna kartverk, m. m.; given Stockholms slott den 4 mars 1960.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Gösta Netzen

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen förordas vissa ändringar i fråga om lantmäteriets organisation m. m. i syfte att effektivisera verksamheten. Därvid har eftersträfvats att göra organisationen sådan att den smidigt medger förskjutningar av arbetsinsatserna såväl i fråga om inriktning som beträffande lokalisering. Genom rationaliseringsåtgärder åsyftas att ge lantmäteriorganisationen tillräcklig kapacitet i förhållande till efterfrågan på dess tjänster.

Vad först beträffar lantmäteristyrelsen föreslås, att ett till lantmäteriets distriktsorganisation nu hörande centralkontor för fotogrammetriska, beräkningstekniska och fastighetstekniska uppgifter inordnas i styrelsen. I fråga om länslantmäterikontoren förordas en ej oväsentlig utbyggnad av kontorens personella resurser för arkivservice åt förrättningsorganisationerna.

Angående lantmäteriets distriktsorganisation framlägges förslag om en viss begränsning av antalet lantmåteridistrikt. Samtidigt stärkes arbetskapaciteten genom att alltför små förrättningsenheter undvikas. En ny indelning av landet i högst 110 lantmåteridistrikt föreslås skola fastställas per den 1 januari 1961. I betraktande av det stora behovet av fastighetsregleringar avseende omarrondering och storleksrationalisering på såväl skogsbrukets som jordbrukets område förordas, att vid sidan av lantmåteridistrikten skall finnas specialorganisationer för främst fastighetsreglerings-

uppgifter till det antal som tillgången på för uppgifterna lämplig personal medger. Även för vissa andra uppgifter avses specialorganisationer kunna inrättas. Det totala antalet specialorganisationer antages tills vidare komma att uppgå till 35. I rationaliseringssyfte förordas vidare, att inom förrättningsorganisationerna skall genomföras delegering av arbetsuppgifter från lantmätare till mätningstekniker samt från sådana till annan biträdespersonal.

Härjämte föreslås vissa dispositioner i avsikt att i ej ringa mån förbättra tillgången på biträdespersonal i kontorstjänst inom lantmäteriorganisationen. Samtidigt framlägges förslag till vissa lönegradsförändringar för ett antal tjänster i lantmäteriet tillhörande såväl lantmätar- som mätningstekniker- som biträdeskategorierna. Ävenså må nämnas, att ett betydande belopp avses att ställas till förfogande för anskaffande av tids- och arbetsbesparande utrustning.

I propositionen förordas också vissa organisationsändringar vid rikets allmänna kartverk. Dessa förslag avser i första hand den fotogrammetriska verksamheten vid verket. Bland annat avses att den 1 juli 1961 en övergång skall ske till en affärsmässig driftsform för sagda verksamhet samt en sammanslagning av verkets fotogrammetriska byrå och beställningsavdelning. Det föreslås även, att arbetet med upprättande av ekonomisk karta över Kopparbergs län skall påbörjas under nästa budgetår samt att en kontinuerlig och systematisk flygfotografering av i princip hela landet skall komma till stånd.

Spörsmålet om en sammanföring i någon form av rikets allmänna kartverk och lantmäteriet anses böra anstå till dess den i 1960 års statsverksproposition omnämnda utredningen berörande rationaliseringsorganen på jordbrukets och skogsbrukets områden slutförts. Samverkan lantmäteriet och kartverket emellan avses dock att komma till stånd i ökad utsträckning i fråga om vissa fotogrammetriska och geodetiska arbetsuppgifter. Bland annat uttalas, att vid kartverket bör inrättas ett arkiv för material från geodetiska mätningar och att vid länslantmäterikontor skall deponeras fotogrammetriskt bildmaterial m. m. så att dessa kontor skall kunna fungera som beställningscentraler vid rekvisition av sådant material från myndigheters och enskildas sida.

I propositionen äskas medel för nästa budgetår beträffande till lantmäteri- och kartväsendet hänförliga anslag. Härvid förordas en med i runt tal 1 790 000 kronor ökad medelsanvisning, varav omkring 1 040 000 kronor belöper på kostnadsändringar av automatisk karaktär. Samtidigt underställes riksdagen förslag om principer för en ny lantmäteritaxa.

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
4 mars 1960.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, NORDLANDER.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Netzén, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter frågor angående *viss omorganisation av lantmäteriväsendet och rikets allmänna kartverk m. m.* samt anför följande.

I. Inledning

Genom beslut den 29 juni 1956 bemyndigade Kungl. Maj:t dåvarande statsrådet Hjalmar Nilsson att tillkalla högst sju sakkunniga för att verkställa utredning rörande organisationen av den av lantmäteriväsendet och rikets allmänna kartverk bedrivna verksamheten.

Jämlikt nämnda bemyndigande tillkallades den 2 juli 1956 såsom sakkunniga landshövdingen B. A. Fallenius, ordförande, ledamöterna av riksdagens andra kammare hemmansägaren B. F. Jansson och fiskaren H. S. Levin, dåvarande ledamoten av riksdagens andra kammare bokhållaren J. G. Löfroth, överdirektören J. B. Lundgren samt numera överdirektören K. A. Lindbergson. Den 5 november 1956 tillkallades såsom ytterligare sakkunnig numera generaldirektören L. Öjborn, vilken tidigare varit förordnad som expert hos utredningen.

De sakkunniga, som antagit namnet 1956 års lantmäterikommitté, har den 15 september 1959 avlämnat *betänkande angående lantmäteriväsendets och kartverkets organisation* (SOU 1959:30).

Över betänkandet har — i vissa fall efter hörande av underlydande och andra organ — *remissyttranden* avgivits av statskontoret, riksräkenskapsverket, statens sakrevision, lantmäteristyrelsen, rikets allmänna kartverk, byggnadsstyrelsen, lantbruksstyrelsen, skogsstyrelsen, domänstyrelsen, chefen för försvarsstaben, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen, samtliga länsstyrelser, statens organisationsnämnd, kompetensutredningen, Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund, Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet Landsbygdens folk, Sveriges skogs-

ägareförbund, Svenska kommunal-tekniska föreningen, Airborne Mapping Ltd AB, Sveriges lantmätareförening, Lantmåteriteknikernas riksförening, Föreningen Kvinnliga befattningshavare inom lantmåteristaten, Lantmåteriets arkivförening, Rikets allmänna kartverks tjänstemannaförening samt Rikets allmänna kartverks personalförening. I anledning av betänkandet har vidare skrifter inkommit från Svenska arkitekters riksförbund; Oskarshamns stad; Broby kommun; Klippans köping m. fl. kommuner inom Klippans lantmåteridistrikt; Södra Hallands kommunalförbund; Karups kommun; Årstads kommun; Högvads kommun; Munkfors köping; Årjängs köping samt Holmedals, Töcksmarks och Silleruds kommuner; Gillberga kommun; Värmlandsnäs kommun; Sunne köping och Stora Sunne kommun; Ekshärads, Norra Ny och Finnskoga-Dalby kommuner; Järna, Äppelbo och Nås kommuner; Järvsö kommun; Sköns köping, Timrå köping och Alnö, Hässjö och Indals-Lidens kommuner samt Nordmalings kommun.

I ett den 28 juni 1955 avlämnat *betänkande angående flygfotogrammetrisk verksamhet* (SOU 1955: 26) har 1953 års fotogrammetriutredning bl. a. upptagit vissa frågor rörande dels flygfotograferingsverksamheten, dels organisationen av rikets allmänna kartverks fotogrammetriska verksamhet dels ock kartverkskommissionens ombildande till en kartverksstyrelse. *Remissyttranden* över betänkandet har avgivits av ett stort antal myndigheter, organisationer och sammanslutningar.

Genom beslut den 17 april 1959 uppdrog Kungl. Maj:t åt rikets allmänna kartverk att verkställa en översyn av långtidsplanerna för den officiella kartläggningen och att efter samråd med lantmåteristyrelsen, lantbruksstyrelsen och skogsstyrelsen inkomma med av utredningen föranledda förslag.

I anledning härav har kartverket i skrivelse den 7 september 1959 framlagt delförslag rörande *provisoriska åtgärder för att påskynda den ekonomiska och den topografiska kartläggningen* samt rörande *förbättrad service beträffande fotogrammetriskt material*. *Remissyttrande* häröver har avgivits av chefen för försvarsstaben.

I årets statsverksproposition (bil. 11 p. 123—134) har Kungl. Maj:t på min hemställan föreslagit riksdagen att, i avvidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1960/61 beräkna

a) till Lantmåteristyrelsen: Avlöningar ett förslagsanslag av 1 922 400 kr.;

b) till Lantmåteristyrelsen: Omkostnader ett förslagsanslag av 240 700 kr.;

c) till Lantmåteristaten: Avlöningar ett förslagsanslag av 25 439 700 kr.;

d) till Lantmåteristaten: Omkostnader ett förslagsanslag av 5 297 800 kr.;

e) till Lantmåteristaten: Utrustning ett reservationsanslag av 400 000 kr.;

f) till Utbildningskurser för viss lantmäteripersonal m. fl. ett reservationsanslag av 421 100 kr.;

g) till Bidrag till kostnader i samband med lantmäteri- och vägförrättningar m. m. ett förslagsanslag av 345 000 kr.;

h) till Rikets allmänna kartverk: Avlöningar ett förslagsanslag av 6 161 800 kr.;

i) till Rikets allmänna kartverk: Omkostnader ett förslagsanslag av 713 200 kr.;

j) till Rikets allmänna kartverk: Kartarbeten m. m. ett reservationsanslag av 1 830 000 kr.;

k) till Rikets allmänna kartverk: Utrustning m. m. ett reservationsanslag av 300 000 kr.;

l) till Rikets allmänna kartverk: Utbildningskurser för viss personal ett reservationsanslag av 4 000 kr.

Jag torde nu få återkomma till dessa anslagsfrågor.

Innan jag övergår till att redogöra för omförmälda förslag samt för innehållet i däröver avgivna yttranden, torde jag i korthet få beröra lantmäteriväsendets och rikets allmänna kartverks nuvarande organisation.

II. Lantmäteriväsendets och rikets allmänna kartverks nuvarande organisation m. m.

Lantmäteriväsendet. Lantmäteriväsendet erhöll sin nuvarande organisation genom beslut vid 1947 och 1948 års riksdagar (prop. 1947: 210; JoU 1947: 43 och 63; rskr. 1947: 388 samt prop. 1948: 172; JoU 1948: 37; rskr. 1948: 274).

Den centrala ledningen av lantmäteriväsendet utövas av lantmäteristyrelsen, som är chefsmyndighet för länslantmäterikontoren och lantmäteriets distriktsorganisation. Lantmäteristyrelsens huvuduppgifter är att leda och öva tillsyn över fastighetsbildningen enligt den för landsbygden gällande lagstiftningen samt att ha överinseendet över mätningväsendet i städer, köpingar samt vissa andra samhällen och orter.

Lantmäteristyrelsen utgöres av en generaldirektör och chef samt såsom ledamöter fyra byråchefer, vilka förestår var sin byrå, nämligen administrativa byrån, landsbyrån, stadsbyrån och utredningsbyrån.

På administrativa byrån handlägges ärenden angående utfärdande, ändring eller upphävande av allmän författning, ärenden angående regional tillämpning av fastighetsbildnings- och fastighetsregistreringsbestämmelser, ärenden angående styrelsens och underlydande staters organisation, personal och ekonomi, ärenden angående till styrelsens disposition ställda medel, ärenden angående medel som inflyter till styrelsen såsom ersättning för

lantmäteripersonalens arbeten, ärenden angående utbildning och fortbildning av lantmäteripersonalen samt ärenden angående administrativa frågor i allmänhet. I byrån ingår ett kamrerarkontor och ett arkiv. På byrån tjänstgör två ordinarie och en extra byrådirektör i lönegrad A 24, en förste byråsekreterare i lönegrad A 23, en tillfälligt förordnad lantmätare, två revisorer i lönegrad A 19 samt biträdespersonal till ett sammanlagt antal av 37.

Ärenden angående lämpligheten av ifrågasatt fastighetsbildning enligt den för landsbygden gällande lagstiftningen och andra ärenden av jordpolitisk natur, ärenden av teknisk art beträffande lantmäteriverksamheten på landet ävensom ärenden angående statsbidrag till lantmäteriförrättningar handlägges på landsbyrån. På byrån tjänstgör en ordinarie byrådirektör i lönegrad A 26, som samtidigt är föreståndare för distriktsorganisationens centralkontor, en extra ordinarie byrådirektör i lönegrad A 24, två tillfälligt förordnade lantmätare och två befattningshavare i kontorstjänst.

På stadsbyrån handlägges de ärenden, som föranledes av styrelsens åliggande att ha överinseendet över mätningsväsendet i städer och samhällen m. m. samt ärenden rörande fastighetsregistrering enligt de för stad gällande bestämmelserna. Personalen utgöres av en ordinarie byrådirektör i lönegrad A 26, en extra ordinarie byrådirektör i lönegrad A 24, en förste byråingenjör i lönegrad Ao 23, en byråingenjör i lönegrad Ao 21, en förste mätningstekniker i lönegrad Ae 15 och fyra befattningshavare i kontorstjänst.

På utredningsbyrån slutligen handlägges ärenden angående utredningar och utlåtanden i fastighetsrättsliga frågor ävensom ärenden rörande jordregistret. På byrån tjänstgör en ordinarie byrådirektör i lönegrad A 24, som samtidigt är föreståndare för det under administrativa byrån lydande arkivet, en extra byrådirektör i samma lönegrad, en tillfälligt förordnad lantmätare och tre befattningshavare i kontorstjänst.

I varje läns residensstad finns ett läns lantmäterikontor, som förestås av en överlantmätare i lönegrad Bo 1. Överlantmätaren, som är förman för lantmäteripersonalen i länet, har att leda och öva tillsyn över länets lantmäteriväsen samt taga initiativ till åtgärder, som är ägnade att främja en ändamålsenlig fastighetsindelning. Han skall verka för samordning av fastighetsbildningen med de åtgärder, som på angränsande områden planlägges och utföres genom andra myndigheter och organ samt medverka i arbetet för en ändamålsenlig lokalisering och planläggning av bebyggelsen och för jordbrukets rationalisering. Det ankommer enligt lag på överlantmätaren att granska och pröva olika förrättningar samt att meddela vissa fastställelsebeslut. Han skall vidare på anmodan verkställa utredningar och avge utlåtanden till myndigheter och domstolar samt biträda ägodelningsrätter och andra domstolar såsom sakkunnig. Överlantmätaren för jordregistret i länet och vissa fastighetsregister av stadstyp samt har att vårda och låta förevisa länslantmäterikontorets arkiv.

I länslantmäterikontorens arbetsuppgifter ingår också serviceverksamhet

gentemot lantmäteriets distriktsorganisation genom tillhandahållande av bl. a. uppgifter ur kontorens arkiv, utredningar och kartkopior.

Till sitt biträde har överlantmätaren i tio län biträdande överlantmätare i lönegrad Ao 25 och i elva län lantmätare i lönegrad Ao 23 (s. k. kontorslantmätare). Därjämte tjänstgör på länskontoren tillfälligt förordnade lantmätare till ett antal som normalt uppgår till 28. Vidare finns 249 för biträdespersonal avsedda tjänster. Personalens fördelning mellan de skilda länskontoren växlar med hänsyn till arbetsbelastning och personaltillgång.

Lantmäteriets distriktsorganisation har till huvudsaklig arbetsuppgift att tillhandagå statliga myndigheter, kommuner och enskilda med verkställande av förrättningar och uppdrag, som äger samband med fastighetsindelningen. I 48 § lantmäteriinstruktionen 1958: 263 angivna förrättningar och uppdrag, vilka huvudsakligen innefattar åtgärder som enligt lag skall verkställas av lantmätare eller som eljest är nära förbundna med lantmåteriverksamheten, räknas obligatoriskt till distriktsorganisationens tjänsteåligganden, beträffande viss verksamhet i stad dock endast i den utsträckning överlantmätaren medger staden att anlita distriktsorganisationen. I instruktionens 49 § upptages därjämte olika uppdrag, som även räknas till distriktsorganisationens tjänsteåligganden i den mån de ej avser verksamhet i stad samt de kan företagas utan att de obligatoriska ärendena väsentligt försenas. Beträffande tjänsteåliggandenas närmare omfattning torde få hänvisas till lantmåterikommitténs betänkande s. 43—49.

Distriktsorganisationens verksamhet är i viss utsträckning regionalt begränsad. Sålunda fanns den 1 januari 1959 fullständiga kommunala organisationer för handhavandet av mätningstväsendet för i princip hela kommunens område i 103 städer och elva köpingar. Kommunalt anställda mätningmän fanns vidare för delar av fyra kommuner. För sex städer, åtta köpingar, tre municipalsamhällen och del av en annan kommun fanns av länsstyrelsen förordnade särskilda förrättningsmän. Å andra sidan hade distriktsorganisationen helt fastighetsbildningsverksamheten inom 24 städer och 77 köpingar samt i de flesta municipalsamhällen och andra orter och områden inom tillämpningsområdet för lagen om fastighetsbildning i stad. Elva städer, tio köpingar och fyra andra kommuner höll emellertid viss personal, utrustning eller lokaler för verksamheten.

Till lantmäteriets distriktsorganisation hör organisatoriskt lantmåteridistrikt, skiftesorganisationer, förfogandelantmätare, ett centralkontor och ett centralt instrumentförråd.

Lantmåteridistriktens antal är 148. Varje distrikt förestås av en distriktslantmätare med uppgift att utföra de förrättningar och uppdrag som ingår i distriktsorganisationens tjänsteåligganden och att ta initiativ till åtgärder som kan främja en ändamålsenlig fastighetsindelning.

Skiftesorganisationer, som är oberoende av distriktsindelningen, må enligt

Kungl. Maj:ts bestämmande inrättas i län med livlig skiftesverksamhet med uppgift att verkställa sådana laga skiften samt därmed sammanhängande förrättningar och uppdrag som inte medhinnes eller eljest ej lämpligen kan utföras av distriktsorganisationen. Till skiftesorganisationer av angivet slag, vilka förestås av chefer med tjänsttiteln distriktslantmätare, räknas fem organisationsenheter i Kopparbergs län.

Förfogandelantmätare äger lantmäteristyrelsen för tjänstgöring inom ett län eller i visst eller vissa distrikt ställa till länsstyrelsens och överlantmätarens förfogande för handläggning av förrättningar och uppdrag, vilka den i distrikten tjänstgörande personalen ej kan medhinna inom skäligen tid eller för vilka förfogandelantmätaren på grund av utbildning eller erfarenhet äger särskilda förutsättningar. Av de den 1 juli 1959 befintliga organisationsenheter, som förestods av förfogandelantmätare, var åtta avsedda att avlasta ett eller flera särskilt arbetstyngda distrikt med i princip alla förekommande slag av uppgifter. Av återstående 21 enheter var tre avsedda för skiften i Kopparbergs län, en för skiftesverksamhet i Kalmar län, en för samma slags verksamhet i Norrbottens län, åtta för annan fastighetsregleringsverksamhet, tre för huvudsakligen planeringsuppgifter, en väsentligen för grundkarteuppdrag samt fyra för vägförrättningar och därmed samhörande uppgifter.

Distriktsorganisationens centralkontor, som är förlagt till Stockholm och som står under lantmäteristyrelsens direkta ledning, är organiserat på tre avdelningar. Den fotogrammetriska avdelningen har till huvudsaklig uppgift att handha den centralt bedrivna fotogrammetriska verksamheten inom lantmäteriet och förfogar härför f. n. över fem stycken precisionsstereoinstrument. Beräkningsavdelningen utför kvalificerade beräkningar och programmeringar för matematikmaskinbearbetning och utvecklingsarbete på det beräkningstekniska området. Fastighetstekniska avdelningen utför fastighetstekniska och fastighetsekonomiska utredningar och annat utvecklingsarbete, utarbetar metodik för planläggning, värdering m. m. i förrättningsarbetet, insamlar, bearbetar och tillhandahåller statistik och erfarenhetstal till grund för planläggningskalkyler och värdering samt förser lokaliteterna med service främst vid fastighetsregleringar för jordbruks- och skogsbruksändamål.

Distriktsorganisationens personal utgöres enligt medgivna personalramar av 383 lantmätare och lantmätaraspiranter (varav 153 i lönegrad A 25, 58 i lönegrad A 24, 36 i lönegrad A 23, 59 i lönegrad A 21 och 77 i reglerad befordringsgång), 400 mätningstekniker och motsvarande tjänstemän (varav två i lönegrad A 19, 56 i lönegrad A 15, 228 i lönegrad A 13 och 114 i lönegrad A 9—11) samt 323 befattningshavare i kontorstjänst. Av lantmätarna tjänstgör normalt 34 hos lantmäteristyrelsen eller på länslantmäterikontor. Personalen fördelar sig på olika slag av organisationsenheter på ungefär följande sätt.

Organisationsenhet	Antal enheter	Personal			
		Lantmätare och motsvarande	Mätningstekniker och motsvarande	Kontorspersonal och motsvarande	Summa
Lantmäteridistrikt	148	282	316	235	833
Skiftesorganisationer och förfogandeenheter för skiften	10	15	35	30	80
Andra förfogandeorganisationer	24	46	43	44	133
Centralkontoret	1	6	6	12	24
Instrumentförrådet	1	—	—	2	2
Summa	184	349	400	323	1 072

Ersättning för förrättning eller uppdrag som utföres av personal tillhörande lantmäteriväsendet utgår till statsverket enligt lantmäteritaxan (1952:475 ändrad 1953:163; 1955:376; 1956:161; 1957:329; 1958:91; 1959:216) och kungörelsen 1958:95 angående tillägg å ersättning som utgår enligt lantmäteritaxan. Taxan, som konstruerats med utgångspunkt från beräknade självkostnader för lantmäteriets distriktsorganisation, är uppdelad på två skilda taxenivåer, taxa A och taxa B. Ersättningsbeloppen enligt taxa A, som tillämpas för flertalet legala förrättningar, är beräknade så att de genomsnittligt skall motsvara 40 procent av självkostnaderna, medan ersättningen enligt taxa B, som huvudsakligen tillämpas för uppdragsverksamheten, skall motsvara hela självkostnaden. För arbete i stereofotogrammetriskt instrument utgår i vissa fall tilläggsersättning enligt särskild taxa. För viss, i taxans 2 § angiven verksamhet utgår ingen ersättning. Vidare kan enligt 25 § i vissa fall nedsättning av ersättningsbelopp medgivas. Tre skilda ersättningsformer förekommer, nämligen sakersättning, ersättning efter överenskommelse och tidsersättning. Sakägare är skyldig att tillhandahålla hantlangning, markeringsmaterial m. m.

För förrättning och uppdrag, som utföres av kommunal mätningssorganisation eller av särskild förordnad förrättningsman, utgår ersättning i regel enligt stadsmätningstaxa I (1952:476 ändrad 1956:162; 1958:92; 1959:217) eller stadsmätningstaxa II (1952:477 ändrad 1956:163; 1958:93; 1959:218) samt kungörelsen 1958:96 angående tillägg å ersättning som utgår enligt stadsmätningstaxa I och II. Både stadsmätningstaxa I, som tillämpas i det fall kommun eller förrättningsman tillhandahåller hantlangning och markeringsmaterial, och stadsmätningstaxa II, som tillämpas i andra fall, är uppbyggda enligt i princip samma grunder som lantmäteritaxan och företer avvikelser endast i de avseenden som motiveras av de olika förhållandena å vilka taxorna äger tillämpning. För det fall annan än befattningshavare tillhörande lantmäteriväsendet förordnas att företaga förrättning enligt lagen om enskilda vägar skall ersättning utgå enligt kun-

görelsen 1950:379 (ändrad 1952:478; 1958:94) angående ersättning till vissa förrättningsmän för förrättning enligt lagen 1939:608 om enskilda vägar. Ersättningsreglerna i denna kungörelse är i huvudsak samma som motsvarande regler i lantmäteritaxan.

Rikets allmänna kartverk. Kartverkets organisation var föremål för mer genomgripande översyn vid 1946 års riksdag (prop. 106; JoU 68; rskr. 298). Viss ändring i organisationen för den fotogrammetriska verksamheten har därefter företagits från den 1 juli 1949.

Huvuduppgift för kartverket är att upprätta, utgiva och vid behov revidera ekonomiska och topografiska kartor, fotokartor och översiktskartor samt för försvaret erforderliga specialkartor av permanent natur. Kartverket äger vidare att på beställning åtaga sig att mot särskild ersättning framställa specialkartor och fotogrammetriskt bildmaterial samt utföra vissa andra arbetsuppgifter i anslutning till och med utnyttjande av arbetsmaterialet från framställningen av de officiella kartorna.

Kartverket är under en överdirektör som chef organiserat på fem byråer och två avdelningar, nämligen ekonomiska kartbyrån, topografiska kartbyrån, fotogrammetriska byrån, geodetiska byrån, militärbyrån, fotogrammetriska beställningsavdelningen och allmänna avdelningen. Verkets personal omfattar sammanlagt 365 tjänstemän.

Närmare redogörelse för organisationen torde i förevarande sammanhang kunna begränsas till den fotogrammetriska verksamheten. Denna verksamhet, som omfattar 98 tjänstemän, är fördelad på fotogrammetriska byrån och fotogrammetriska beställningsavdelningen. Byråns arbetsuppgifter omfattar framställning av fotokartan i skalan 1:10000 samt flygfotografering både för framställning av de officiella kartorna samt för arbeten på beställning. Beställningsavdelningen utför huvuddelen av de bildframställnings- och kartarbeten, som uppdrages åt kartverket att utföra efter särskild beställning. För sagda verksamhet förfogar kartverket över en omfattande utrustning, bl. a. nio precisionsstereoinstrument.

Kartverkskommissionen har till uppgift att vara ett rådgivande organ i mera betydelsefulla frågor rörande riktlinjerna för de allmänna kartarbetena. Kommissionen äger — under förutsättning att samtliga ledamöter är eniga — att fastställa arbetsplan för kartverkets arbeten. I kommissionen, som består av nio ledamöter, är chefen för armén, chefen för flygvapnet, chefen för försvarsstaben, chefen för kartverket och chefen för Sveriges geologiska undersökning självskrivna ledamöter. Övriga ledamöter utses av Kungl. Maj:t så att en representant erhålles för vardera lantmäteristyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, jordbruket och skogsbruket.

III. Vissa av 1953 års fotogrammetriutredning framlagda förslag

I det följande torde få redogöras dels för vissa av 1953 års fotogrammetriutredning¹ i dess den 28 juni 1955 avgivna betänkande angående *flygfotogrammetrisk verksamhet* (SOU 1955: 26) framlagda förslag, vilka torde böra behandlas i förevarande sammanhang, dels för över förslagen avgivna yttranden.

Betänkandet. I fråga om den fortsatta flygfotograferingsverksamheten föreslår utredningen, att en kontinuerlig omfotografering av större delen av landet (omdrevsfotografering) kommer till stånd. En dylik omdrevsfotografering anser utredningen erbjuda betydande fördelar både för de allmänna kartarbetena, ur militär beredskapssynpunkt och för stora konsumentgrupper. Omdrevsfotograferingen bör omfatta såväl de i gällande kartläggningsprogram ingående områdena som vissa delar av inre och övre Norrland eller totalt ca 380 000 km². Fotograferingen bör vad det gäller flyghöjd m. m. i första hand anpassas till behoven för de allmänna kartarbetena. Omdrevsplanen bör innehålla flera områden att fotografera varje år. Dessa bör vara belägna så, att förutsättningarna blir stora för att alltid något område kommer att vara beläget inom väderlekstyp, som tillåter fotografering. Fotograferingen av varje område synes utredningen i princip böra upprepas med tio års intervall.

Utredningen föreslår vidare ny organisation för den fotogrammetriska verksamheten vid kartverket. Den hittillsvarande uppdelningen av denna verksamhet på fotogrammetriska byrån och beställningsavdelningen anser utredningen sålunda ej böra bibehållas. Med hänsyn till att en avsevärd utökning av effektiviteten i arbetet torde kunna vinnas genom att samordna tekniskt likartade arbetsrutiner i de båda enheterna, föreslås byrån och beställningsavdelningen bli sammanförda till en enhet. Verksamheten bör enligt utredningen bedrivas efter rent affärsrättsliga principer. En särskild kapitalfond bör därför inrättas för att finansiera driften vid den sammanslagna enheten. Härigenom skulle erhållas en viss frihet i fråga om personalorganisation och materialanskaffning, vilket skulle bereda möjlighet att smidigt anpassa organisationen till den varierande efterfrågan av fotogrammetriskt material. Som ett alternativ föreslår utredningen en redovisningsform, innebärande att den kostnadsrättsliga redovisningen av verksamheten skall ske över ett diversemedelskonto i kartverkets räkenskaper.

Jämväl frågan om ombildning av kartverkskommissionen till en kartverksstyrelse har upptagits av utredningen. Utredningen anser att förslagen rörande kartverkets framtida fotogrammetriska verksamhet gör det angeläget att en intim och fortlöpande kontakt

¹ De sakkunniga var numera statsrådet C.-H. Nordlander, tillika ordförande, numera överdirektören F. Johansson, numera överdirektören B. Lundgren samt byråchefen F. Jonasson.

upprätthålles mellan kartverket och de större konsumentgrupperna. Det synes önskvärt, att dessa får ett direkt medinflytande och medansvar i ledningen för kartverket. Kartverksstyrelsen bör bestå av kartverkschefen som ordförande samt fyra av Kungl. Maj:t förordnade särskilda ledamöter, representerande jordbruket, skogsbruket samt den tekniska projekteringen inom planläggningsverksamhet, fastighetsbildning och ingenjörsteknik.

Yttranden. Över fotogrammetriutredningens betänkande har *yttranden* avgivits av ett stort antal myndigheter och organisationer.

Vad beträffar utredningens förslag om *flygfotograferingsverksamheten* har samtliga de remissinstanser, som berört frågan, uttalat sig positivt för den föreslagna utvidgningen av fotograferingsprogrammet. Som exempel må nämnas, att *försvarsstaben* uttalar, att utredningens förslag om en kontinuerlig omdrevsfotografering av större delen av landet ur försvarets synpunkt är mycket värdefull samt att *skogsstyrelsen* anser, att utredningens mest betydelsefulla förslag i vad gäller skogsbrukets intressen är omdrevsfotograferingen, som om den genomföres kommer att ge kartkonsumenterna en fortlöpande tillgång på förhållandevis aktuella flygbilder över större delen av landet. Vissa remissinstanser anmäler dock kritiska synpunkter på detaljutformningen av omdrevsprogrammet, men i allmänhet förutsättes att dessa synpunkter skall efter kontakter med de större konsumenterna av fotomaterial kunna beaktas vid utarbetandet av fotograferingsplanerna.

Frågan om ny organisation för den fotogrammetriska verksamheten vid kartverket beröres endast i vissa yttranden över betänkandet. *Kartverket*, *vattenfallsstyrelsen*, *skogsstyrelsen*, *kommerskollegium*, *nämnden för skoglig fotogrammetri*, *svenska teknologföreningen*, *Sveriges skogsägareförbund* samt *Sveriges skogsägareföreningars riksförbund* uttalar sig positivt för utredningens förslag. Tvekan rörande lämpligheten av den föreslagna sammanslagningen redovisas endast av *statskontoret*. Ämbetsverket motiverar sitt ställningstagande med nödvändigheten att hålla isär kostnaderna för de allmänna kartarbetena och beställningsarbetena.

Vad gäller förslagen om finansiering av den fotogrammetriska verksamheten uttalar *riksräkenskapsverket*, att intet av de föreslagna alternativen kan tillstyrkas med hänsyn till att båda innebär ett avsteg från eljest för statsförvaltningen allmänt vedertagna redovisningsprinciper. I stället föreslår ämbetsverket i princip följande redovisningssystem.

För verksamheten vid den fotogrammetriska avdelningen bör i kartverkets avlöningsstat anvisas en särskild anslagspost, vilken bör upptagas förslagsvis och endast tagas i anspråk för sådana utgifter, för vilka ersättning skall erläggas av särskilda uppdragsgivare. I fråga om utrustning för beställningsverksamheten inom avdelningen synes ett särskilt reservationsanslag för ändamålet böra anvisas. Inkomster av verksamheten bör som hitintills tillföras den under rubriken uppbörd i statens verksamhet för kartverket uppförda inkomsttiteln.

Statskontoret avstyrker inrättandet av en särskild kapitalfond. Därest beställningsavdelningens nuvarande organisationsform inte skulle anses medge den elasticitet, som påkallas för att kartverket på ett nöjaktigt sätt skall kunna tillgodose efterfrågan från konsumenternas sida, synes det böra övervägas om ej utgifterna för beställningsavdelningens verksamhet bör finansieras genom uppläggande av särskilt anslag å riksstaten efter endera av de principer som tillämpas vid Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut eller fiskeristyrelsen (sötvattenslaboratoriet). Eftersom kartverket har andra inkomster, synes företräde böra givas den anslags- och redovisningsform, som kommit till användning vid institutet. Detta förfogar över ett anslag med karaktär av förslagsanslag, varvid institutet bemyndigats att disponera de i staten ingående utgiftsposterna, avseende såväl avlöningar som omkostnader, med högst så stort belopp, som motsvarar inflytande ersättningar med visst procentuellt avdrag av de i ersättningarna ingående tilläggen för pensions- och allmänna administrationskostnader. Ersättningarna tillgodoföres institutets inkomstittel å riksstaten. Möjligheter skulle härigenom skapas för kartverket att inom viss marginal, avhängig av de inflytande ersättningarnas storlek, inrätta extra tjänster samt att komplettera utrustningen.

Lantmäteristyrelsen påpekar, att fördelarna med en kapitalfond i huvudsak torde bestå i att kartverket erhåller ökade möjligheter att anställa personal och att tillämpa friare lönesättning beträffande denna. Då anskaffning av utrustning skall ske över en fastställd investeringsstat torde anordningen ej medföra nämnvärda fördelar i fråga om möjligheterna till sådan anskaffning.

Övriga remissinstanser tillstyrker eller godtar utredningens förslag i denna del i den mån de över huvud taget berör frågan.

Förslaget att ombilda kartverkskommissionen till en kartverksstyrelse tillstyrkes av *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen*, *vattenfallsstyrelsen*, *statskontoret*, *domänstyrelsen*, *skogsstyrelsen*, *nämnden för skoglig fotogrammetri*, *Svenska vattenkraftsföreningen* och *Sveriges skogsägareförbund*. *Försvarsstaben* bedömer förslaget som i huvudsak lämpligt, dock synes representant för försvaret böra ingå i styrelsen. *Lantmäteristyrelsen* motsätter sig ej inrättande av en styrelse, men är tveksam om kartverkskommissionen bör avskaffas. Sker detta bör lantmäteristyrelsen representeras i kartverksstyrelsen. Ingen remissinstans motsätter sig förslaget.

IV. Lantmäterikommitténs betänkande angående lantmäteriväsendets och rikets allmänna kartverks organisation

Vissa allmänna synpunkter rörande lantmäteriväsendet och kartverket. Lantmäterikommittén redogör inledningsvis bl. a. för utvecklingen av och vissa aktuella frågor rörande lantmäteriväsendets och kartverkets arbetsuppgifter m. m.

I fråga om *lantmäteriväsendet* understryker utredningen, att sedan år 1948 då ny organisation för lantmäteriet genomfördes utvecklingen påtagligt inverkat på arbetsuppgifterna. I detta sammanhang erinras om att sagda år ny byggnadslagstiftning trädde i kraft, nya riktlinjer för jordbrukets rationalisering började tillämpas och att de allmänna bostadspolitiska normerna ändrades. Ett utmärkande drag för utvecklingen efter år 1948 är enligt kommittén bl. a. att vid fastighetsbildning på ett helt annat sätt än tidigare olika samhälleliga specialintressen skall beaktas. Vad beträffar arbetsläget uttalar kommittén, att antalet slutförda förrättningar i medeltal per år under femårsperioden 1953—1957 varit omkring 24 000. Denna produktion har understigit det inkommande antalet förrättningar, varför balansen från slutet av år 1953 till årsskiftet 1957/58 stigit med nära 1 000 förrättningar om året, vilket motsvarar drygt fyra procent av medelproduktionen under samma tid. Uppdragen har under angivna period ökat starkt. Enligt gjorda uppskattningar representerade vid årsskiftet 1953/54 inte avslutade förrättningar och uppdrag, om verksamheten vid skiftesorganisationerna i Kopparbergs och Norrbottens län undantages, ca 12 000 arbetsmånader. Motsvarande värde för årsskiftet 1957/58 var omkring 14 400 arbetsmånader, vilket innebar att arbetsbalansen stigit med 2 400 arbetsmånader eller med ca fem procent av den genomsnittliga personaltillgången under samma tid. Vid skiftesorganisationerna har arbetsbalansen vid slutet av år 1957 uppskattats till omkring 5 800 arbetsmånader, vilket motsvarar nära åtta år för nu pågående skiften med tillgänglig personal.

Vad gäller den framtida utvecklingen uttalar lantmäterikommittén allmänt, att lantmäteriväsendets verksamhet endast i mycket liten mån har en sådan karaktär att organisationen själv kan påverka omfattningen och arten av dess arbetsuppgifter utan verksamheten bygger till större delen på en mängd olika initiativ från enskilda markägare, kommuner, myndigheter eller sammanslutningar. Omständigheter, som torde komma att påverka utvecklingen av arbetsuppgifterna, anger kommittén vara bl. a. de vid 1959 års riksdag fattade besluten rörande den framtida inriktningen och utformningen av den statliga verksamheten för jordbrukets rationalisering (prop. 148, JoU 30, rskr. 284), 1951 års byggnadsutrednings förslag till förenklad byggnadslagstiftning, vissa frågor som behandlats i 1955 års skogsvårdsutrednings förslag angående skogsvården å enskilda skogar. 1958 års jordlagsutrednings arbete, vissa frågor som behandlas av fideikommissutredningen samt i särskilt hög grad 1954 års fastighetsbildningskommittés arbete.

I detta sammanhang redovisas vissa inventeringar rörande behovet av olika åtgärder, vilka företagits i samband med utredningsarbetet. Enligt verkställd inventering av behovet av fastighetsregleringar föreligger behov av förbättrad ägoanordning beträffande en areal av ca 5,5 milj. ha för jord- och skogsbruksändamål avsedd mark berörande omkring 118 000 brukningsenheter. Behovet har bedömts som trängande för en areal av 3,6 milj. ha berörande 79 000 brukningsenheter. En specialundersökning roran-

de det verifierade aktuella åtgärdsbehovet under femårsperioden 1959—1963 har givit till resultat ett åtgärdsbehov berörande omkring 400 regleringsobjekt omfattande ca 8 000 brukningsenheter och ca 370 000 ha. Rörande de organisationsundersökningar, som i samband med utredningen verkställts av kommittén, statens organisationsnämnd och lantmäteristyrelsen, torde få hänvisas till betänkandet s. 94—109 och till en av organisationsnämnden utarbetad redogörelse, som fogats såsom bilaga (stencilerad) till betänkandet.

Vad gäller *kartverket* uttalar lantmäterikommittén till en början, att de arbetsuppgifter, som avser framställningen av de officiella kartorna, i allmänhet omfattar arbetsprogram som sträcker sig över årtionden. Arbetsprogrammen för framställning av en karttyp är ofta så långa att, när nyframställningen är avslutad och i princip endast åjourhållning skulle erfordras för att underhålla ett kartverk, detta hunnit bli föråldrat och därför bör ersättas med en helt ny produkt. Beträffande läget i fråga om arbetena med den officiella kartläggningen angives att efter fem till sju år de geodetiska stommätningarna för kartarbetena torde vara färdiga. Flygfotoograferingen har under de senaste fem åren kunnat bedrivas med betydligt större intensitet än tidigare. Praktiskt taget hela landet med undantag av Norrlands fjälltrakter är nu täckt av bilder från en flyghöjd av 4 000—4 600 meter. Av eldledningskartan är ca 6 800 blad utgivna och ytterligare 600 blad ingår i produktionsplanerna. I fråga om ekonomiska kartan är omkring hälften av de ca 12 000 blad, som ingår i kartan, utgivna eller under arbete. Framställningen av kartan kan beräknas bli klar under 1970-talet. Den nya topografiska kartan, som började utgivas år 1954, har hittills utgivits i 56 blad. Fortsätter arbetet i samma takt kommer hela framställningen att taga ca 40 år. Rörande beställningsarbetena uttalar kommittén, att verket inte på långt när haft möjlighet att åtaga sig alla de fotogrammetriska bearbetningar som varit aktuella.

Kommittén erinrar i detta sammanhang om vissa pågående utredningsarbeten av betydelse för kartverkets arbetsuppgifter, nämligen det av Kungl. Maj:t den 27 juni 1957 åt statens sakrevision givna uppdraget att verkställa utredning rörande frågan om lämpligaste formen för handhavande av det statliga karttrycket ävensom därmed sammanhängande frågor samt det av Kungl. Maj:t den 17 april 1959 åt kartverket givna uppdraget att verkställa en översyn av långtidsplanerna för den officiella kartläggningen.

Sambandet mellan lantmäteriväsendet och kartverket. Lantmäterikommittén övergår härfter till att behandla frågan om en **sammanslagning av lantmäteriväsendet och kartverket**. Efter ingående överväganden har kommittén stannat för att föreslå att de båda verken inte sammanslås. Som skäl för ställningstagandet anför kommittén i sammandrag följande.

Möjligheterna att på ett för verksamhetens bedrivande fördelaktigt sätt decentralisera kartverkets uppgifter med anknytning till lantmäteriväsendets lokala och regionala organ är mycket begränsade. En sammanslagning

synes ej heller kunna leda till att lantmäteriets tekniska arbetsuppgifter centraliseras i nämnvärd utsträckning. I lantmäteriväsendet blir därför länslantmäterikontoren och distriktsorganisationens lokala organ i stort sett opåverkade av en sammanslagning. De direkta följderna ur personal-synpunkt är huvudsakligen anknutna till samordningen av de båda verkens administration och fotogrammetrisk-geodetiska verksamhet. Den personal, som direkt skulle beröras, är därför endast ca 70 befattningshavare i lantmäteriet och 50 befattningshavare i kartverket. Enligt vad som kunnat utredas synes personalbesparingarna bli mycket obetydliga.

Mot en sammanslagning talar, att huvuddelen av arbetsuppgifterna organisatoriskt sett har relativt få beröringspunkter. Målsättningen för verksamheten är även i väsentliga avseenden olika. Ett sammanslaget verks centralorgan blir stort samt får omfattande och olikartade arbetsuppgifter. Vinsterna blir ej heller så stora att de kan motivera en så ingripande åtgärd.

För den fotogrammetriska verksamheten skulle vissa fördelar uppkomma genom åstadkommande av en stor organisation, som omfattade hela den fotogrammetriska arbetsprocessen. Självfallet skulle en sammanslagning även definitivt lösa övriga samordningsfrågor. Svårigheter synes emellertid ej föreligga att på ett lämpligt sätt lösa dessa spörsmål, även om två verk bibehålles.

På senare tid har för lantmäteriets del samordningsfrågor med andra verk inom jord- och skogsbruksrationaliseringens område aktualiserats. Samtidigt har rationaliseringsuppgifterna inom lantmäteriet fått en mera framskjuten ställning än förut genom den intensifiering och delvis ändrade inriktning, som den vid 1959 års riksdag beslutade nya målsättningen för arbetet innebär. Den samhörighet, som beträffande denna verksamhet föreligger mellan lantmäteriet och andra rationaliseringsorgan, torde därför numera framstå som minst lika betydelsefull som sambandet mellan lantmäteriets och kartverkets arbetsuppgifter. Frågan om en sammanslagning av sistnämnda båda verk synes därför böra bedömas också med hänsyn till dessa nya utgångspunkter.

I anslutning här till behandlar lantmäterikommittén gränsdragningsfrågor beträffande den av lantmäteriväsendet och kartverket bedrivna verksamheten. I detta spörsmål uttalar kommittén inledningsvis, att det rent principiellt synes kunna diskuteras att fördelningen av arbetsuppgifterna mellan de båda verken sker så att till lantmäteriet hänföres främst sådana arbetsuppgifter, som bör utföras av lantmäteriets lokala enheter i nära kontakt med sakägare och uppdragsgivare, under det att till kartverket förlägges stora, med kartframställning sammanhängande tekniska rutiner, som passar för central drift i stora serier. Härvidlag konstaterar kommittén, att nuvarande arbetsfördelning mellan verken till sina huvuddrag redan överensstämmer med angivna principer och att där undantag finnes de delvis är motiverade av praktiska skäl. Vissa överflyttningar av arbetsuppgifter kan emellertid komma i fråga för att arbetsfördelningen skall bli så rationell som möjligt.

Vad beträffar de områden där gränsdragningsproblemen är särskilt påtagliga ingår lantmäterikommittén först på de *geodetiska arbetsuppgifterna*. Det är enligt kommittén angeläget, att den geodetiska verksamheten

för framtiden utformas så att garantier skapas för att så stor del av utförda mätningar som möjligt anslutes till de av kartverket mätta huvudnäten. Denna målsättning anser kommittén böra gälla även för mättningsverksamhet, som bedrivs utanför lantmäteriet och kartverket. En av de väsentligaste åtgärder, som kan genomföras för att befordra en rationell uppläggning av större mättningsarbeten, finner kommittén vara att för ifrågavarande arbeten inrättas en central innefattande ett arkiv för förvaring, åjourhållning och tillhandahållande av material från redan utförda geodetiska mätningar och en organisation för att utföra mätningar av det slag, som erfordrar personal med specialkunskap och som därför ej lämpligen bör decentraliseras till lantmäteriets lokala enheter. En tillfredsställande organisation härför anser kommittén kunna erhållas inom kartverket. I denna fråga anför kommittén vidare i huvudsak följande.

I fråga om ett centralt arkiv har redan inom kartverket vidtagits åtgärder för att göra befintligt material mera lättillgängligt. Det bör tillses att uppgiftsskyldighet till det centrala arkivet för framtiden i största möjliga utsträckning stadgas för alla som sysslar med mättningsarbeten av större omfattning. Det torde icke erfordras någon personalförstärkning för ifrågavarande arkivgöromål. Det centrala arkivet skall stå till tjänst med uppgifter åt lantmäteriets lokala organ antingen direkt eller via länslantmäterikontoren.

I fråga om den centrala servicen att utföra stommättningsuppgifter har kartverkets resurser hittills varit mycket begränsade på grund av behovet att få fram de för den allmänna kartläggningen grundläggande stommättningsuppgifterna så snabbt som möjligt. Situationen kommer emellertid att bli en annan efter det att dessa arbeten och nu pågående precisionsavvägning avslutats efter ytterligare fem å sex år. Redan under de närmaste åren bör emellertid kartverket beredas tillfälle att åtaga sig beställningsarbeten inom detta område. Enligt kartverkets instruktion föreligger möjlighet härtill. Ett mindre antal kartassistenter bör vid behov kunna avdelas för dessa arbeten. Den befintliga arbetsledningspersonalen på geodetiska byrån torde vara tillräcklig för de uppgifter med arbetsledning och utbildning som uppkommer i samband med en beställningsverksamhet på det geodetiska området. Kommittén kommer i det följande att framlägga förslag till ändrade ekonomiska betingelser för kartverkets fotogrammetriska verksamhet med hänsyn bl. a. till den beställningsverksamhet, som ingår däri. Genomföres detta förslag bör den tillåta en relativt smidig anpassning till efterfrågan på arbeten. Personalbehovet för eventuella beställningsarbeten av geodetisk art bör kunna lösas på samma sätt, varför personal endast bör anställas i den mån verksamheten motiverar detta.

Lantmäterikommittén framhåller härutöver, att den rådgivande och granskande verksamhet, som lantmäteristyrelsen genom sin stadsbyrå har att bedriva i fråga om större mättningsarbeten inom stadsmättningsväsendet, bör bibehållas vid styrelsen på grund av verksamhetens samband med övrig serviceverksamhet för städernas del. Vidare bör enligt kommittén de geodetiska arbetsuppgifter inom båda verkens arbetsområden, som med fördel kan utföras av en decentraliserad organisation, utföras vid lantmäteriets lokala enheter. Detta bör även gälla mindre arbetsuppgifter för kart-

verkets arbeten, antingen de förekommer för den allmänna kartläggningen eller för beställningsuppdrag av huvudsakligen fotogrammetrisk karaktär.

Vad gäller gränsdragningen mellan verken i fråga om *fotogrammetriska arbetsuppgifter* uttalar kommittén, att den grundläggande principen bör vara densamma som i fråga om de geodetiska arbetena. Flygfotografering och bildframställning bör liksom hittills endast bedrivas centralt vid kartverket. Enkla fotogrammetriska arbeten, innebärande utnyttjande av fotobilder och fotokartor utan instrumentutrustning eller med enklare instrument, bör utnyttjas maximalt både inom lantmäteriets och kartverkets arbetsområde. Med hänsyn till angelägenheten av att kännedom om det fotogrammetriska materialet sprides så effektivt som möjligt föreslår lantmäterikommittén vidare, att inom större länslantmäterikontor inrättas servicecentraler för detta material. Angående dessa centraler anför kommittén.

Centralerna bör förses med översikter över allt tillgängligt bildmaterial samt visst provmaterial. Därjämte bör centralerna kunna förses med kontaktkopior av bildmaterialet i lämplig omfattning. Centralerna bör förfoga över personal med erfarenhet av fotomaterialets användnings- och framställningsmöjligheter. Beställningar av fotomaterial bör mottagas av centralerna och vidarebefordras till kartverket, vilket liksom nu tillhandahåller konsumenten materialet direkt. Förutom för lantmäteriets egen verksamhet bör centralerna stå till tjänst för sådana övriga konsumenter av bildmaterial som har lättare att vända sig till en lokal organisation än direkt till kartverket. I anslutning till dessa centra'er bör även anordnas den tidigare omnämnda servicen beträffande geodetiskt material.

Frågan på vad sätt den *fotogrammetriska bearbetningsverksamheten i större stereoinstrument* lämpligast skall ordnas är enligt lantmäterikommitténs uppfattning svårbedömlig och kan ge anledning till stor tveksamhet. Kommittén erinrar om, att för denna verksamhet, som f. n. är fördelad mellan lantmäteriet och kartverket, lantmäteriet förfogar över fyra större stereoinstrument med ett anskaffningsvärde av omkring 0,6 milj. kr. och att ett femte skall inköpas under budgetåret 1959/60. Kartverket disponerar tio dylika instrument jämte ett antal instrument av mellanklass med ett anskaffningsvärde av ca 1,6 milj. kr. Vidare erinras om, att samarbete på det fotogrammetriska området även äger rum mellan kartverket å ena sidan och vattenfallsstyrelsen, sjöfartsstyrelsen resp. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen å andra sidan. Av dessa myndigheter har vattenfallsstyrelsen och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anskaffat egna större stereoinstrument, f. n. sammanlagt tre, och ett antal medelstora instrument, medan i fråga om sjöfartsstyrelsen samtliga arbeten som kräver större stereoinstrument utföres vid kartverket. Lantmäterikommittén anser, att förevarande organisationsproblem å ena sidan kan lösas på sådant sätt att instrumenten samlas hos det ena ämbetsverket, då måhända i första hand hos kartverket, eller å andra sidan ordnas i huvudsak efter nuvarande linjer, d. v. s. båda verken erhåller möjlighet att disponera instrument för egna behov, givetvis då med ett intimt samarbete mellan verken. Övervägandena rörande de båda organisationsalternativen redovisar kommittén i sammandrag sålunda.

För en samling av instrumenten till kartverket talar att den snabba tekniska utvecklingen inom fotogrammetrien sannolikt kommer att fortgå. Sannolikt kommer att erfordras successivt förhållandevis stora investeringar i utrustning. Avskrivningstiderna måste beräknas bli förhållandevis korta. Instrumenten bör om möjligt användas i tvåskift och det synes lättare att ordna om de koncentreras. Vissa instrument torde ur ekonomiska synpunkter och med hänsyn till beräknad användning f. n. endast böra anskaffas i ett exemplar för svensk fotogrammetri. Vissa fördelar rent ekonomiskt sett torde vara att vinna därest instrumenten kan sammanföras till en gemensam lokal.

Emellertid kan även tungt vägande skäl åberopas för att lantmäteriets verksamhet inom området bör bibehållas inom verket. Fotogrammetrien erbjuder hjälpmedel, som är av stor betydelse för effektivisering av de arbeten som åligger distriktsorganisationen. Särskilt gäller detta vid framställning av grundkartor och vid fastighetsregleringar av större omfattning. De metoder, som i detta avseende utvecklats, bygger på ett ingående samarbete och växelverkan mellan de lokala organisationsenheterna och den centrala fotogrammetriska bearbetningsenheten, centralkontoret. Samarbetet förutsätter en långt gående samordning av arbete lokalt och centralt. Utan en sådan samordning kan ett fastighetsregleringsföretag onödigtvis fördröjas. Vad nu sagts i fråga om behovet av samordning gäller i än högre grad beträffande utvecklingsarbetet.

De fotogrammetriska arbetsmoment, vilka ingår som en integrerande del i fastighetsregleringar, är vanligen av sådan karaktär att även den personal som leder verksamheten vid de större stereoinstrumenten måste vara väl förtrogen med den speciella metodik som tillämpas vid regleringsförfarandet. Ofta torde det även vara angeläget att instrumenten kan betjänas av personal med specialutbildning och med erfarenhet från dylika regleringar. Det är därjämte önskvärt att sagda personal beredes tillfälle att tid efter annan deltaga i de arbetsmoment i sammanhanget, som utföres av de lokala enheterna. I det föregående nämnda samspel kräver enkla och klara ordervägar. Förutsättningarna för att personal med erforderliga kvalifikationer skall stå till buds synes också vara större om både den centralt och lokalt placerade personalen är inordnad i samma organisation. Med hänsyn till det sagda torde de organisatoriska problem, som uppkommer vid användandet av fotogrammetriska metoder i lantmäteriverksamheten, med större fördel lösas, därest tillgång till erforderliga instrument finns inom lantmäteriet.

Det har ifrågasatts om icke instrumenten kunde uppställas i en gemensam lokal under kartverkets överinseende och lantmäteriet förhyra för sina arbeten erforderlig instrumenttid. En dylik lösning vore ju tänkbar men skulle medföra vissa allvariga olägenheter och svårigheter. Det är givetvis synnerligen svårt att bedöma hur mycket tid som skulle behövas för att tillfredsställa lantmäteriets behov av instrumenttid. Då man tillika kan utgå från att kartverkets tillgång på maskiner av ekonomiska skäl icke inom överskådlig tid kommer att helt täcka de båda verkens behov, måste en avvägning av de skilda intressena göras. De farhågor som uttalats för att maskinerna, därest den nuvarande ordningen bibehålles, icke skulle kunna helt utnyttjas av lantmäteriet, torde vara överdrivna. F. n. och även framdeles är behovet av maskiner långt över tillgången och man torde även för lantmäteriets del kunna räkna med tvåskiftsutnyttjande så snart antalet operatörer finnes tillgängligt för ändamålet. Kommittén måste också i detta sammanhang betona, att förseningar av rationaliseringsarbetet för skogs- och jordbruket torde komma att medföra avsevärda förluster för dessa näringsgrenar och folkhushållet i övrigt.

De väsentligaste av de fördelar, som skulle uppnås genom en gemensam organisation för lantmäteriet och kartverket av instrumentcentralen, torde kunna vinnas genom att verken ömsesidigt utvecklar sitt samarbete i stort på sätt som berörts i riksdagens beslut av år 1959. Den inställning kommittén har till en sammanslagning av verken, ger kommittén anledning att ställa sig tveksam om lämpligheten av att anordna en gemensam organisation på endast denna för lantmäteriets arbete på skogs- och jordbruksrationaliseringen så ömtåliga punkt.

Kommittén har funnit sig böra stanna för ett bibehållande tills vidare av den nuvarande ordningen i varje fall till dess större erfarenheter vunnits rörande de fotogrammetriska metodernas utnyttjande inom lantmäteriet och även en bättre överblick erhållits i fråga om arbetets art och omfattning och sedan den nya organisationen under någon tid för båda verken prövats och en ny fastighetsbildningslag trätt i kraft ävensom större erfarenheter nåtts av samverkan mellan lantmäteriet och lantbruksväsendet i rationaliseringsverksamheten för jord- och skogsbruk. En utredning om ett sammanförande av hela statsförvaltningens resurser på det fotogrammetriska området till ett verk, då förslagvis kartverket, synes enligt kommittén i alla händelser böra föregå ett slutligt ståndpunktstagande till frågan om en gemensam central endast för kartverket och lantmäteriet.

I en gemensam *reservation* förordar *ledamöterna Lindbergson och Lundgren*, att statsmakterna nu fattar principbeslut om upprättandet av en till kartverket knuten central för fotogrammetriska instrument och att de fotogrammetriska bearbetningsinstrumenten i distriktsorganisationens centralkontor överföres till den nya maskincentralen vid en tidpunkt då lämpliga förutsättningar i fråga om lokaler m. m. föreligger. Reservanterna anför som motiv för sitt ståndpunktstagande till en början i huvudsak samma skäl, som kommittén andragit som skäl för en gemensam maskincentral, och uttalar fortsättningsvis i sammandrag följande.

Delvis kan behovet av stereoinstrument för statsförvaltningen täckas genom att utnyttja privata fotogrammetriska byråer. De privata organisationernas tillkomst påverkar otvivelaktigt driften inom den statliga verksamheten genom den konkurrens som härigenom uppkommit. Det måste tillses att den verksamhet, som staten måste uppehålla inom detta område, organiseras så att den får möjlighet att hävda sig väl. Detta är ett starkt argument för en koncentration av tillgängliga instrumentresurser till ett ställe, där organisationen så utformas att den kan arbeta under affärsmässiga former. Metodiken vid fastighetsregleringarna är visserligen icke ännu helt klarlagd men vissa karakteristiska drag torde dock kunna urskiljas redan nu. Bl. a. blir det svårt att i den fotogrammetriska bearbetningen undvika systematiska årstidsbelastningar. I en organisation, som väsentligen är uppbyggd för denna enhetliga typ av arbete, kommer det därför alltid att vara svårt att uppnå jämn och hög utnyttjandegrad. Lantmäteriets behov tillgodoses därför bäst med en under året varierande instrumentvolym. Hela serien instrument, från det enklaste till det noggrannaste, bör stå till förfogande för att differentiera metodiken efter de skiftande ändamålen. Då man söker tillgodose dessa önskemål bör uppmärksammas, att kartverket i högre grad än någon annan organisation i landet har tillgång till arbetsuppgifter,

som kan användas i säsongutjämnande syfte. Vidare har kartverket redan nu landets största utrustning av fotogrammetriska instrument.

Kommer fastighetsregleringar att bli aktuella över stora områden bör väsentliga fördelar vinnas, om framställningen av de för regleringarna nödvändiga kartorna samordnas med eller anslutes till framställningen av ekonomiska kartan, där detta är möjligt. Denna samordning är av sådan art att den måste organiseras vid den fortlöpande planläggningen av arbetena genom dagligt intimt samarbete mellan lantmäteriets och kartverkets experter. Det bör även observeras, att lokalfrågorna f. n. är otillfredsställande för både kartverkets fotogrammetriska verksamhet och centralkontoret. På anförda skäl framstår en lokal samordning av denna verksamhet vid kartverket och lantmäteriet såsom under alla förhållanden eftersträfvansvärd.

Av det anförda har vi dragit den slutsatsen att lantmäteriets behov bäst tillgodoses genom den anordningen att lantmäteriet till beräknat självkostnadspris hyr erforderlig instrumentkapacitet i en till kartverket förlagd, allsidigt utbyggd maskincentral. För att trygga en snabb och smidig service gentemot förrätningsmännen torde lantmäteriet redan från starten böra helhetsförhyra en instrumentkapacitet motsvarande minimibehovet. Det torde kunna bli en rutinuppgift för kartverket att på såväl längre som kortare sikt inplanera erforderligt utrymme för lantmäteriets verksamhet i kartverkets instrumentpark. Genom den affärsmässiga organisation för kartverkets fotogrammetriska byrå, som kommittén föreslagit, synes även lantmäteriets önskemål om tillräckligt utrymme under expanderande förhållanden vara lättare att tillgodose än i centralkontorets nuvarande bundna förvaltningsform. Det torde för övrigt vara en tillräcklig garanti för en riktig avvägning av de fotogrammetriska insatserna mellan lantmäteriets och kartverkets arbetsområden att avgörandena härvidlag alltid ytterst tillkommer Kungl. Maj:t.

Ikke minst synes det oss som om den föreslagna anordningen skulle innebära fördelar för det pågående utvecklingsarbetet inom lantmäteriet och kartverket. En samordning måste även verka gynnsamt ur kostnadssynpunkt i fråga om åtski lika tekniska och administrativa rutiner. Den föreslagna lösningen av den fotogrammetriska organisationen kommer enligt vår mening att inrymma större möjligheter än kommittéförslaget till allsidig och snabb service beträffande fotogrammetriskt material och följaktligen bättre än detta förslag befrämja den av statsmakterna beslutade rationaliseringen inom jordbruk och skogsbruk.

I fråga om anordnande av centraler för *beräkning av geodetiska och fotogrammetriska uppgifter* framhåller lantmäterikommittén, att omfattningen av arbetsuppgifterna inte är så stor att det f. n. synes motiverat att anskaffa en matematikmaskin inom kartverket eller lantmäteriet. Båda verken synes böra utnyttja den centrala service, som redan finnes vid matematikmaskinnämnden och privata företag.

Vad slutligen angår gränsdragningen mellan de båda verken vid *framställning av ekonomiska kartan* uttalar kommittén, att för att förbereda kartverkets arbeten inom de olika länen utredningsarbeten m. m., som utföres vid länslantmäterikontoren, bör systematiseras och registreras så att resultatet blir användbart, när framställningen av ekonomiska kartan blir aktuell.

Principiella synpunkter på lantmäteriväsendets organisation. Lantmäterikommittén övergår härnäst till att behandla lantmäteriväsendets organisation och anför inledningsvis att, sedan kommittén funnit övervägande skäl tala för att lantmäteriväsendet och kartverket inte bör sammanslås, kommittén vid övervägandena angående lantmäteriet har att utgå från dess nuvarande kompetensområde. Med hänsyn till det samband, som råder mellan olika avsnitt av lantmäteriverksamheten och de arbetsuppgifter som åligger vissa andra myndigheter eller organ, kan samordnings- och gränsdragningsfrågor dem emellan vid skilda tidpunkter aktualiseras. Sådana organisationsspörsmål ligger emellertid utom ramen för kommitténs uppdrag. Med hänsyn till ordningen för lönefrågornas behandling i allmänhet inom statsförvaltningen har kommittén ej heller ansett sig böra lämna förslag till lönesättning för lantmäteriväsendets tjänstemän.

I fortsättningen ingår lantmäterikommittén till en början på den principiella utformningen av lantmäteriväsendets organisation och erinrar om att verket nu i princip är uppbyggt med tre olika organisationsled, nämligen en central verksledning, länsorgan och lokalorgan. Kommittén framhåller vidare rörande den nuvarande organisatoriska uppbyggnaden att länsorganets — överlantmätarens — ställning i organisatoriskt avseende i förhållande till lokalorganet — distriktsorganisationen — beträffande vissa frågor är av överordnad natur, men att förfarandet vid de förvaltningsmässiga frågornas behandling i väsentliga avseenden är konstruerat på sådant sätt att läns- och lokalorganen är att betrakta som sidoordnat underställda lantmäteristyrelsen. Väsentligen sammanhänger administrationens nuvarande konstruktion med förrättningsförfarandet, i vilket distriktsorganisationens förrättningsmän och överlantmätaren givits skilda uppgifter, som för båda parter nödvändiggör en oberoende ställning.

Under kommitténs arbete har olika principiella organisationsalternativ diskuterats och undersökts. I de yttranden, som kommittén erhållit över en till överlantmätarna och lantmäteripersonalens organisationer utsänd skiss med alternativa förslag till principlösning av organisationen för lantmäteriverksamheten i länen, har den starka influensen av nuvarande organisations uppbyggnad klart kommit till uttryck. Kommittén har bl. a. härigenom bibragts den uppfattningen, att tiden inte är mogen för en omorganisation, som i mera väsentlig grad ändrar de grundprinciper vilka bestämts så sent som år 1947, även om rent organisatoriska skäl synes kunna tala för att utvecklingen bör gå mot mera radikala lösningar. Den lösning, som nu syntes realistisk, har utarbetats under beaktande av de organisatoriska synpunkter som befunnits förenliga med främst lantmäteriets lokala serviceuppgifter.

Vad angår *lantmäteriets länsorgan* har kommittén funnit självklart, att en företrädare för lantmäteriet med länet såsom verksamhetsområde — överlantmätaren — bör ingå i organisationen. I detta sammanhang erinrar kommittén om, att fastighetsbildningslagstiftningen utgår från att en regional lantmäterimyndighet finnes genom de uppgifter, som däri ålagts över-

lantmätaren, samt upplyser att enligt vad som inhämtats från 1954 års fastighetsbildningskommitté dess förslag till förfarande vid lantmåteriförrättningar torde bygga på samma förutsättning.

Kommittén finner vidare förhållandena nödvändiggör, att vid sidan av en överlantmätare med länslantmåterikontor måste finnas *fristående förrättningsmän*, som själva har att taga ansvaret för utförda förrättningar. Detta blir enligt kommittén, med hänsyn till förrättningsförfarandets rättsliga uppbyggnad fallet, även om i vissa län överlantmätaren skulle ha möjlighet att vid sidan av övriga åligganden påtaga sig förrättningar. Skälen härför utvecklar kommittén i huvudsak på följande sätt.

När det gäller att bedöma vilka uppgifter som kan eller bör åvila överlantmätaren, måste övervägandena ur formell synpunkt utgå från överlantmätarens i lag givna åligganden att granska och fastställa lantmåteriförrättningar eller att hänskjuta dessa till domstols prövning. Dessa åligganden torde i princip komma att bibehållas jämväl i en ny fastighetsbildningslagstiftning. På förrättningsmännen ankommer det att pröva allmänna intressen och de enskilda intressen, som kommer till uttryck genom sakägarnas vid förrättningarna framförda yrkanden eller önskemål. I likhet med vad tredje lagutskottet i sitt utlåtande 1959: 14 uttalat i anledning av motionerna I: 379 och II: 432 anser kommittén, att särskild vikt bör läggas vid att förrättningsinstansens obundna ställning icke äventyras eller ens kan ställas i tvivelsmål genom åtgärder i organisatoriskt avseende.

För att dessa villkor skall tillgodoses torde det till en början stå klart, att överlantmätaren icke samtidigt kan vara förrättningsman eller skall kunna ge direktiv till förrättningsmännen, hur de skall besluta i fastighetsbildningsfrågor. Det torde vidare ligga i sakens natur att förrättningsmännen bör iakttaga försiktighet vid ställningstagande i frågor som slutligen kan komma att avgöras vid förrättning eller som äger nära samband därmed. Det väsentliga behov av fastighetsbildningsexpertis, som föreligger på länsplanet, synes sålunda liksom hittills i regel böra tillgodoses genom överlantmätaren.

I fråga om storleken av organisationsenheterna i lantmåteriets distriktsorganisation erinrar lantmåterikommittén om, att en av de bärande principerna för den nu gällande indelningen i lantmåteridistrikt, vilken i stort sett varit oförändrad sedan år 1948, var att de flesta distrikten normalt skulle ge ett stadigvarande arbetsunderlag för sex befattningshavare, varav två av vardera kategorien lantmätare, mätningstekniker och kontorspersonal. Erfarenheterna sedan dess styrker behovet av anpassning av enheterna på grund av förändringar i arbetsmängd och övriga betingelser för verksamheten. Om distriktsindelningen nu skulle anpassas efter i det föregående angiven målsättning skulle långtgående förändringar bli erforderliga. Då en ny sådan indelning ej torde ha större förutsättningar än den nuvarande att på längre sikt ge enheter med beräknad optimal personaluppsättning, talar enligt kommittén erfarenheterna för, att organisationen bör uppbyggas efter andra grunder.

Med hänsyn till angelägenheten av att utnyttja personalens kvalifikationer, att ernå en rationell arbetsfördelning och att möjliggöra anpassning

av personalnumerären efter nya förutsättningar har statens organisationsnämnd beräknat att organisationsenheter med minst tre och helst minst fyra befattningshavare av varje personalkategori bör eftersträvas, men att i större enheter ytterligare rationaliseringseffekt av dessa skäl ej torde kunna påräknas. Lantmäterikommittén har funnit, att de förutsättningar som finns att åstadkomma stora organisationsenheter bör tillvaratagas så långt detta är möjligt och fördelaktigt med hänsyn till de övriga faktorer, som kan eliminera vinsterna därmed eller eljest kan motivera andra lösningar. Det har stått klart att därvid bl. a. frågan om stationeringsorterna för de nuvarande distrikten måste upptagas till ingående överväganden.

En faktor, som begränsar möjligheterna att förstora enheterna, angiver kommittén vara, att i de fall flyttning av stationeringsorten för ett distrikt är ett villkor för utökning av vederbörande arbetsområde och flyttningen medför mera väsentlig ökning av reseavstånden, resekostnadsökningarna i vissa fall kan uppgå till belopp som kan beräknas motsvara eller överstiga vinsterna med en sådan åtgärd. Vidare torde liksom hittills stationeringsorterna, i syfte att upprätthålla god kontakt med bygden och att tillgodose allmänhetens berättigade krav på god service, böra väljas så att de utgör centralorter för den region lantmäteriet därifrån avser att betjäna. Med hänsyn till den kommunala anknytningen av en stor del av lantmäteriets uppgifter får vidare det antal kommuner, inom vilka en viss arbetsgrupp har att ansvara för verksamheten, en inte oväsentlig betydelse i sammanhanget.

Vad närmare angår frågan om en *distriktsindelning* uttalar kommittén, att övervägandena rörande stationeringsorterna har lett till att deras antal bör minskas från nuvarande 111 till omkring 90. Lantmäteriets lokala organ bör således stationeras förutom i residensstäderna även i andra centrala orter inom länen. En indelning av länen i olika verksamhetsområden, regioner, blir därför erforderlig. Gränserna för dessa regioner bör enligt kommitténs mening vara i möjligaste mån fasta och kommittén föreslår att deras omfattning liksom de nuvarande distriktens bestämmas av Kungl. Maj:t.

Vad angår spørsmålet om en *indelning i distrikt av de regioner, inom vilka verksamheten bedrivs med utgående från samma stationeringsort* har kommittén stannat för att en indelning i två eller flera distrikt bör kunna ske och att även denna indelning bör bestämmas av Kungl. Maj:t. Såsom motiv för ställningstagandet till spørsmålet, vilket varit föremål för stor tvekan inom kommittén, anför denna i sammandrag följande.

Denna fråga torde ha aktualitet för 10—15 regioner i landet. En indelning av stockholmsregionen i vart fall i två distrikt har befunnits ofrånkomlig. I övrigt gäller det här organisation för verksamhet, vilken torde erfordra en personal uppgående till omkring 15—25 personer och som till relativt stor del avser många kommuner med omfattande bebyggelseverksamhet omkring större tätorter. Det torde erbjuda många fördelar att administrera denna verksamhet i en organisationsenhet. Några resekostnads-spärrar föreligger ej i de här berörda fallen. Hinder mot en arbetsfördel-

ning så att olika personalkategorier helt eller huvudsakligen har sin verksamhet förlagd till vissa kommuner inom regionen föreligger ej heller. Dessa skäl pekar på att uppdelning i flera organisationsenheter på samma stationeringsort bör undvikas. Såvitt framgår av organisationsnämndens undersökningar i dessa frågor, synes emellertid de huvudsakliga organisatoriska synpunkterna kunna tillgodoses även i enheter av relativt måttlig storlek. En lämpligt avvägd samverkan mellan enheter på samma ort och medverkan av överlantmätaren för lösande av löpande administrationsfrågor torde vidare kunna bidra till att de stora enheternas organisatoriska företräden kan utnyttjas, även om en distriktsindelning sker. Vid bedömandet av denna fråga har kommittén ansett att särskild vikt bör tillmätas värdet av att en lantmätare i chefsställning ansvarar för verksamheten inom ett med hänsyn till uppgifternas art och omfattning lämpligt avpassat antal kommuner.

Inom kommittén har höjts röster för en mera långtgående samordning i syfte att ernå ytterligare rationaliseringsvinster. Kommittén har emellertid enat sig om att icke i nuvarande läge föreslå mera vittgående jämkningar. Härvid har dock förutsatts, att frågan skall ägnas en fortlöpande uppmärksamhet av lantmäteristyrelsen i syfte att befrämja en utveckling mot större organisatoriska enheter, i den mån teknikens landvinningar och lokala förutsättningar skapar gynnsamma betingelser härför.

Bestämmande av stationeringsorterna anser kommittén liksom hittills böra ske av lantmäteristyrelsen efter hörande av länsstyrelsen och överlantmätaren. Vid organisationens genomförande synes dock stationeringsorterna böra bestämmas av Kungl. Maj:t.

Härefter övergår lantmäterikommittén till att behandla frågan om specialorganisationer vid sidan av lantmäteridistriktet. Kommittén föreslår härvid till en början att, med hänsyn till de allmänorganisatoriska synpunkterna, förfogandorganisationer enbart i syfte att ernå en arbetskraftsförstärkning inom ett eller flera distrikt inte längre skall inrättas utan att i stället personalen bör placeras på vederbörande distrikt. Däremot föreligger enligt kommitténs uppfattning starka argument för att vid behov särskilda arbetsgrupper skall kunna organiseras för verksamhet, som av speciella orsaker ej lämpligen kan eller bör handhas av lantmäteridistriktet.

I första hand synes det härvid enligt lantmäterikommittén angeläget, att *arbetsgrupper inrättas för effektivast möjliga insatser i verksamheten med yttre rationalisering inom jordbrukets och skogsbrukets område* i överensstämmelse med av 1959 års riksdag fattade beslut (prop. 148, JoU 30, rskr. 284). I de län, där ett stort behov av mera omfattande rationaliseringsåtgärder framkommit, blir särskilda specialorganisationer — *fastighetsregleringsorganisationer* — erforderliga. Kommittén uttalar, att dessa enheter av organisatoriska skäl måste göras relativt stora i personalhänseende och att av denna anledning en förhållandevis stor del av den personal, som blir disponibel enbart för hithörande verksamhet, bör koncentreras till dessa enheter. Enheternas huvuduppgifter blir de, som angivits i jordbruksutskottets utlåtande 1959: 30, nämligen att verkställa sådana av lant-

bruksnämnder och enskilda aktualiserade lantmäteriförrättningar, som ej utan nämnvärd väntetid kan utföras av personal inom vederbörande distrikt, samt att medverka i lantbruksnämndernas planläggning rörande mera omfattande yttre rationaliseringsåtgärder ävensom rörande disponeringen av nämndernas rationaliseringsreserver. Enheternas chefer skall vidare vara föredragande inom lantbruksnämnderna i ärenden, som i större utsträckning inrymmer lantmäteritekniska spörsmål eller som har särskild anknytning till av lantmäterimyndighet organiserade större fastighetsregleringar. Kommittén framhåller därjämte, att det under vissa förhållanden vid vikande konjunktur kan vara önskvärt att personalen kan sättas in på utrednings- och planlägningsarbeten, som avser att skapa arbetstillfällen.

Enligt lantmäterikommitténs uppfattning blir i allmänhet residensstaden den naturliga stationeringsorten liksom företrädesvis länet det lämpliga arbetsområdet för fastighetsregleringsorganisationerna. Det bör dock vara möjligt att allt efter omständigheterna i det enskilda fallet välja annan stationeringsort eller tilldela enheterna arbetsuppgifter endast inom en del av ett län, inom flera län eller delar av flera län. Kommittén, som understryker vikten av att de resurser som lantmäteriet kommer att disponera för ifrågavarande verksamhet erhåller en tillräckligt elastisk organisation, föreslår, att det skall tillkomma lantmäteristyrelsen att bestämma fördelningen mellan olika län, stationeringsorter, verksamhetsområden och arbetsuppgifternas närmare avgränsning för fastighetsregleringsorganisationerna.

I detta sammanhang framhåller lantmäterikommittén, att arbetsuppgifterna ställer mycket höga krav på den som skall leda arbetet och ansvara för detta såsom chef för fastighetsregleringsorganisation. Med hänsyn till verksamhetens natur är det också angeläget att täta ombyten på chefspositionerna undvikas. De höga kvalifikationer, som erfordras hos dessa chefer, synes berättiga till tjänster som är att betrakta som sluttjänster inom distriktsorganisationen (länslantmätare).

Inom de län, där arten och omfattningen av lantmäteriets uppgifter inom jordbruks- och skogsrationiseringens område vid viss tidpunkt ej ger arbetsunderlag för en effektiv specialorganisation för denna verksamhet, torde enligt lantmäterikommitténs uppfattning hithörande göromål helt få åvila distriktsenheterna.

Vad angår *skiftesorganisationerna i Kopparbergs län* uttalar kommittén, att de i det föregående lämnade förslagen beträffande organisationen för lantmäteriets uppgifter inom jordbruks- och skogsrationiseringen avser en för hela landet generell lösning och att det därför ej längre torde finnas anledning att bibehålla de speciella regler, som i administrativt hänseende gäller för ifrågavarande skiftesorganisationer. Kommittén har härvid emellertid förutsatt, att organisationen för nu pågående laga skiften ej av denna anledning kommer att på ett för verksamheten menligt sätt ändras.

Lantmäterikommittén föreslår jämväl, att *specialorganisationer för andra arbetsuppgifter än fastighetsregleringar* skall kunna inrättas av lantmäteristyrelsen i den ordning, som nu gäller för förfogandeorganisationerna. Kommittén understryker dock, att inte minst ur organisatoriska synpunkter viss återhållsamhet bör iakttas när det gäller att inrätta specialorganisationer vid sidan av distrikten och fastighetsregleringsorganisationerna. Angående arbetsuppgifter och riktlinjer i övrigt för de specialorganisationer, varom nu är fråga, anför kommittén i huvudsak följande.

I första hand synes böra nämnas fastighetsregleringsuppgifterna i anslutning till projekteringen och utbyggnaden av allmänna vägnätet. Dessa arbeten sträcker sig oftast över flera distrikt och ställer speciella krav med avseende å samverkan med andra myndigheter och i andra organisatoriska avseenden. De lämpar sig därför väl för en för ändamålet inrättad specialorganisation. Inom lantmäteriet har hittills goda erfarenheter vunnits av specialorganisationer för planeringsuppgifter, grundkartor och vägförrättningar. Till icke oväsentlig del har sistnämnda förrättningar — särskilt de som föranledes av skogsvägnätets utbyggnad — samband med jordbruks- och skogsrationaliseringen. Dessa uppgifter har således nära anknytning till verksamheten inom fastighetsregleringsorganisationerna. Kommittén finner det likaså angeläget betona, att planerings- och grundkartuppgifter liksom vägförrättningar i tätorter väl ligger inom ramen för inriktningen av verksamheten på distriktsenheter och ej utan starka skäl bör skiljas från dessa. Här behandlade uppgifter bör därför normalt ankomma på distrikten respektive fastighetsregleringsorganisationerna. Det kan emellertid förekomma, att av skilda orsaker stor ansvällning av sådana arbeten uppstår och att av denna anledning speciella åtgärder erfordras för att på bästa sätt bemästra situationen och återställa normala betingelser för verksamheten i stort. Kommittén har vid undersökning av arbetsförhållandena län för län funnit att för den närmaste framtiden ett behov finns av specialorganisationer för vägförrättningar eller planeringsuppgifter i några län.

Fortsättningsvis behandlar lantmäterikommittén under detta avsnitt vissa frågor angående fördelning av arbetsuppgifter och personal. Av kommitténs uttalanden framgår, att kommittén eftersträvat en elastisk organisation och samverkan i största möjliga utsträckning mellan såväl distriktsorganisationens skilda enheter som mellan dessa och läns- lantmäterikontoren. Kommittén understryker därvid vikten av att lantmäteristatens enheter på samma ort erhåller lokaler i nära anslutning till varandra och helst i samma byggnad. Rörande detaljerna i dessa stycken torde få hänvisas till betänkandet s. 204—209. Nämnas bör dock att kommittén föreslår, att liksom nu lantmäteristyrelsen, med den inskränkning som föranledes av att vissa tjänstemän är bundna vid viss organisationsenhet och såvida Kungl. Maj:t inte för visst fall annorlunda föreskriver, skall besluta om personalfördelningen inom lantmäteristaten, men att viss delegering av sagda beslutanderätt till överlantmätarna bör ske. Den av kommittén förordade ordningen för personalfrågornas behandling förutsätter, att lantmäteristatens tjänstemän upplages på gemensam personalförteckning.

Organisationen för lantmäteristyrelsen m. m. Härefter övergår lantmäterikommittén till att närmare behandla lantmäteristyrelsens och centralkontorets organisation. Inledningsvis uttalar kommittén, att den vid övervägandena rörande styrelsens organisation bl. a. ansett visst avseende böra fästas vid att enligt vad som framkommit i lagstiftningssammanhang och vid behandlingen av organisationen för jordbrukets och skogsbrukets rationalisering ändrade förutsättningar ter sig sannolika i en nära framtid. Med hänsyn härtill understryker kommittén, att den lösning som föreslås inte får betraktas såsom definitiv utan att organisationen i framtiden kan erfordra en förnyad översyn.

I fråga om *lantmäteristyrelsens byråindelning* synes enligt kommittén övervägande skäl tala för att organisationen liksom nu bör innefatta fyra byråer, nämligen en administrativ byrå, en landsbygdsbyrå, en stadsbyrå och en utredningsbyrå. Ställningstagandet har föregåtts av ingående överväganden, särskilt i fråga om organisationen för stadsbyråns verksamhet, som kommittén med hänsyn till bl. a. stadsmätningssväsendets uppgifter ansett fortfarande böra sammanhållas i en särskild byrå. Jämväl inrättande av en särskild teknisk byrå har övervägts av kommittén.

I nu berörda sammanhang framhåller lantmäterikommittén angelägenheten av att inom verkets centrala förvaltning organisatoriska förutsättningar tillskapas för ett fortlöpande rationaliseringsarbete berörande bl. a. organisationsfrågor och arbetsmetodik. Härigenom torde enligt kommittén genom relativt begränsade insatser inte oväsentliga vinster efter hand kunna göras. Kommittén, som uttalar att de nuvarande resurserna härför inte syntts tillräckliga, har övervägt att föreslå en särskild byrå för rationaliserings- och motsvarande uppgifter, men stannat för att uppgifterna i fråga fördelas mellan landsbygdsbyrån och administrativa byrån.

Vad gäller *centralkontoret* föreslår lantmäterikommittén, att den fastighetstekniska avdelningen inordnas i styrelsens landsbygdsbyrå, medan centralkontoret i övrigt bibehålles som ett fristående, distriktsorganisationen tillhörande organ under styrelsens ledning. Kommittén förordar i detta sammanhang, att en tjänst inom distriktsorganisationen beräknas för att utnyttjas såsom chef för centralkontoret. Kommitténs motiv för förslagen är i korthet följande.

Principiellt hör utvecklingsarbete till de funktioner, vilka åvilar verksamheten. Med hänsyn till bl. a. styrelsens tillsynsuppgifter bör den löpande produktionen i princip ej förläggas dit utan tillhöra produktionsorganen i lantmäteristaten. Samtidigt är emellertid erfarenhetsmässigt åtskilliga fördelar förbundna med och det i viss mån ett villkor för ett framgångsrikt utvecklingsarbete, att detta bedrivs i direkt samband med produktionen. Bland centralkontorets arbetsuppgifter har de, som tillhör fastighetstekniska avdelningen, större samhörighet med landsbyråns verksamhet än med övriga avdelningars. Fastighetstekniska avdelningen utför ej heller löpande, rutinmässig produktion på samma sätt som centralkontorets andra avdelningar.

Det synes kommittén knappast möjligt att i längden kunna förena ledningen av landsbyråns tekniska uppgifter och centralkontoret på en hand med hänsyn till uppgifternas betydelse för lantmäteriverksamhetens rationalisering och utveckling. Härtill kommer att det med hänsyn till att centralkontoret utövar en huvudsakligen producerande verksamhet icke kan anses helt lämpligt att chefskapet för detsamma utövas av tjänsteman vid lantmäteristyrelsen.

Beträffande organisationen inom *lantmäteristyrelsens byråer* har lantmäterikommittén gjort vissa uttalanden som bakgrund till sina förslag om personalförstärkningar. Sålunda föreslås *administrativa byrån* uppdelad i en organisationssektion, en kanslisektion för lagstiftnings- och personalfrågor m. m. samt en kameralsektion motsvarande nuvarande kamrerarkontoret; varje sektion under ledning av en byrådirektör. Organisationssektionen föreslår kommittén under befintlig byrådirektör, vars tjänst bör ombildas från extra till extra ordinarie, böra uppbyggas med en för organisationsexpert avsedd byråsekreterar- eller motsvarande tjänst, en högre biträdestjänst eller möjligen kanslist samt en kontorsbiträdestjänst. Vidare bör en lantmätare och en mätningstekniker i lantmäteristaten tillfälligt förordnas att tjänstgöra på sektionen. I övrigt föreslår kommittén, med hänsyn till att personalen är otillräcklig redan för det löpande arbetet på byrån, en förstärkning med tre befattningshavare, varav en kanslist på kanslisektionen och två biträdestjänster på kameralsektionen.

Landsbygdsbyrån föreslår kommittén organiserad på tre sektioner, var och en under en byrådirektörs ledning. En av sektionerna torde enligt kommittén med oförändrad personal böra handha byråns löpande ärenden av jordpolitisk natur samt statsbidragsärenden. Den andra sektionen, som avses för landsbygdsplanering, förrättningsteknik, geodesi, fotogrammetri, reproduktion etc., motiveras enligt kommittén i väsentliga delar av betydelsefulla metod- och utvecklingsuppgifter beträffande landsbygdsplanering och planläggande på landsbygden. Sektionen föreslås av kommittén förstärkt med en ur lantmäteristatens personalstat tillfälligt förordnad lantmätare och ett biträde i kontorstjänst. Den tredje sektionen motsvaras i stort av centralkontorets fastighetstekniska avdelning, vars föreståndare blir sektionens byrådirektör. Till den fasta personalen bör dessutom enligt kommittén hänföras avdelningens jägmästare och kontorsbiträde, medan två lantmätare och en mätningstekniker, vägmästare eller skogsmästare lämpligast synes anknytas till sektionen genom förordnande av lantmäteristaten tillhörig personal.

Vad gäller *stadsbyrån* och *utredningsbyrån* föreslår kommittén ej annan ändring än att befintlig extra byrådirektörstjänst å sistnämnda byrå ombildas till extra ordinarie.

Sammanfattningsvis framgår lantmäterikommitténs förslag rörande lantmäteristyrelsens personal av följande tabell.

Personal	Adm. byrån	Landsb. byrån	Stads- byrån	Utredn.- byrån	Summa	Skillnad i förhållande till nuva- rande personal
Generaldirektör					1	—
Byråchef	1	1	1	1	4	—
Byrådirektör	3	3	2	2	10	+ 1
Annan högskoleutbildad perso- nal; ej tillfälligt förordnad ..	4	1	2	—	7	+ 2
Tillfälligt förordnade lantmä- tare	2	5	—	1	8	+ 4
Mätningstekniker eller motsva- rande; ej tillfälligt förordnade	—	—	1	—	1	—
Tillfälligt förordnade mätungs- tekniker eller motsvarande ..	1	1	—	—	2	+ 2
Övrig personal	42	4	4	3	53	+ 7
Summa	53	15	10	7	86	+ 16
Skillnad i förhållande till nu- varande personal	+ 8	+ 8	—	—	+ 16	
Därav från centralkontoret	—	5	—	—	5	
Reell skillnad	+ 8	+ 3	—	—	+ 11	

Lantmäterikommittén framhåller under detta avsnitt slutligen, att det förutsatts att styrelsen skall äga möjligheter förordna ytterligare personal från lantmäteristaten att tillfälligt tjänstgöra hos styrelsen.

Länslantmäterikontoren. I fråga om länslantmäterikontorens arbetsuppgifter och organisation uttalar lantmäterikommittén inledningsvis, att beträffande överlantmätarens rättsliga uppgifter torde genom den nya fastighetsbildningslagstiftningen inte vara att vänta sådana ändringar att de mera väsentligt påverkar organisationsfrågorna. Även vad gäller överlantmätarens ställning och uppgifter inom länsförvaltningen i stort synes i principiellt avseende organisationsövervägandena böra utgå ifrån gällande förhållanden. Rörande överlantmätarens förvaltningsmässiga uppgifter inom lantmäteristaten understryker kommittén, att överlantmätarens centrala ställning torde kunna utnyttjas för tillvaratagande av en samlad organisations fördelar. Jämväl i andra avseenden, som sammanhänger med rationell arbetsmetodik och är beroende på lantmäteriets organisationsstruktur, har överlantmätaren viktiga uppgifter att fylla för att inom ramen för tillgängliga resurser medverka till effektivast möjliga totala insatser. Detta gäller enligt kommittén såväl verksamheten med jordbruks- och skogsrationalisering som övrig lantmäteriverksamhet.

Lantmäterikommittén har funnit en ytterligare utbyggnad av *länslantmäterikontorens serviceverksamhet*, främst gentemot distriktsorganisationen, betydelsefull. Sålunda föreslår kommittén, att arkivservice skall läm-

nas av samtliga länskontor och att personalförstärkning för denna verksamhet sker med tolv högre biträdestjänster och tio andra befattningshavare i kontorstjänst. Såsom motiv härför anför kommittén i sammandrag följande.

Värdet ur rationaliseringssynpunkt av en central organisation inom länet för de fastighetsutredningar i länskontorens arkiv, som måste utföras i distriktsorganisationens förrättnings- och uppdragsverksamhet, har under senare år uppmärksammats. Verksamheten har hittills varit av försökskaraktär. De goda erfarenheter som vunnits pekar entydigt på att organisationen bör få en mera definitiv lösning. Servicen bör givetvis i första hand riktas mot distriktsorganisationens enheter, men förutsattes även kunna utnyttjas av länsstyrelsen, lantbruksnämnden och de andra myndigheter som i sin verksamhet är beroende av utredningar rörande fastighetsindelningen. Kommittén har beräknat det erforderliga personalbehovet för arkivservice vid länskontor till 30 befattningshavare, varav tio beräknas belöpa på extern service för rationaliseringsuppgifterna. Härei ingår fr. o. m. budgetåret 1959/60 åtta kansliskrivartjänster. Sammanlagda antalet sådana tjänster har med hänsyn till de kvalificerade arbetsuppgifterna bedömts böra vara 20. Emot två tredjedelar av dessa förstärkningar skall vägas personalvinsterna i distriktsorganisationen, vilka beräknats uppgå till ca 35—40 befattningshavare, huvudsakligen lantmätare och mätningstekniker.

I anslutning härtill lämnar kommittén vissa synpunkter på länskontorens reproduktionsservice, varav framgår, att kommittén finner att ett fåtal anläggningar vid länskontor för kopiering av hög kvalitet av förrättningskartor i mindre format är befogade. Vidare bör tillgång till ljus- och snabbkopieringsanläggningar finnas på varje stationeringsort.

För den i det föregående föreslagna organisationen för distribution och service beträffande fotogrammetriskt material anser kommittén böra beräknas en mätningstekniker för i genomsnitt vart tredje län eller sammanlagt åtta.

I övrigt föreslår lantmäterikommittén *personalförstärkning av biträdespersonal* med tio befattningshavare för färdigställande av det alfabetiska registret. Detta register, varå återstår arbete motsvarande omkring 100 arbetsår, medverkar enligt kommittén till en påtaglig förenkling av det löpande arbetet, inte minst för arkivservice.

I detta sammanhang föreslår kommittén vidare, att lantmäteristyrelsens *anslag för kartlagningsarbeten* ökas med 100 000 kr., enär kartlagningsarbetet beträffande de i länskontorens arkiv förvarade förrättningskartorna, som är mycket värdefulla och till större delen oersättliga, utvisar en markant eftersläpning, som för varje år blir allt allvarligare.

Vad angår länslantmäterikontorens *lantmätararbetskraft* föreslår lantmäterikommittén, att ytterligare tjänster såsom biträdande överlantmätare skall inrättas för fem av de större länen och att på de två största rationaliseringslänen — Kopparbergs och Västernorrlands län — inrättas ytterligare en biträdande överlantmätartjänst på vardera. Fördelningen av tjänsterna mellan kontoren torde enligt kommittén liksom hittills böra före-

skrivas av Kungl. Maj:t. Såsom motiv för förslaget anför kommittén, att överlantmätarna förutsättes i högre grad än förut bli engagerade i arbetet på länsplanet i fråga om jordbrukets och skogsbrukets rationalisering och inom planeringsverksamheten. Överlantmätarnas insatser på det interna administrativa planet förutsättes jämväl komma att öka.

Däremot anser kommittén det ej längre befogat eller ändamålsenligt att ha tjänster i den tidigare lantmätarkarriären fast placerade på vissa länskontor såsom nuvarande kontorslantmätartjänster. Erforderlig högskoleutbildad arbetskraft utöver överlantmätarna och biträdande överlantmätarna synes enligt kommittén lämpligen kunna förordnas ur lantmåteristatens personalstat.

I detta sammanhang uttalar kommittén, att vissa av de uppgifter som nu utföres av lantmätare vid länskontoren torde vara av den art att de i och för sig skulle kunna delegeras till personal med tjänster i mellangradskarriär eller med högre biträdestjänster. Med hänsyn till att kommittén föreslagit viss utvidgning av verksamheten och till värdet ur utbildningssynpunkt av tjänstgöring på länskontor har kommittén dock inte ansett sig böra räkna med någon förändring av behovet av lantmätare med utgående från länskontorens verksamhet.

Distriktsorganisationen. Lantmåterikommittén övergår i fortsättningen till att närmare behandla lantmåteriets distriktsorganisation och ingår härvid till en början på spörsmålet om organisationens arbetsuppgifter. I detta hänseende uttalar kommittén inledningsvis, att distriktsorganisationens verksamhet i förhållande till resurserna är mycket omfattande. Under den framtid som f. n. kan överblickas står lantmåteriet inför vidgade angelägna uppgifter inom jordbruks- och skogsrationalliseringens område. Bland tänkbara åtgärder för att bemästra arbetssituationen synes det naturligt att överväga även en begränsning av tjänsteåliggandena inom områden där lantmåteriets tjänster kan te sig umbärliga.

Mot bakgrunden av dessa uttalanden behandlar kommittén först frågan om *lantmåteriets verksamhet i stadssamhällena*. Kommittén, som erinrar om att enligt gällande bestämmelser i vissa fall erfordras medgivande av överlantmätaren för stad att anlita distriktsorganisationen, uttalar, att 1954 års fastighetsbildningskommittés arbete med att utreda frågan om en för land och stad gemensam fastighetsbildningslag torde kunna ge förutsättningar för en vidgning av kompetensgränsen för det kommunala fastighetsbildningsväsendet. Om en reform av detta slag genomföres, kommer den enligt lantmåterikommittén att föranleda ändringar i bestämmelserna rörande distriktsorganisationens tjänsteåligganden. I avvaktan härå anser kommittén, att nuvarande regler tills vidare bör bibehållas oförändrade, men att det bör ankomma på lantmåteristyrelsen att närmare undersöka i vad mån det är möjligt och lämpligt att inom ramen för dessa regler minska engagemangen i vissa större stadssamhällen eller större grupper av varandra närbelägna samhällen.

Vad gäller *tjänsteåliggandena i övrigt* finner kommittén allttjämt en indelning av arbetsuppgifterna i två kategorier befogad. Till en första kategori bör enligt kommittén hänföras den verksamhet, som primärt åligger distriktsorganisationen. Hit hänför kommittén, förutom förrättningar och uppdrag vilka enligt lag eller annan författning efter ansökan eller förordnande skall verkställas av lantmätare på grund av hans tjänst, vissa förrättningar och uppdrag, som kan utföras även av andra än tjänstemän i lantmäteriet, i de fall förordnande meddelas lantmätare på grund av hans tjänst. Beträffande dessa förrättningar och uppdrag, av vilka till omfattningen viktigast anges vara förrättningar enligt lagen om enskilda vägar, understryker kommittén dock att i fråga om ärenden, som med fördel kan handläggas av fackmän utanför lantmäteriet, sådana fackmän, i den mån de finnes att tillgå, i stället för lantmätare företrädesvis bör kunna ges förordnande. Samma bedömande har kommittén gjort beträffande uppdrag att upprätta sådana kartor med beskrivningar samt att avgiva sådana bevis och intyg rörande fastighetsförhållanden, som sökande enligt lag eller annan författning har att foga vid sina ansökningar och som kräver den utbildning och erfarenhet som i allmänhet tillkommer lantmätare. I fråga om planuppdrag föreslår kommittén, att till ifrågavarande kategori tjänsteåliggandena skall räknas uppdrag av statlig eller kommunal myndighet att upprätta förslag till byggnadsplan såvitt angår samhällen eller områden på landet, förslag till ändring av stadsplan då planarbetet inte är av större omfattning, förslag till ändring av avstyckningsplan samt förslag rörande generalplan såvitt angår landskommun. Förslaget i denna del, som innebär en överflyttning från nuvarande inte obligatoriska tjänsteåliggandena av vissa byggnadsplaneuppdrag av större omfattning, vissa stadsplaneuppdrag och generalplaneuppdrag samt en utmönstring från tjänsteåliggandena över huvud taget av större stadsplaneuppdrag samt byggnadsplaneuppdrag från andra än statliga och kommunala myndigheter, motiveras av kommittén på i huvudsak följande sätt.

Med hänsyn till angelägenheten av att fackmän i tillräcklig utsträckning står till förfogande för erforderlig planläggning enligt byggnadslagstiftningen torde lantmäteriets medverkan i detta arbete icke kunna undvaras. Planläggningen hör också naturligt samman med fastighetsbildning och lantmäteriets övriga verksamhet i kommunerna samt underlättar lantmäteriorganens arbete och är i många fall en förutsättning för rationellt arbetssätt. 1951 års byggnadsutredning har föreslagit att landskommunerna skall ges ökat ansvar avseende planläggningen. En naturlig konsekvens av detta förslags genomförande synes vara att lantmäteriets medverkan i planarbetet avser uppdrag som statliga eller kommunala myndigheter finner fördelaktigt att uppdraga åt lantmäteriet. Erfarenheten synes ha visat att skäl ej längre finns att härvid göra åtskillnad med hänsyn till planarbetets större eller mindre omfattning. Upprättande av förslag till stadsplan har hittills utförts av distriktsorganisationen endast i mycket ringa utsträckning och då vanligen av lantmätare som haft personligt intresse och speciell fallenhet för sådana uppgifter. Det synes därför ligga i linje med nu tillämpade principer för tjänsteåliggandenas avgränsning att låta sådana uppdrag

helt utgå från dessa. Smärre ändringar i stadsplaner erfordras emellertid ofta för genomförande av aktuella förrättningar. Uppdrag att upprätta förslag härom torde därför böra kunna ske i tjänsten.

Utöver nyss nämnda förrättningar och uppdrag hänför kommittén till den första kategorien tjänsteåligganden förordnande enligt 2 kap. 2 § och 5 kap. 2 § lagen om fastighetsbildning i stad ävensom uppdrag att upprätta förslag till tomtindelning — beträffande verksamhet i stad dock endast i den utsträckning överlantmätaren medger staden att anlita distriktsorganisationen för ändamålet. Kommittén bedömer vidare som självklart, att det skall åligga distriktsorganisationen att liksom nu avgiva yttranden i tjänsteärenden m. m. samt att tillhandagå kommuner och allmänhet med råd och upplysningar o. dyl. i ämnen som tillhör tjänsteåliggandena.

Till en andra kategori av tjänsteåligganden föreslår kommittén skall hänföras uppdrag, för vilka utan att de primärt är tjänsteåligganden distriktsorganisationen ändå må anlitas om särskilda skäl föreligger och arbetsförhållandena medger. De viktigaste av de skäl, som bör föranleda att distriktsorganisationen åtar sig här nämnda uppdrag, torde enligt kommittén vara att det åtminstone i vissa trakter ej är möjligt att eljest få arbetena utförda på grund av att expertis som kan åtaga sig dem ej är tillgänglig, eller att arbetenas utförande inom viss tid eller på visst sätt är av betydelse för vederbörande lantmäteriorigans övriga verksamhet. I denna kategori föreslår kommittén skall ingå uppdrag att upprätta grundkartor för byggnadsplan, stadsplan och generalplan, uppdrag att i andra fall än som innefattas i den första kategorien verkställa mättnings- och utstakningsarbeten samt upprätta därpå grundade plan- och höjdkartor med därtill hörande beskrivningar ävensom uppdrag att ombesörja skötseln av städers och samhällens stomnät och vården av deras mättningsarkiv i sådana fall då distriktsorganisationen ombesörjer förrättningsverksamheten inom staden eller samhället. Förslaget innebär, att till denna kategori från de nu obligatoriska tjänsteåliggandena överförts vissa grundkarteuppdrag samt uppdrag att sköta stomnät och vårda mättningsarkiv i städer och samhällen ävensom att från tjänsteåliggandena helt utesluts uppdrag att utreda samt att avgiva bevis och intyg om fastighetsförhållandena i andra fall än då sökande författningsenligt har att foga sådana till sina ansökningar.

Vad gäller distriktsindelningen och specialorganisationer i de olika länen har kommittén i betänkandet s. 231—252 framlagt detaljerat förslag, vartill här torde få hänvisas. Kommittén uttalar, att den utgått från att enheter med i medeltal mindre än ca tio befattningshavare såvitt möjligt bör undvikas, men att antalet kommuner, reseavstånd och andra lokala förhållanden i flera fall bedömts böra föranleda avsteg från denna målsättning. De ändringar, som förslaget innebär i förhållande till nu gällande organisation, framgår av följande sammanfattning av kommitténs förslag.

Län	Föreslaget antal enheter				Skillnad i förhållande till organisationen den 1 juli 1959		
	distrikt	fastighets-reglerings-organisa-tioner	andra special-organisa-tioner	summa	distrikt	andra enheter	summa
Stockholms	7		1	8	— 2	— 2	— 4
Uppsala	2	1		3	—	—	—
Södermanlands	2			2	— 1	—	— 1
Östergötlands	4	1		5	— 1	+ 1	—
Jönköpings	3	1		4	— 2	+ 1	— 1
Kronobergs	3			3	— 2	—	— 2
Kalmar	5	1		6	— 1	— 1	— 2
Gotlands	1			1	— 1	—	— 1
Blekinge	2			2	— 1	—	— 1
Kristianstads	5	1		6	— 2	+ 1	— 1
Malmöhus	4		1	5	—	—	—
Hallands	3			3	— 1	— 1	— 2
Göteborgs o.Bohus ..	5	1	1	7	— 2	— 1	— 3
Älvsborgs	6	1		7	— 3	—	— 3
Skaraborgs	4	1		5	— 1	—	— 1
Värmlands	7	1		8	— 3	—	— 3
Örebro	3	1		4	— 2	—	— 2
Västmanlands	2			2	—	— 1	— 1
Kopparbergs	8	5	4	17	— 2	— 2	— 4
Gävleborgs	5	2		7	— 3	—	— 3
Västernorrlands	9	2		11	— 4	—	— 4
Jämtlands	5	1		6	— 2	+ 1	— 1
Västerbottens	7	1		8	— 2	—	— 2
Norrbottnens	8	1		9	—	— 1	— 1
Summa	110	22	7	139	— 38	— 5	— 43

I ett särskilt yttrande yrkar *experterna Arnberg och Lodmark*, att riket indelas i minst 118 lantmäteridistrikt och att vid sidan av distrikten inrättas 27 fastighetsregleringsorganisationer för den egentliga fastighetsregleringsverksamheten och i övrigt nio specialorganisationer för fastighetsregleringar i samband med vägbyggen o. dyl. och andra specialuppgifter.

Frågan om en rationell arbetsfördelning mellan distriktsorganisationens personalkategorier har av lantmäterikommittén tillmätts stor betydelse. Det utredningsmaterial, som stått till kommitténs förfogande, har visat att nuvarande personalrelationer inte medgett en delegering till mätningstekniker resp. kontorspersonal av i gällande bestämmelser angivna arbetsuppgifter i den utsträckning som synes möjlig. Från lantmätare till mätningstekniker synes sålunda enligt kommittén kunna överlätas ytterligare mättnings-, utstaknings- och markeringsarbeten, beräknings- och karteringsuppgifter samt vissa uppgifter hänförliga till administration och serviceverksamhet. Från lantmätare till kontorspersonal har

vidare olika kontorsgöromål, administrations- och serviceuppgifter bedömts kunna överföras. Såsom mycket viktiga har kommittén därjämte bedömt de möjligheter, som synes föreligga att i relativt stor utsträckning från mätningstekniker till kontorspersonal omfördela kartkonstruktions- och andra karteringsarbeten samt beräkningsuppgifter. Vidare har enligt kommitténs uppfattning verkställda undersökningar visat, att goda förutsättningar finns att till erfarna och även i övrigt särskilt kvalificerade mätningstekniker överlåta förrättningsberedning.

Arbetsfördelningsfrågorna kan självfallet komma att påverkas av fastighetsbildningskommitténs kommande förslag. Lantmäterikommittén anser detta i särskilt hög grad kunna bli fallet beträffande fastighetsregleringar av typ omskifte, där de mest genomgripande förändringarna torde vara att förvänta. Kommittén har utgått från, att i denna verksamhet åt olika slag av biträdande tekniker och åt kontorspersonalen skall kunna överlåtas rutinuppgifter, som hittills måst utföras av lantmätare, och även andra mera kvalificerade uppgifter. En av förutsättningarna för att den högskoleutbildade personalen skall kunna avlastas arbetsuppgifter i tänkt utsträckning anger kommittén vara, att förutom mätningstekniker även motsvarande personal med specialutbildning — främst skogsmästare eller motsvarande men även väg-, plan- och byggnadstekniker, tjänstemän med jordbruksutbildning, specialister i diknings- och andra torrlägningsfrågor samt personal med fotogrammetrisk utbildning — kommer att stå till förfogande. Andra förutsättningar är att fasta normer och en förenklad arbetsmetodik utarbetas samt att höga krav på chefernas arbetsledning och organisationsförmåga tillgodoses.

Beträffande *tjänstemännens* behörighet att på eget ansvar handlägga ärenden föreslår kommittén, att befintliga delegeringsmöjligheter vidgas så att även åt mätningstekniker skall kunna uppdragas att i distriktslantmätarens ställe självständigt handlägga uppgifter av teknisk art. Som skäl härför anför kommittén, att de erfarenheter, som under utredningsarbetet vunnits med avseende å personalens förmåga till självständig verksamhet, tyder på att med den förbättrade utbildning som numera ges tiden är mogen för delegering till särskilt kvalificerade mätningstekniker beträffande göromål, som utgör deras huvuduppgifter.

Vad angår *kompetensbestämmelserna* för erhållande av tjänst såsom förste mätningstekniker och mätningstekniker föreslår lantmäterikommittén, i syfte att underlätta anlitande för specialuppgifter av personal inom samma tjänstekategori som mätningsteknikerna men med annan utbildning, sådan ändring att för dylik tjänst endast skall krävas att sökande med godkända vitsord genomgått av lantmäteristyrelsen godkänd utbildning. Kommittén har härvid förutsatt, att endast ett relativt fåtal tjänster kommer att besättas med andra sökande än sådana som genomgått mätningsteknikerutbildning.

Lantmäterikommittén övergår härefter till att behandla distriktsorgani-

sationens personal- och utrustningsfrågor. Inledningsvis uttalar kommittén, att det vid beräkningarna bl. a. med hänsyn till verksamhetens olika art och det statistiska underlaget har befunnits lämpligt med särskilda beräkningar för distriktsorganisationens allmänna verksamhet och för fastighetsregleringsverksamheten.

Vad först angår den beräknade *omfattningen av den allmänna verksamheten* har kommittén utgått från, att under den närmaste tiden den inflytande arbetsmängden kommer att motsvara medelarbetsmängden under åren 1953—1957. Enär det under denna tid utförda arbetet understiger den inkomna arbetsmängden så att arbetsbalansen ökat med fyra procent av medelproduktionen, bör arbetskapaciteten beräknas med detta belopp skola överstiga den som genomsnittligt stått till förfogande under angivna tidsperiod. Med hänsyn till önskemålet att nedbringa väntetiderna för lantmäteriets arbeten har kommittén vidare bedömt en sänkning av den totala arbetsbalansen från nuvarande omkring femton månaders arbete för all personal till nio månader motiverad. Kommittén har räknat med att härför ej längre än tio år bör förutsättas. En dylik sänkning av arbetsbalansen motsvarar en ökning med fyra procent av medelkapaciteten för åren 1953—1957. I den allmänna verksamheten erfordras enligt kommittén sålunda sammanlagt en produktionsökning med åtta procent.

Beträffande *fastighetsregleringsverksamhetens omfattning* har kommittén stannat för att utgå från en ökad verksamhet, som kvantitativt motsvarar fastighetsreglering å minst 60 000 ha årligen. Som skäl för sitt ställningstagande anför kommittén i huvudsak följande.

Kommittén har ansett sig nu böra föreslå en arbetskapacitet för uppgifterna som motsvarar den arbetsmängd, vilken f. n. synes kunna dokumenteras. Mot bakgrund av det stora åtgärdsbehov, som framkommit vid verkställda inventeringar, en förväntad ny fastighetsbildningslagstiftning och av statsmakterna beslutad intensifiering av den yttre jordbruks- och skogs-rationaliseringen torde med säkerhet en successiv ökning av denna verksamhet kunna påräknas. Enligt i det föregående omnämnd inventering av det aktuella behovet av regleringsåtgärder för tiden 1959—1963 beräknas ett verifierat aktuellt behov av mera omfattande icke diarieförda regleringsförrättningar föreligga avseende omkring 400 regleringsobjekt omfattande ca 8 000 brukningsenheter och ca 370 000 ha. Såsom en allmän norm synes i ett läge med förväntad successiv ökad verksamhet genomförandetiden böra motsvara inventeringsperioden d. v. s. fem år. De speciella förhållandena i Kopparbergs län torde emellertid böra föranleda en lägre målsättning beträffande verksamheten där. Samtidigt kommer emellertid lantbruksnämndernas intensifierade verksamhet att medföra en ökning av arbetsmängden för mindre omfattande åtgärder, vilka inventeringen ej avsett. Sådana åtgärder torde med avseende på arbetsmängden bli nära nog av samma storleksordning som de större fastighetsregleringarna.

I fråga om det *ökade kapacitetsbehovets tillgodoseende* uttalar kommittén, att detta i första hand givetvis bör ske genom tillvaratagande av de möjligheter som en förenklad lagstiftning och arbetsmetodik ger. Ytterli-

gare åtgärder för att höja arbetseffekten är i det föregående omnämnd utökad service och ökat utnyttjande av modern utrustning. Först i den mån sagda åtgärder ej är tillräckliga bör enligt kommitténs uppfattning personalförstärkningar ske.

Mot bakgrunden av det sagda ingår lantmäterikommittén först på *utrustningsbehovet* och uttalar i detta spörsmål att för höjning av utrustningsstandarden f. n. erfordras sammanlagt omkring två miljoner kronor. Denna summa synes enligt kommittén böra fördelas på minst fem år. Rörande kommitténs bedömanden angående vilken utrustning, som i första hand bör ytterligare anskaffas, torde få hänvisas till betänkandet s. 260—262.

Vid *personalberäkningarna för den allmänna verksamheten* har kommittén till en början förutsatt, att ökat utnyttjande av matematikmaskiner för beräkningar i genomsnitt per år inbesparar fem lantmätare, tio mätningstekniker och sju befattningshavare i kontorstjänst i de lokala enheterna. Härav anses tre lantmätare, fem mätningstekniker och fyra kontorstjänstemän kunna hänföras till den allmänna verksamheten.

Beräkningarna i övrigt, vilka skett i samråd med statens organisationsnämnd, ger enligt kommittén vid handen, att av de arbetsuppgifter, som i genomsnitt nu utföres av lantmätare med mera än fem tjänsteår, till mätningstekniker bedömts kunna överlätas förrätningsberedning motsvarande sex procent av tidsåtgången för handläggning, 70 procent av mätnings-, utstaknings-, markerings-, beräknings- och karteringsarbetena till den del beräkningarna ej överflyttats till central beräkningsservice samt tio procent av arbetsuppgifter samhörande med administration och serviceverksamhet. Till kontorspersonal har beräknats kunna överlätas 50 procent av på vederbörande lantmätare nu i medeltal ankommande kontorsgöromål och tio procent av deras administrativa uppgifter och serviceverksamhet. Till länskontorens arkivserviceavdelningar har vidare hälften av fastighetsutredningsarbetet bedömts kunna överflyttas. Från lantmätare med fem och färre tjänsteår har 35 procent av mätnings-, utstaknings-, markerings-, beräknings- och karteringsuppgifterna bedömts kunna överlätas till mätningstekniker samt hälften av fastighetsutredningsarbetet till länskontoren. Av de på mätningsteknikerna nu ankommande uppgifterna har det ansetts möjligt att kontorspersonalen övertar 40 procent av beräknings- och karteringsarbetena samt länskontoren hälften av fastighetsutredningarna. För kontorspersonalen anser kommittén en tioprocentig ökning av sysselsättningsgraden möjlig, varjämte effektivisering och förenkling av karterings- och kontorsarbetet beräknas ge en effekt med fem procent för dessa uppgifter.

Effekten av det anförda på personalbehovet för den allmänna verksamheten redovisar kommittén i följande sammanställning, där hänsyn jämväl tagits till den i det föregående berörda ökningen av medelkapaciteten med åtta procent.

	Tillgäng- lig pers. i medelt. 1953—57	Pers. förändr. till följd av omfördeln. av arb.-uppgifter och rationalisering					Erf. pers. för me- delprod. 1953—57	Tillägg för balansut- veckling och balans- nivå, 8 %	Fram- tida perso- nal- behov
		till be- räkn.- central	till läns- kont.	till mät.- tekn.	till kont.- pers.	ratio- nali- sering			
Lantmätare och lantm.- asp.	315	— 3	— 13	— 31	— 8	—	260	+ 20	280
Mät.-tekn. ..	345	— 5	— 15	+ 31	— 54	—	302	+ 24	326
Kont.-pers. ..	340	— 4	—	—	+ 62	— 45	353	+ 28	381
Summa	1 000	— 12	— 28	—	—	— 45	915	+ 72	987

Vad åter angår *personalbehovet för fastighetsregleringsverksamheten* uttalar kommittén, att verksamheten kommer att bedrivas i samverkan med framför allt lantbruksnämnderna och att det har förutsatts att nämndernas skogligt utbildade personal skall biträda lantmäteriet vid förrättningarna. Kommittén har därför ej ansett sig böra räkna med att f. n. behov av ytterligare sådan personal föreligger för distriktsorganisationens del. Det kan dock enligt kommittén antagas att i ett senare skede, då skogstekniker kommer att bli helt sysselsatta i verksamheten, det torde kunna vara mera följdriktigt och även ägnat att underlätta arbetets administration om viss skoglig personal inordnas i fastighetsregleringsorganisationerna. Även i övrigt synes enligt kommittén biträde av specialutbildad personal tills vidare kunna påräknas företrädesvis från lantbruksorganisationen. Det totala personalbehovet för verksamheten har bedömts inte understiga 220 befattningshavare, varav i ett begynnelsestadium 55 beräknats böra vara lantmätare, 75 mätningstekniker och 90 befattningshavare i kontorstjänst. Kommittén understryker, att denna personalnumerär kan beräknas motsvara ungefär hälften av den, som skulle erfordras för en verksamhet under hittills bedrivna former, och att sålunda en avsevärd rationalisering av arbetet förutsatts.

För den *centralt bedrivna fotogrammetriska verksamheten och beräkningsservicen* anser kommittén personalförstärkningar erfordras med, förutom den förut föreslagna tjänsten som chef för centralkontoret, en lantmätare, tre mätningstekniker och tre biträden i kontorstjänst.

Personalberäkningarna för verksamheten i distriktsorganisationen redovisar kommittén sammanfattningsvis i följande uppställning.

Verksamhet	Nuvarande ram				Förslag				Skillnad			
	lm	mt	kop	s:a	lm	mt	kop	s:a	lm	mt	kop	s:a ¹
Allmän verksamhet	328	359	279	966	280	326	381	987	- 48	- 33	+ 102	+ 21
Fastighetsregl.- verksamhet	15	35	30	80	55	75	90	220	+ 40	+ 40	+ 60	+ 140
Central fotogr. och beräkn. tekn. ser- vice m. m. ²	*3	5	13	21	5	8	16	29	+ 2	+ 3	+ 3	+ 8
Summa	346	399	322	1 067	340	409	487	1 236	- 6	+ 10	+ 165	+ 169

¹ lm = lantmätare och annan högskoleutbildad personal, mt = mätningstekniker och motsvarande personal, kop = kontorspersonal etc.

² Centralkontorets nuvarande allmänna avdelning liksom centrala instrumentförrådet medräknade men däremot ej centralkontorets fastighetstekniska avdelning, som föreslagits överflyttad till lantmäteristyrelsen.

* Därav en högskoleutbildad matematiker.

I anslutning härtil redovisar lantmäterikommittén även följande sammanfattning av sitt *personalförslag för hela lantmäteriväsendet*.

	Nuvarande ram				Förslag enligt personalberäkningar				Skillnad			
	lm	mt	kop	s:a	lm	mt	kop	s:a	lm	mt	kop	s:a
Lantmäteristyrelsen	23	1	46	70	30	3	53	86	+ 7	+ 2	+ 7	+ 16
Lantmäteristaten												
Lantmäterikon- toren	73	—	249	322	73	8	281	362	—	+ 8	+ 32	+ 40
Distriktsorganisa- tionen	349	400	323	1 072	340	409	487	1 236	- 9	+ 9	+ 164	+ 164
Summa lantmäteri- staten	422	400	572	1 394	413	417	768	1 598	- 9	+ 17	+ 196	+ 204
Totalsumma	445	401	618	1 464	443	420	821	1 684	- 2	+ 19	+ 203	+ 220

Kommittén föreslår emellertid, att någon minskning av antalet lantmätare i förhållande till nuvarande ram ej bör ske med hänsyn till att en i framtiden ökad fastighetsregleringsverksamhet kan ge behov av ytterligare personal ävensom till osäkerheten i beräkningarna. I stället bör enligt kommittén ökningen av antalet mätningsteknikertjänster reduceras med två till sju.

I detta sammanhang upptar kommittén även frågan om *inrättande av till viss ort bundna tjänster* inom distriktsorganisationen. Kommittén föreslår i detta hänseende, att i lantmäteristaten inrättas 45 biträdande distriktslantmätartjänster och minst en förste mätningsteknikertjänst för varje distrikt, vilka enligt föreskrift av Kungl. Maj:t tills vidare skall placeras på bestämda stationeringsorter. Som motiv för förslaget anför kommittén i huvudsak följande.

Inom distriktsorganisationen är f. n. till vissa enheter anknutna fasta tjänster begränsade till distriktslantmätarna, medan övriga tjänster är av-

sedda för organisationen i dess helhet. Enligt kommitténs förslag blir de 110 cheferna för distrikten bundna vid vederbörande enheter. Fastighetsregleringsorganisationerna har däremot bedömts böra fördelas mellan länen av lantmäteristyrelsen. Den föreslagna ökningen av enheternas storlek synes enligt kommitténs uppfattning böra föranleda att frågan om inrättande av ytterligare fasta tjänster överväges. Behovet härav torde i organisatoriskt avseende väsentligen betingas av, om inom viss enhet eller region arten och omfattningen av arbetsuppgifterna på lång sikt ställer sådana krav på tjänstemännen i fråga om erfarenhet och kunskap om de lokala förhållandena, som i allmänhet förutsättes kunna vinnas endast genom regionalt bestämt tjänstgöringsområde. Även från personalens sida torde starka önskemål föreligga att inom rimlig tid ernå den stabilitet i tjänstgöringsförhållandena, som innehav av till viss ort anknuten tjänst ger. Här nämnda synpunkter torde emellertid ha tillämpning endast för sådana lantmätar- och mätningsteknikertjänster, som kan bli sluttjänster, medan beträffande övriga tjänster för dessa grupper och för kontorspersonalen nuvarande bestämmelser synes mest lämpade.

Lantmäteritaxan. Beträffande lantmäteritaxan uttalar lantmäterikommittén, att av de principiella frågor, som kan diskuteras vid utformande av en till bl. a. ändrad organisation anpassad lantmäteritaxa, ter sig lösningar efter nuvarande normer självklara beträffande taxans tillämpningsområde, dess samordning med andra taxor och ersättningsformer.

Den statliga *subventioneringen* och därmed samhörande spörsmål är enligt kommitténs uppfattning den utan tvivel viktigaste principfrågan i sammanhanget. I denna fråga lämnar kommittén till en början redogörelse för gällande normer, vilken här torde få återges i sammandrag.

Prissättningen i lantmäteritaxan grundas på en enligt företagsekonomiska principer verkställd schematisk beräkning av de totala självkostnaderna för lantmäteriets distriktsorganisation, varvid i totalkostnaderna medräknats de poster, som bedömts relevanta för det fall distriktsorganisationen organiserades såsom ett fristående företag. Taxan är konstruerad med två skilda taxenivåer nämligen taxa A, som beräknats genomsnittligt ge ungefär 40 procents täckning av självkostnaderna, och taxa B enligt vilken ersättningsbeloppen avsetts motsvara hela självkostnaden. Inom ramen för dessa taxenivåer har emellertid ytterligare differentiering av subventioneringen skett med hänsyn till bl. a. värdet av förrättningsobjekten, det ekonomiska värdet av förrättningarnas genomförande samt förrättningarnas art och samhällseliga betydelse. För sådana förrättningar, som är av särskild betydelse för jordbrukets rationalisering, har låga avgifter eftersträfvats. Efter senaste taxebändring torde ersättningar för avstyckningar verkställda i grupp inom detaljplanerade områden samt för tomtmätningar och annan verksamhet i städer och samhällen motsvara omkring 65—75 procent av självkostnaderna, ersättningar för bostads- och motsvarande avstyckningar i övrigt samt för vägförrättningar ungefär 50—55 procent, ersättningar för förrättningar med inriktning på landsbygden och jordbrukets rationalisering i genomsnitt ca 30 procent samt ersättningar för uppdrag omkring hela självkostnaderna. Härutöver utgår generellt subventioner till följd av att vid beräkningarna kostnaderna för rådgivnings- och upplysningsverksamhet etc., vilka beräknats uppgå till omkring tio procent av självkostnaderna, helt påförts statsverket. Ytterligare subventionering föranledes av att skiftesverksamheten i Kopparbergs och Norrbottens län hu-

vudsakligen sker på statsverkets bekostnad, av att i individuella fall nedsättning av ersättningsbeloppen kan beviljas samt av att taxeersättningsarnas anpassning efter kostnadsutvecklingen hittills släpat efter. Viss del av självkostnaderna belöper slutligen på jämlikt 2 § lantmäteritaxan ersättningsfria uppdrag.

Vad gäller den *generella subventioneringen* uttalar kommittén allmänt, att med hänsyn till lantmäteriverksamhetens allmännyttiga karaktär kostnaderna därför liksom hittills i viss utsträckning bör stanna på statsverket. I fråga om subventioneringsgraden föreslår kommittén till en början, att kostnaderna för rådgivningsverksamheten i likhet med exempelvis administrationskostnaderna fördelas på den tid som helt eller delvis skall betalas av sakägarna, ehuru alltjämt särskild ersättning inte bör debiteras för åtgärder av ifrågavarande slag. Såsom motiv för förslaget anför kommittén i huvudsak följande.

Rådgivnings- och upplysningsverksamheten etc. utföres till väsentlig del i direkt eller indirekt samband med de uppgifter som debiteras sakägarna. En viss sådan verksamhet sker såsom integrerande del i förrättningshandläggningen, vilket under senare år synes ha blivit mera markerat genom en metodik som lagt större tyngd vid förberedande åtgärder utanför den formella handläggningens ram. Det torde sålunda i de enskilda fallen vara vanskligt att avgöra om rådgivning och motsvarande serviceåtgärder skall räknas ingå i den verksamhet som enligt nuvarande grunder debiteras eller sker såsom fristående åtgärder. I varje fall kan antagas att åtgärderna till betydande del har sammanhang med eller utföres på grund av ansökta förrättningar och uppdrag, för vilka ersättning skall utgå.

Kostnaderna för de förrättningar och uppdrag, som nu debiteras enligt den osubventionerade taxa B, bör enligt kommittén alltjämt motsvara hela självkostnaderna. I fråga om avgifterna för verksamhet, som är inriktad på landsbygden och frågan om jordbrukets rationalisering, har kommittén, med hänsyn till verksamhetens samhälleliga betydelse ävensom till markägarnas förmåga att bära kostnaderna och till berörda markvärden, funnit att en generell subventionering med 60 procent torde medföra en lämpligt avvägd kostnadsfördelning mellan staten och markägarna i denna verksamhet. Det synes emellertid finnas anledning att i de enskilda fallen ge utrymme för differentiering av de statliga stödåtgärderna, vilket kan ske genom statsbidrag enligt härför gällande författningar eller individuellt tillämpade nedsättningsregler. Vad gäller lantmäteriets samhällsverksamhet, som förutom taxa B-ärenden i princip torde avse förrättningar och uppdrag inom detaljplanerade områden huvudsakligen som ett led i byggnadsverksamheten, föreslår kommittén, att taxebeloppen beräknas med tanke på full självkostnadstäckning. Kommittén uttalar som skäl härför, att det numera synes angelägnare att lägga vikt vid snabb handläggning och god service beträffande dylika åtgärder än att för företag, som oftast medför avsevärda investeringar, på förrättningsstadiet ge statliga subventioner med några tiotal kronor i varje ärende. Kommittén framhåller, att förslaget synes medföra att huvuddelen av den verksamhet, som debiteras

enligt stadsmätningstaxorna, blir osubventionerad. I linje med sistnämnda förslag synes enligt kommittén subventionerna för den lantmäteriverksamhet, som inte innefattas i jordbruks-, skogsbruks-, samhälls- eller nuvarande taxa B-ärenden, böra beräknas med syfte att öka självkostnadstäckningen med 10—20 procent.

Med avseende å *formerna för de generella subventionerna* har kommittén stannat för att föreslå, att subventionerna skall utgå i form av generell nedsättning av ersättningsbeloppen och att taxan på grund härav konstrueras efter en i princip osubventionerad taxenivå. Denna form anser kommittén i motsats till nuvarande system med direktsubventionerade taxebelopp kunna tillgodose vissa villkor som synts kommittén angelägna, nämligen att en efter de särskilda omständigheterna i de individuella fallen nyanserad subventionering kan ske, att subventionsbeloppens användning kan detaljredovisas, att såväl statsverket som sakägarna kan få kännedom om de verkliga kostnaderna och subventionerna samt att ständigt en aktuell jämförelse mellan självkostnader och bruttoinkomster resp. subventioner kan erhållas på ett enkelt sätt.

I fråga om *individuellt tillämpade nedsättningsregler* föreslår kommittén, att de regler som nu stadgas i 25 § lantmäteritaxan bibehålls. Behov finnes nämligen av dylika regler dels för de fall där arbetsinsatsen ej motsvarar vad som förutsetts vid beräkningen av ersättningsbeloppen, dels för att medge ytterligare subventionering om normal ersättning står i uppenbart missförhållande till fastighetsvärdet, om ärende är av större allmän betydelse eller om eljest särskilda skäl för nedsättning föreligger.

På samma sätt finnes enligt kommittén behov av att i vissa fall uttaga *större ersättningsbelopp* än den för normalfallen beräknade sakersättning, varför bestämmelserna i taxan 11 § härom i princip bör bestå.

Vad gäller de i nuvarande taxa givna *reglerna om att ersättning i vissa fall inte skall utgå* föreslår kommittén till en början, att med hänsyn till att rationaliseringsverksamheten inom jord- och skogsbruket beräknas få större omfattning och i flera län även innefatta åtgärder av principiellt samma natur som de vilka nu utföres av skiftesorganisationerna i Kopparbergs län, reglerna om avgiftsfrihet i vissa fall för av dessa utförda förrättningar och uppdrag skall utgå ur taxan. Därest ytterligare subvention utöver taxans generella nedsättning för nämnda förrättningar och uppdrag även framdeles finnes böra lämnas, synes det i stället lämpligen kunna ske i form av statsbidrag eller av lantmäteristyrelsen beviljad nedsättning med stöd av de för individuella fall avsedda reglerna härom. Vid taxans ikraftträdande pågående skiften bör dock fullföljas enligt äldre bestämmelser. I övrigt anser kommittén i 2 § nuvarande taxa givna regler om avgiftsfrihet i princip böra bibehållas.

Under detta avsnitt föreslår kommittén slutligen, att i likhet med i stadsmätningstaxa I möjligheter införes i lantmäteritaxan att debitera av lantmäteriet tillhandahållen markeringsmateriel.

Kostnads- och inkomstberäkningar. Lantmäterikommittén övergår härefter till att behandla de kostnads- och inkomständringar för statsverket som föranledes av kommitténs förslag. Vad först angår *kostnadsändringarna* redovisar kommittén häröver följande sammanställning, där kommittén utgått från kostnaderna då förslagen helt genomförts.

Anslag	1959/60	Förslag	Skillnad
<i>Lantmäteristyrelsen</i>			
J1. Avlöningar, förslagsanslag	1 372 900	1 704 500	+ 331 600
J2. Omkostnader, förslagsanslag	152 300	228 000	+ 75 700
J3. Kartlaggningsarbeten, reservationsanslag	112 500	212 500	+ 100 000
Summa kronor	1 637 700	2 145 000	+ 507 300
<i>Lantmäteristaten</i>			
J4. Avlöningar, förslagsanslag	24 908 100	27 163 000	+ 2 254 900
J5. Omkostnader, förslagsanslag	5 186 000	6 060 000	+ 874 000
J6. Utrustning, reservationsanslag	375 000	700 000	+ 325 000
Summa kronor	30 469 100	33 923 000	+ 3 453 900
Totalsumma	32 106 800	36 068 000	+ 3 961 200

I sina kommentarer till sammanställningen framhåller kommittén till en början, att då utbyggnaden av organisationen bl. a. med anledning av rekryteringsförhållandena kan behöva utsträckas på flera år de redovisade anslagsberäkningarna inte är relevanta för anslagsbehovet under första budgetåret för omorganisationen. Ändringarna i avlöningsanslagen, vilka beräknats med utgångspunkt från medellöner år 1959 för berörd personal, föranledes av de personalförändringar, som kommittén föreslagit i det föregående. Lantmäteristyrelsens omkostnadsanslag har uppräknats ungefärligen i proportion till personalförstärkningarna, varjämte till utrustning beräknats ett engångsbelopp av 30 000 kr. Vidare har en ökning av anslagsposten till reseersättningar med 15 000 kr. ansetts nödvändig. Av de i lantmäteristatens omkostnadsanslag ingående anslagsposterna, har posten för sjukvård uppräknats i förhållande till personalnumerären, posten till reseersättningar med dels 80 000 kr. till följd av föreslagna stationsortsförändringar, dels dessutom med 100 000 kr. med anledning av verksamhetens ökning, expensposten beträffande delposten bränsle, lyse och vatten i förhållande till antalet befattningshavare, beträffande delposten förnyelse och underhåll av utrustning med 145 000 kr. på grund av utrustningskapitalets ökning och beträffande delposten till övriga expenser med 20 procent motsvarande beräknad produktionsökning samt posten för kostnader i samband med lantmäteriförrättningar av enahanda skäl med 20 procent och dessutom med 180 000 kr. med anledning av förslaget om förhyrd matematikmaskintid. Lantmäteristatens utrustningsanslag slutligen har upptagits med 400 000 kr. till ökning av utrustningskapitalet och med 300 000 kr. utgörande hälften av den till 600 000 kr. beräknade utrustningskostnaden för den föreslagna personalökningen, vilken kostnad dock ansetts bära fördelas på två år.

Kommittén framhåller, att utöver angivna kostnader erfordras under omorganisationen medel för dess genomförande på grund av flyttning av enheter till nya orter och lokaler samt för det arbete, som ankommer på styrelsen i samband därmed m. m.

Rörande *inkomständringarna* har kommittén verkställt beräkningar med utgångspunkt från självkostnaderna vid den nya organisationen och från det lämnade förslaget till ändrade taxegrunder. Beräkningarna, som närmare redovisas i betänkandet s. 276—280, har gett till resultat en ökning av självkostnaderna med i runt tal 4,1 miljoner kr. och en ökning av *taxeinkomsterna* med i runt tal 6,4 miljoner kr. Kommittén understryker, att särskilt beräkningen av inkomsterna från fastighetsregleringsverksamheten är osäker.

Övergångsfrågor. Under avsnittet om lantmäteriväsendets organisation behandlar lantmäterikommittén avslutningsvis *ö v e r g å n g s f r å g o r n a*. Kommittén uttalar härvid, att med hänsyn till att de föreslagna strukturella förändringarna i organisationen utgör en primär förutsättning för att bl. a. personal i ökad utsträckning skall kunna frigöras för vidgade uppgifter inom jordbruks- och skogsrationaliseringens område, den nya distriktsindelningen och övriga förändringar bör genomföras på en gång så snart förutsättningar härför finns. Genomförandet av personalförslagen för lantmäteristaten blir emellertid beroende av den takt, i vilken mätningstekniker och kontorspersonal kan nyrekryteras med hänsyn till utbildningsanordningarnas kapacitet. Kommitténs förslag i organisationsfrågan förutsätter, att utbildningsanordningarna enligt lantmäteristyrelsens kommande förslag i ämnet snarast realiserar.

Kommittén uttalar vidare, att genomförandet av kommitténs förslag torde avsevärt underlättas, därest samtliga distriktslantmätar- och länslantmätartjänster ledigförklaras. Härutöver erfordras enligt kommittén ledigförklaring av föreslagna nyinrättade tjänster vid lantmäteristyrelsen, sju nyinrättade tjänster som biträdande överlantmätare, 45 tjänster som biträdande distriktslantmätare och tjänsterna som förste mätningstekniker. Förflyttning till annan ort av distriktslantmätare och även av annan personal torde i de fall stora personliga olägenheter därigenom skulle åsamkas tjänstemännen i möjligaste mån böra undvikas. Kommittén erinrar i detta sammanhang om, att Kungl. Maj:t oberoende av ansökan äger möjlighet bestämma att distriktslantmätare skall placeras på visst distrikt. Med hänsyn härtill torde det enligt kommittén kunna förutsättas, att det blir möjligt att i väsentlig utsträckning tillsätta de nya distriktslantmätartjänsterna och även tjänsterna som länslantmätare med distriktslantmätare, som nu är placerade på vederbörande stationeringsort. De ordinarie distriktslantmätar- och kontorslantmätartjänster, vars innehavare ej erhåller motsvarande eller annan ordinarie befattning i den nya organisationen, torde böra placeras på övergångsstat. Antalet sådana distriktslantmätartjänster blir lägst 21 och antalet kontorslantmätartjänster högst elva.

Kostnader i samband med ordinarie eller extra ordinarie tjänstemans för-

flyttning till följd av omorganisationen förutsätter kommittén komma att helt ersättas av statsverket. Erforderliga övergångsbestämmelser i anledning av omorganisationen torde Kungl. Maj:t böra äga utfärda.

Vissa spörsmål rörande kartverkets organisation m. m. Härefter övergår lantmäterikommittén till sina förslag till organisationsförändringar vid kartverket. Kommittén uttalar härvid inledningsvis, att den, med hänsyn till sitt förslag att för verksamheterna inom lantmäteriet och kartverket två skilda verk bibehållas, inte funnit anledning att utöver vad som framgått av det föregående närmare granska verksamheten vid kartverket för att på grundval härav lägga fram förslag om hur verkets organisation bör utformas. Kommittén understryker dock angelägenheten av att kartverkets organisation så snabbt som möjligt anpassas efter målsättningen att verket skall kunna arbeta så effektivt som möjligt samt att sådana resurser ställs till kartverkets förfogande att moderna och aktuella ekonomiska och topografiska kartor inom rimlig tid kommer att finnas tillgängliga över större delen av landet och då särskilt över sådana regioner, där åtgärder för jordbrukets och skogsbrukets rationalisering förväntas i större omfattning. Ehuru sålunda lantmäterikommittén avstått från att göra någon detaljerad översyn av kartverkets organisation, har den ansett sig böra behandla och framlägga förslag i vissa speciella frågor.

Det första av dessa spörsmål är organisationsform och målsättning för den fotogrammetriska verksamheten. Efter att ha erinrat om 1953 års fotogrammetriutrednings förslag i detta avseende, understryker kommittén nödvändigheten av att den fotogrammetriska verksamheten utformas så att kartverket dels får tillgång till ett så omfattande arkiv av fotobilder som möjligt över hela Sverige, dels erhåller sådana resurser att bild- och kartmaterial från det förefintliga bildarkivet kan levereras med kortast möjliga tidsutdräkt. Endast härigenom kan det fotogrammetriska materialet komma till optimal användning inom olika verksamhetsområden. Ett intensivt utnyttjande av kartverkets fotogrammetriska material för beställningsarbeten medför även den för statsverket gynnsamma effekten, att kostnaderna för framställningen av det material som erfordras för de allmänna kartarbetena blir lägre än vad som är möjligt vid en mindre omfattning av verksamheten. Enligt lantmäterikommitténs uppfattning bör följaktligen kartverkets fotogrammetriska verksamhet i överensstämmelse med de tankegångar fotogrammetriutredningen redovisat bedrivs under så affärsmässiga former som möjligt. Inom den finansiella ram, som anslag till den allmänna kartverksamheten samt inkomster från beställningsuppdrag medgiver, bör frihet finnas att snabbt anpassa personalpolitik och investeringsbeslut till såväl den snabba utvecklingen inom den fotografiska och fotogrammetriska instrumenttekniken som till den växlande efterfrågan på material.

Mot bakgrunden av det anförda föreslår lantmäterikommittén, att den fotogrammetriska verksamheten i princip organiseras på det sätt att nuva-

rande fotogrammetriska byrån och beställningsavdelningen sammanslås till en organisatorisk enhet med från kartverket i övrigt skild ekonomi. Verksamheten inom den sammanslagna avdelningen skall finansieras genom ett särskilt i riksstaten uppfört förslagsanslag, för vars disposition en stat fastställs av ungefär samma typ som för motsvarande anslag vid meteorologiska och hydrologiska institutet. Under anslaget bör för verksamheten få disponeras dels ett så stort belopp, som motsvarar inflytande inkomster från beställningsarbeten efter avdrag av den del som motsvarar avdelningens indirekta kostnader för pensioner, lokaler, tjänstebrevsrätt, allmän administration och räntor, dels till ifrågavarande anslag från kartverkets övriga anslag omförda belopp, vilka omföringars storlek regleras av de medelsanvisningar, som med hänsyn till de allmänna arbetenas omfattning ställs till förfogande för ifrågavarande ändamål av statsmakterna. Rörande detaljerna i fråga om det nya anslaget, som inte avses att medföra någon utgiftsökning för statsverket, torde få hänvisas till betänkandet s. 284—287.

Beträffande *målsättningen* för den fotogrammetriska verksamheten uttalar kommittén utöver vad som allmänt anförts härom, att kartverket bör erhålla i uppdrag att i den mån tillgängliga resurser medger utföra flygfotografering så att bilder ej äldre än ca tio år från lämplig höjd för framställning av kartor i mellanskalor finnes tillgängliga över hela Sverige. Enligt kommittén bör kartverket med den föreslagna ekonomiska organisationen ha möjlighet att finansiera denna verksamhet med hjälp av anslag av nuvarande storleksordning för flygfotografering för de allmänna kartarbetena jämte inkomster från beställningsverksamheten.

I fråga om *prissättningen* av produkterna från den fotogrammetriska beställningsverksamheten anser lantmäterikommittén, att huvudprincipen liksom nu bör vara att full täckning erhålles för alla de kostnader, som är förenliga med verksamheten. Priserna bör därjämte innehålla nödvändiga marginaler för att garantera att serviceverksamheten kan uppehållas på längre sikt. Vad gäller fördelningen av kostnaderna på olika produkter bör kartverket ha frihet att anpassa sig efter förevarande marknadsläge med hänsyn till efterfrågan och eventuell konkurrens.

Den andra speciella frågan rörande kartverket, som lantmäterikommittén behandlar, är *samarbetet mellan kartproducenter och kartkonsumenter*. Kommittén erinrar inledningsvis om, att enligt vid kartverkets omorganisation år 1937 fastställda riktlinjer skulle samarbetet mellan kartverket och andra kartutgivande verk tryggas genom bestämmelser i vederbörande verks instruktioner, medan kontakterna mellan kartverket och kartkonsumenterna i frågor rörande de allmänna kartarbetena i princip förlades till kartverkskommissionen. Efter en redogörelse för det samarbete som redan nu existerar mellan å ena sidan kartverket samt å andra sidan andra kartproducenter och kartkonsumenterna uttalar kommittén, att detta samarbete är utomordentligt värdefullt och i framtiden bör alltmer utvecklas. Vad beträffar samarbetet mellan kartproducenterna föreslår kom-

mittén därför endast viss smärre jämkning i kartverksinstruktionen. Vad åter angår kontakterna med konsumenterna synes enligt kommittén även dessa vara väl tillgodosedda genom det direkta samarbete, som förekommer.

Mot bakgrunden av det anförda uppstår enligt lantmäterikommittén frågan om kartverkskommissionen har någon väsentlig funktion att fylla. Kommittén uttalar i denna fråga, att det i vissa situationer kan vara praktiskt med ett beredningsorgan, som någorlunda allsidigt representerar de statliga intressen som beröres. Ett sådant organ, som förslagsvis kunde kallas kartkommissionen för att utmärka att det inte enbart sysslade med kartverkets arbetsuppgifter, borde vara ett rent rådgivande organ och ha befogenhet att ta upp varje spörsmål av större betydelse för landets kartläggning. Kommissionen borde enligt kommittén även tjäna som ett forum för kontakter med kartkonsumenter utanför den statliga kretsen. Kommittén har ansett sig böra framföra dessa synpunkter för att beaktas vid det fortsatta övervägandet av kartverkskommissionens status. I detta sammanhang uttalar kommittén, att, därest en kartkommission efter de av kommittén skisserade riktlinjerna skulle inrättas, den av fotogrammetriutredningen väckta frågan om en särskild kartverksstyrelse inte torde ha samma aktualitet.

V. Yttranden över lantmäterikommitténs betänkande m. m.

Lantmäterikommitténs förslag har i stort sett erhållit ett välvilligt mottagande från remissinstansernas sida. Av de myndigheter och organisationer, som i sina yttranden avgivit ett sammanfattande omdöme om förslaget i dess helhet, har sålunda *lantbruksstyrelsen, skogsstyrelsen, chefen för försvarsstaben, vattenfallsstyrelsen, länsstyrelserna i Östergötlands, Jönköpings, Kalmar, Skaraborgs och Norrbottens län, statens organisationsnämnd, flera överlantmätare, Svenska stadsförbundet, Lantmäteriteknikernas riksförening och Föreningen Kvinnliga befattningshavare inom lantmäteristaten* uttryckligen angivit sig kunna i princip godtaga eller lämna utan erinran kommitténs förslag. Däremot har inte i något yttrande kommittéförslaget i dess helhet avstyrkts, ehuru invändningar av såväl principiell natur som rörande detaljer framförts i fråga om skilda avsnitt i betänkandet. Redogörelse härför ävensom för två av lantmäteristyrelsen i anslutning till betänkandet avgivna skrivelser och från vissa kommuner och organisationer inkomna skrifter torde få lämnas i det följande.

Sambandet mellan lantmäteriväsendet och kartverket. Lantmäterikommitténs ställningstagande till frågan om en *s a m m a n s l a g n i n g a v l a n t m ä t e r i v ä s e n d e t o c h k a r t v e r k e t* har biträttts av nära nog samtliga remissinstanser, bl. a. *lantmäteristyrelsen* och samtliga *överlantmätare*, som yttrat sig i frågan, *statskontoret, rikets allmänna kartverk, skogsstyrelsen, domänstyrelsen, flera länsstyrelser, statens organisationsnämnd, Sve-*

riges lantbruksförbund, Sveriges lantmätareförening och Rikets allmänna kartverks tjänstemannaförening. I några yttranden märkes viss tvekan i detta spörsmål. Sålunda finner *Riksförbundet Landsbygdens folk* och *Sveriges skogsägareförbund*, som dock f. n. inte vill förorda en sammanslagning av de båda verken, att vissa skäl talar härför. *Länsstyrelsen i Stockholms län* anser, att det varit värdefullt om en sammanslagning kunnat komma till stånd.

Jämväl lantmäterikommitténs överväganden rörande gränsdragningen mellan den av lantmäteriväsendet och kartverket bedrivna verksamheten upptages i ett stort antal yttranden. I mera allmänt hållna uttalanden biträdades kommitténs förslag i denna del av *domänstyrelsen, länsstyrelserna i Kalmar och Gävleborgs län* samt *flera överlantmätare. Lantmäteristyrelsen* uttalar, att det icke är möjligt att draga en sådan gräns mellan lantmäteriets och kartverkets verksamhetsområden, att ej likartade uppgifter kommer att utföras av båda verken. Det är många gånger en lämplighetsfråga om viss uppgift i det enskilda fallet bör utföras av kartverket eller av lantmäteriorganisationen. Styrelsen finner kommitténs förslag om ett inbördes utbyte av tjänster mellan verken naturligt och riktigt i den utsträckning utbytet kan ske utan snedvridning av arbetsinsatsen för verkens centrala uppgifter. Vikten av ett nära samarbete mellan verken understrykes av *länsstyrelserna i Jönköpings och Kronobergs län*.

Kommitténs förslag angående gränsdragningen i fråga om *de geodetiska arbetsuppgifterna* har särskilt belysts i några yttranden. Förslagen har därvid i allmänhet erhållit välvilligt mottagande. I fråga om den av kommittén förordade anslutningen av mätningar till de av kartverket mätta huvudnäten uttalar dock *lantmäteristyrelsen*, att anslutning av ekonomiska skäl och med hänsyn till lantmäteriets brist på personal för ändamålet i viss utsträckning inte torde kunna ske. Förslaget om inrättande av ett centralt geodetiskt arkiv hos kartverket har ej mötts av invändningar i annan form än att *Svenska kommunal-tekniska föreningen* anser, att den föreslagna uppgiftsskyldigheten till arkivet bör begränsas till vad som bedömes oundgängligen nödvändigt och att den inte bör göras onödigt ekonomiskt betungande för städerna. *Lantmäteristyrelsen* anser, att i samband med den föreslagna uppgiftsskyldigheten uppkommer ett stort antal spörsmål, som behöver närmare utredas innan kungörelse i ämnet torde kunna utföras. *Rikets allmänna kartverk*, som ansluter sig till kommitténs förslag i berörda hänseende, anför att utbyggnaden av arkivet torde medföra behov av en begränsad, tillfällig förstärkning av kontorspersonal. Kritik mot förslaget att kartverket skall åta sig beställningsverksamhet avseende stommätningsuppgifter riktas av *överlantmätaren i Örebro län*, som framhåller att dessa uppgifter inte lämpar sig för central service och att det med hänsyn till förekomsten av välutrustade enskilda företag på området knappast finns anledning att engagera statsverkets resurser på detta område. Å andra sidan tillstyrkes förslaget av *vattenfallsstyrelsen* och *Svenska kommunal-tekniska föreningen*, vilken som skäl härför framhåller, att erfarenheterna

av hittillsvarande entreprenörssystem inte alltid varit de bästa. Vad slutligen angår tanken att lantmäteriets lokala enheter skall utföra mindre arbetsuppgifter för kartverkets arbeten finner *lantmäteristyrelsen*, att den är riktig under förutsättning att den kan genomföras utan att den lokala enhetens primära arbetsuppgifter — förrättningsverksamheten — eftersättes. Några överlantmätare, bl. a. *överlantmätaren i Jönköpings län*, är tveksamma och anser det vanskligt att bedöma om lantmäteriet skall kunna åtaga sig dessa uppgifter samtidigt som man söker begränsa arbetsuppgifterna på andra håll.

I ett stort antal yttranden har gränsdragningsproblemen i fråga om de *fotogrammetriska arbetsuppgifterna* berörts. Kommitténs förslag om inrättande av servicecentraler för fotogrammetriskt material vid länslantmäterikontor har vunnit allmän anslutning bland remissinstanserna. Sålunda har ett *flertal länsstyrelser, överlantmätare och lokala organ på jordbrukets och skogsbrukets område* ansett, att sådana centraler bör inrättas vid länslantmäterikontoret i vederbörande län. Enligt *skogsstyrelsens* mening bör så ske i flertalet län. *Överlantmätarna i Östergötlands och Örebro län* ifrågasätter om inte sådan central bör inrättas i varje län och *överlantmätaren i Blekinge län* anser det angelägnare att dessa centraler får en jämn geografisk spridning och blir förlagda till orter med bekväma resvägar än att de placeras vid större länskontor.

Kommitténs överväganden i frågan på vad sätt den *fotogrammetriska bearbetningsverksamheten i större stereoinstrument* skall ordnas har tilldragit sig mycket stort intresse vid remissbehandlingen. Kommittémajoritetens förslag att tills vidare bibehålla den nuvarande ordningen har uttryckligen biträttats av *lantmäteristyrelsen*, som till motiv för sitt ställningstagande anför i sammandrag följande.

En växelverkan inom en och samma organisation mellan fotogrammetrisk och fastighetsteknisk expertis torde ovedersägligen främja utvecklingen av en ändamålsenlig metodik för fastighetsrationalisering. Trots det goda samarbetet mellan lantmäteriet och kartverkets fotogrammetriska byrå föreligger därför risk för att utvecklingen kommer att hämmas därest lantmäteriets fotogrammetriska verksamhet skulle överföras till kartverket. Den praktiska tillämpningen av nya fotogrammetriskt-fastighetstekniska metoder kräver även en successiv fortbildning av distriktsorganisationens tekniska personal. En sådan fortbildning torde försvåras om lantmäteriet icke självt förfogar över den personal som givit de fotogrammetriska bidragen till sådana metoder och som svarar för det centralt förlagda fotogrammetriska arbetet. Lantmäteristyrelsen har tidigare tillämpat tvåskiftsarbete i stereoinstrumenten och något principiellt hinder att göra detta även nu föreligger icke oavsett vilken organisationsform som väljes. Ej heller kan styrelsen finna, att risken för outnyttjad instrumentkapacitet vid nuvarande organisationsform är så stor, att några väsentliga vinster på grund därav skulle uppstå genom en överflyttning av den fotogrammetriska verksamheten vid centralkontoret till kartverket.

Samma uppfattning hyser *samtliga överlantmätare*, som yttrat sig i frågan, *Sveriges lantmätareförening, Lantmäteriteknikernas riksförening* samt

länsstyrelserna i Uppsala, Jönköpings och Kalmar län. Länsstyrelsen i Jönköpings län anför som skäl för sitt ställningstagande följande.

Lantmäteriets fotogrammetriska verksamhet är till stor del inriktad på problem som icke möter någon annanstans. Det är därför naturligt att denna verksamhet bedrivs helt i lantmäteriets egen regi. Såsom ett starkt skäl att bibehålla två skilda avdelningar för den fotogrammetriska bearbetningen kan dessutom anföras, att fotogrammetrien alltfjämt är under stor utveckling. Det bör då i fortsättningen såsom hittills vara till fördel att en tävlan om bästa sättet för fotogrammetriens praktiska användning äger rum mellan olika statliga organ.

Domänstyrelsen finner visserligen starka skäl tala för de av reservanternas framförda synpunkterna, men delar kommitténs uppfattning att frågan om den gemensamma centralen bör avgöras först sedan utredning skett om ett sammanförande av hela statsförvaltningens resurser på ifrågavarande fotogrammetriska område. Liknande motiv för sin anslutning till kommitténs mening framför *länsstyrelsen i Gotlands län* och *Rikets allmänna kartverks personalförening*. *Sveriges skogsägareförbund* finner det erforderligt med närmare utredning innan slutlig ståndpunkt kan tagas i frågan.

Det av *reservanternas* framförda förslaget om fattande av principbeslut om upprättande av en till kartverket knuten central för fotogrammetriska instrument förordas av *rikets allmänna kartverk*, som sammanfattningsvis anför bl. a. följande.

Det torde vara utom all diskussion att samordnade lokaler måste innebära stora fördelar för två statliga tekniska verksamheter med så likartade arbetsuppgifter och utrustningsbehov. Vad som kan ge anledning till diskussion är väl frågan under vilka former samarbetet skall ske inom dessa lokaler. Den uppläggning, som reservanternas föreslagit, synes vara en kompromiss mellan olika ståndpunkter. Förslaget kan enligt kartverkets uppfattning icke innebära några som helst risker för någondera parten. Om lantmäteriet så önskar sker i sak icke någon annan förändring i förhållande till nuvarande ordning än att centralkontorets arbete kommer att bedrivas i nya lokaler och i nära kontakt med råvaruproduktionen och kartverkets centralarkiv.

Nyssnämnda förslag förordas jämväl av *statskontoret*, som i spörsmålet anför bl. a. följande.

Såvitt statskontoret kunnat finna, har bärande skäl anförts av reservanternas för ett närmare samgående på denna punkt. Uppenbarligen representerar de fotogrammetriska instrumenten så stora investeringar, att det är synnerligen angeläget att kunna utnyttja dem maximalt. Det synes ostridigt, att en koncentration av instrumenten till ett organ medför gynnsammare förutsättningar för en intensiv drift än en uppdelning på två mindre enheter. Frågan om den vidare utvecklingen av maskincentralen bör följas med uppmärksamhet och åtgärder eventuellt vidtagas senare för att ernå den lämpligaste samarbetsformen mellan lantmäteriet och kartverket. I betänkandet har framhållits, att även på andra håll inom statsförvaltningen finnes stora och dyrbara maskiner för fotogrammetriska arbeten. Statskontoret vill i anledning härav framhålla angelägenheten av ett nära samarbete mellan de på fotogrammetriområdet verksamma myndigheterna i fråga

om anskaffning av ny apparatur samt beträffande planläggning och utförande av arbetsprogram.

Till reservanternas uppfattning ansluter sig även *Sveriges lantbruksförbund* och *Riksförbundet Landsbygdens folk*. *Länsstyrelsen i Hallands län* anser sig inte kunna underlåta att framhålla, att reservanternas motivering för sitt ställningstagande synes välgrundad. Även *skogsstyrelsen* anser, att ett gemensamt utnyttjande av en central instrument- och maskinanläggning för lantmäteriets centralkontor och kartverket och jämväl för andra institutioner med krav på dylik avancerad service skulle kunna ske om och när kartverket och lantmäteristyrelsen i en framtid erhåller lokaler i nära anslutning till varandra och helst i samma byggnad.

Några remissinstanser framför, utan att ta ställning till någotdera av förslagen, vissa synpunkter i förevarande fråga. Sålunda ifrågasätter *byggnadsstyrelsen*, som finner motiveringen för den skiljelinje som uppdragits mellan kartverket och centralkontoret i fråga om grundkartor verka tämligen konstlad, om inte någon form av gemensam beställningscentral borde åstadkommas, från vilken en inkommen beställning kunde dirigeras till det av verken som vid tillfället har minst arbetsbelastning. *Chefen för försvarsstaben* anför, att därest reservanternas förslag skulle genomföras det måste anses helt uteslutet att i en gemensam central uppställa den stereoautograf, som försvarsstaben disponerar. Enligt *vattenfallsstyrelsen* bör i sammanhanget beaktas, att vissa arbeten i stereoinstrument noga bör följas av med arbetsproduktens användning förtrogen personal, vilka bör lätt kunna besöka anläggningen. Dessa skäl har föranlett styrelsen att bedriva egen fotogrammetrisk verksamhet, så att arbeten av speciell karaktär bekvämt kan utföras. *Statens organisationsnämnd* slutligen upplyser, att nämnden f. n. inom kartverket studerar de fotogrammetriska avdelningarna och att därvid sambandet med lantmäteriets motsvarande arbetsuppgifter kommer att särskilt beaktas.

Principiella synpunkter på lantmäteriväsendets organisation. I ett inte otydligt antal yttranden har inledningsvis upptagits frågan huruvida en omorganisation av lantmäteriväsendet nu bör företagas. *Överlantmätaren i Gävleborgs län* finner sig sålunda inte kunna tillstyrka, att någon omorganisation över huvud äger rum och anför som skäl härför — efter att ha erinrat om att enligt lantmäterikommitténs direktiv utredningsarbetet skulle drivas så att förslag kunde framläggas samtidigt med förslag till ny fastighetsbildningslag — bl. a. följande.

Då något förslag till sådan lag icke nu föreligger och sålunda viktiga förutsättningar för omorganisationens bedömande saknas, synes det ha varit välbetänkt att uppskjuta omorganisationsfrågan, allra helst 1948 års organisation ännu icke blivit fullt utbyggd och bemästrandet av de återopade olägenheterna torde ha kunnat ske inom 1948 års ram med de smärre jämkningar däri, som kunde föranledas av lokala förhållanden, och med de personalförstärkningar, som — med iakttagande av organisationsundersökningarnas lärdomar — kunde motsvara de ökade arbetsuppgifterna.

Samma uppfattning hyser *länsstyrelsen i Gävleborgs län* och även i stort sett *överlantmätarna i Gotlands och Jämtlands län* samt *flera lantmätare*. Överlantmätaren i Gotlands län motiverar sitt ställningstagande förutom med hänvisning till fastighetsbildningskommitténs arbete jämväl med att behovet av en omorganisation ej kan bedömas innan samordningsfrågan mellan lantmäteriet och lantbruksorganisationen blivit löst och med att omställningsproceduren vid en omorganisation föranleder en kapacitetsminskning för lantmäteriet. På i stort sett samma skäl grunder *överlantmätarna i Kristianstads, Värmlands och Örebro län* samt *Sveriges lantmätareförening* viss tveksamhet till frågan om en omorganisation nu bör ske. *Länsstyrelsen i Blekinge län*, som erinrar om sitt i annat sammanhang framlagda förslag om utredning angående omorganisation av länsförvaltningen, tillstyrker vad kommittén föreslagit angående förrättningsorganisationen, när genomförandet av förslaget i denna del inte synes föregripa nämnda utredning. Förslaget i övrigt anser länsstyrelsen böra vila i avvaktan på utredningen, som länsstyrelsen anser vara så viktig och kunna medföra så väsentliga förändringar inte endast beträffande länsförvaltningen och experternas ställning utan även inom centralförvaltningen att inget nu bör göras som kan vara ägnat att försvåra eller fördröja en ändamålsenlig lösning av dessa frågor.

Statskontoret anser däremot ställning redan nu böra tagas till betänkandet utan att avvakta resultaten av 1954 års fastighetsbildningskommitténs arbete, eftersom de nu framlagda förslagen innebär betydande möjligheter till effektivisering av lantmäteriets verksamhet. Sedan fastighetsbildningskommittén slutfört sitt arbete torde det emellertid bli nödvändigt att överse lantmäteriets organisation mot bakgrunden av den ändrade lagstiftningen.

Även *överlantmätaren i Västmanlands län* finner sig oaktat vissa betänkligheter kunna biträda en omorganisation och uttalar i denna fråga bl. a. följande.

De allmänna reflexioner, som granskningen av betänkandet väckt, har givit anledning till betänksamhet inför frågan om nödvändigheten av lantmäteriets omorganisation och i varje fall om en sådan åtgärd är omedelbart påkallad innan ännu fastighetsbildningskommitténs förslag till ändrad fastighetsbildningslagstiftning lagts fram. Inför statsmakternas beslut vid 1959 års riksdag om aktiviserad statlig medverkan för genomgripande strukturalisering av jordbruket och skogen, vilket torde kräva en betydande insats av lantmäteriet, samt med känslan av att utvecklingen leder mot centraliserad och specialinriktad organisation för rationaliserad arbetsrutin, blir man emellertid böjd att trots betänkligheterna principiellt acceptera kommitténs förslag till omorganisation.

I stort sett samma inställning har *överlantmätarna i Uppsala och Östergötlands län*. *Överlantmätaren i Jönköpings län* uttalar, att även om man inte nu vet vilken verkan en ny fastighetsbildningslag får på lantmäteriets verksamhet, synes på grund av den elasticitet som föreslås skola ges organisationen ej finnas anledning till erinran mot en sådan översyn därav som förslaget innehåller. Enligt *domänstyrelsens* uppfattning torde inte den över-

syn av verksamheten i stort på jordbrukets och skogsbrukets område, som må finnas erforderlig, komma att föregripas genom den föreslagna omorganisationen.

Överlantmätaren i Kopparbergs län anser det av kommittén gjorda uttalandet, att tiden inte nu är mogen för en omorganisation som i mera väsentlig grad ändrar de principer som bestämts så sent som år 1947 inge allvarliga farhågor i den mån häri kan anses inrymmas en rekommendation att vid första lägliga tillfälle upptaga frågan om ännu en omorganisation. Alltför tätt återkommande organisationsreformer med ty åtföljande omställningssvårigheter kan ej tjäna vare sig statens, kommunernas eller den förrättningsökande allmänhetens intressen.

Kommitténs förslag i fråga om den principiella organisatoriska uppbyggnaden av lantmäteriväsendet, vilket innebär att nuvarande tre organisationsled — styrelse, länslantmäterikontor och fristående förrättningsenheter — skall bibehållas, har i allmänhet inte mött invändningar i remissyttrandena. Vad gäller uppdelningen på länslantmäterikontor och förrättningsorganisationer framhåller *lantmäteristyrelsen*, att de artskilda arbetsuppgifterna särskilt bör uppmärksammas vid bedömningen av organisationen inom län, där enligt kommitténs förslag endast ett enda distrikt föreslås. Motivet för att de båda organisationsleden måste bibehållas är de av judiciella skäl oförenliga arbetsuppgifterna. *Överlantmätaren i Älvsborgs län* understryker, att det förhållandet att förrättningsförfarandet i sak är en rättsprocedur och förrättningsmännen första instans i jorddelningsmål leder till att de organisatoriskt och instruktionellt sett måste givas en fri och av företrädare för olika, ofta mot varandra stridande intressen oberoende ställning.

De av lantmäterikommittén gjorda övervägandena i fråga om storleken av organisationsenheterna i lantmateriets distriktsorganisation har behandlats i ett stort antal yttranden. Härvid har de synpunkter, som kommittén anfört till förmån för större enheter än de nuvarande, i princip godtagits av bl. a. *lantmäteristyrelsen*, *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen*, *flera länsstyrelser* och *överlantmätare*, *Riksförbundet Landsbygdens folk*, *Sveriges skogsägareförbund*, *Sveriges lantmätareförening* och *Lantmäteriteknikernas riksförening*. I viss mån avvikande uppfattning hyser *överlantmätaren i Södermanlands län*, som anser det klart att en organisationsform med en lantmätare, en mätningstekniker och ett kontorsbiträde på organisationsenhet är olämplig, men att enheter om två lantmätare samt två till tre mätningstekniker och tre till fyra kontorsbiträden skulle kunna utgöra högeffektiva enheter. Samma uppfattning hyser *överlantmätaren i Jämtlands län*, som bestämt avstyrker större distrikt än sådana med ungefärligen nyssnämnda personaluppsättning. *Överlantmätaren i Gästriklands län* anser en övre gräns finnas för ett distrikts storlek och att de på distriktschefen liggande kvalificerade uppgifterna blir bättre penetrerade och säkrare bedömda och servicen från hans sida i alla avseenden

högvärdigare ju mindre verksamhetsområdet är. *Överlantmätaren i Kronobergs län* håller före, att många av de effekttökande faktorer, som enligt kommittén motiverar större organisationsenheter, kan ge samma vinster genom samverkan i olika hänseenden enheter emellan, varigenom motsvarande fördelar skulle kunna vinnas i något mindre enheter. Eftersom den föreslagna organisationen bygger på att mer arbete skall överlåtas till biträdespersonalen blir enligt *överlantmätarens i Västerbottens län* mening de förstörade enheterna ännu mer sårbara än de nuvarande vid personalbrist. Av bl. a. *överlantmätaren i Gotlands län* hävdas, att specialiseringen av arbetsuppgifterna inom de förstörade distrikten kan medföra minskad trivsel i arbetet.

I många yttranden har de av kommittén angivna faktorer, som begränsar möjligheterna att förstora enheterna, starkt understrukits. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län* uttalar, att en primär förutsättning för att lantmäteriets distriktsorganisation skall fungera tillfredsställande — både vad beträffar egentliga ämbetsuppgifter och annan service — uppenbarligen är att organisationen är lätt tillgänglig för allmänheten. Denna fråga och återverkningarna för kommunerna av en minskning av antalet lantmäteridistrikt utvecklar *länsstyrelsen i Värmlands län* i anslutning till kommitténs förslag om en minskning av antalet distrikt i detta län på i huvudsak följande sätt.

Denna minskning måste komma att medföra en försämrad service framför allt för landsbygdens folk. Avståndet för allmänheten till lantmäterikontoren kommer att i många fall avsevärt förlängas. Det synes också kunna befaras att distriktslantmätarna icke skall kunna vinna samma förtrogenhet som nu är fallet med jord- och fastighetsförhållandena inom de föreslagna nya stora distrikten. Föreslagna indragningar kan för därav berörda landskommuner innebära en icke oväsentlig försvagning av det ekonomiska underlaget. Åtskilliga landskommuner torde också ha gjort ekonomiska uppoffringar för att bereda distriktslantmätarna ändamålsenliga tjänstelokaler, för vilka lokaler det torde vara svårt att finna annan användning. Sammanfattningsvis kan sägas, att den föreslagna indragningen av lantmäteridistrikt kommer att bidra till utarmningen av landsbygden och därmed även till landsbygdens avfolkning.

Liknande synpunkter framföres av bl. a. *länsstyrelserna i Stockholms, Södermanlands, Kronobergs, Hallands och Örebro län, Riksförbundet Landsbygdens folk* samt i ett flertal skrifter från *kommunala organ. Svenska landskommunernas förbund* anlägger i huvudsak följande synpunkter på berörda frågor.

För fullgörande av sina uppgifter inom byggnadsverksamhetens och samhällsplaneringens område är landskommunerna hänvisade att i skilda hänseenden anlita de tjänster lantmäteriet kan erbjuda. Behovet av service på detta område måste för överskådlig framtid tillgodoses på detta sätt. Den nya lagstiftning på fastighetsbildningens område liksom den ändrade byggnadslagstiftning, som är att emotse, torde kunna antagas komma att ställa ytterligare anspråk på distrikten såsom serviceorgan åt kommunerna. Från kommunalt håll kan man icke godtaga en lösning, som icke tillräckligt beaktar de lokala faktorerna.

Byggnadsstyrelsen anser, att ändringen till färre och större distrikt kan tänkas komma att försvåra samarbetet mellan byggnadsnämnderna och distriktsorganisationen. Även *lantmäteristyrelsen* understryker, att en ökning av distriktens genomsnittliga storlek medför nackdelar för bl. a. lantmäteriets kommunservice. Å andra sidan anser *statens organisationsnämnd*, att det måhända kan ifrågasättas om inte denna synpunkt blivit något överbetonad i kommitténs förslag.

Länsstyrelsen i Västmanlands län uttalar, att det ter sig svårt att bortse från den menliga inverkan minskningen av antalet enheter kan befaras få för personalrekryteringen, enkannerligen i fråga om den högskoleutbildade personalen.

Vad gäller lantmäterikommitténs ståndpunktstagande till principerna för en distriktsindelning understryker *lantmäteristyrelsen*, att den nuvarande forumregeln i jorddelningslagen, vilken får tillmätas väsentlig betydelse ur rättssäkerhetssynpunkt, begreppsmässigt förutsätter en fast distriktsindelning.

Kommitténs förslag om inrättande av specialorganisationer vid sidan av lantmäteridistriktet för vissa arbetsuppgifter har föranlett positiva uttalanden i så gott som samtliga de yttranden, där frågan berörts. *Skogsstyrelsen* anför, att viktiga skogsvårdsbehov skulle bli tillgodosedda om tillkomsten av de föreslagna specialorganisationerna för fastighetsregleringar medförde avkortade tider för vissa laga skiftens genomförande. *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* finner kommitténs förslag i denna del välgrundat och uttalar, att om en strukturrationalisering inom jord- och skogsbruket enligt de av statsmakterna år 1959 uppdragna riktlinjerna med kraft skall kunna genomföras är onekligen en av förutsättningarna att lantmäteriet görs bättre lämpat att lösa sina uppgifter i detta sammanhang. Behovet av specialorganisationer understryks även av *flertalet övriga länsstyrelser, Riksförbundet Landsbygdens folk, Sveriges skogsägareförbund* och *många överlantmätare*.

I några yttranden ifrågasättes dock förslaget att vid sidan av lantmäteridistriktet inrätta specialorganisationer. *Distriktslantmätaren i Södertälje distrikt* anser, att det härigenom ökade antalet enheter minskar möjligheterna att förse enheterna med utrustning i ökad omfattning. I stället vore det lämpligt att — i varje fall övergångsvis — låta specialorganisationerna ingå som särskilda avdelningar i lantmäteridistriktet eller knytas till länslantmäterikontoren under överlantmätarens ledning. Även *överlantmätaren i Skaraborgs län* är inne på liknande tankegång och *överlantmätaren i Jämtlands län* anser, att fastighetsregleringsuppgifterna när de blir aktuella till inte oväsentlig del lämpligen bör handläggas av den fasta distriktsorganisationen. I stort samma uppfattning synes *överlantmätaren i Örebro län* och *Lantmäteriteknikernas riksförening* hysa.

Vad gäller inrättande av specialorganisationer för andra arbetsuppgifter än fastighetsregleringar uttalar *lantmäteristyrelsen*, att den sedan åtskilliga år tillbaka inslagna linjen att inrätta centrala eller regionala serviceorganisa-

tioner i den mån sådana bedömes representera en rationell arbetsform bör tillgripas även för nya arbetsuppgifter. Ehuru styrelsen delar kommitténs uppfattning att då det gäller normal förrättningsverksamhet förstärkning av berörda distrikts personal i princip bör ske, utesluter detta inte att det i speciella fall kan finnas ändamålsenligt att även i framtiden inrätta särskilda, tillfälliga organisationer för att t. ex. avlasta ett arbetstyngt distrikt även om arbetsuppgifterna avser normal förrättningsverksamhet. Möjligheten härtill bör fördenskull hållas öppen. *Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* anser, att kommitténs förslag om inrättande av specialorganisationer för fastighetsregleringar i samband med byggande av allmänna vägar är värdefullt. *Sveriges skogsägareförbund* ifrågasätter om ej vägförrättningar, särskilt sådana av större omfattning som är förknippade med arronderingsförrättningar, bör handläggas av specialorganisationer i vilka ingår experter på detta speciella område. Behovet av specialorganisationer för planerings- och grundkarteuppgifter har understrukits av *vissa länsstyrelser* och *överlantmätare*.

Skilda typer av specialorganisationer bör enligt *lantmäteristyrelsens* mening jämföras beträffande kvalifikationskrav på cheferna m. m. Samma uppfattning hyser *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län*. Ett flertal *överlantmätare* understryker att cheferna för specialorganisationerna bör ha samma löneställning som distriktslantmätarna.

Vad kommittén föreslagit i fråga om fördelning av arbetsuppgifter och personal samt samverkan mellan organisationer har huvudsakligen endast berörts i de yttranden som avgivits av *lantmäteristyrelsen* och *underlydande organ* samt *personalföreningarna i lantmäteriet*. Härvid har delade uppfattningar framkommit om lämpligheten av att till överlantmätarna delegera beslutanderätt i personalfrågor, medan förslaget att lantmäteristatens tjänstemän skall upptagas på gemensam personalförteckning i allmänhet biträfts.

Organisationen för lantmäteristyrelsen m. m. Lantmäterikommitténs förslag att bibehålla *lantmäteristyrelsens byråindelning* har ej mött annan gensaga än att *rikets allmänna kartverk* och *Lantmäteriteknikernas riksförening* anser, att det hade varit värdefullt om en teknisk byrå inrättats. *Lantmäteristyrelsen*, *Svenska stadsförbundet* och *Svenska kommunal-tekniska föreningen* understryker angelägenheten av att stadsbyrån bibehållas. *Statskontoret* anser dock, att från vissa utgångspunkter en sammanslagning av stadsbyrån och landsbygdsbyrån kan vara befogad, men finner att med en så vittgående ändring bör anstå i vart fall till dess fastighetsbildningskommittén tagit ställning till frågorna om en för land och stad gemensam fastighetsbildningslagstiftning och om enhetliga registreringsbestämmelser.

Vikten av att styrelsen tillföres resurser för rationaliseringsarbete betonas av *lantmäteristyrelsen* och *flera överlantmätare*. På grundval av erfarenheter från undersökningar beträffande distriktsorganisationen och länslantmäterikontoren understryker *statens organisationsnämnd* betydelsen av att

lantmäteristyrelsen har möjlighet att lämna anvisningar och råd beträffande arbetsmetodik, kontorsorganisation o. dyl. Med hänsyn till omfattningen av den inom lantmäteristaten verksamma personalen och med beaktande av de stora organisationsfrågor, som måste lösas inom de närmaste åren, finner även *statskontoret* det rationellt att lantmäteristyrelsen förses med ett särskilt organ för fortlöpande organisationsundersökningar. Liknande synpunkter framhålles av *länsstyrelsen i Stockholms län*.

Kommitténs förslag att den fastighetstekniska avdelningen vid distriktsorganisationens centralkontor skall inordnas i landsbygdsbyrån förordas av *lantmäteristyrelsen*. Centralkontorets övriga verksamhet bör däremot med hänsyn bl. a. till styrelsens funktion såsom kontrollmyndighet inte inordnas i styrelsen. Vid en sådan införlivning skulle få förutsättas, att styrelsen för den av centralkontoret bedrivna verksamheten finge utnyttja lantmäteristatens anslag eller att styrelsens och statens anslag sammanfördes. Oavsett vilken lösning som väljes gäller dock enligt styrelsen att det för centralkontoret fordras en särskild chef och att det inom landsbygdsbyrån för bl. a. vissa granskningsarbeten är nödvändigt med en kvalificerad högskoletjänsteman med geodelisk-fotogrammetrisk verksamhetsinriktning. Arbetsbelastningen är nämligen sådan, att en fortsatt förening av uppdraget att vara chef för centralkontoret med tjänsten som ordinarie byrådirektör på landsbygdsbyrån icke längre är möjlig. *Överlantmätarna i Skaraborgs och Örebro län* ifrågasätter lämpligheten av att inordna den fastighetstekniska avdelningen i styrelsen, enär de anser förrättningsverksamheten vara mera betjänt av ett organ, som kan stå fritt gentemot lantmäteristyrelsens verksamhet som remissorgan åt domstolar.

Vad gäller lantmäterikommitténs förslag till personaluppsättning uttalar *lantmäteristyrelsen*, att i förhållande till de omfattande arbetsuppgifter, som åvilar styrelsen, är dess personaluppsättning — även med de av kommittén föreslagna förstärkningarna — så knapp, att styrelsen inte kan svara för att det kommer att bli möjligt att fullgöra arbetsuppgifterna på ett tillfredsställande sätt. En bestämd förutsättning för att personalnumerären godtages av styrelsen i dagens läge är att eventuella framtida yrkanden om förstärkningar ej avvisas med att personaluppsättningen nu varit föremål för översyn. Den av kommittén föreslagna personaluppsättningen för organisations- och rationaliseringsverksamheten framstår enligt styrelsen såsom ett minimum bl. a. av det skälet att verksamhetens utåtriktade art med nödvändighet gör att den blir tidskrävande. Kommitténs förslag om inrättande av en högre biträdestjänst eller möjligen kanslist på organisationssektionen på administrativa byrån föreslår styrelsen genomförd på så sätt att i överensstämmelse med styrelsens anslagsäskanden en på övergångsstat uppförd kansliskrivartjänst återföres på stat. På kameralsektionen på samma byrå föreslår styrelsen, att ytterligare en kontoristtjänst inrättas samt att två tjänster som extra ordinarie kansliskrivare och en tjänst som extra ordinarie kontorist överföres på ordinarie stat. I samband med överförandet av centralkontorets fastighetstekniska avdelning till landsbygdsbyrån bör

enligt styrelsen den nuvarande extra jägmästartjänsten överförs på extraordinarie stat. Styrelsen utgår härutöver från att den personal från lantmäteristaten, som kommittén utöver personalberäkningarna förutsatt att styrelsen skall äga möjlighet att förordna att tillfälligt tjänstgöra hos styrelsen, därvid får avlönas från lantmäteristatens avlöningsanslag ävensom att av förordnandena föranledda rese- och traktamentskostnader får bestridas från lantmäteristatens omkostnadsanslag.

Statskontoret anmärker i fråga om förslagen beträffande administrativa byrån, att en lättnad i byråns arbetsbörda torde vara att vänta med hänsyn till förslaget om en överflyttning till överlantmätarna av vissa administrativa frågor. Vad angår organisationssektionen finner statskontoret det angeläget, att under en lämplig övergångstid statens organisationsnämnd ställer personal till förfogande för att fullfölja nämndens organisationsundersökningar. Om så sker synes en viss begränsning av styrelsens egen organisationspersonal tills vidare vara möjlig.

Kompetensutredningen har uttryckt tveksamhet huruvida arbetsuppgifterna för den föreslagna kanslisttjänsten på administrativa byråns kansli-sektion skulle bli så kvalificerade att kanslisttjänst är motiverad. Utredningen ifrågasätter vidare om inte de på kameralsektionen placerade båda revisorerna har sådana arbetsuppgifter att de rätteligen borde fullgöras av kanslist. *Föreningen Kvinnliga befattningshavare inom lantmäteristaten* betonar vikten av, att undersökningar företas om de möjligheter som föreligger för att utbyta tjänster för akademiskt utbildad personal hos styrelsen mot kanslisttjänster. Föreningen anser vidare, att det vore värdefullt om administrativa byrån kunde ges sådana resurser att en tjänsteman kunde avdelas för personalvårdsfrågor. *Lantmåteriteknikernas riksförening*, som med tillfredsställelse ser kommitténs förslag att en mätningstekniker placeras på vardera administrativa byrån och landsbygdsbyrån, anser att lantmäteristylelsens arbetsuppgifter inte i någon större omfattning skall fullgöras av tillfälligt förordnad personal.

Länslantmäterikontoren. Lantmäterikommitténs uttalanden angående överlantmätarnas och länslantmäterikontorens arbetsuppgifter har endast berörts av några få remissinstanser, som i allmänhet anslutit sig till kommitténs uttalanden. *Sveriges lantmätareförening* har dock uttalat, att en möjlighet till förenkling av lantmåteriverksamheten är att radikalt minska överlantmätarens uppgifter i förrättningsförfarandet. En sådan inskränkning av överlantmätarens åligganden skulle med hänsyn till arten och omfattningen av desamma ingalunda minska behovet av länsorgan inom lantmåteriet. Tvärtom vore enligt föreningen åtgärden ur såväl praktisk som principiell synpunkt ägnad att i hög grad befärja den ökade konstruktiva verksamhet på länsplanet, som av kommittén föreslagits skola handhavas av överlantmätarna och länslantmäterikontoren.

Vad gäller personalbehovet på länslantmäterikontoren uttalar *länsstyrelsen i Stockholms län*, att en utvidgning av den ringa

omfattning, som kommittéförslaget innebär, inte kan anses tillfredsställande. Liknande uppfattning hyser bl. a. *länsstyrelsen i Hallands län*. *Sveriges lantmätareförening* framhåller, att den föreslagna personalförstärkningen framstår såsom avgjort otillräcklig, särskilt beträffande planerings- och arkivserviceuppgifterna. Med hänsyn till möjligheterna att genom ett nytt förrättningsförfarande minska gransknings- och fastställelsearbetet bör dock måhända personalförstärkningen kunna anses godtagbar i avvaktan på erfarenhet av länslantmäterikontorens framtida verksamhet. *Statens organisationsnämnd*, som upplyser att nämndens undersökningar av länslantmäterikontoren ej var så långt framskridna att några resultat kunde redovisas till kommittén, uttalar, att såvitt nu kan bedömas finns det möjligheter att friställa arbetskraft vid kontoren genom rationaliseringar så att den föreslagna förstärkningen ej behöver bli så stor.

Värdet av en vidgad arkivserviceverksamhet från länslantmäterikontoren understryks av *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, länsstyrelserna i Malmöhus, Göteborgs och Bohus* samt *Västernorrlands län* ävensom av de flesta *överlantmätarna*. *Överlantmätarna i Kopparbergs och Västernorrlands län* anser dock att personalbehovet för ändamålet underskattats. *Lantmäteristyrelsen* framhåller, att förslaget om utökning av arkivservicepersonalen helt överensstämmer med styrelsens äskande i 1959 års *petita*, vilket dock var avsett såsom en minimiorganisation i ett begynnelsestadium. Enligt *statskontorets* mening bör antalet med serviceverksamheten sysselsatta befattningshavare göras beroende av resultatet av pågående organisationsundersökningar.

Kommitténs beräkningar av den personal, som skulle inbesparas genom den föreslagna utökningen av arkivservicen, anses av *lantmäteristyrelsen* och ett *flertal överlantmätare* inte vara realistiska. Styrelsen framhåller, att den i flera sammanhang betonat de besparingsmöjligheter som arkivservicen bereder genom att billigare arbetskraft användes för ändamålet och genom att resekostnader bortfaller. De erfarenheter, som hittills vunnits, ger emellertid inte belägg för att numerärt mindre personal erfordras för arbetet genom att det förlägges till arkivserviceorgan i länskontoren. Enligt styrelsens mening torde kommitténs personalberäkningar för distriktsorganisationen få anses förutsätta en förstärkning av nuvarande arkivservicepersonal med 42 personer.

Den slutliga organisationen för distribution och service beträffande fotogrammetriskt material på länslantmäterikontoren torde enligt *lantmäteristyrelsens* mening få upptagas till prövning sedan närmare erfarenheter vunnits av arbetet. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* anser, att lantmäterikontoret i länet för ändamålet bör tillföras en fotogrammetriskt utbildad kraft.

Personalförstärkningen för färdigställandet av det alfabetiska registret o. dyl. anser *lantmäteristyrelsen* böra beräknas till 20 befattningshavare, enär arbetet om möjligt bör bedrivas i snabbare takt än vad kommittén avsett.

Behovet av ytterligare biträdande överlantmätartjänster understrykes av

lantmäteristyrelsen, länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands och Jämtlands län samt av flertalet överlantmätare. Lantmäteristyrelsen, som i fråga om antalet tjänster, utan att ta ställning till behovet på längre sikt, ansluter sig till kommittéförslaget, anför som skäl för sitt ställningstagande bl. a. följande.

Ett ökat engagemang av överlantmätarna i arbetet på länsplanet i fråga om jordbrukets och skogsbrukets rationalisering och inom planeringsverksamheten torde vara ofrånkomligt i och med att de samhälleliga insatserna för landsbygdens utveckling intensifieras. Kravet på insatser från överlantmätarnas sida blir självfallet särskilt framträdande i och med att lantmäteriet ges bättre resurser för en initiativrik medverkan i jordbrukets och skogsbrukets rationalisering. Den löpande verksamheten vid de större länskontoren är emellertid så omfattande att den kan uppta så gott som hela överlantmätarens tid om han icke vid sin sida har en högt kvalificerad lantmätare till vilken kan anförtros de mera krävande löpande ärendena och den direkta interna arbetsledningen på kontoret. De nuvarande kontorslantmätartjänsterna har icke sådan nivå att de normalt kan besättas med tillräckligt kvalificerade lantmätare för här berörda arbetsuppgifter.

Flera överlantmätare anser det nödvändigt att minst så många nya tjänster som biträdande överlantmätare tillskapas som antalet indragna kontorslantmätartjänster.

I anledning av vad kommittén anför rörande delegering av arbetsuppgifter, som nu utföres av lantmätare vid länskontoren, förutsätter *kompetensutredningen*, att den organisatoriska uppbyggnaden på denna punkt överses när organisationsnämndens undersökningar redovisats samt att dessförinnan inga åtgärder vidtages som försvårar ett genomförande av den organisation som befinnes mest rationell.

Distriktsorganisationen. Lantmäterikommitténs förslag i fråga om distriktsorganisationens arbetsuppgifter har föranlett uttalanden i ett flertal remissyttranden. I anledning av vad kommittén anfört om en begränsning av tjänsteåliggandena inom områden, där lantmäteriets tjänster kan te sig umbärliga, framhåller *överlantmätaren i Norrbottens län* som önskvärt, att det statliga lantmäteriets uppgifter om möjligt begränsas inom områden, där verksamheten lika väl kan omhänderhas av kommunala organ eller enskild företagsamhet, men finner att begränsningsmöjligheterna inte torde vara så stora.

Vad gäller frågan om *lantmäteriets verksamhet i stadssamhällena* erinrar *lantmäteristyrelsen* om, att styrelsen såsom anmälts i 1959 års petita igångsatt vissa undersökningar rörande möjligheterna till en begränsning av distriktsorganisationens engagemang. *Överlantmätaren i Östergötlands län* anser, att begränsningar i arbetsuppgifterna i städer och samhällen i första hand bör avse de göromål, som normalt utföres av mätningstekniker och kontorspersonal, eftersom det är av stor betydelse att lantmäteriet genom distriktsenheterna noga följer och medverkar i skeendet på fastighetsbildningens och byggnadsverksamhetens område även inom tätorterna. Enligt *överlantmätarens i Södermanlands län* uppfattning torde allt skäl finnas för att

gå försiktigt fram vid avveckling av lantmäteriets service åt mindre städer och samhällen. *Länsstyrelsen i Södermanlands län* hyser en fråga kommittén i viss mån avvikande uppfattning angående inverkan på detta spörsmål av tillkomsten av en för land och stad gemensam fastighetsbildningslag. Det synes nämligen länsstyrelsen naturligt att i en blivande lagstiftning samordna inte blott de materiella rättsreglerna för fastighetsbildningen utau även, så långt sig göra låter, den organisation som skall tillämpa nämnda regler. En sådan samordning på organisationsplanet skulle åtminstone vad angår mindre städer och orter möjliggöra en rationalisering av arbetet och skulle få till resultat att det statliga lantmäteriet tillfördes ytterligare arbetsuppgifter, som nu åvilar den kommunala fastighetsbildningsorganisationen.

I fråga om *tjänsteåliggandena i övrigt* har främst kommitténs överväganden beträffande planläggningsuppdragen tilldragit sig intresse. *Lantmäteristyrelsen*, som godtager kommitténs förslag i detta hänseende utom vad angår generalplaneuppdragen som enligt styrelsen bör bibehållas såsom sekundära tjänsteåligganden, anför rörande planuppdragen i allmänhet bl. a. följande.

Sådan planläggning har ett nära samband med fastighetsbildningen eftersom överväganden av planläggningsnatur så gott som regelmässigt ingår i prövningen rörande fastighetsbildning för bebyggelse. Samtidigt som planläggningen måste ske med beaktande av fastighetsbildningssynpunkterna underlättas fastighetsbildningen av att planer upprättas. På grund av denna växelverkan har det visat sig rationellt att distriktsorganisationen i relativt stor utsträckning engagerar sig i planverksamheten. Det är därför motiverat att i distriktsorganisationens tjänsteåligganden inbegripa bl. a. vissa planuppdrag.

Byggnadsstyrelsen ifrågasätter om inte samtliga uppdrag att upprätta planförslag bör hänföras till de sekundära tjänsteåliggandena och anför såsom motiv härför i sammandrag följande.

Häri genom skulle bättre överensstämmelse vinnas med den för länsarkitektorganisationen gällande instruktionen, enligt vilken organisationen är skyldig åta sig planuppdrag endast i den mån tjänsten i övrigt medgiver. Vidare skulle erbjudas en möjlighet att anpassa uppdragsverksamheten så att balansen i fråga om de lantmäteritekniska åliggandena kunde nedbringas. Det är såsom kommittén framhållit angeläget att planer för samhällsbebyggelse färdigställas, men det synes lika angeläget att distriktsorganisationens egentliga arbetsuppgifter inom fastighetsbildningen och mätningssväsendet, vilka ofta är grundläggande för planarbete och andra grenar av byggnadsreglerande verksamhet, icke släpar efter. Byggnadsstyrelsen vill i detta sammanhang fästa uppmärksamheten på att den nya byggnadslagstiftningen väntas komma att i princip decentralisera ansvaret för byggnadsplanerna till kommunerna. Dessa har under senare år utökat sina möjligheter att själva svara för planuppdragen.

I stort sett samma uppfattning hyser *Svenska landskommunernas förbund*, som uttalar, att kan en lättnad i arbetsbördan vinnas genom att planläggningsuppdragen inte på sätt föreslagits överföres till de primära tjänsteåliggandena synes kommitténs förslag ej böra genomföras.

Mot förslaget att från tjänsteåliggandena över huvud taget utmönstra byggnadsplaneuppdrag från andra än statliga och kommunala myndigheter vänder sig *länsstyrelserna i Södermanlands och Göteborgs och Bohus län* samt *några överlantmätare*. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län* ifrågasätter om distriktslantmätare bör hindras att i tjänsten åtaga sig andra stadsplaneuppdrag än sådana av mindre omfattning. I varje fall bör gränsen inte dragas vid ändringar utan även innefatta nyplanering åtminstone av mindre områden. Å andra sidan ifrågasätter *överlantmätaren i Östergötlands län* om inte ändring av stadsplan helt borde utmönstras från tjänsteåliggandena.

Länsstyrelsen i Malmöhus län uttalar, att den ofta har nödgats konstatera att betydande svårigheter numera möter att inom rimlig tid få fram erforderliga grundkartor. Länsstyrelsen befarar att, därest uppdrag av denna art hänföres till den sekundära gruppen av åligganden, denna anordning kommer att vålla ytterligare tidsutdräkt i fråga om framställningen av grundkartor. *Lantmåteriteknikernas Riksförening* anser, att grundkartarbeten i så stor utsträckning som möjligt bör utföras av lantmäteriet.

I detta sammanhang fäster *länsstyrelsen i Älvsborgs län* särskild uppmärksamhet vid den service, som distriktsorganisationen f. n. lämnar kommuner och allmänhet vid sidan om sina egentliga arbetsuppgifter, och uttalar i detta hänseende i huvudsak följande.

För detta läns vidkommande vill länsstyrelsen betyga att denna service haft den största betydelse för kommuner och allmänhet. Detta har inte minst gällt, då det varit fråga om att komma till rätta med hinder av formell art som reses mot byggnadsverksamhet som ur allmän synpunkt är önskvärd. Distriktslantmätarnas medverkan har härvid bestått i att anvisa lösningar som kunnat på ett praktiskt sett genomföras utan större dröjsmål, att snabbt få fram erforderliga planändringsförslag o. s. v. Det är givet, att den service varom här talats kommer att bli angelägnare, sedan kommunerna genom nu aktuella ändringar i byggnadslagstiftningen fått större befogenheter inom plan- och byggnadsväsendet. Invändas kan måhända, att ifrågavarande service i stor utsträckning kan lämnas av andra organ. Hårtill må framhållas, att det torde dröja länge innan landskommunerna genomgående erhåller biträde av arkitekt i plan- och byggnadsfrågor. En kommunarkitekt torde för övrigt inte vara skickad att överta mer än en mindre del av den allmänna service lantmäteriet nu lämnar.

Antalet lantmåteridistrikt och distriktsindelningen i de olika länen har tilldragit sig stort intresse vid remissbehandlingen av kommitténs betänkande. För en ökning av antalet distrikt i förhållande till det av kommittén föreslagna uttalar sig *lantmåteristyrelsen*, som funnit starka skäl för nio ytterligare distrikt. *Sveriges lantmätareförening* konstaterar, att kommitténs tillämpning av sina principer för distriktsindelningen resulterat i en omotiverat heterogen sådan. En mera strikt och för hela riket likformig tillämpning av samma principiella grunder leder fram till den av föreningen tidigare föreslagna indelningen i 120 distrikt. Mot bakgrunden av de krav på en ulökning av antalet organisationsenheter som landskommunerna anfört, har *Svenska landskommunernas förbund*

inte övertygats om att förutsättningar föreligger för en distriktsindelning, som innebär en så radikal nedskärning av antalet distrikt som kommittén föreslår.

Förslag till ökning av antalet distrikt har också framförts av *en rad lokala myndigheter, organisationer och sammanslutningar*. Kortfattad redogörelse för de ändringar, som i dessa yttranden och av lantmäteristyrelsen föreslagits i förhållande till vad kommittén förordat, torde få lämnas här nedan.

I Stockholms län anser sålunda *lantmäteristyrelsen, länsstyrelsen* och *överlantmätaren* att ytterligare ett distrikt bör inrättas i Stockholmsregionen. Vad gäller Södermanlands län uttalar sig *lantmäteristyrelsen, länsstyrelsen* och *överlantmätaren* för bibehållande av Flens distrikt. *Västra Kinda kommun* motsätter sig indragning av Kisa distrikt i Östergötlands län och *länsstyrelsen i länet* synes hysa viss tvekan angående lämpligheten av en sådan indragning. I Kronobergs län finner *lantmäteristyrelsen, länsstyrelsen, överlantmätaren, lantbruksnämnden, Kronobergs länsförbund av Riksförbundet Landsbygdens folk* och *Svenska landskommunernas förbunds länsavdelning*, att ytterligare ett distrikt i Växjöregionen är motiverat. Jämväl i Gotlands län anser *lantmäteristyrelsen, länsstyrelsen* och *överlantmätaren* att antalet distrikt bör ökas med ett. Klippans distrikt i Kristianstads län bör bibehållas enligt *länsstyrelsen, överlantmätaren* och *samtliga kommuner inom distriktet*. *Länsstyrelsen i Hallands län, Södra Hallands kommunalförbund* och *Karups kommun* motsätter sig indragning av Laholms distrikt. I Göteborgsregionen bör enligt *lantmäteristyrelsen, länsstyrelsen* och *överlantmätaren* inrättas ytterligare ett distrikt. I Älvsborgs län påyrkar *lantmäteristyrelsen, länsstyrelsen, överlantmätaren, länsavdelningen av Svenska landskommunernas förbund* och *Alingsås stad m. fl. kommuner* att Alingsås distrikt bibehålles, varjämte *kommunala organ* uttalar sig för bibehållande jämväl av Svenljunga distrikt. *Samtliga kommuner inom Arjängs distrikt* i Värmlands län motsätter sig indragning av detta distrikt. Likaledes motsätter sig *kommunerna inom Ekshärads distrikt* den av lantmäterikommittén avsedda indragningen av detta distrikt. *Sunne köping* och *Stora Sunne kommun* anser att Sunne distrikt ej bör indragas och *Munkfors köping* påyrkar att Munkfors bibehålles såsom stationeringsort för lantmateridistrikt. I Örebro län yrkar *lantmäteristyrelsen, länsstyrelsen, överlantmätaren* och *Nora stad m. fl. kommuner* att Nora distrikt bibehålles. Mot indragning av Borlänge distrikt i Kopparbergs län uttalar sig *lantmäteristyrelsen, länsstyrelsen, överlantmätaren* och *länsavdelningen av Svenska landskommunernas förbund*, varjämte *Järna, Nås* och *Äppelbo kommuner* motsätter sig indragning av Nås distrikt. I Gävleborgs län förordar *lantmäteristyrelsen, länsstyrelsen* och *överlantmätaren* ytterligare ett distrikt i Gävlerregionen, varjämte de två sistnämnda myndigheterna därutöver förordar en ökning med ett distrikt i Hudiksvallsregionen. Vidare motsätter sig *Järvsö kommun* indragning av Järvsö distrikt. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* och *överlantmätaren i länet* föreslår en ökning av antalet distrikt i Östersundsregionen med ett. Slutligen motsätter sig *Nordmalings kommun* i Västerbottens län indragning av Nordmalings distrikt. Härjämte har i ett

flertal yttranden erinringar framställts mot den av kommittén föreslagna avgränsningen av de föreslagna distrikten.

Å andra sidan ifrågasättes i några yttranden huruvida inte det av kommittén föreslagna antalet lantmåteridistrikt är för stort. Sålunda synes det *statens organisationsnämnd* i varje fall vara möjligt att på de stationeringsorter — tolv stycken om man undantar Stockholm — där kommittén föreslagit flera distrikt stationerade, nöja sig med ett enda. Liknande uppfattning hyser *Lantmåteriteknikernas riksförening*, som ur arbetsorganisatoriska och flera andra skäl finner det naturligt att antalet distrikt och stationeringsorter i största möjliga utsträckning bör överensstämma. Även *statskontoret* och *distriktslantmätaren i Södertälje distrikt* är inne på liknande tankegång.

Utöver det av kommittén föreslagna antalet specialorganisationer bör enligt *lantmåteristyrelsens* mening redan vid omorganisationen inrättas ett antal dylika organisationer för fastighetsregleringar och likartad verksamhet. Som skäl härför anför styrelsen i huvudsak följande.

Redan nu finns behov av särskilda specialenheter även inom län, som icke skulle erhålla sådana enligt kommitténs bedömning. Frågan är då om dessa län skall förses med egna enheter först i ett kommande utbyggnadsskede eller om de totala resurserna redan från början skall fördelas på ett större antal enheter så att samtliga län som nu är i behov av särskilda enheter kan tilldelas sådana. Den förstnämnda lösningen är mer tilltalande ur arbetsorganisatoriska synpunkter eftersom den möjliggör en koncentration av arbetskraftsresurserna. Den senare lösningen är att föredraga ur den synpunkten att den underlättar fastighetsregleringsverksamhetens igångsättning i alla de delar av landet där en sådan verksamhet är önskvärd. Det torde vara av särskild betydelse för denna verksamhets fortsatta bedrivande att regleringsföretag kommer igång på så många håll som möjligt. Genom att förebilder sålunda skapas torde nämligen intresset för fastighetsregleringar stimuleras på bästa sätt. Utbyggnaden av regleringsorganisationerna kan därefter avpassas efter det behov som efter hand uppträder i skilda län och bör i första hand ske genom förstärkning av befintliga enheter till lämplig storlek.

Jämväl *Sveriges skogsägareförbund* ifrågasätter om den av kommittén föreslagna organisationen för ändamålet räcker till och uttalar, att de av experterna Arnberg och Lodmark framförda synpunkterna och förslagen på denna punkt förtjänar beaktande. *Sveriges lantmätareförening* föreslår, att 23 fastighetsregleringsorganisationer och elva andra specialorganisationer inrättas. Från *lokala myndigheters* sida föreslås inrättande av ytterligare specialorganisationer i Stockholms, Kronobergs, Kalmar, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Värmlands och Västmanlands län.

Statens organisationsnämnd anför, att med hänsyn till att omfattningen av fastighetsregleringsverksamheten helt är beroende av det intresse som markägarna har för dylika åtgärder, lantmåteriorganisationen bör successivt anpassas för att kunna fullgöra arbetsuppgifter på detta område, vilka svarar mot efterfrågan. *Statskontoret* uttalar, att antalet specialorganisa-

tioner självfallet kommer att växla från tid till annan och finner sig inte böra göra någon erinran mot det av kommittén föreslagna antalet.

Vad angår lantmäterikommitténs uttalanden angående en rationell arbetsfördelning mellan de olika personalkategorierna anför *lantmäteristytelsen*, som ej har någon erinran mot kommitténs förslag, att det måste framhållas att den omfördelning av göromål som i och för sig har befunnits möjlig inte kan ske på en gång och överallt i distriktsorganisationen. De personliga och utbildningsmässiga förutsättningarna för en sådan omfördelning kan nämligen variera inom vida gränser. *Kompetensutredningen* framhåller, att kommitténs förslag ligger i linje med de förslag utredningen förordat beträffande andra förvaltningsområden. *Statskontoret* finner vad som föreslagits vara av största betydelse för att effektivisera lantmåteriverksamheten, ehuru det ännu ej torde vara fråga om något optimalt utnyttjande av personalen i för olika befattningshavargrupper lämpade arbetsuppgifter. För en mera vittgående delegering av arbetsuppgifter uttalar sig *Lantmäteriteknikernas riksförening*, som ifrågasätter huruvida inte tomtindelning, tomtmätning, avstyckning inom detaljplanerat område och vägförrättningar bör handläggas helt av mätningstekniker. Å andra sidan är *några överlantmätare* tveksamma om någonting av betydelse kan vara att vinna genom en överföring av arbetsuppgifter.

Kommitténs förslag till ändrade kompetensföreskrifter för erhållande av mätningsteknikertjänster kan *Lantmäteriteknikernas riksförening* ej biträda, medan *kompetensutredningen* ej finner anledning till erinran mot kommitténs överväganden angående sagda föreskrifter.

De av lantmäterikommittén framlagda förslagen i personal- och utrustningsfrågorna har föranlett uttalanden av ett stort antal remissinstanser. Allmänna uttalanden angående angelägenheten av att lantmåteriet tillföres personal och utrustning i sådan utsträckning att en snabbar handläggning kan ernås göres av bl. a. *länsstyrelserna i Stockholms, Jönköpings, Blekinge, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län*. *Statskontoret* vill med hänsyn till det starka behovet av åtgärder för ett förbättrat fastighetsbestånd ej motsätta sig en utökning av organisationens kapacitet i den i betänkandet föreslagna omfattningen. Det bör dock uppmärksammas, att vissa personalbehov är beräknade endast för viss tid. På grund härav och med beaktande av möjligheterna till ytterligare rationaliseringar bör enligt statskontorets mening organisationens storlek fortlöpande hållas under uppsikt och i förekommande fall anpassas till förändrade förhållanden.

Vad gäller den allmänna verksamheten uttalar *lantmäteristytelsen*, att det vore befogat att söka uppnå den av kommittén förordade sänkningen av arbetsbalansen på kortare tid än tio år, men styrelsen avstår på grund av rekryteringsläget från att nu framföra förslag i ämnet. På samma tankegång är bl. a. *länsstyrelsen i Norrbottens län* inne. I flera yttranden betvivlas om en så gynnsam rationaliseringseffekt, som kommittén räknat med, verkligen

skall kunna uppnås. *Länsstyrelsen i Hallands län* finner sålunda, att tidsvinsten för distriktslantmätarna i många fall kommer att bli rent negativ. *Lantmäteristyrelsen* förklarar sig reservationslöst ansluta sig till tanken på att en kapacitetshöjande rationalisering av lantmäteriverksamheten är möjlig efter sådana linjer som varit vägledande vid personalberäkningarna, men anser dessa beräkningar mycket osäkra i avseende på kontorspersonalen och tilltagna i underkant beträffande i vart fall mätningsteknikerna. Det är därför enligt styrelsens mening nödvändigt, att de föreslagna personalramarna betraktas såsom provisoriska och successivt anpassas efter balansutvecklingen. Styrelsen framhåller vidare, att den förutsatta rationaliseringen givetvis inte kan nå full effekt omedelbart och att den under en viss övergångstid i inte oväsentlig grad motväges av de omställningsförluster som blir förkippade med omflyttningar av personal m. m. i samband med omorganisationen. Det är därför inte uteslutet att en viss balansökning kommer att ske under de första åren efter omorganisationen. Så gott som samtliga *överlantmätare* anser, att det kan ifrågasättas om inte kommitténs personalberäkningar är hållna i underkant. *Sveriges lantmätareförening* anser, att antalet lantmätartjänster bör ökas med tio, medan *Lantmäteriteknikernas riksförening* finner det beräknade antalet mätningstekniker för ringa med hänsyn till att kommittén bedömt delegeringsmöjligheterna för begränsade. *Föreningen Kvinnliga befattningshavare inom lantmäteristaten* anser, att föreslagen personalram är ett absolut minimum.

I fråga om fastighetsregleringsverksamheten understryker *domänstyrelsen*, att den föreslagna organisationen utgör ett minimum. Under den närmaste treårsperioden planerar styrelsen arronderingsbyten av skogsmark överstigande 100 000 ha. Vidare framhåller styrelsen angelägenheten av att verksamheten snarast får sådan omfattning att man hinner få fram strukturplaner för omarrondering innan skogsvägbyggandet sker. Även *Sveriges skogsägareförbund* framhåller den stora betydelsen av att fastighetsregleringsorganisationerna utbyggs och förses med kvalificerad personal i sådan omfattning att deras effektivitet inte eftersättes. *Lantmäteristyrelsen* anser det sannolikt, att det totala åtgärdsbehovet av fastighetsregleringar, som yppas inom den närmaste femårsperioden, visar sig avsevärt större än det som klart ådagalagts redan vid periodens början. Ehuru den föreslagna organisationen därför får anses utgöra endast en initialorganisation av minimistorlek, anser sig styrelsen med hänsyn till den begränsade personaltillgången böra avstå från att nu hemställa, att organisationen tillföres mer personal än kommittén föreslagit. *Domänstyrelsen* understryker, att arrangemanget att lantbruksnämndernas skogligt utbildade personal skall biträda lantmäteriet måste betraktas som ett provisorium i avvaktan på att ytterligare erfarenhet vinnes. Liknande uppfattning hyser *skogsstyrelsen*.

Vad gäller utrustningsbehovet uttalar *lantmäteristyrelsen*, som med skärpa understryker nödvändigheten av den av kommittén föreslagna standardhöjningen, att de utrustningsanslag som ställts till styrelsens förfogande i första hand har använts för de mest arbetsbesparande slagen av instrument.

En betydande eftersläpning har emellertid uppkommit i fråga om sådan utrustning som erfordras för det rutinmässiga arbetet.

Lantmäterikommitténs förslag om inrättande av *till viss ort bundna tjänster* vill *statskontoret* inte motsätta sig. Som skäl härför anför ämbetsverket i huvudsak följande.

Statskontoret har övervägt att förorda en tillämpning av normer, som kommit till användning exempelvis inom tullverket. Inom detta verk utnämnes vederbörande till innehavare av viss tjänst med placering tills vidare vid viss regional eller lokal enhet. Ämbetsverket har emellertid med hänsyn bl. a. till de rättsliga avgöranden, som åvilar lantmäteripersonalen, ansett sig böra frångå detta projekt.

I övrigt har erinringar inte framställts mot förslagen i denna del i annat hänseende än att i flera yttranden påyrkas inrättande av större antal biträdande distriktslantmätartjänster än det av kommittén föreslagna. *Sve- riges lantmätareförening* föreslår därjämte att 15 tjänster som biträdande chef för fastighetsregleringsorganisationer inrättas.

Lantmäteritaxan. Lantmäterikommitténs förslag rörande lantmäteritaxan har i huvudsak lämnats utan erinran av remissinstanserna. Sålunda förklarar sig *statskontoret* kunna biträda kommitténs förslag, men finner det angeläget att ersättning för en genom taxeändring begränsad subvention inte kommer att utgå i annan ordning. Även *statens sakrevision* är inne på samma tankegång.

Lantmäteristyrelsen vill inte motsätta sig kommitténs förslag i fråga om rådgivningsverksamheten, men framhåller, att det ur många synpunkter kan anses diskutabelt om verkligen en sådan samhällelig service som förevarande rådgivning bör bekostas genom taxepålägg på viss närstående verksamhet i stället för att finansieras skattevägen.

Vad gäller den av kommittén föreslagna subventioneringen av den verksamhet, som är inriktad på landsbygden och frågan om jordbrukets rationalisering, anför *lantmäteristyrelsen*, att till denna subventioneringsgrupp bör hänföras legaliseringsförrättningar och sammanföringsförrättningar utanför detaljplanlagt område oavsett om de kan anses helt beröra jordbruksfastigheter eller ej. Styrelsen anser det vidare väsentligt, att de särskilt för jordbruksrationaliseringen betydelsefulla förrättningsinsituten laga skifte och ägoutbyte, som enligt gällande taxa debiteras efter en taxenivå som ligger väsentligt lägre än den genomsnittliga nivån för nu ifrågavarande verksamhet, även framdeles subventioneras starkare än övriga förrättningstyper. De två berörda förrättningstyperna bör hänföras till en subventionsgrupp svarande mot en taxenivå av 25 å 30 procent av självkostnaderna. *Riksförbundet Landsbygdens folk* avstyrker kommitténs förslag till ändring av taxesubventionen för fastighetsregleringsverksamheten och uttalar, att inkomsterna härav i praktiken endast innebär att medel föres från ett av statsverksområdena till ett annat.

Lantmäterikommitténs förslag att förrättningar och uppdrag hänförliga

till samhällsverksamhet skall ersättas efter fulla självkostnader biträdes av *lantmäteristyrelsen* då det gäller sådana åtgärder som avstyckning, tomtindelning och tomtmätning. Med hänsyn till det tvångsmoment som föreligger beträffande förrättningar av städningskaraktär såsom ägoutbyten, sammanföringsförrättningar och i vissa fall laga skiften ävensom till att det är ett allmänt intresse att skapa ordning och reda i fastighetsförhållandena anser styrelsen, att dessa åtgärder även inom tätbebyggelseområden bör erhålla viss statlig subvention och i detta avseende hänföras till den av kommittén skisserade mellangruppen. Liknande synpunkter kan enligt styrelsen i viss mån anföras även i fråga om gränsbestämningar.

Överlantmätaren i Östergötlands län ifrågasätter, att avstyckning för fritidsändamål bör ersättas efter självkostnaderna även i det fall detaljplan ej föreligger. *Lantmäteristyrelsen* anser däremot, att det är skäligt att viss del av kostnaderna vid dessa förrättningar får stanna på statsverket med hänsyn till att förrättningsmannen även härvid har att beakta allmänna intressen, vilket ofta föranleder åtskillig mertid för handläggningen. Styrelsen förutsätter slutligen, att avvägningen av subventioneringsgraden för enskilda förrättningstyper m. m. inom ramen för de allmänna riktlinjerna får likasom fallet varit med nu gällande lantmäteritaxa ske av Kungl. Maj:t i samband med taxans utfärdande.

Kommitténs förslag att lantmäteritaxan skall konstrueras efter en i princip osubventionerad taxenivå och att de generella subventionerna skall utgå i form av generell nedsättning av ersättningsbeloppen förordas i allmänhet av de remissinstanser som berört frågan. Viss tvekan till förslaget hyser dock *lantmäteristyrelsen*, som anser att systemets praktiska lämplighet synes böra ytterligare övervägas. Som motiv för sitt ställningstagande anför styrelsen i sammandrag följande.

Beträffande utformningen av den generella subventionen skiljer sig det av kommittén förordade systemet, »bruttotaxesystemet», från nuvarande system, »nettotaxesystemet», närmast därigenom att den generella nedsättningsoperation som skall företagas sker och redovisas på räkningarna till sakägarna i stället för att såsom nu ha genomförts vid upprättandet av taxan. Systemet som sådant ger i princip icke några andra informationer än sådana, som kan erhållas genom kombination av förrättningsstatistik och de grundläggande siffermässiga subventioneringsprinciperna. Kommittén synes ha fast visst avseende vid att vederbörande sakägare skall kunna få kännedom om de verkliga kostnaderna för den individuella förrättningen. Tidsåtgången och därmed kostnaderna för viss typ av förrättning varierar emellertid från fall till fall inom vida gränser. Följaktligen är det endast möjligt att ange en genomsnittssubvention för ifrågavarande åtgärdstyp. Denna genomsnittssubvention kan på ett enkelt sätt redovisas för sakägarna vid en nettotaxa genom att å räkningen ifylles en uppgift om subventionsprocenten. Kommittén har anfört, att det även för statsverket är önskvärt att få kännedom om de verkliga kostnaderna och subventionerna. Delta är uppenbarligen riktigt beträffande den totala verksamheten och spridningen i stort på olika förrättningstyper. En samlad bild av subventioneringens spridning på olika typer av förrättningsobjekt kan erhållas genom beräkningar grundade på förrättningsstatistiken.

I några avseenden ger ett bruttotaxesystem vissa praktiska fördelar. En av dessa är att det är enkelt att nyansera subventionsgraden även i sådana fall då ersättning utgår efter tidersättning. Till bruttosystemets nackdelar hör att det vid upprättandet av räkningar torde bli något mer svårtillämpligt och tidsödande i tillämpningen än nettosystemet. Skall den avsedda överblicken av subventionens fördelning uppnås torde redovisningen dessutom få fullföljas i distriktens årsredogörelser och genom särskild bokföring på styrelsens kameralsektion. Arbetsåtgången härför torde överstiga det arbete, som vid nettotaxesystemet erfordras inom styrelsen för att framräkna subventionens fördelning.

I detta sammanhang har lantmäteristyrelsen även berört frågan i vilken omfattning ersättning bör debiteras för tjänster som utföres åt andra statliga verk. Enligt nuvarande praxis har styrelsen ansett, att ersättning bör utgå för förrättningar och uppdrag som utföres åt affärsdrivande statliga verk. Däremot har åtskilliga uppdrag — i vissa fall av jämförelsevis stor omfattning såsom uppdrag av vägmyndigheterna att säkerställa gränspunkter i samband med byggandet av allmänna vägar — utförts kostnadsfritt. De belopp det gäller torde med dessa inskränkningar inte kunna tillmätas någon betydelse jämfört med verksamheten i stort för de berörda statsorganen. Styrelsen föreslår därför, att den hittills tillämpade principen får gälla även för framtiden. Vad gäller utbytet av tjänster mellan kartverket och lantmäteriet anser styrelsen, att tillämpning av nyss angivna princip innebär att för åtgärder förknippade med den av kartverkets beställningsavdelning bedrivna verksamheten ersättning i varje särskilt fall skulle debiteras mellan verken. För andra åtgärder t. ex. uppgifter till resp. från det planerade centrala punktarkivet skulle däremot ersättning inte utgå.

Kostnads- och inkomstberäkningar. Beträffande de av lantmäterikommittén beräknade kostnaderna för organisationens utbyggnad uttalar *statskontoret*, att de synes i huvudsak böra godtagas även om vissa kostnadsposter torde vara tilltagna något i överkant, exempelvis expensposten. Vissa justeringar nedåt i anslaget för utrustning bör göras om en instrumentcentral inrättas vid kartverket.

I anslutning till vad lantmäterikommittén anfört angående kostnader för omorganisationens genomförande torde här få redogöras för en av *lantmäteristyrelsen* i särskild skrivelse den 19 november 1959 gjord framställning rörande för budgetåret 1960/61 erforderliga medel för omorganisationen. Inledningsvis framhåller styrelsen, att den i sin anslagsskrivelse för sagda budgetår inte hade möjlighet att beakta ifrågavarande medelsbehov.

Under anslaget *Lantmäteristyrelsen: Avlöningar* hemställer styrelsen, att för kostnader för inkallade experter och för annan tillfällig extra personal ställes 95 000 kr. till styrelsens förfogande utöver vad som begärts i petitaskrivelsen. Styrelsen framhåller, att styrelsen måste för omorganisationsarbetet förstärkas med dels personal från övriga delar av lantmäteriväsendet, dels särskilt anställd personal för skrivarbete etc. Därjämte kan det bli nödvändigt att anlita sakkunskap utanför lantmäteriet.

Vad gäller anslaget *Lantmäteristyrelsen: Omkostnader* erfordras enligt styrelsen uppräkningsposten till reseersättningar med 30 000 kr. för reseersättningar och traktamenten till personal, som tillfälligt inkallas till styrelsen, och med 5 000 kr. för tjänsteresor för den personal, som handhar organisationsfrågorna. Delposten till övriga expenser föreslås uppräknad med 7 000 kr. för täckande av den ökade medelsåtgången.

Delposten till förnyelse och underhåll under anslaget *Lantmäteristaten: Omkostnader* bör enligt styrelsen uppräknas med minst 25 000 kr. för täckande av de kostnader av denna natur som uppkommer i samband med flyttningar av organisationsenheter. Belastningen på delposten till övriga expenser under samma anslag kommer enligt styrelsen att öka på grund av dels erforderlig omDispositionering av telefonutrustningen, dels transporter av möbler och annan utrustning. De förstnämnda kostnaderna, vartill styrelsen jämväl hänför anskaffning i vissa fall av telefonväxlar, beräknar styrelsen till 18 500 kr. och de sistnämnda till 25 000 kr. Styrelsen hemställer därför om en uppräkningspost av delposten med sammanlagt 43 500 kr.

Övergångsfrågor. Lantmäterikommitténs förslag, att omorganisationen bör genomföras på en gång så snart förutsättningar härför finnes biträder *lantmäteristyrelsen* i princip. Vissa modifikationer blir dock enligt styrelsens mening nödvändiga. Ehuru det reella genomförandet kan komma att fördröjas något och vissa ökade kostnader uppstår, är det sålunda enligt styrelsen angeläget, att omorganisationen genomföres under allt rimligt hänsynstagande till de svårigheter som förändringarna kan vålla personalen. Därest nedskärningen av antalet organisationsenheter blir så stor som kommittén föreslagit, kommer antalet chefstjänster att bli mindre än det nuvarande antalet distriktslantmätare. Tillsättningen av återstående chefstjänster skulle enligt styrelsen sannolikt underlättas och ge ett för det allmänna bättre resultat om till indragningsstat kunde överföras distriktslantmätare som på grund av ålder eller vacklande hälsa bör få stå tillbaka i konkurrensen. Styrelsen föreslår därför, att ett mindre antal distriktslantmätartjänster, förslagsvis fem, får överföras på indragningsstat utan tjänstgöringsskyldighet. I de fall distriktslantmätare å stationeringsort som indrages inte önskar och inte rimligen bör tvingas att överflytta till annan stationeringsort och ej heller kan överföras å indragningsstat bör det vidare enligt styrelsens mening ordnas så att han får fortfara att tjänstgöra å den äldre stationeringsorten med erforderlig personal även om arbetsorganisationen inom resp. distrikt därigenom försvåras. Det kan även på grund av svårigheter att omedelbart lösa de med omorganisationen förknippade lokalfrågorna bli nödvändigt att under någon tid bibehålla organisationsenheter, som skall upphöra. Styrelsen torde med hänsyn till det sagda böra ges tämligen långtgående befogenheter att besluta om temporärt bibehållande av stationeringsorter för viss personal.

Styrelsen uttalar vidare, att det, med hänsyn till lantmateriets behov att tills vidare bibehålla den specialutbildade kontorspersonalen å en indragen

stationeringsort, är angeläget att i första hand söka tillse att en fortsatt tjänstgöring i lantmäteriet blir möjlig. Därvid kan erfordras att ersättningsar utgives för resekostnader och andra ökade levnadsomkostnader i vidare mån och under längre tid än som är tillåtligt enligt gällande allmänna bestämmelser. I andra hand kan det bli aktuellt att söka omplacera personalen till annan statlig anställning å samma ort.

I stort sett liknande synpunkter framföres av *flera överlantmätare*. *Sveriges lantmätareförening* betonar härutöver, att ett ledigförklarande av samtliga distriktslantmätartjänster i den nya organisationen skulle avsevärt underlätta genomförandet. Föreningen anser vidare, att möjligheten att bli placerade på indragningsstat även bör stå öppen för nuvarande distriktslantmätare på övergångsstat.

I detta sammanhang bör nämnas att ett *flertal överlantmätare* och *lantmåteripersonalens organisationer* anser, att personalens löneställning bör omprövas i samband med omorganisationen. *Lantmåteristyrelsen* hemställer i särskild skrivelse, att bl. a. distriktslantmätarnas lönefrågor koordineras med förslaget angående omorganisationen.

Vissa spörsmål rörande kartverkets organisation m. m. Lantmåterikommitténs uttalande angående angelägenheten av att sådana resurser ställs till kartverkets förfogande att moderna och aktuella kartor inom rimlig tid kommer att finnas tillgängliga över större delen av landet har understrukits i flera yttranden. Härvid har särskilt framhållits betydelsen av den ekonomiska kartan. Sålunda anser *byggnadsstyrelsen*, att det är angeläget att kartverket får erforderliga resurser för att i varje fall kunna hålla det uppgjorda tidsschemat för den ekonomiska kartans färdigställande, men helst även för att kunna färdigställa den ännu tidigare. *Domänstyrelsen* vill ur skogsbrukets synpunkt understryka vikten av att kartbehovet kan tillfredsställande tillgodoses. Särskilt angeläget bedömer styrelsen det vara, att ekonomisk karta för Kopparbergs län, där ett stort behov av fastighetsregleringar föreligger, upprättas tidigare än vad de för kartverket gällande långtidsplanerna förutser och utan någon rubbning av dessa planer i övrigt. Även *skogsstyrelsen* anser, att färdigställandet av den ekonomiska kartan utgör ett nödvändigt led i strävandena att genomföra en förbättrad ägoanordning. Liknande synpunkter framföres av *länsstyrelsen i Kalmar län*. Angelägenheten av en ekonomisk karta inom resp. län framhålles jämväl av *länsstyrelserna i Kopparbergs, Västernorrlands och Jämtlands län*.

Kommitténs förslag rörande organisationsform och målsättning för den fotogrammetriska verksamheten tillstyrkes eller lämnas utan erinran av bl. a. *domänstyrelsen*, *chefen för försvarsstaben*, *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen*, *vattenfallsstyrelsen* och *statens organisationsnämnd*. *Statskontoret* finner, att ökade personella och materiella resurser för den fotogrammetriska verksamheten bör ställas till kartverkets förfogande. En sammanslagning av fotogrammetriska byrån och beställningsavdelningen torde härvid erbjuda gynnsamma förutsättningar

för ett ändamålsenligt utnyttjande av såväl personal som utrustning. Då det är av vikt att organisationen kan smidigt anpassas till den växlande efterfrågan från konsumenterna anser ämbetsverket, att verksamheten i enlighet med kommitténs intentioner bör drivas efter affärsmässiga principer. Den föreslagna formen för finansieringen av verksamheten tillgodoser enligt statskontorets mening behovet av en viss frihet utan att förden skull kravet på iakttagande av allmänt vedertagna redovisningsprinciper eftersättes. Ehuru det ännu är för tidigt att redovisa några definitiva resultat av den tillämpade försöksorganisationen beträffande den fotogrammetriska verksamheten, anser *rikets allmänna kartverk*, att ingen tveksamhet råder om att de grundläggande principer på vilka organisationen baseras har visat sig riktiga. Kommitténs förslag i fråga om verksamhetens finansiering är enligt kartverkets mening godtagbar.

Riksräkenskapsverket kan däremot inte tillstyrka lantmäterikommitténs förslag i fråga om finansieringen av den fotogrammetriska verksamheten. Som skäl för sitt ställningstagande anför ämbetsverket följande.

Enligt ämbetsverkets förmenande bör, om ett särskilt anslag anvisas för den fotogrammetriska avdelningen, ifrågavarande anslag allenast avse till beställningsarbeten hänförliga kostnader. Ämbetsverket vill emellertid i första hand föreslå, att redovisningen av den fotogrammetriska verksamheten ordnas på det sätt som föreslagits i riksräkenskapsverkets utlåtande över 1953 års fotogrammetriutrednings betänkande. Därest en för personal för den fotogrammetriska beställningsverksamheten avsedd post uppföres i kartverkets avlöningsstat med ett av Kungl. Maj:t maximerat belopp, bör överskridande efter framställning medgivas med ett belopp svarande mot de beräknade merinkomsterna av beställningsverksamheten. I fråga om anslagen för omkostnader och kartarbeten anser riksräkenskapsverket någon särskild uppdelning på beställningsarbeten och allmänna kartarbeten icke erforderlig. Den av lantmäterikommittén uppsatta målsättningen att den fotogrammetriska verksamheten bör bedrivas under så affärsmässiga former som möjligt, bör enligt riksräkenskapsverkets förmenande tillgodoses vid utformningen av taxorna för beställningsarbetena.

Betydelsen av att den av lantmäterikommittén i detta sammanhang föreslagna omdrevsfotograferingen framhålls av bl. a. *lantmäteristyrelsen* och *domänstyrelsen*. Även *rikets allmänna kartverk* understryker vikten av att omdrevstanken snarast möjligt realiseras och anmäler, att kartverkets fotograferingskapacitet f. n. är fullt tillräcklig för att ett tioårigt omdrev skall kunna genomföras.

Vad slutligen angår lantmäterikommitténs uttalanden rörande samarbetet mellan kartproducenter och kartkonsumenter framhåller *rikets allmänna kartverk*, att det delar kommitténs uppfattning att den nuvarande kartkommissionen inte är lämpad för ifrågavarande funktioner. Denna representerar f. n. endast konsumentkontakten med kartverket som enda kartproducerande verk samt är numera inte heller i denna funktion representativt sammansatt för konsumentsidan om kartverkets hela produktion tas i beaktande. Så långt konturerna av den föreslagna kartkommissionen skisserats i betänkandet har kartverket inga erinringar

att anföras. *Lantmäteristyrelsen* anser, att ett rådgivande organ av den tänkta kartkommissionens karaktär skulle vara av stort värde för samordningen av de statliga insatserna på kartläggningsområdet. *Domänstyrelsen* föreslår, att frågan om en kartkommission ytterligare utredes.

VI. Vissa frågor rörande långtidsplanerna för den officiella kartläggningen m. m.

Genom beslut den 17 april 1959 uppdrog Kungl. Maj:t åt rikets allmänna kartverk att verkställa en översyn av långtidsplanerna för den officiella kartläggningen och att efter samråd med lantmäteristyrelsen, lantbruksstyrelsen och skogsstyrelsen inkomma med av utredningen föranledda förslag.

I anledning härav har kartverket i skrivelse den 7 september 1959 framlagt delförslag rörande provisoriska åtgärder för att påskynda den ekonomiska och den topografiska kartläggningen samt rörande förbättrad service beträffande fotogrammetriskt material. I det följande torde få återges det huvudsakliga innehållet i skrivelsen jämte däröver avgivet yttrande.

Kartverkets skrivelse. Kartverket redogör inledningsvis för gällande planer beträffande den ekonomiska och den topografiska kartläggningen samt för produktionsläget i fråga om kartframställningen. Rörande den *ekonomiska kartläggningen* anför kartverket i sammandrag följande.

Enligt beslut av 1937 års riksdag (prop. 237; JoU 74) skall ekonomisk karta i skalan 1: 10 000 upprättas över ca 45 procent av Sveriges yta, nämligen hela Götaland, Svealand utom vissa delar av Värmlands och Kopparbergs län samt av Norrland delar av Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län (i huvudsak Norrlands kustland jämte trakten öster om Storsjön i Jämtland). I fråga om ytterligare 15 procent, d. v. s. övriga delar av Värmlands, Gävleborgs och Västernorrlands län samt vissa delar av Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län skulle iordningställas fotokarta med därå inlagd fastighetsindelning. Över de delar av Kopparbergs län, som icke ingår i planen för den ekonomiska kartläggningen, skulle upprättas fotokarta utan fastighetsindelning.

Efter 1937 års principbeslut har, förutom vissa justeringar i ordningsföljden mellan länen, vidtagits den jämkningen i programmet, att fullständig ekonomisk karta upprättats i de delar, där det ursprungliga programmet förutsatte fotokarta med fastighetsindelning.

Den ekonomiska kartläggningen har nu genomförts i Stockholms, Uppsala, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Gotlands, Göteborgs och Bohus samt del av Norrbottens län. Vidare närmar sig kartläggningen sitt slutskede inom Södermanlands, Örebro och Gävleborgs län. Fältrekognosceringar har sedan några år tillbaka pågått inom Skaraborgs och Västerbottens län och under år 1959 påbörjats i Älvsborgs län. Flygfotografering och fotogrammetriska arbeten pågår slutligen i Värmlands, Västmanlands och Västernorrlands län. De län, som ännu icke förberetts för ekonomisk kartläggning enligt den gällande planen är sålunda Blekinge, Kristian-

stads, Malmöhus, Hallands, Kopparbergs och Jämtlands län. Återstoden av kartläggningsprogrammet har beräknats taga kartverkets resurser i anspråk till början av 1970-talet.

Rörande den *topografiska kartläggningen* anför kartverket i huvudsak följande.

Kungl. Maj:t fastställde 1954 karttypen till en ny topografisk karta över Sverige i skalan 1: 50 000. Kartläggningen har därefter igångsatts med tillgängliga resurser inom topografiska kartbyrån. Produktionen har möjliggjorts genom att byråns tidigare huvuduppgift — upprättande och åjourföring av den äldre topografiska kartan — nedskurits till ett minimum samtidigt som lediggjord personal nyutbildats och omställts på den nya kartan. Genom vittgående rationaliseringsåtgärder inom byrån och utnyttjande av de sista rönen inom reproduktionstekniken har på detta sätt möjliggjorts en nyproduktion av 16 å 20 blad per år.

Nyframställningen följer en av kartverket 1955 framlagd plan, vilken dock aldrig fastställts av statsmakterna, innebärande att kartan under perioden 1955—1970 skulle utgivas mellan en ost—västlinje över Jönköping i söder och en ost—västlinje över Östersund i norr. Detta program förutsatte dock organisationsförstärkningar, som emellertid icke kommit till stånd.

I detta sammanhang understryker kartverket det nära samband som finnes mellan framställningen av de ekonomiska och topografiska kartorna. Topografiska kartan framställs på grundval av den ekonomiska och den rationellaste arbetsmetodiken är att fältrekognosceringarna göres samtidigt. För de topografiska arbetena föreligger nu den dubbla uppgiften att dels inhämta den ekonomiska kartans försprång, dels hålla jämna steg med nyframställningen av ekonomiska kartan.

I fråga om behovet av en översyn av långtidsplanerna för kartläggningen anför kartverket till en början, att en av de viktigaste omständigheterna för en utvidgning och översyn av produktionsprogrammen har varit att tyngdpunkten i arbetet med jordbrukets och skogsbrukets rationalisering visat en tendens att förskjutas mot de skogrika men starkt parcellerade bygderna i mellersta Sverige. I fråga om skogsbrukets försörjning med bild- och kartmaterial hänvisar kartverket till sitt utlåtande över 1955 års skogsvårdsutrednings betänkande, där kartverket sammanfattningsvis anförde bl. a. följande.

Det av skogsvårdsutredningen framlagda programmet för upprustning av skogsvården å enskilda skogar liksom även utredningens önskemål om särskilda åtgärder för att avhjälpa de mera framträdande bristerna i skogsmarkens arrondering bör bl. a. stödjas genom att det allmänna tillhandahåller det tekniska underlag, som erfordras för att angripa uppgifterna rationellt. Praktiskt taget oberoende av hur de skogsproduktionsbefrämjande åtgärderna fördelas mellan skogsägarna, deras ekonomiska organisationer och olika statliga organ erfordras ett aktuellt flygbildmaterial och ett underlag av typen ekonomisk karta. I fråga om flygbildmaterial finns redan nu goda möjligheter att tillfredsställa behovet i nästan hela landet. Ställningstagande bör dock ske till det av fotogrammetriutredningen föreslagna omdrevsprogrammet samt till den under senare tid aktualiserade frågan om formerna för lokal service i fråga om bildbeställning. Båda dessa frågor bör lösas utan uppskov.

I fråga om tillgång till lämpliga ekonomiska kartor är läget gott i södra och mellersta Sverige samt delar av Norrlands kustland. Däremot är läget otvivelaktigt mycket otillfredsställande för Dalarna och stora delar av övre och inre Norrland, regioner som spelar en betydande roll i det av skogsvårdsutredningen rekommenderade åtgärdsprogrammet.

Kartverket erinrar därjämte om, att behovet av ekonomisk karta i Kopparbergs län särskilt belysts i en av lantmäteristyrelsen efter samråd med lantbruksstyrelsen den 31 januari 1959 gjord framställning. Slutligen hänvisar kartverket till departementschefens uttalande i propositionen 1959:148, att ett medel att påskynda och förenkla genomförandet av en mångfald fastighetsregleringar — främst i fråga om skogliga arronderingar — är ett snabbare upprättande av ekonomiska kartor i de delar av landet, bl. a. Kopparbergs län och det inre av Norrland, där bristen på lämpliga sådana kartor är kännbar.

Härefter övergår kartverket till att redogöra för de allmänna riktlinjer för ett påskyndande av den ekonomiska kartläggningen, som enligt kartverket bör gälla. Inledningsvis upplyser kartverket, att den ekonomiska kartläggningen enligt 1937 års program omfattar omkring 12 000 blad i skalan 1:10 000, av vilka inemot hälften framställts. Skulle planen utsträckas till hela det område, som är i behov av ekonomisk karta, d. v. s. utökas med Kopparbergs län samt övre och inre Norrland t. o. m. skogsodlingsgränsen, skulle kartan komma att omfatta ca 17 000 blad i skalan 1:10 000. Kartverkets kapacitet för ändamålet motsvarar f. n. 400 à 450 blad per år. Statsverkets totala självkostnad för ett blad uppgår genomsnittligt till omkring 10 000 kr. Genom ett omfattande utredningsarbete inom kartverket i nära samarbete med lantmäteriet och generalstabens litografiska anstalt har klarhet vunnits i alla väsentliga frågeställningar av teknisk och ekonomisk art beträffande kartan såsom i fråga om skala, kvaliteten i kartans fotobild, behovet av höjdkurvor m. m. Kartverket uttalar, att det är kartverkets avsikt att i sammanhang med det slutliga förslaget till nya långtidsplaner för de officiella kartorna, vilket kan framläggas tidigast hösten 1960, lösa nu öppna frågor om karttypen samt vissa standardfrågor i övrigt.

I fråga om förutsättningarna för en forcering av kartframställningen uttalar kartverket, att härför oundvikligen krävs ökade personella och materiella resurser för kartverket. Behovet av personalutvidgning måste förutses i god tid, enär det huvudsakligen är fråga om personal som först efter specialutbildning och praktik i kartverket uppnår erforderliga kvalifikationer. Den slutliga avvägningen av kartverkets kapacitet och organisation kan, anför kartverket, ske tidigast vid 1961 års riksdag, då inte blott den slutliga översynen av långtidsplanerna beräknas föreligga utan även resultatet av statens organisationsnämnds undersökningar vid kartverket. Detta bör enligt kartverket emellertid inte hindra att önskemålet om en forcering av kartarbetena tillgodoses genom vissa begränsade åtgärder redan nu. Rörande målsättningen för denna forcering anför kartverket bl. a. följande.

Ett fullföljande av 1937 års program binder kartverkets resurser fram till början av 1970-talet. Det finns ingen anledning att på något sätt rubba planerna för de län, där arbetet redan pågår eller står inför sitt omedelbara påbörjande. Detta är fallet med Älvsborgs, Skaraborgs, Värmlands, Västmanlands, en mindre del av Kopparbergs, Västernorrlands samt Västerbottens län. Kartläggningen av övriga i 1937 års program ingående län, nämligen Blekinge, Kristianstads, Malmöhus och Hallands län samt del av Jämtlands län, bör likaledes planenligt fullföljas. Huvudspörsmålet blir därför att bereda de utanför 1937 års plan liggande områdena, nämligen huvuddelen av Kopparbergs län, del av Jämtlands län och de inre delarna av Västerbottens och Norrbottens län ett gynnsammare läge än att inplaneras i produktionsprogrammet i mitten och slutet av 1970-talet. Vid övervägande av sistnämnda spörsmål har det ansetts fullt klart att Kopparbergs län måste ges prioritet framför Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. Berörda myndigheter har i denna fråga varit ense att sätta de ur rationaliseringssynpunkt viktigaste delarna av Kopparbergs län i samma angelägenhetsklass som de i 1937 års plan ingående Värmlands och Väster-norrlands län.

Sammanfattningsvis uttalar kartverket, att såsom en starkt begränsad målsättning för de provisoriska åtgärderna har ansetts skäligt att utan rubbning av återstående i 1937 års plan ingående arbeten utöka dessa med en ekonomisk kartläggning av huvuddelen av Kopparbergs län, inplanerad under åren 1962—1972.

Beträffande de allmänna riktlinjerna för påskyndande av den topografiska kartläggningen uttalar kartverket, att i princip all nyproduktion av ekonomiska kartor på en gång bör fullföljas med utgivning av ny topografisk karta över samma område. Det är därför enligt kartverket viktigt, att en förstärkning av resurserna för den ekonomiska kartläggningen fullföljes med erforderliga förstärkningar inom den topografiska kartframställningen. En sådan förstärkning bör ej ske på bekostnad av den viktiga uppgiften att framställa topografisk karta över de områden, där ekonomiska kartan redan framställts, helst som stora delar av dessa områden representerar för försvarsväsendet högaktuella behov. Kartverket anser en rimlig målsättning för provisorisk förstärkning av den topografiska kartläggningen vara personell och materiell förstärkning i samma utsträckning som i fråga om den ekonomiska kartläggningen.

Vad gäller allmänna riktlinjer för en förbättrad service beträffande fotogrammetriskt material uttalar kartverket inledningsvis, att sådant material ännu inte kommit att utnyttjas fullt ut inom näringslivet. Detta beror enligt kartverket främst på bristande kännedom om materialet och de möjligheter som finns att bearbeta det. Dessutom är det för åtskilliga konsumenter, bl. a. skogsbruket, nödvändigt att kunna basera användningen av materialet på en kontinuerlig försörjning med aktuellt bildmaterial genom en systematiskt anordnad omdrevsfotografering. Denna kan, anför kartverket, realiseras när som helst med de resurser verket redan har till sitt förfogande. Kartverket är berett att

omedelbart taga de kontakter med huvudkonsumenterna, som erfordras för att resultatet av fotograferingarna skall ansluta till föreliggande behov. Vad jordbrukets och skogsbrukets intressen beträffar bör enligt kartverket ett fortlöpande samråd med lantmäteristyrelsen, lantbruksstyrelsen och skogsstyrelsen bilda grundvalen i kontakterna.

Kartverket anser vidare, att åtgärder bör vidtagas för att sprida ökad kännedom om tillgången av fotogrammetriskt material hos konsumenterna ute i landet. Denna lokala service torde dock böra utbyggas successivt och i inledningsskedet begränsas till de län, där behovet av och intresset för materialet är störst. I denna fråga anför kartverket i huvudsak följande.

För konsumenterna är främst av vikt att ha tillgång till stråkplanerna för fotograferingarna med upplysning om vissa tekniska data, bl. a. fotograferingstidpunkt, flyghöjd, kamera m. m. För att konsumenten skall kunna bilda sig en uppfattning om materialets användbarhet kräves dessutom tillgång till kopior av bilderna, helst standardförstorningar i skalan 1 : 20 000. Med ledning av ett dylikt arkiv samt exempel på bearbetningsprodukter av olika slag torde i de flesta fall konsumenten kunna göra en slutgiltig beställning hos kartverket.

Den skisserade anordningen torde icke blott utgöra en fördel för konsumenterna utan även för kartverket. Verket skulle sannolikt avlastas åtskilligt utredningsarbete i rutinärenden, som nu tynger verksamheten på den fotogrammetriska byrån. Vidare bör anordningen, riktigt utformad, resultera i en ökad beställningsvolym med därav följande ökade inkomster för statsverket eller lägre produktpriser för konsumenterna. På lång sikt bör sålunda den förbättrade fotogrammetriska servicen betala sig själv.

En viktig fråga är, vilket organ som lämpligen kan åtaga sig den lokala serviceuppgiften. Det torde vara helt uteslutet att kartverket byggs ut med en lokal organisation för ändamålet. Att bygga vidare på de lokala skogliga bildarkiv, som anskaffats av stiftelserna för konjunkturutjämningsfonderna i bl. a. Jämtlands, Västernorrlands och Västerbottens län, är givetvis en möjlighet som kan övervägas. Ur kartverkets och konsumenternas synpunkter vore det dock en fördel att ansluta denna service till ett organ, som på lång sikt kan åtaga sig att betjäna alla förekommande konsumentintressen. Det är erfarenhetsmässigt vidare av vikt, att konsumenterna hos samma organ kan få upplysningar om fastighetsindelningen samt råd och hjälp med geodetiska och vissa andra tekniska frågor. Ur dessa synpunkter är otvivelaktigt länslantmäterikontoren de lämpligaste lokala serviceorganen.

Ur här anförda synpunkter har kartverket, lantmäteristyrelsen, lantbruksstyrelsen och skogsstyrelsen funnit övervägande skäl tala för att den lokala fotogrammetriska servicen anslutes till länslantmäterikontoren och att sådana servicecentraler försöksvis organiseras vid kontoren i Jönköpings, Värmlands, Kopparbergs och Västernorrlands län.

Kartverket övergår härefter till att framlägga detaljförslag till åtgärder i de i det föregående angivna hänseendena samt kostnadsberäkningar. Vad först gäller upprättande av *ekonomisk karta i Kopparbergs län* anför kartverket, att arbetet i fråga torde höra till de svåraste kartverket hittills ställts inför genom att länets topografi komplicerar de fotogrammetriska arbetena och genom de kaotiska fastighets-

förhållandena inom vissa delar av länet. Å andra sidan torde just i detta län finnas särskilt goda förutsättningar för ett direkt samarbete med lantmäterimyndigheterna, varigenom kartverket torde kunna påräkna viss hjälp med fastighetsutredningsarbetet. Överlantmätarens detaljundersökningar visar enligt kartverket, att ekonomisk karta behövs inom hela länet med undantag för omkring 1 000 km² i nordvästra delen av länet. En mindre del av kartläggningsområdet anses kunna tillgodoses med karta i skalan 1: 20 000, medan huvuddelen måste utföras i skalan 1: 10 000. Av kartläggningsområdet ingår omkring 5 400 km² i gällande plan för den ekonomiska kartläggningen. Tilläggsuppgiften omfattar omkring 23 800 km². Kartverket beräknar det erforderliga personaltillskottet för ekonomiska kartbyrå för kartläggning av sistnämnda område under tio år till en förste statskartograf, två statskartografer, fyra förste kartassistenter, 25 kartassistenter, en förste ritare samt sju ritare och ritbiträden. Genom planerad övergång från manuell till fotografisk förminskning av lantmäterikartor under nästa budgetår frigöres arbetskraft motsvarande ca fem kartassistenter, varför antalet för arbetet i Kopparbergs län erforderliga assistenter kan minskas till 20. Påskyndandet av den ekonomiska kartläggningen återverkar enligt kartverket även på den fotogrammetriska och den geodetiska byrån, vilka utför vissa för kartläggningen erforderliga förberedelsearbeten. På detta område kan emellertid redan uppnådda eller inom räckhåll liggande rationaliseringsvinster tillgodoräknas. Kartverket anser därför, att förstärkningar för de geodetiska arbetena eller av flygfotograferingsresurserna inte erfordras. För förstärkningar av de fotogrammetriska laboratorierutinerna och för fotokartsammansättning erfordras fyra kartassistenttjänster. Vidare är viss kompletteringsutrustning för en sammanlagd kostnad av 108 000 kr. erforderlig.

Anställningen av ny personal kan enligt kartverket fördelas på budgetåren 1960/61 och 1961/62. Kostnadsökningen härför vid full utbyggnad beräknar kartverket till 569 300 kr. för år. Härutöver uppkommer ökade utgifter för jordregisterutdrag, expenser, publikationstryck, reproduktionsarbeten, fältarbeten, ortnamnsgranskning och utbildningskurser med på längre sikt ca 212 000 kr. för år, vartill kommer behov av större lokaler och därmed förenade kostnader.

I fråga om *påskyndande av den topografiska kartläggningen* uttalar kartverket, att enligt den allmänna målsättningen bör kapaciteten för nyframställningen av den topografiska kartan ökas från 20 till 25 blad per år. Kapacitetsökningen uppskattar kartverket motsvara tio arbetskrafter. Efter de radikala omläggningar av arbetsmetodiken, som skett de senare åren, kan förstärkningen ske helt med kvinnlig arbetskraft. Personalförstärkningen bör ske successivt med fem ritare budgetåret 1960/61 och ytterligare lika många budgetåret 1961/62. Kostnaderna härför beräknas vid full utbyggnad till 106 600 kr. för år. Vidare uppkommer kostnader för förbrukningsmaterial, reproduktioner m. m. på längre sikt med ca 24 500 kr. för år.

Vad slutligen angår den *förbättrade servicen beträffande fotogrammetriskt*

material anför kartverket, att denna service förutsätter en samverkan mellan kartverket och lantmäteriet. Kartverket bör förse vissa länslantmäterikonator med stråkplaner m. m., en omgång standardförstorade kopior av aktuellt bildmaterial samt exempel på bearbetningsprodukter. Lantmäteriet bör omhänderha arkivet samt åtaga sig att stå konsumenterna till tjänst med råd och upplysningar. Det har förutsatts att kartverkets bildarkiv vid länskontoren fortlöpande skall åjourhållas. För att åstadkomma klara riktlinjer för materialets utnyttjande och statsverkets affärsmässiga intressen i sammanhanget har ansetts lämpligast att arkiven förblir kartverkets egendom och att de inte kommer till utnyttjande i arbetet i fält. Kartverket uttalar, att det har förhoppningar att genom anskaffning av modernare utrustning för en kostnad av 15 000 kr. begränsa återverkningarna av förslaget på personalsidan. Vid en uppbyggnadstakt av arkiven med omkring 6 000 bilder per år anses personalbehovet kunna begränsas till en kartassistent för en slutlig kostnad av 14 100 kr. för år. Merkostnaden för förbrukningsmaterial beräknas till 7 500 kr. årligen.

De sammanlagda kostnadsökningarna för de föreslagna åtgärderna framgår av följande sammanställning.

	Ökning fr. o. m. budgetåret 1960/61	Ytterligare ökning fr. o. m. budgetåret 1961/62	Ytterligare ökning fr. o. m. budgetåret 1962/63 eller senare	Summa
Ekonomisk karta i Kopparbergs län	526 900	157 400	97 100	781 400
Påskyndad topografisk kartläggning.....	71 100	60 900	— 900	131 100
Förbättrad service beträffande fotogrammetriskt material.....	34 300	— 14 100	1 400	21 600
Summa	632 300	204 200	97 600	934 100

Under åberopande av det anförda hemställer kartverket dels att principbeslut fattas om påskyndad ekonomisk och topografisk kartläggning av Kopparbergs län samt förbättrad service av fotogrammetriskt material, dels att för budgetåret 1960/61 för angivna ändamål under anslagen till kartverket anvisas sammanlagt 632 300 kr.

Av kartverkets skrivelse framgår slutligen, att *lantmäteristyrelsen* och *lantbruksstyrelsen vid samråd* har framhållit, att behovet av ekonomisk kartläggning är synnerligen trängande i de ur rationaliseringssynpunkt viktigaste delarna av Kopparbergs län och att, därest det inte skulle vara möjligt att lösa frågan på sätt föreslagits, en översyn av ordningen för den ekonomiska kartläggningen mellan olika delar av landet torde böra ske. *Skogsstyrelsen* har vid samrådet förklarat sig helt tillstyrka förslaget.

Yttrande. *Chefen för försvarsstaben* tillstyrker kartverkets förslag och understryker därvid vikten av att den topografiska byrån förstärks i sådan mån att den topografiska kartan kan utges i samma takt som den ekonomiska.

VII. Lantmäteristyrelsens anslagsskrivelse för budgetåret 1960/61, m. m.

Allmän motivering. I anslagsskrivelsen, som avgivits den 24 augusti 1959, redogör lantmäteristyrelsen inledningsvis för den aktuella situationen inom lantmäteriet. Styrelsen erinrar därvid först om, att lantmäteriväsendets arbetsuppgifter och organisation beröres av 1956 års lantmäterikommittés arbete och av 1954 års fastighetsbildningskommitté. Styrelsen har sökt modifiera anslagsäskandena så att de inte går utöver vad lantmäterikommittén kan väntas komma att föreslå eller eljest föregriper kommitténs ställningstagande.

Lantmäteriets arbetsbalans har, anför styrelsen, under en följd av år varit väsentligt högre än vad som kan anses rimligt. Styrelsen redovisar rörande de senaste årens utveckling att inneliggande arbetsmängd uttryckt i arbetsmånader för all personal — med undantag för skiftesverksamheten i Kopparbergs län — den 1 januari 1959 uppgick till 15 584 månader mot 15 309 månader den 1 januari 1958 och 15 224 månader ett år tidigare. Av de verkställda uppskattningarna anser styrelsen framgå att arbetsbalansen successivt ökat, ehuru ökningstakten de två senaste åren synes ha avtagit. Flera olika faktorer torde samverka i fråga om balansutvecklingen. Bristen på utbildad personal torde ha medverkat i höjande riktning samtidigt som en viss konjunkturbetonad avmattning i fråga om antalet tillströmmande ärenden och en förenkling av arbetsmetoderna verkat i sänkande riktning. Den återhämtning av konjunkturläget som spårats, torde emellertid i förening med av statsmakterna anbefalld intensifiering av olika åtgärder för att främja jordbrukets yttre rationalisering föra med sig en ökad tillströmning av arbetsuppgifter samtidigt som personaltillgången i stort sett väntas bli oförändrad. Det är därför enligt styrelsen inte uteslutet att trots fortsatta förenklingssträvanden balansen under år 1959 ytterligare ökar.

I anledning av i 1959 års statsverksproposition (IX ht s. 382) och i propositionen 1959: 148 (s. 244) gjorda uttalanden angående rationalisering av lantmäteriadministrationen m. m. anför styrelsen, att styrelsen självfallet söker att genom olika åtgärder skapa förutsättningar för en minskad arbetsbalans och en snabbare förrättningshandläggning. Olika förenklingsåtgärder och olika organisatoriska åtgärder i effektivitetsfrämjande syfte utgör ett viktigt led i dessa strävanden. I anslutning till lantmäterikommitténs utredningsarbete har statens organisationsnämnd studerat lantmäteriets verksamhet. I samråd mellan kommittén, nämnden och styrelsen har också vissa organisations- och metodförsök förekommit. Styrelsen uttalar, att den har ansett sig böra överväga i vad mån de vunna erfarenheterna kan omsättas i praktiken redan inom nuvarande organisatoriska ram och med nu gällande lagstiftning.

Rörande förenklingssträvandena inom lantmäteriet anför styrelsen i övrigt bl. a. följande.

Styrelsens strävan att söka förenkla lantmäteriverksamheten återspeglar sig i den nya arbetsordning för lantmäteriets distriktsorganisation, som nyligen utfärdats. Genom denna har en längre gående delegering av beslut och arbetsuppgifter eftersträfvats. Genom under förberedelse varande nya anvisningar till legaliseringsförrättningar och nya provisoriska anvisningar om användning av äldre karta och av ekonomiska kartan vid vissa förrättningar och om utnyttjande av måtbilder och fotogrammetriska metoder söker styrelsen ytterligare åstadkomma enkla och effektiva arbetsformer utan att rimliga rättssäkerhetssynpunkter trädes för när. Styrelsen och rikets allmänna kartverk har också under samråd med skogsstyrelsen och lantbruksstyrelsen till prövning upptagit frågan om att försöksvis depone-ra visst fotogrammetriskt bildmaterial hos länslantmäterikontoren för att på så sätt främja ett mera intensivt och rationellt utnyttjande av detta material. Åtgärder av denna art har redan vidtagits bl. a. i Kopparbergs län med bistånd av vissa skogliga organ. Det fotogrammetriska materialet kommer härigenom att bli lättare tillgängligt både för de i rationaliserings-verksamheten engagerade myndigheterna och för jordägarna.

Bland andra förenklingsåtgärder, som är under förberedelse, må nämnas utarbetandet av nya protokollstyper för vissa avstyckningsförrättningar samt åtgärder för att systematisera och nyttiggöra vissa resultat av akt-genomgången i samband med arkivforskningar på länskontoren. I anslutning till anslagsaskandena beträffande utbildningskurser beröres också den sida av förenklingssträvandena, som ligger i skolning av personal. Helt allmänt kan sägas, att en förutsättning för att förenklingsåtgärderna skall vinna praktisk tillämpning är att kännedom om dem sprides bland personalen på ett effektivt och psykologiskt riktigt sätt. Kurserna utgör i detta avseende ett verksamt medel.

Vid sidan av förenklingsåtgärderna framstår enligt styrelsen en fortsatt förbättring av den tekniska utrustningen såsom den mest ekonomiska utvägen att förbättra lantmäteriorganisationens arbetskapacitet. Styrelsen anser det emellertid inte möjligt att inom nuvarande organisation varaktigt minska arbetsbalansen utan vissa personalförstärkningar. Oaktat det förbättrade utbildningsläget för särskilt teknikerpersonalen synes förutsättningar dock saknas att för nästkommande budgetår rekrytera lantmätare och mätningsteknikerpersonal utöver nuvarande ram. Styrelsen upplyser, att omkring den 1 juli 1959 var rambristen ca 28 lantmätare och 30 eller, om viss extrapersonal frånräknas, 40 mätningstekniker. Beträffande kontorspersonalen väntas emellertid redan under nästa budgetår rekryteringsläget ha förbättrats. Samtidigt leder enligt styrelsen förenklingssträvandena till att relativt mer arbete undan för undan överföres från lantmätare- och mätningsteknikergrupperna till denna kategori. Styrelsen har därför funnit sig böra föreslå vissa förstärkningar i fråga om biträdespersonalen. I detta sammanhang understryker styrelsen att rekryteringsläget i fråga om lantmätare och mätningstekniker nödvändiggör att uppmärksamhet ägnas åt olika åtgärder för att vid lantmäteristaten bibehålla de nu befintliga tjänstemännen.

Styrelsen anmäler här att styrelsen i anledning av vid 1959 års vårriksdag gjorda uttalanden rörande intensifiering av lantmäteriets insatser i arbetet med jordbrukets yttre rationalisering (prop. 1959: 148 s. 211 och 244,

JoU 1959: 30 s. 95) fortsätter den redan tidigare påbörjade omändringen av vissa av de s. k. förfogandeorganisationerna till specialorganisationer för företrädesvis sagda åtgärder i den takt tillgång på lokaler och möjligheterna att omstationera personal medger. Den 1 september 1959 beräknas tio sådana organisationer förutom de åtta skiftesorganisationerna i Kopparbergs län och en i vardera Kalmar och Norrbottens län vara i verksamhet. Vid årsskiftet 1959/60 beräknas ytterligare tre å fyra förfogandeorganisationer för yttre rationalisering ha tillkommit. Härtill kommer enligt styrelsen fem förfogandeorganisationer, som vid sidan av annan specialverksamhet även skall handlägga rationaliseringsförrättningar.

Med hänsyn till intensifieringen av verksamheten för jordbrukets yttre rationalisering, den föreliggande arbetsbalansen, de förefintliga personalresurserna och det sviktande rekryteringsunderlaget samt i besparingssyfte har styrelsen ansett sig böra pröva i vad mån en begränsning av lantmäteriets verksamhetsområde kan vara möjlig på kort sikt. Styrelsen uttalar, att en regional begränsning av verksamheten endast torde kunna avse lantmäteriets verksamhet inom städer och samhällen. En undersökning har gjorts beträffande den nuvarande stadsmättningsverksamhetens omfattning och organisation. I fråga om förekommande organisationsformer m. m. anför styrelsen bl. a. följande.

De i fråga om den stadsmässiga bebyggelsen större och medelstora städerna har alla egna mättningsorganisationer, vilka handlägger förekommande förrättningar. Därutöver har dessa mättningsorganisationer till uppgift att även tillgodose det kommunala behovet av sådana kartor, mätningar, utstakningsarbeten och fastighetsutredningar av olika slag vilka icke har samband med förrättningar. Även många mindre städer och en del köpingar samt några få landskommuner har egna mättningsorganisationer eller har sådana organisationer i samarbete med andra kommuner eller anlitar privata förrättningsmän. I vissa fall förekommer ett samarbete mellan lantmäteriet och kommunerna så att kommunerna har egna mättningsorganisationer men anlitar lantmäteriet i fråga om tillhandahållandet av förrättningsmän. I andra fall har kommunerna inga egna mättningsorganisationer men däremot viss kommunalanställd personal, som ställes till förfogande vid förrättningar inom kommunen.

Styrelsen, som med hänsyn till pågående utredning avstår från att diskutera målsättningen på längre sikt, uttalar, att det framstår som nödvändigt att moderera överförandet av arbetsuppgifter från lantmäteriet till kommunala organ så, att verkningarna för kommunerna och statsverket tillsammans antagna inte kommer att framstå såsom ogynnsamma. För flertalet av de berörda städerna och samhällena motsvarar lantmäteriets arbetsinsats mindre än en lantmätare och en mätningstekniker. Viss risk föreligger därför enligt styrelsen för att nyinrättade kommunala mättningsorganisationer inte blir effektivt utnyttjade. Även i de fall förutsättningar synes föreligga att med övervägande fördelar överföra arbetsuppgifter till kommunala organ bör givetvis de kommunala myndigheterna beredas visst rådrum. Styrelsen erinrar här om att det endast är beträffande rikets städer, som lantmäteriet inte är skyldigt att svara för mättningsväsendet. Mot bakgrunden av de angivna synpunkterna har styrelsen praktiskt taget upp-

hört att ytterligare engagera sig i mätningsväsendet i städerna. Styrelsen har också uppmanat överlantmätarna att efter överläggningar med berörda kommunala myndigheter undersöka i vad mån arbetet med fastighetsbildningen och mätningsväsendet i vissa städer, köpingar och andra samhällen inte med större fördel kan övertagas av kommunala mätningsorganisationer eller av särskilda förrättningsmän. Därvid har styrelsen särskilt nämnt åtta städer, 23 köpingar och en landskommun.

Styrelsen har vidare övervägt en begränsning av lantmäteriets medverkan beträffande vissa slag av arbetsuppgifter såsom viss grundkarteverksamhet, viss s. k. kommunservice, vissa typer av planuppdrag samt ett stort antal utredningsuppdrag och ströuppdrag av olika slag. I detta hänseende uttalar styrelsen, att lantmäteriet inte bör avsäga sig uppdrag, som naturligt faller inom dess kompetensområde, såvida det inte finns rimlig sannolikhet för att kommuner och allmänhet kan få uppdraget utfört till skäliga kostnader och på ett tillfredsställande sätt på annat håll. Beträffande lantmäteriets kommunservice anser styrelsen att den kan uppdelas i två grupper. Den ena gruppen, som avser sådana uppdrag och sådant bistånd som är hänförligt till 48 § lantmäteriinstruktionen (för lantmäteriet obligatoriska tjänsteåligganden), torde enligt styrelsen få tillmätas ett mycket stort värde ur allmän synpunkt. Även om denna verksamhet i enstaka fall skulle medföra en märkbar arbetsbelastning torde fördenskull någon begränsning av den inte böra ifrågasättas. Den andra gruppen av kommunservice hänför sig till 49 § lantmäteriinstruktionen (för lantmäteriet icke-obligatoriska tjänsteuppdrag) och är till övervägande delen av teknisk art. Därest lantmäteriets medverkan skulle upphöra, torde enligt styrelsen uppgifterna få övertagas av kommunalanställd personal. Styrelsen anser en sådan utveckling naturlig beträffande kommuner, som ändå måste hålla viss teknisk personal. Emellertid torde det finnas vissa landskommuner, för vilka det kan framstå som betungande att hålla för ändamålet tillräcklig kommunalteknisk personal och vilka ej heller kan påräkna tillräckligt bistånd från konsultfirmor i orten. Beträffande sådana kommuner synes det styrelsen rimligt att lantmäteriet alltjämt lämnar visst bistånd. Styrelsen uttalar vidare, att avvecklingen av viss del av serviceverksamheten gentemot kommunerna givetvis inte kan ske omedelbart. Dessutom synes frågan vara av stor allmän räckvidd. Innan mera omfattande begränsningsåtgärder genomföres anser sig styrelsen böra avvakta ett uttalande av statsmakterna huruvida begränsningen bör genomföras redan på kort sikt. Utöver de rationaliseringsåtgärder och begränsningar i lantmåteriverksamheten, som i det föregående berörts, har det inte synts styrelsen möjligt att med hänsyn till förefintlig arbetsbalans i besparingssyfte föreslå någon nedskärning av lantmåteriverksamheten.

Lantmåteristyrelsen: Avlöningar. Under denna anslagsrubrik har för innevarande budgetår anvisats ett förslagsanslag av 1 372 900 kr. Såsom inledningsvis berörts har anslaget i årets statsverksproposition (IX ht p. 123) upptagits med ett beräknat belopp av 1 922 400 kr.

Y r k a n d e. *Lantmäteristyrelsen* (skr. 24/8 1959) hemställer, att anslaget höjes med 104 200 kr. på sätt framgår av följande uppställning.

	Ökning eller minskning
1. <i>Personalförstärkningar m. m.</i>	
a) 1 kansliskrivare Ao 10 återföres på stat, varvid vakant kontorist-tjänst Ao 9 tillsättes	+ 13 188
b) 1 kanslibiträde Ae 7 och 1 kontorsbiträde Ae 5	+ 21 468
c) medel för avlöningar av extra personal	+ 27 000
2. <i>Löneregleringar m. m.</i>	
a) 1 kansliföreståndare (förste kansliskrivare) Ao 12 i st. f. kansliskrivare Ao 10 (Ae 11)	+ 864
b) 1 kansliskrivare Ao 10 i st. f. kontorist Ao 9	+ 768
c) 1 kanslibiträde Ao 7 i st. f. kontorsbiträde Ao 5	+ 754
3. <i>Omräkning</i>	
a) merkostnad med anledning av särskild lönereglering 1959	+ 32 340
b) omföring	— 10 850
c) reglerad befordringsgång	+ 2 380
d) ökad kompensation för höjda folkpensionsavgifter	+ 16 300
	+ 104 212

Motiv. Styrelsen anför inledningsvis, att styrelsen räknar med en starkt ökad arbetsbelastning under de närmaste åren som följd av att de förslag fastighetsbildningskommittén och lantmäterikommittén väntas komma att framlägga skall genomföras. Med hänsyn till lantmäterikommitténs väntade förslag har styrelsen endast upptagit några få personalfrågor, vilka är av den arten, att de inte synes föregripa kommitténs ställningstagande och samtidigt så angelägna, att de bör framläggas i detta sammanhang. Styrelsen framhåller, att arbetsbelastningen medfört påfrestningar på personalen, som innebär allvarliga risker för överansträngning och förslitning. Varje dröjsmål med förstärkning av styrelsens personalresurser är fördenskull betänkligt.

Styrelsen uttalar vidare, att den utgår från att den fr. o. m. innevarande budgetår inrättade extra byrådirektörstjänsten för organisationsföredraganden å styrelsens administrativa byrå (IX ht 1959 s. 382) bibehålles. Därjämte anser styrelsen, att en i enlighet med Kungl. Maj:ts bemyndigande den 14 juni 1957 å styrelsens utredningsbyrå inrättad extra byrådirektörstjänst bör bibehållas för nästkommande budgetår.

Härefter övergår styrelsen till att behandla de särskilda yrkandena.

1 a). 1959 års riksdag beslöt att kansliskrivartjänsten, som var placerad på administrativa byråns personalavdelning, skulle utbytas mot kontorist-tjänst i Ao 9 (IX ht s. 382). Intill dess vakans uppstått å kansliskrivar-

tjänsten skall densamma uppföras på övergångsstat. Kontoristtjänsten skall hållas obesatt så länge kansliskrivartjänsten uppehålls. Styrelsen erinrar om, att den i anslagsäskandena 1958 (IX ht 1959 s. 380—381 p. 1 a), 1 b) och 2) i anslutning till förslaget om inrättandet av för organisationsföredraganden avsedd byrådirektörstjänst föreslog att antalet lantmätare på administrativa byrån skulle minskas. En förutsättning härför var dock enligt styrelsens uppfattning att samtidigt viss förstärkning skedde på biträdessidan. Någon sådan förstärkning erhöles inte. Med hänsyn till bl. a. pågående organisationsundersökningar har enligt styrelsen de på organisationsföredraganden ankommande arbetsuppgifterna erhållit sådan omfattning att kvalificerad biträdeshjälp redan nu är erforderlig. Till biträde härvid har fördenskuil förevarande kansliskrivartjänst i inte oetydlig omfattning måst utnyttjas. Ytterligare arbetsuppgifter av kvalificerad art kommer successivt att överföras till denna tjänsteman. Arbetskraftsbehovet på personalavdelningen har måst tillgodoses genom anlitan- de av extra personal. Därest kansliskrivartjänsten återföres på stat, torde enligt styrelsen kontoristtjänsten i Ao 9 ej längre böra hållas vakant.

1 b). Förslaget har tidigare framförts i styrelsens anslagsäskanden 1958 (IX ht s. 380 p. 1 c)). Den i tidigare motivering för tjänsterna angivna överflyttningen av arbetsuppgifter till kamrerarkontoret har enligt styrelsen medfört att den redan tidigare hårt pressade personalen blivit än mer arbetstyngd. För att hjälpligt klara arbetskraftssituationen har styrelsen nödgats anställa extra personal. Styrelsen omnämner därjämte, att undersökning rörande hålkortsmässig behandling av viss del av personalredovisningen genomförts. Någon personalminskning torde enligt styrelsen inte bli möjlig härigenom.

1 c). Förslaget har tidigare framförts i styrelsens anslagsäskanden 1958 (IX ht s. 381 p. 1 d)). Utöver tidigare motivering uttalar styrelsen, att en reduktion till ca 18 700 kr. skett av det disponibla beloppet i och med att merkostnaden utöver lönen för en tillfälligt förordnad lantmätare för en nyinrättad extra byrådirektörstjänst skall bestridas genom ianspråktagande av för icke-ordinarie personal tillgängliga medel. Vidare anför styrelsen, att styrelsen av Kungl. Maj:t anbefallts att i samråd med olika myndigheter och sakkunniga utreda frågan om ny bysamfällighetslag, frågan om den definitiva utbildningen för mätningstekniker och kontorsbiträden samt vissa frågor i anslutning till en eventuell ombildning av statens reproduktionsanstalt till aktiebolag. Beträffande två av dessa utredningsuppdrag har Kungl. Maj:t ställt biträde (sekreterare) till styrelsens förfogande. Även beträffande dessa utredningsuppdrag måste styrelsen dock räkna med att för kortare perioder friställa vissa befattningshavare från en del av det löpande byråarbetet. Detta förutsätter med nuvarande arbetsbelastning inom styrelsen att extra personal i viss utsträckning torde få anlitas. I vissa fall torde styrelsen också liksom hittills få såsom experter direkt anlita personal utom styrelsen.

2 a). Förslaget har tidigare framförts i styrelsens anslagsäskanden 1958 (IX ht 1959 s. 381 p. 3 a)). Utöver tidigare motivering anför styrelsen, att

kansliföreståndaren inträtt såsom föredragande beträffande viss enklare grupp av ärenden. Den minskning av lantmätarpersonal, avsedd för administrativa byråns allmänna ärenden, som skett har enligt styrelsen även återverkat på kansliföreståndarens arbetsbörda och arten av de arbetsuppgifter, som anförtratts henne. Vad som anfördes i föregående års petita i fråga om den successiva förskjutningen av arbetsuppgifternas kvalifikationsgrad anser styrelsen nu gälla i än högre grad.

2 b). Uppflyttningen avser tjänsteman på styrelsens landsbyrå, som bereder och föredrager ärenden rörande statsbidrag till kostnader för lantmåteriförrättningar. Styrelsen anför, att ifrågavarande tjänst senast var föremål för lönereglering 1952. Sedan dess har arbetsuppgifterna förskjutits så till vida, att tjänst innehavaren så gott som självständigt bereder statsbidragsärendena. I de fall där statsbidrag beviljas ombesörjer berörda tjänsteman också föredragningen för byråchefen å landsbyrå, till vilken beslutanderätten delegerats. Redan vid behandlingen av löneställningen i anslagsäskandena för budgetåret 1952/53 framhöll styrelsen, att många skäl talade för att berörda arbetsuppgifter borde handhavas av en kansliskrivare. Styrelsen stannade dock då för att föreslå kontoristlönegraden. Sedan numera graden av självständighet ökat och därmed också ansvaret och kravet på kännedom om bidragsförfattningen och tillämpad praxis, finner styrelsen, att kansliskrivares tjänsteställning är motiverad.

2 c). Uppflyttningen avser tjänsten som telefonist, vilken nu innehas av tjänsteman i lönegrad A 5. Styrelsen erinrar om, att genom beslut vid 1959 års riksdag (prop. 1959: 152) vissa telefonister uppflyttats till kanslibiträdeslönegrad. Det är enligt styrelsens uppfattning angeläget, att telefonisttjänsten ges sådan löneställning att tillräckligt duglig tjänsteman kan erhållas och att alltför täta ombyten av tjänst innehavare undvikas. Inte minst betydelsefullt är, att telefonisten är införstådd i ärendefördelningen så att telefonförfrågningar, vilka i ett stort antal fall kommer från allmänheten, kan kopplas till berörd tjänsteman. Ofta förekommer förfrågningar, vilka bör riktas till länslantmäterikontor eller lantmåteridistrikt, varvid telefonisten själv bör kunna lämna erforderlig hänvisning.

4. Ändringarna är av automatisk natur.

Y t t r a n d e. *Statens lönenämnd*, som har haft att yttra sig beträffande förslagen under 2 a) och b), kan inte biträda den under förstnämnda punkt yrkade uppflyttningen av en tjänst som kansliskrivare i Ao 10 till förste kansliskrivare i Ao 12. Däremot har nämnden inte något att erinra mot den under sistnämnda punkt yrkade uppflyttningen av en tjänst som kontorist i Ao 9 till kansliskrivare i Ao 10.

Lantmåteristyrelsen: Omkostnader. För innevarande budgetår har under förevarande anslagsrubrik anvisats ett förslagsanslag av 152 300 kr. I årets statsverksproposition (IX ht p. 124) har anslaget, såsom förut anförts, upptagits med ett beräknat belopp av 240 700 kr.

Y r k a n d e. *Lantmäteristyrelsen* (skr. 24/8 1959) föreslår, att anslaget ökas med 12 500 kr. på sätt framgår av följande uppställning.

	Utgifter		Anslag 1959/60	Ökning
	1957/58	1958/59		
1. Reseersättningar	19 135	30 556	30 000	+ 7 000
2. Övriga expenser	84 707	86 445	88 300	+ 5 500
				+ 12 500

M o t i v. 1. Styrelsen anför, att under nästkommande budgetår en ökad reseverksamhet för styrelsens chef, ledamöter och vissa tjänstemän är erforderlig. Angelägenheten härav understrykes enligt styrelsen av den anbefallda intensifieringen av lantmäteriets medverkan i den yttre rationaliseringen av jord- och skogsbruksfastigheter, vilken såsom förutsatts i samband med riksdagens antagande av propositionen 1959:148 föranleder relativt genomgripande åtgärder i organisatoriskt hänseende i fråga om lantmäteriverksamhetens bedrivande. Styrelsen framhåller vidare, att den föreslagna minskningen av lantmäteriets engagemang i städer och vissa samhällen kommer att nödvändiggöra ett flertal tjänsteresor. Därjämte föranleder bifall till styrelsens hemställan om ökad medelsanvisning till extra personal att belastningen å anslagsposten ökar. Slutligen framhåller styrelsen, att de ersättningar, som utbetalats av den anledningen att nytillträdande tjänstemän beviljats anstånd med omstationering, endast utgjort 3 733 kr. mot normalt ca 10 000 kr. På grund av det anförda och under beaktande av de höjda traktamentsbeloppen hemställer styrelsen att delposten till resor inom riket uppräknas med 7 000 kr. till 36 000 kr.

2. Höjningen av städningspersonalens löner beräknar styrelsen medföra en kostnadsökning av ca 500 kr.

Styrelsen erinrar om, att den i anslagsäskandena 1958 föreslog att 5 000 kr. skulle anvisas såsom en särskild delpost av förslagsnatur till bestridande av kostnader för viss försöksverksamhet, men att i statsverkspropositionen (IX ht 1959 s. 384), till vilken torde få hänvisas beträffande motiveringen till förslaget, uttalades att berörda utgifter får täckas med tillgängliga medel under vederbörande anslagsposter. Med hänsyn till att kostnaderna för försöksverksamheten i erforderlig utsträckning inte kan inrymmas under förevarande anslagspost, varunder utgifterna huvudsakligen faller, hemställer styrelsen att anslagsposten uppräknas med 5 000 kr.

Lantmäteristyrelsen: Kartlaggningsarbeten. Under denna rubrik har för innevarande budgetår anvisats ett reservationsanslag av 112 500 kr. Å anslaget förelåg vid utgången av budgetåret 1958/59 en reservation av 5 121 kr.

Y r k a n d e. *Lantmäteristyrelsen* (skr. 24/8 1959) hemställer, att anslaget uppräknas med 26 000 kr. Innevarande budgetår disponerar styrelsen utöver det anvisade beloppet på 112 500 kr. även 6 000 kr. av vid utgången av senaste budgetår förefintlig reservation å anslaget eller tillhoppa 118 500 kr. Ökningen har beräknats i enlighet med följande uppställning.

	Ökning eller minskning
1. <i>Personalförstärkning</i>	
1 arkivbiträde Ag 10	+ 13 180
2. <i>Omkostnadsökning</i>	
förbrukningsmaterial	+ 1 000
3. <i>Omräkning</i>	
a) 1959 års lönereglering	+ 2 270
b) löneklassuppflyttning	+ 2 250
c) kompensation för höjda folkpensionsavgifter	+ 1 500
4. <i>Reservationer</i>	
a) under budgetåret 1959/60 av reservationsmedel täckta kostnader	+ 6 000
b) ianspråktagande av reservationsmedel under budgetåret 1960/61	— 200
	+ 26 000

Motiv. Styrelsen redogör inledningsvis för den aktuella situationen i fråga om kartlagningsverksamheten. Härvid upplyser styrelsen, att enligt en 1951 verkställd inventering var av det sammanlagda antalet kartor, ca 1 000 000, omkring 158 000 skadade. Därefter har, trots att all rimlig verksamhet torde ha iakttagits, särskilt de omfattande arbetena för ny ekonomisk karta och för vattenregleringarna i Norrland medfört ökade skador. Den nuvarande kartlagningskapaciteten, ca 11 000 lagade kartor årligen, torde enligt styrelsen möjligen vara tillräcklig för att avhjälpa under normala förhållanden efter hand uppkommande skador. Styrelsen anser den dock vara klart otillräcklig för att därjämte avhjälpa berörda extra ordinarie förslitning och att eliminera det ansamlade behovet av lagning.

Härefter övergår styrelsen till att behandla de särskilda yrkandena.

1. Beträffande motiveringen till förslaget under denna punkt torde i huvudsak få hänvisas till föregående års statsverksproposition IX ht s. 386 p. 1 a).

2. Styrelsen anför, att det redan nu är förenat med stora svårigheter att täcka kostnaderna för papper, klister, redskap och annan materiel med de anvisade medlen.

3. Ökningarna är av automatisk karaktär.

4 a) och b). Vid ingången av budgetåret 1959/60 förelåg en reservation av 5 121 kr. Härav torde en mindre del komma att tagas i anspråk för kostnader hänförliga till budgetåret 1958/59 varjämte 6 000 kr. får tagas i anspråk under innevarande budgetår. Styrelsen föreslår, att återstående reservation, beräknad till ca 200 kr., får tagas i anspråk under budgetåret 1960/61.

Lantmäteristaten: Avlöningar. För innevarande budgetår har under denna anslagsrubrik anvisats ett förslagsanslag av 24 908 100 kr. Såsom förut anförts har anslaget i årets statsverksproposition (IX ht p. 125) uppförts med ett beräknat belopp av 25 439 700 kr.

Y r k a n d e. *Lantmäteristyrelsen* (skr. 24/8 1959) hemställer, att anslaget höjes med 1 279 900 kr. på sätt framgår av följande uppställning.

	Ökning
1. <i>Personalförstärkningar m. m.</i>	
a) 12 kansliskrivare Ae 10	+ 152 640
b) 10 biträden Af 3	+ 84 240
2. <i>Löneregleringar</i>	
a) 1 förste mätningstekniker Ae 15 i st. f. mätningstekniker Ae 13	+ 948
b) 10 kontorister Ae 9 i st. f. Ae 7	+ 11 100
3. <i>Kostnader för ramutfyllnad m. m.</i>	+ 100 000
4. <i>Omräkning</i>	
a) merkostnad med anledning av särskilda löneregleringar 1959 .	+ 556 410
b) omföring (kontorsbiträden) m. m.	+ 4 752
c) reglerad befordringsgång	+ 13 900
d) löneklassförändringar	+ 69 408
e) ökad kompensation för höjda folkpensionsavgifter	+ 286 500
	+ 1 279 898

M o t i v. Styrelsen anför inledningsvis bl. a., att styrelsen sedan flera år tillbaka anlitat skoglig personal (skogsmästare) till förutom annat kvalificerade arbeten i samband med ståndskogslikvider m. m. vid laga skiften, varjämte en jägmästare anställts såsom expert i skogsvärderingsfrågor å distriktsorganisationens centralkontor. Styrelsen har upprepade gånger begärt att extra-ordinarie tjänster skulle inrättas för berörda skogsmästare. Styrelsen vidhåller i princip detta krav, men avstår från att nu framföra det. Liksom hittills förutsätter styrelsen emellertid att, förutom anlitande av lantbruksnämndernas skogliga personal, skoglig expertis vid distriktsorganisationens centralkontor samt skoglig personal för distriktsorganisationens löpande förrättningsverksamhet skall kunna anställas inom ramen för tillgängliga medel.

Härefter övergår styrelsen till att behandla de särskilda yrkandena.

1 a) och b). Styrelsen erinrar om att den under senare år framlagt förslag om en vidgad arkivservice från länslantmäterikontorens sida gentemot distriktsorganisationen (IX ht 1956 s. 450—451, 1957 s. 497—498, 1958 s. 510—511 och 1959 s. 390). För detta ändamål har kansliskrivartjänster begärts för de större länslantmäterikontoren. Hittills har också åtta sådana tjänster inrättats. De hittillsvarande erfarenheterna av serviceverksamheten har enligt styrelsen varit goda. Det organisationsförsök, som styrelsen företagit i Hudiksvall i samråd med statens organisationsnämnd,

har också visat att verksamheten medför betydande vinster för förrättningsverksamheten. Genom inrättandet av nu berörda tjänster för arkivservice minskas behovet av lantmätarnas forskningsresor för arkivundersökning. Den överföring av arbete från lantmätare till kansliskrivare, som därigenom sker, anser styrelsen ligga i linje med den effekt, som eftersträvas genom utbyte av högskoletjänster mot tjänster i lägre lönegrad. Den intensifiering av verksamheten för yttre rationalisering som eftersträvas förutsätter enligt styrelsen en betydande kapacitet vid länskontoren i fråga om fastighetsutredningar. Även för att möta denna ökade efterfrågan synes en snabb utbyggnad och förstärkning av arkivserviceverksamheten motiverad. Styrelsen anser, att kansliskrivartjänster för arkivservice bör inrättas vid samtliga länslantmäterikontor utom vid de fyra minsta och att beträffande vardera av de tio största länskontoren arkivserviceavdelningarna bör förstärkas med ytterligare ett biträde i reglerad befordringsgång. Sammanlagda antalet kansliskrivartjänster skulle då bli 20, varav åtta redan inrättats. Detta är enligt styrelsens mening, förutom inrättandet av de särskilda förfogandeenheterna för jordbrukets rationalisering, en av de effektivaste organisatoriska åtgärder, som med hänsyn till nuvarande personalsituation inom lantmäteriet kan ytterligare åstadkommas till gagn för rationaliseringsverksamheten.

2 a). Uppflyttningen avser mätningsteknikertjänst vid centralkontorets beräkningsavdelning. Styrelsen anför, att inom denna avdelning utföres beräkningsarbeten såväl med utnyttjande av datamaskiner som med elektriska multiplikationsmaskiner av vanlig typ. Till beräkningsavdelningen har f. n. knutits två högskoleutbildade tjänstemän, en mätningstekniker och ett antal kvinnliga biträden. På mätningsteknikern kommer viss arbetsledning, bl. a. bestående i att tillämpa uppgjorda program för datamaskinberäkning på konkreta geodetiska och fotogrammetriska beräkningsuppgifter, samt ett kvalificerat kontrollarbete med felsökning m. m. Av denne mätningstekniker krävs enligt styrelsen utöver goda kunskaper i de ämnen, vari undervisning meddelas vid mätningsteknikerutbildningen, och praktisk erfarenhet av inom lantmäteriet förekommande geodetiska och fotogrammetriska arbeten, utvidgade kunskaper i geodetisk beräknings teknik samt kännedom om matematikmaskinernas funktionssätt m. m. Styrelsen anser dessa kvalifikationskrav vara sådana, att en tjänst som ingejör i lönegrad A 17 vore motiverad redan nu.

2 b). Under innevarande och föregående budgetår har sammanlagt 20 kontoristtjänster i utbyte mot lika många biträdestjänster i befordringsgången inrättats för förfogandeenheterna inom distriktsorganisationen (IX ht 1958 s. 516 och 1959 s. 395). Ett antal förfogandeenheter har innevarande år inrättats för handläggning av förrättningar i samband med yttre rationalisering. Totala antalet förfogandeenheter torde enligt styrelsen — sedan vissa enheter avsedda för andra ändamål avvecklats — inte komma att understiga 30. Av dessa kan således f. n. tio icke tilldelas kontorist. Delegeringen av arbetsuppgifter från lantmätare till kontorspersonal anser styrelsen förutsätta, att biträdespersonalen är tillräckligt kvalificerad

och rutinerad för att kunna utföra arbetet självständigt. Behovet av biträden med kontoristkompetens ökar därför enligt styrelsen ju mera delegeringen fortskrider och är inte entydigt beroende av antalet organisationsenheter. Även om en minskning av antalet organisationsenheter kan väntas komma att föreslås av lantmäterikommittén föreligger enligt styrelsens uppfattning ett behov av ytterligare kontorister.

3. Enligt beslut av 1958 års riksdag inrättades fem extra-ordinarie och fem extra tjänster som vägmästare i lönegrad A 13. Kostnaderna härför beräknades till 140 000 kr., varav dock hittills endast 40 000 kr. anvisats. Återstoden har fått bestridas av vakansmedel. Styrelsen räknar dock med att nuvarande rambrist kommer att minska under nästa budgetår, varigenom även tillgången på vakansmedel kommer att minska. Det är enligt styrelsen också angeläget, att möjligheterna att kompensera rambristerna genom anställning av tillfällig extrapersonal tillvaratages. Styrelsen har därför sett sig nödsakad hemställa, att ytterligare erforderligt anslagsbelopp anvisas.

4. Anslagsförändringarna är av automatisk karaktär.

Y t t r a n d e. *Statens lönenämnd*, som haft att avgiva utlåtande över förslaget under 2 a), har inte något att erinra mot yrkandet om uppflyttning av ifrågavarande tjänst till tjänst som förste mätningstekniker i Ae 15.

Lantmäteristaten: Omkostnader. Under denna rubrik har för innevarande budgetår anvisats ett förslagsanslag av 5 186 000 kr. I årets statsverksproposition (IX ht p. 126) har anslaget, såsom tidigare anförts, uppförts med ett beräknat belopp av 5 297 800 kr.

Y r k a n d e. *Lantmäteristyrelsen* (skr. 24/8 1959) hemställer, att anslaget uppräknas med 255 000 kr. på sätt framgår av följande uppställning.

	Utgifter		Anslag	Ökning eller minskning
	1957/58	1958/59	1959/60	
1. Reseersättningar	2 885 840	2 994 203	3 000 000	+ 200 000
2. Bränsle, lyse o. vatten.	155 358	140 800	160 000	-- 15 000
3. Förnyelse och underhåll av utrustning	196 563	326 999	255 000	+ 65 000
4. Övriga expenser	870 370	888 731	871 000	+ 55 000
5. Kostnader i samband med lantmäteriförrätt- ningar	912 535	670 007	850 000	— 50 000
				+ 255 000

M o t i v. 1. Styrelsen räknar med att antalet resande tjänstemän budgetåret 1960/61 kommer att öka med ca 25 personer jämfört med innevarande budgetår. För täckande av resekostnader för dessa erfordras enligt styrelsens beräkningar ca 90 000 kr. Traktamentshöjningen fr. o. m. den 1 juli 1959 kommer enligt styrelsen att medföra merkostnader på ca 165 000 kr.

Genom uppflyttning 1958 och 1959 av 75 mätningsteknikertjänster till lö-negrad A 13 uppkommer ökade traktamentskostnader, eftersom rese- och traktamentsklassen för dessa tjänstemän ändrats från C till B. Merkost-naden beräknar styrelsen till ca 15 000 kr. Förutom traktamentsersätt-ningen har även ersättningen för färd med egen s. k. större bil höjts fr. o. m. den 1 juli 1959. Merkostnaderna beräknar dock styrelsen inte överstiga 5 000 kr. Av styrelsen vidtagen begränsning i antalet medgivanden enligt 3 § bilersättningskungörelsen beträffande s. k. större bil beräknas med-föra en besparing i reseersättningar med omkring 50 000 kr. Styrelsen an-för, att de redovisade beräkningarna utvisar att anslagsposten bör uppräknas med 225 000 kr. Den under lantmäteristatens avlöningsanslag av styrelsen föreslagna utvidgningen av arkivserviceverksamheten medför dock att distriktspersonalens forskningsresor till länslantmäterikontoren mins-ka i antal. Under förutsättning att detta förslag vinner bifall anser styrelsen, att uppräknningen kan begränsas till 200 000 kr.

2. Med hänsyn till belastningen anser styrelsen anslagsposten böra mins-kas med 15 000 kr.

3. Styrelsen erinrar om sitt i anslagsäskandena 1959 framförda förslag om uppräkning av anslagsposten för möjliggörande av förnyelse av vissa äldre utrustningsföremål (IX ht 1959 s. 400 p. 3). Styrelsen uttalar, att på grund av att förslaget inte vann bifall blir det inte möjligt att i den utsträckning som är erforderlig förnya äldre fältmätnings- och kontorsut-rustning. Detta förhållande medför enligt styrelsen synnerligen olägliga konsekvenser för lantmäteriverksamhetens rationella bedrivande, enär de ofta förekommande driftsavbrotten på grund av reparationer försvårar ef-fektiv sysselsättning för den personal som begagnar sig av instrumenten. Det är endast med hänsyn till den anbefallda återhållsamheten i medels-kraven som styrelsen anser sig nu böra föreslå att uppräknningen för ändamålet begränsas till det föregående år angivna beloppet 25 000 kr. Styrelsen upplyser därjämte, att omkring tolv enheter i distriktsorganisationen torde komma att erhålla nya lokaler under nästkommande budgetår. Flytt-ningarna medför, förutom själva flyttningskostnaderna, vissa kostnader för gardiner och armatur, arkivinredningar m. m. Styrelsen beräknar dessa kostnader till 25 000 kr. Härtill kommer enligt styrelsen att under näst-kommande budgetår länslantmäterikontoret i Västerås torde inflytta i nya lokaler. Styrelsen hänvisar i fråga om de närmare omständigheterna be-träffande flyttningen av detta kontor till prop. 1958 B: 55. De kostnader som kommer att belasta anslagsposten beräknar styrelsen uppgå till 15 000 kr. Styrelsen framhåller, att kostnaderna för flyttningarna inte utan att bl. a. förnyelse och underhåll av oundgängligen erforderlig fältmätutrust-ning ersättes kan inrymmas under anslagsposten med mindre än att den-samma uppräknas med ytterligare 40 000 kr.

4. Utbetalningarna avseende renhållning och städning har under budget-året 1958/59 uppgått till 490 427 kr. Højning av städningspersonalens löner kommer enligt styrelsen att medföra kostnadsökning med sammanlagt 9 000 kr. Delposten bör enligt styrelsen uppräknas med detta belopp.

Utbetalningarna avseende skrivmateriel, papper, blankettryck o. dyl. har under budgetåret 1958/59 uppgått till 102 505 kr. Med hänsyn till medelsbelastningen och till ökning av tryckningskostnaderna för blanketter m. m. anser styrelsen delposten böra uppräknas med 5 000 kr. till 103 000 kr.

Utbetalningarna avseende telegram, telefon och annonsering har under budgetåret 1958/59 uppgått till 195 323 kr. Redan med hänsyn till anslagsbelastningen anser styrelsen en uppräknings med 10 000 kr. erforderlig. Styrelsen anför, att telefonutrustningen enligt vad statens organisationsnämnd funnit vid sina organisationsstudier av vissa lantmåteridistrikt inte är tillfyllest för en ändamålsenlig arbetsorganisation. I samband med petitaförhandlingarna underströk också enligt styrelsen Sveriges lantmätareförening kraftigt kravet på en förbättrad telefonutrustning med hänsyn till de önskemål som från allmänhet och lantmätare framkommit härom. Styrelsen beräknar att anskaffning av en någorlunda tillfredsställande telefonutrustning medför en engångskostnad för inträdesavgifter med ca 37 000 kr. och ökade årliga kostnader för abonnemangsavgifter med ca 23 000 kr. Styrelsen begränsar sig dock till att hemställa att delposten uppräknas med 10 000 kr. för att avhjälpa de mest framträdande missförhållandena i fråga om telefonutrustningen för redan befintliga organisationsenheter. Utbyggnaden av specialorganisationer för yttre rationalisering av jord- och skogsbruksfastigheter beräknar styrelsen föranleda telefonutrustningskostnader samt i anledning därav ökade samtalsutgifter på omkring 6 000 kr. Sammanlagt bör delposten enligt styrelsen uppräknas med 26 000 kr.

Utbetalningarna avseende bokinköp, bindning av böcker och handlingar m. fl. ändamål har under budgetåret 1958/59 uppgått till 100 475 kr. De kostnader för i det föregående nämnda flyttningar av organisationsenheter, som måste bestridas från delposten och som inte kan inrymmas under de för delposten beräknade medlen, beräknar styrelsen till 15 000 kr. Styrelsen hemställer att delposten uppräknas med sagda belopp.

5. Medelsförbrukningen har enligt styrelsens mening varit förhållandevis låg. En ökning torde vara att vänta från innevarande budgetår, enär tillförandet av ytterligare ett stereoinstrument till centralkontoret ger detta ökad kapacitet med ty åtföljande ökade kostnader för flygfotografering o. dyl. Med hänsyn härtill anser styrelsen att en minskning av anslagsposten bör begränsas till 50 000 kr. eller till 800 000 kr.

Lantmåteristaten: Utrustning. För innevarande budgetår har under förevarande anslagsrubrik anvisats ett reservationsanslag av 375 000 kr. Vid utgången av budgetåret 1958/59 förelåg å anslaget en reservation av 118 372 kr., vilka medel dock var disponerade. Såsom förut anförts har anslaget i årets statsverksproposition (IX ht p. 127) uppförts med ett beräknat belopp av 400 000 kr.

Y r k a n d e. *Lantmåteristatens styrelse* (skr. 24/8 1959) hemställer, att anslaget höjes med 125 000 kr. till 500 000 kr. på sätt framgår av följande uppställning.

	Förslag
1. Fotogrammetrisk utrustning	60 000
2. Polärkoordinatografer, pantografer m. m.	100 000
3. Automatiska räknemaskiner	80 000
4. Teodoliter, avv. instrument	60 000
5. Stålskåp för länslantmäterikontor	60 000
6. Kopieringsutrustning	40 000
7. Diverse kontorsutrustning och fältmätutrustning	100 000
	500 000

M o t i v. Styrelsen anför inledningsvis, att sedan flera år tillbaka utrustningsplaner för en femårsperiod framåt har upprättats. Med hänsyn till pågående organisationsutredning har styrelsen dock tills vidare varit restriktiv beträffande sådan utrustning, som skulle kunna påverka eller i högre grad påverkas av ändringar i organisationen. Den utrustning, för vilken styrelsen nu äskar medel, är erforderlig även vid en ändrad organisation. Styrelsen har med hänsyn till den anbefallda återhållsamheten i anslagsäskandena övervägt i vad mån en nedskärning i den i och för sig restriktiva utrustningsplanen kan ske. I fjolårets anslagsäskanden underströk styrelsen angelägenheten av att möjligheter öppnades att förstärka lantmäteriets otillräckliga arbetskapacitet genom anskaffning i betydligt ökad omfattning av arbetsbesparande och effektiv instrumentutrustning. Med hänsyn härtill och till den framträdande angelägenheten av att effektivisera verksamheten har styrelsen inte ansett sig kunna ytterligare beskära anskaffningsplanen.

Under innevarande budgetår har, anför styrelsen, nya förfogandeorganisationer inrättats som ett led i strävandena att intensifiera lantmäteriets medverkan i den yttre rationaliseringen. Till en del har dessa enheters behov av utrustning m. m. kunnat tillgodoses genom överföringar från andra enheter. Viss nyanskaffning har skett och ytterligare sådan torde komma att få ske. Sammanlagda engångskostnaden för en ny förfogandeorganisation skattar styrelsen till mellan 13 000 kr. och 20 000 kr. Styrelsen beräknar, att nyinrättandet av berörda förfogandeorganisationer medfört att utrymmet för anskaffning eller förnyelse av utrustning för distriktsorganisationen i övrigt innevarande år krymper med inemot 100 000 kr.

Utöver de redovisade posterna anmäler styrelsen liksom föregående år önskemål om inköp av stereokomparator (IX ht 1959 s. 405—406). Beträffande den i tablån angivna utrustningen lämnar styrelsen bl. a. följande kommentarer.

1. Enligt styrelsens mening vore det angeläget att förse en av de av centralkontoret disponerade stereoautograferna med ett koordinatregisterverk. Centralkontoret har f. n. inget sådant. Styrelsen räknar med att inköpet måste framskjutas så att åtminstone en del av köpesumman får belasta nästa års anslag. Det har visat sig att fotogrammetrien även är ett utomordentligt hjälpmedel i arbetet inom de lokala enheterna. Särskilt gäller detta i samband med planeringar av skilda slag ävensom i fastighetsregleringsverksam-

heten. De instrument som erfordras på de lokala enheterna är av relativt enkel beskaffenhet. Spegelstereoskop är sålunda ett bra hjälpmedel. För de närmaste åren räknar styrelsen med att ett relativt stort antal sådana instrument bör anskaffas liksom också ett begränsat antal s. k. optiska pantografer eller jämförbara instrument för de större länslantmäterikontoren till en beräknad sammanlagd kostnad av 125 000 kr. Sistnämnda anskaffning får enligt styrelsen ses mot bakgrunden av den försöksvisa utrustningen av vissa länslantmäterikontor med fotogrammetriskt material.

2. Det är önskvärt att varje stationeringsort förses med polärkoordinatograf såsom fallet är inom det kommunala mätningstväsendet. Endast ett mindre antal enheter har hittills kunnat tilldelas egen koordinatograf. För nästa budgetår torde dock inköpen av polärkoordinatografer få begränsas till ca en fjärdedel av det föreliggande behovet eller till 75 000 kr. Avsaknaden av pantografer å de lokala enheterna medför att dyrbara manuella förfaranden måste tillgripas. Styrelsen strävar efter att så småningom kunna förse samtliga lokala enheter med egen pantograf. För nästkommande budgetår beräknas ett belopp av 25 000 kr. för ändamålet.

3. Enligt styrelsens uppfattning bör varje enhet snarast få tillgång till automatisk räknemaskin. Det sammanlagda återstående behovet är ca 90 maskiner. Det begärda beloppet 80 000 kr. medger endast att ungefär halva detta antal inköpes.

4. I överensstämmelse med vad i statsverkspropositionen förutsatts (IX ht 1959 s. 406) avser styrelsen att disponera den inte till inköp av stereoinstrument bundna delen av utrustningsanslaget till inköp av arbetsbesparande fältmätningstrustning. Såsom styrelsen uttalade i sina anslagsäskanden 1958 (IX ht 1959 s. 404) utgöres dock en stor del av lantmäteriets fältmätningstrustning av äldre instrument, som inlöstes vid lantmäteriets förstatligande år 1948. Med hänsyn härtill kvarstår ett mycket stort anskaffningsbehov i fråga om instrument av berört slag. Av anskaffningsbehovet under den närmaste femårsperioden har styrelsen ansett att en femtedel eller 60 000 kr. bör belöpa på nästkommande budgetår.

5. En betänklighetsersläpning har enligt styrelsen inträtt i fråga om länslantmäterikontorens tilldelning av förvaringsskåp av stål. Behovet härrör sig från förrättningsarkivens successiva tillväxt och i någon mån från ett fortsatt utbyte av äldre träskåp mot stålskåp. Behovet av medel har också ökat genom övergången från rullade kartor till plan förvaring av kartor. Slutligen medför den nya ekonomiska kartan krav på förvaringsskåp. Styrelsen räknar med att för nästkommande budgetår 60 000 kr. erfordras för att tillgodose den mest trängande delen av det ackumulerade behovet.

6. Styrelsen har sedan länge sökt ersätta manuellt kopieringsarbete med fotografisk kopiering och s. k. ljuskopiering m. m. Ett antal fotokopieringsanläggningar — f. n. tio — har också varit i gång sedan flera år tillbaka. Styrelsen har i samråd med lantmäterikommittén låtit utreda kopieringsfrågan. I avvaktan på slutligt ställningstagande till utredningsresultaten har styrelsen ansett sig böra t. v. avstå från att ytterligare utbygga de fotogra-

fiska anläggningarna. Däremot är det — bl. a. med hänsyn till behovet av kopior av det åjourförda svarttrycket till ekonomiska kartan — angeläget att förse länskontoren med enkla ljuskopieringsanläggningar. Under nästkommande budgetår bör länskontor förse med sådana anläggningar till en beräknad kostnad av 40 000 kr.

7. Under denna rubrik har styrelsen sammanfört nyanskaffningsbehovet av instrument m. m. av ett flertal olika slag. Som exempel på föreliggande behov av kompletteringar i fråga om utrustning nämner styrelsen planimetrar, ljusbord, s. k. snabbkopieringsanläggningar, kontrollskalor, ortogonala koordinatografer, avvägningsstänger, trigonometriska tabeller, skrivmaskiner och additionsmaskiner, vanliga räknemaskiner och takymetrar. I fråga om denna utrustning, som utnyttjas i den dagliga verksamheten, föreligger ett stort behov.

Utbildningskurser för viss lantmäteripersonal m. fl. Under denna anslagsrubrik har för innevarande budgetår anvisats ett reservationsanslag av 461 600 kr. Å anslaget förelåg vid utgången av budgetåret 1958/59 en reservation av 82 563 kr. I årets statsverksproposition (IX ht p. 128) har anslaget, såsom tidigare anförts, uppförts med ett beräknat belopp av 421 100 kr.

Y r k a n d e. *Lantmäteristyrelsen* (skr. 24/8 1959) hemställer, att anslaget minskas med 15 900 kr. på sätt framgår av följande sammanställning.

	Anslag 1959/60	Ökning eller minskning
1. Utbildning av mätningstekniker	412 000	— 38 500
2. Fortbildning av mätningstekniker	—	+ 6 100
3. Utbildning av kontorsbiträden	46 000	—
4. Fortbildning av kontorsbiträden	6 600	— 500
5. Centrala fortbildningskurser m. m.	8 700	+ 15 800
6. a) Under budgetåret 1959/60 av reservationsmedel		
täckta kostnader	— 11 700	+ 11 700
b) Ianspråktagande av reservation under budgetåret		
1960/61		— 10 500
	461 600	— 15 900

M o t i v. Styrelsen erinrar inledningsvis om att Kungl. Maj:t den 22 mars 1957 uppdragit åt styrelsen bl. a. att i samråd med 1956 års lantmäterikommitté samt överstyrelsen för yrkesutbildning verkställa utredning och i anslutning till kommitténs kommande betänkande rörande utom annat lantmäteriväsendets organisation framlägga förslag angående utbildning av mätningstekniker och annan biträdespersonal för lantmäteriväsendets behov. Arbetet med utredningsuppdraget pågår och styrelsen beräknar att detsamma skall kunna redovisas under hösten 1959. I avvaktan på behandling av de förslag, som därvid kommer att framläggas, anser sig styrelsen emellertid böra upptaga det medelsbehov som föreligger vid gällande ut-

formning av utbildningen för mätningstekniker och annan biträdespersonal.

Arbetskraftssituationen inom lantmäteriet är sådan, att det enligt styrelsens mening är utomordentligt angeläget att utbildningskapaciteten beträffande mätningstekniker och kontorsbiträden upprätthålles på en hög nivå. Med hänsyn till den anbefallda intensifieringen av lantmäteriets medverkan i jordbrukets rationalisering samt till styrelsens strävanden att i rationaliseringssyfte vidga biträdespersonalens arbetsuppgifter föreligger därjämte stort behov av fortbildning för personalen.

1. Vid ingången av innevarande budgetår uppgick bristen på mätningstekniker i förhållande till medgivet antal tjänster till omkring 40. Med hänsyn till den avgång av mätningstekniker från lantmäteriväsendet som kan förutses och under beaktande av att ett inte ringa antal av eleverna vid de kurser som kommer att avslutas våren 1960 och våren 1961 torde taga anställning utanför lantmäteriväsendet förefaller det enligt styrelsen sannolikt, att vid oförändrat antal tjänster en brist på omkring 20 mätningstekniker kommer att föreligga vid utgången av budgetåret 1960/61. Enär det enligt styrelsens mening är angeläget att intensifieringen av lantmäteriets medverkan i verksamheten för yttre rationalisering av jordbruks- och skogsfastigheter inte hämmas av brist på mätningstekniker, vore det önskvärt om mätningsteknikerbristen kunde vara hävd vid nyssnämnda tidpunkt. Även den ständigt ökade arbetsbelastningen i övrigt på distriktsorganisationen talar härför. Styrelsen har fördenskull övervägt möjligheterna att under nästkommande budgetår i likhet med vad som är fallet innevarande budgetår påbörja två tvååriga utbildningskurser för 30 resp. 25 elever. En sådan anordning skulle innebära att det från hösten 1960 samtidigt pågick fyra utbildningskurser. Erforderligt lokalutrymme härför står inte till förfogande inom mätningsteknikerutbildningens nuvarande lokaler. Därest två kurser skulle påbörjas hösten 1960, skulle vidare enligt styrelsen erfordras förstärkning av lärarpersonalen med, förutom timlärare, en heltidsanställd lärarkraft och en heltidsanställd assistent. Förhållandevis omfattande medelsanvisning för inköp av utrustning skulle jämväl erfordras. Med hänsyn till de betydande kostnader som påbörjandet av två utbildningskurser hösten 1960 sålunda skulle draga ävensom till att styrelsen vid redovisningen av det i det föregående nämnda utredningsuppdraget torde komma att föreslå en ändring i formerna för mätningsteknikerutbildningen har styrelsen stannat för att, såsom även i 1959 års statsverksproposition (IX ht s. 411) förutsatts, mätningsteknikerbristen bör avhjälpas genom anordnande av en extra utbildningskurs vartannat år. Styrelsen inskränker sig till att hemställa om medel för nästkommande budgetår till fullföljande av de två utbildningskurser som påbörjas hösten 1959 och till påbörjande av en ny tvåårig kurs med 30 elever hösten 1960.

Vid behandlingen av kostnaderna för utbildningen framför styrelsen ånyo det i anslagsäskandena 1958 framlagda förslaget om höjning av ersättningarna till tim- och fältövningsassistenter. Beträffande förslaget och motiveringarna för detsamma torde få hänvisas till IX 1959 s. 408. Mer-

kostnaderna för höjningen av ersättningarna beräknar styrelsen till 7 600 kr. Med hänsyn till 1959 års lönerörelse och till löneklassuppflyttningar erfordras för avlöning av föreståndaren, den heltidsanställda läraren och den heltidsanställda assistenten 2 200 kr. mer än vad som beräknats för innevarande budgetår. Det för innevarande budgetår beräknade beloppet för ersättningar till lärare och assistenter bör sålunda enligt styrelsen uppräknas med sammanlagt 9 800 kr. till 148 900 kr.

För resekostnadsersättning och traktamente till lärare och assistenter erfordras på grund av den fr. o. m. den 1 juli 1959 verkställda höjningen av traktamentena ett med 900 kr. höjt belopp eller 15 000 kr.

Till bidrag till elever är medlen beräknade dels för traktamente under fältövningarna om 8 kr. för dag och 4 kr. för natt eller i fall som omförmäles i 7 § 1 mom. tilläggsbestämmelserna till allmänna resereglementet fr. o. m. sextonde dygnet 6 kr. för dag och 4 kr. för natt, dels för stipendier om 150 kr. för månad under terminerna till envar elev. Sedan traktamentsbeloppen fastställdes 1953 har de traktamenten som utgår enligt allmänna resereglementet höjts två gånger. Styrelsen hemställer att traktamentsbeloppen höjes med 1 kr. till 9 och 5 resp. 7 och 5 kr. Med hänsyn härtill bör enligt styrelsen det till bidrag till elever beräknade beloppet uppräknas med 3 900 kr. till 180 600 kr.

I anslagsäskandena för innevarande budgetår erinrade styrelsen om att för erforderlig utrustning med instrument, möbler etc. vid kursverksamhetens början 1953 anvisats 100 000 kr. och för budgetåret 1958/59 50 000 kr. Styrelsen beräknade att till förnyelse och underhåll av utrustningen erfordrades ett belopp av 5 000 kr. per år. Såvitt styrelsen kunnat finna har endast ett i förhållande till utrustningskapitalet jämförelsevis ringa belopp avsetts för sagda ändamål. Med hänsyn härtill och då för innevarande budgetår anvisats ytterligare 57 200 kr. till huvudsakligen utrustning anser styrelsen att för nästkommande budgetår till lokaler och expenser bör beräknas ett med 4 100 kr. förhöjt belopp eller 29 000 kr.

Till utrustning, vartill jämväl hänförts kompendier, har för innevarande budgetår upptagits 57 200 kr. Medelsanvisning för ändamålet erfordras enligt styrelsen inte för nästkommande budgetår.

Det sammanlagda medelsbehovet för utbildning av mätningstekniker beräknas sålunda till 373 500 kr., vilket innebär en minskning i förhållande till innevarande budgetår med 38 500 kr.

2. Den anbefallda intensifieringen av lantmäteriets medverkan i verksamheten för yttre rationalisering av jordbruks- och skogsfastigheter medför enligt styrelsen, att med hänsyn till rådande arbetskraftssituation och till den redan förut stora arbetsbalansen särskilda åtgärder måste vidtagas för att bemästra det uppkommande läget. Nyssnämnda verksamhet ger enligt styrelsens erfarenheter upphov till planerings- och förrättningsförfaranden av hög svårighetsgrad. Med hänsyn härtill erfordras för ändamålet en betydande insats av lantmätararbetskraft. Förutsättningarna för att sådan arbetskraft skall stå till buds i erforderlig omfattning ökar högst väsentligt, därest lantmätarna i större utsträckning än f. n. kan avlastas för-

beredelsearbetet vid lantmåteriförrättningar av mindre svårighetsgrad. Det studium av distriktsenheternas arbetsformer, som företagits i samarbete mellan 1956 års lantmåterikommitté, statens organisationsnämnd och styrelsen, har givit vid handen att i viss utsträckning avlastning av nyssnämnd art är möjlig genom att mätningsteknikerna och kontorspersonalen i större omfattning än hitintills kan biträda. En förutsättning för att mätningsteknikerna fullt effektivt skall kunna anlitas för sådan förrättningsförberedelse har emellertid visat sig vara att deras kunskaper inom vissa härför väsentliga avsnitt av lantmåteritekniken ytterligare vidgas. Styrelsen anser anordnandet av fortbildning i förrättningsförberedelse för mätningstekniker under nästkommande budgetår vara utomordentligt betydelsefull för styrelsens strävanden att rationalisera lantmåteriverksamheten och att intensifiera lantmåteriets medverkan i jordbrukets yttre rationalisering. Ehuru antalet tjänstemän, som bör undergå sådan fortbildning är stort, begränsar sig styrelsen till att för nästa budgetår föreslå anordnandet av en dylik kurs med 30 elever. Kursen bör omfatta minst tre veckor, varunder omkring 110 timmar lektioner, övningar och studiebesök beräknas kunna inrymmas.

Såsom lärare vid kursen torde lantmätare böra anlitas. Enligt de normer, som tillämpas vid mätningsteknikerutbildningen, torde för arvoden till lärarna böra beräknas 3 100 kr. Till övningsassistenter torde åtgå 900 kr. För lokalkostnader och för utarbetande av typexempel och mallar jämte övrig undervisningsmaterial beräknas 1 100 resp. 1 000 kr. Medelsbehovet till kursen under förevarande punkt uppgår sålunda sammanlagt till 6 100 kr.

3. Styrelsens strävanden att förenkla lantmåteriverksamheten och att i ökad utsträckning delegera arbetsuppgifter leder till att relativt mer arbete undan för undan överföres till kontorsbiträdespersonalen. Angelägenheten av att specialutbildad sådan personal finnes i tillräckligt antal blir förden skull alltmer framträdande. Enligt styrelsens beräkningar kommer även efter den fördubbling av utbildningskapaciteten i fråga om kontorsbiträden, som sker genom att innevarande budgetår två utbildningskurser anordnas, att kvarstå en brist på dylik personal. Med hänsyn härtill och då brist på specialutbildad biträdespersonal medför synnerligen olägliga konsekvenser för lantmåteriverksamheten, finner styrelsen det nödvändigt att även under nästkommande budgetår anordnas två utbildningskurser av i huvudsak samma utformning som de tidigare. Styrelsen beräknar att för ändamålet erfordras oförändrad medelsanvisning eller 46 000 kr.

4. För fortbildningskurs i förrättningsförberedelse m. m. för kontorspersonal i distriktsorganisationen har för innevarande budgetår anvisats 6 600 kr. Kursen är avsedd för 25 elever och skall omfatta en tid av tre veckor. Fortbildningskursen är enligt styrelsen ett betydelsefullt led i styrelsens strävanden att rationalisera lantmåteriverksamheten genom överförande av arbetsuppgifter från lantmätare och mätningstekniker till kontorsbiträdespersonal. Utvecklingen av lantmåteriets arbetsbalans och av arbetsuppgifter-

na gör det särskilt angeläget att rationaliseringssträvandena på detta område effektivt kan fullföljas. Styrelsen hemställer därför, att medel även nästkommande budgetår anvisas för anordnande av en sådan kurs. Med hänsyn till den betydande personalcirkulation som förekommer mellan länslantmäterikontoren och distriktsorganisationen bör kursen enligt styrelsen stå öppen jämväl för kontorsbiträdespersonal å länskontoren.

För innevarande budgetår har beräknats 1 800 kr. för utarbetande av ett mindre kompendium i beräkningsteknik, typexempel och mallar jämte övrig undervisningsmaterial. Med hänsyn till att kompendiet kan användas jämväl nästkommande budgetår finner styrelsen beloppet kunna minskas med 800 kr. Å andra sidan erfordras för arvoden till övningsassistenter i överensstämmelse med föreslagen höjning av ersättningen till dessa 300 kr. utöver vad som torde ha beräknats för innevarande budgetår. Sammanlagt kan alltså enligt styrelsen medelsanvisningen minskas med 500 kr. till 6 100 kr.

5. Enligt styrelsens erfarenheter utgör fortbildningskurser av nu ifrågavarande karaktär ett snabbt och effektivt sätt att bland personalen sprida kännedom om nya förfaranden och att få dessa tillämpade. Den anbefallda intensifieringen av lantmåteriets medverkan i den yttre rationaliseringen gör det enligt styrelsen mycket betydelsefullt att den personal, som sysselsättes med eller kommer att sysselsättas med sådan verksamhet så snart som möjligt göres förtrogen med härför utarbetad metodik. På grund av det sagda finner sig styrelsen oaktat den anbefallda återhållsamheten i medelskraven höra hemställa om medel för anordnande av ett relativt stort antal centrala fortbildningskurser. Av samma skäl är det enligt styrelsen av stor vikt att lantmåteripersonalens deltagande i sådana fortbildningskurser inom för lantmåteriverksamheten centrala ämnesområden, som planlägges i samråd med styrelsen, på allt sätt underlättas.

Styrelsen övergår här efter till att redogöra för de centrala fortbildningskurser som styrelsen anser bör anordnas under nästkommande budgetår. Med hänsyn bl. a. till angelägenheten att lantmätare och mätningstekniker snabbt göres förtrogna med ändrad metodik vid fastighetsregleringar i skogsmark hemställer styrelsen om medel för anordnande av fyra fortbildningskurser i fastighetsrationalisering i skogsmark med 30 deltagare i varje. Av kurserna är två avsedda för lantmätare och två för mätningstekniker. Enligt styrelsen är det vidare angeläget att en central fortbildningskurs (jordbruksrationaliseringskurs) för lantmätare, som tjänstgör eller som förväntas komma att tjänstgöra inom specialorganisationer för yttre rationalisering av jordbruks- och skogsbruksfastigheter eller som eljest har arbetsuppgifter av berörd art, kan anordnas under början av nästkommande budgetår. För mätningstekniker anordnas under innevarande budgetår en fortbildningskurs rörande planläggning och organisation av större mätningssuppgifter. Kursen syftar till att främja användandet av enkla och tidsbesparande mätningssatser. Det är enligt styrelsen angeläget att fortbildningskursen anordnas även nästkommande budgetår. Under budgetåren 1957/58 och 1958/

59 anordnades två fortbildningskurser i arkivservice för tillhopa 60 tjänstemän vid länslantmäterikontor. Styrelsen erinrar om att den under lantmäteristatens avlöningsanslag äskat medel för utökning av kontorsbiträdespersonalen för att kunna intensifiera arkivservice- och utredningsverksamheten vid länslantmäterikontoren. Effektiv arkivservice förutsätter emellertid enligt styrelsen att berörd biträdespersonal trimmas inom verksamhetsområdet. Enligt styrelsens erfarenheter sker sådan vidareutbildning lämpligast genom fortbildningskurs. Styrelsen beräknar medelsbehovet under denna punkt till de sammanlagt sju fortbildningskurserna till 17 000 kr. Med hänsyn härtill erfordras en uppräkningsposten med 8 300 kr.

Styrelsen erinrar om, att Kungl. Maj:t för innevarande budgetår medgivit att befattningshavare, som av styrelsen hänvisas till central fortbildningskurs anordnad av annan än styrelsen, må — under förutsättning att kursen planlagts i samråd med styrelsen — under tjänstledighet för deltagande i dylik kurs äga åtnjuta oavkortad lön samt resekostnadsersättning och traktementa enligt allmänna resereglementet. De befattningshavare, som med stöd av bemyndigandet av styrelsen hänvisats till fortbildningskurs, har hitintills själva fått vidkännas kostnaderna för förekommande kursavgifter. Det har för befattningshavarna varit betungande att bestrida dessa avgifter och många har därför ansett sig böra avstå från ett deltagande som med hänsyn till vederbörandes arbetsuppgifter hade varit angeläget. Det har därjämte visat sig medföra svårigheter för styrelsen att förmå kursanordnare att igångsätta kurser inom för lantmäteriverksamheten viktiga ämnesområden, eftersom anslutningen till desamma av lantmätare icke kan i förväg garanteras. Styrelsen har erfarit, att vissa andra statliga myndigheter har möjlighet att bekosta ifrågavarande kursavgifter. Enligt styrelsens mening är det angeläget att samma möjlighet öppnas i vad det gäller lantmäteriväsendets befattningshavare. Styrelsen hemställer, att styrelsen måtte få bestrida eller bidraga till kursavgifter, som befattningshavare inom lantmäteriväsendet nödgas erlagga för sådant deltagande i central fortbildningskurs, vartill vederbörande hänvisats av styrelsen. Medelsbehovet för ändamålet torde enligt styrelsen för nästkommande budgetår böra beräknas till 7 500 kr.

Styrelsen hemställer, att under denna punkt sammanlagt måtte anvisas 24 500 kr., vilket innebär en ökning med 15 800 kr.

6 a) och b). Av vid utgången av föregående budgetår föreliggande reservation å anslaget är ett belopp av ca 10 500 kr. hänförligt till medel, vilka anvisats för numera avslutade kurser. Styrelsen hemställer att beloppet får lagas i anspråk under budgetåret 1960/61.

Bidrag till kostnader i samband med lantmäteri- och vägförrättningar m. m. För ifrågavarande ändamål har under denna anslagsrubrik för innevarande budgetår anvisats ett förslagsanslag av 345 000 kr. Såsom förut anförts har anslaget i årets statsverksproposition (IX ht p. 129) uppförts med ett beräknat belopp av 345 000 kr.

Y r k a n d e. *Lantmäteristyrelsen* (skr. 24/8 1959), som med förevarande

anslag sammanfört anslaget Kostnader för provskiften i Kopparbergs län, hemställer, att anslaget upptages med ett med 5 000 kr. förhöjt belopp. Anslagsberäkningen framgår av följande uppställning.

	Utgifter		Anslag 1959/60	Ökning eller minskning
	1957/58	1958/59		
1. Bidrag till vissa förrättningskostnader m. m.	127 910	207 361	225 000	—
2. Bidrag till kostnader för provskiften i Kopparbergs län	324 ¹	—	5 000 ¹	+ 5 000
3. Bidrag till kostnader vid ensittarförrättningar, bidrag till ersättningar åt vissa förrättningsmän enligt lagen om enskilda vägar och bestridande av kostnader för vissa avstycknings- och mantalssättningsförrättningar	98 263	122 064	110 000	—
4. Bidrag till städer och vissa andra samhällen för upprättande av fastighetsregister m. m.	4 343	30 555	10 000	—
				+ 5 000

¹ Särskilt anslag.

M o t i v. 1. Medelsåtgången under delposten är bl. a. beroende av den omfattning i vilken statsbidrag till kostnaderna för lantmäteriförrättningar sökes. Med hänsyn till belastningen under budgetåret 1958/59 ävensom till att den från den 1 juli 1959 företagna höjningen av lantmäteritaxan torde komma att medföra ökade anspråk på medel för statsbidrag till förrättningskostnader, anser styrelsen anslagsposten böra beräknas till oförändrat belopp.

2. Bidrag till vissa kostnader i sammanhang med skiftesverksamheten i Kopparbergs län utgår, förutom från den under 1 upptagna anslagsposten, från det å riksstaten för innevarande budgetår uppförda förslagsanslaget Kostnader för provskiften i Kopparbergs län, som disponeras av styrelsen och länsstyrelsen i Kopparbergs län. Detta anslag är avsett för bestridande av vissa kostnader som föranletts av lagen 1925:102 rörande vissa laga skiften inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län. Syftet med denna lag var enligt dess 1 § att för vinnande av erfarenhet angående vilka regler som för framtiden borde vinna tillämpning med avseende å laga skifte till rubbning av storskifte, som inom Kopparbergs län verkställts på bekostnad eller med understöd av staten, vissa sådana laga skiften, sedermera kallade provskiften, skulle verkställas efter Kungl. Maj:ts medgivande i varje särskilt fall. Enligt 6 §

samma lag skall kostnaderna till förrättningsmännen, lösen av kartor och handlingar samt kostnad för väganläggningar, som av skiftet föranletts, ävensom för utflyttning, som prövats bereda förmånligare ägoanordning, gäldas av allmänna medel. Efter särskilda förordnanden av Kungl. Maj:t verkställdes ett antal provskiften. De vid dessa skiften vunna erfarenheterna låg till grund bl. a. för lagen den 17 juni 1932 med särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom vissa delar av Kopparbergs län (Dalalagen). Efter denna lags ikraftträdande har inte medgivanden till ytterligare provskiften lämnats och torde ej heller ifrågakomma. Utbetalningar från anslaget för sådana ändamål — gottgörelse till förrättningsmän och ersättning till sakkunniga — vartill anslaget disponeras av länsstyrelsen har inte förekommit på ett flertal år. Däremot har fram till budgetåret 1958/59 förekommit utbetalningar från anslaget för de ändamål — ersättning för utflyttnings- och väganläggningskostnad — vartill anslaget disponeras av styrelsen. Enligt vad styrelsen inhämtat från överlantmätaren har ännu inte alla vid skiftena beslutade utflyttningar och väganläggningar kommit till utförande. Det är dock osäkert om och när dessa åtgärder kommer att verkställas. Utgifterna för ändamålet torde i vart fall framdeles bli relativt små. Då några nya åtgärder för vilka kostnader skall bestridas från anslaget inte kan ifrågakomma, finner sig styrelsen böra föreslå att anslaget inte längre uppföres för sig å riksstaten. De ytterligare utgifter, som kan komma att erfordras, kan enligt styrelsen måhända i stället bestridas från förevarande anslag. Medelsåtgången synes fortfarande böra beräknas till 5 000 kr.

3. Under denna punkt har sammanförts de ändamål, för vilka anslaget disponeras av länsstyrelserna. Någon särredovisning av utgifterna för de skilda ändamålen står inte till buds för budgetåret 1958/59. Antalet ensittarförrättningar kan dock väntas successivt minska med ty åtföljande mindre medelsförbrukning för ändamålet. Ersättningarna åt vissa förrättningsmän enligt lagen om enskilda vägar torde ytterligare komma att minska under nästa budgetår. Kostnaderna för vissa avstycknings- och mantalssättningsförrättningar beror, förutom av beslutade indelningsändringar, av förrättningarnas omfattning och tidpunkten för deras slutförande. Medelsförbrukningen låter sig därför inte exakt beräknas. På grund av det sagda och med hänsyn till anslagsbelastningen anser styrelsen anslagsposten böra upptagas till oförändrat belopp.

4. Belastningen å anslagsposten låter sig inte i förväg beräknas. Enligt styrelsens mening har dock medelsförbrukningen under budgetåret 1958/59 varit större än vad som normalt kan förväntas. Styrelsen föreslår därför att anslagsposten beräknas till oförändrat belopp.

Tilläggsavvittring i Västerbottens läns lappmark. Under denna anslagsrubrik har för innevarande budgetår anvisats ett förslagsanslag av 2 000 kr.

Y r k a n d e. *Lantmäteristyrelsen* (skr. 24/8 1959) hemställer, att anslaget upptages med oförändrat belopp.

Motiv. I ett den 26 juli 1957 avgivet betänkande (SOU 1957: 30) med förslag om fortsatt indragning till kronan av ströängar samt reglering i övrigt av ströängsförhållandena inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker föreslås bl. a. att förevarande anslag ävensom det i det följande behandlade anslaget Ströängars indragande till kronan inte längre skall uppföras å riksstaten. Då slutlig ställning inte tagits till förslaget anser sig styrelsen även detta år böra upptaga såväl förevarande anslag som anslaget Ströängars indragande till kronan. Arbetet med tilläggsavvittringen är i stort sett slutfört, men ett visst medelsbehov för utbetalning av odlingsersättningar m. m. föreligger även under budgetåret 1960/61. Länsstyrelsen i Västerbottens län har i skrivelse den 20 juli 1959 föreslagit att anslaget för budgetåret 1960/61 upptages till 2 200 kr. Enligt styrelsens mening bör dock anslaget upptagas med oförändrat belopp.

Ströängars indragande till kronan. För innevarande budgetår har under denna anslagsrubrik anvisats ett förslagsanslag av 3 800 kr.

Yrkande. *Lantmäteristyrelsen* (skr. 24/8 1959) hemställer, att anslaget upptages med oförändrat belopp.

Motiv. Under hänvisning till vad som anförts under nästföregående anslag upptages även detta år förevarande anslag i styrelsens anslagsäskanden. Arbetet med sådan indragning av ströängar, som kan verkställas enligt gällande lagstiftning i ämnet, är i stort sett slutfört. Visst medelsbehov föreligger dock i fråga om odlingsersättningar samt i fråga om kostnader för ströängsnämnds verksamhet även under budgetåret 1960/61. Länsstyrelserna i Västerbottens och Norrbottens län har i skrivelser den 20 juli och den 25 juni 1959 beräknat medelsbehovet för ändamålet till resp. 1 200 kr. och 4 900 kr. Styrelsen anser att anslaget bör upptagas med oförändrat belopp.

VIII. Rikets allmänna kartverks anslagsskrivelse för budgetåret 1960/61 m. m.

Rikets allmänna kartverk: Avlöningar. För innevarande budgetår har under denna anslagsrubrik anvisats ett förslagsanslag av 5 944 900 kr. I årets statsverksproposition (IX ht p. 130) har anslaget, såsom tidigare anförts, uppförts med ett beräknat belopp av 6 161 800 kr.

Yrkande. *Rikets allmänna kartverk* (skr. 31/8 1959) hemställer, att anslaget höjes med 233 300 kr. enligt följande uppställning.

		Ökning
1. Löneregleringar		
a) 2 tjänster som byrådirektör Ao 26 i st. f. 2 tjänster som förste statskartografer Ao 24	+	5 919
b) 1 tjänst som byrådirektör Ae 26 i st. f. Ae 24	+	2 959
c) 2 tjänster som förste kartassistent Ae 15 och 2 Ag 15 uppflyttas till Ae 17	+	7 476

2. Omräkning

a) löneklassförändringar och reglerad befordringsgång	+ 56 491
b) höjning av rörligt tillägg	+ 92 824
c) kompensation för höjda folkpensionsavgifter	+ 67 620
	+ 233 298

Motiv. Kartverket erinrar inledningsvis om att verkets organisation och arbetsuppgifter sedan en längre tid tillbaka är föremål för utredning i flera olika sammanhang. I den rådande situationen saknas enligt kartverket förutsättningar för ett slutligt ställningstagande till de många aktuella organisationsfrågorna. Kartverket understryker emellertid, att trots att viktiga delar av kartverkets uppgifter befinner sig under utredning vissa för den löpande verksamheten viktiga frågor måste tagas upp och lösas.

1 a). Organisationen för de fotogrammetriska arbetena vid kartverket har varit uppdelad i två enheter, fotogrammetriska byrån och beställningsavdelningen. 1953 års fotogrammetriutredning (SOU 1955: 26) föreslog, att dessa båda enheter skulle sammanföras. Förslaget ledde inte till någon omedelbar åtgärd. Belastningen på båda de fotogrammetriska organisationsenheterna har varit stor och ökat med varje år. Det har därför varit angeläget att nå fram till bästa möjliga organisation för att maximalt kunna utnyttja förefintliga resurser. Statens organisationsnämnd utarbetade i samråd med kartverket ett förslag till ny organisation för verksamheten efter delvis andra riktlinjer än de som tidigare varit aktuella. Genom beslut den 30 december 1958 bemyndigade Kungl. Maj:t kartverket att utan hinder av bestämmelserna i gällande instruktion för kartverket tills vidare under den tid organisationsnämnden i samråd med lantmäterikommittén utförde organisationsundersökningar inom kartverkets fotogrammetriska verksamhet för söksvis tillämpa en samordnad organisation.

Den nya enheten benämnes fotogrammetriska byrån och är uppdelad i tre avdelningar, en för planläggning, en för flygfotografering samt en för bearbetningsverksamhet. Planerings- och flygfotograferingsavdelningarna är uppdelade i vardera tre detaljer och bearbetningsavdelningen i sju detaljer. En av högskoletjänstemännen har placerats utanför avdelningsindelningen för att direkt biträda överdirektören och byråchefen med särskilda utredningar.

En av huvudprinciperna för den nya organisationen har varit att omfördela arbetena så att den högskoleutbildade personalen skall kunna utnyttjas så effektivt som möjligt. Planering och kundkontakt samt i viss mån försöksarbeten har avskilts från de direkt producerande arbetsuppgifterna. Högskolepersonalen har i första hand reserverats för de förstnämnda arbetsuppgifterna. Den mera rutinmässiga arbetsledningen inom produktionen har ansetts kunna överlätas åt särskilt kvalificerade kartassistenter. Den nya organisationen har nu varit i funktion så länge att det enligt kartverket kan bedömas att den är överlägsen den tidigare organisationen och att den kommer att bestå i sina huvuddrag. För att den skall fungera optimalt är det en-

ligt kartverket angeläget att lönegradsplaceringen för vissa nyckeltjänster anpassas till organisationen.

Chefen för planeringsavdelningen är byrådirektör i Ae 26. Denna tjänst innehades tidigare av chefen för beställningsavdelningen. För de båda övriga avdelningscheferna har kartverket däremot endast kunnat disponera tjänster som förste statskartograf i lönegrad Ao 24. Dessa båda avdelningar svarar för den direkt producerande verksamheten inom byrån. Flygfotograferingsavdelningen omfattar under fotograferingsperioderna ca 23 tjänstemän. Genom det stora kapital, som är bundet i verksamheten, blir avdelningens betydelse avsevärt större än vad som direkt framgår av personantalet. Avdelningen har att utföra all den flygfotografering, som erfordras för den allmänna kartläggningen och för beställare av specialfotograferingar. Bearbetningsavdelningen omfattar ca 55 befattningshavare, vartill kommer ytterligare ca tio personer under vintern. Avdelningen utför kopieringar, rektifieringar, förstorings- och förminskningsarbeten, sammansättningar och stereoarbeten för de allmänna kartarbetena och för beställningsarbeten.

Enligt kartverkets mening är det nödvändigt att alla tjänsterna för avdelningscheferna inom fotogrammetriska byrån placeras i lönegrad A 26. Denna lönegrad är enligt kartverket ett minimum om det skall vara möjligt att till dessa tjänster rekrytera och behålla personal med kvalifikationer att sköta den centrala fotogrammetriska verksamheten inom landet.

1 b). Uppflyttningen avser den för chefen för allmänna avdelningen avsedda byrådirektörstjänsten. Kartverket erinrar om att, då byrådirektörstjänsten 1955 inrättades, uttalades att lönegradsplaceringen borde bli föremål för omprövning i samband med ställningstagandet till fotogrammetriutredningens förslag. Utredningen föreslog i sitt betänkande att tjänsten skulle uppflyttas till dåvarande lönegrad Ce 33. Kartverket upptog detta förslag i sina anslagsäskanden 1955 (IX ht 1956 s. 489 p. 9).

Utöver tidigare motivering uttalar kartverket, att i den nya instruktionen för kartverket organisationen för allmänna avdelningen fastställts. Vidare har Kungl. Maj:t utfärdat nya kassaföreskrifter för kartverket, med stöd av vilka kartverket beslutat att utanordning av medel skall beslutas av chefen för allmänna avdelningen och kamreraren gemensamt. Kartverket anför, att förslaget under senare år alltmer har ökat i aktualitet. Den totala koordineringen av kartverkets arbeten har genom den tekniska utvecklingen blivit så komplicerad och viktig att den kräver större delen av tiden för chefen för allmänna avdelningen. I och för sig har utvecklingen nått därhän att en särskild administrativ byrå borde inrättas. I avvaktan härpå framstår enligt kartverket en provisorisk reglering av byrådirektörstjänsten som en utomordentligt angelägen åtgärd.

1 c). Den direkta ledningen av de producerande enheterna inom de fotogrammetriska organisationerna har tidigare ålegat sektionscheferna, vilka varit förste statskartografer i Ao 24. I den nya organisationen har de förste kartassistenter, som fungerar som chefer för de olika arbetsdetaljerna, övertagit en stor del av sektionschefernas tidigare arbetsuppgifter.

Bl. a. har den direkta arbetsledningen helt överförs till detaljcheferna. Det är angeläget att dessa erhåller en löneställning, som motsvarar det ansvar de övertagit. I första hand är det nödvändigt att frågan om lönegradsplaceringen för detaljcheferna inom den stora bearbetningsavdelningen löses. För cheferna för de sju arbetsdetaljerna har kartverket kunnat disponera tre tjänster som förste kartassistent i lönegrad Ao 17 och fyra i lönegrad 15. Av de tre tjänsterna i Ao 17 har två uppflyttats från lönegrad 15 till 17 fr. o. m. den 1 juli 1959. Enligt beskrivning i bilaga A till propositionen 1959: 152 avsåg de uppflyttade tjänsterna förste kartassistenterna, d. v. s. biträdande arbetsledarna, inom dåvarande fotogrammetriska byråns sammansättningsdetalj och laboratorium. I den nya organisationen har detaljcheferna fått betydligt större ansvar och mera krävande arbetsuppgifter än de tidigare biträdande arbetsledarna i det att de under avdelningschefen är direkt ansvariga för arbetet inom sin detalj. En placering av dessa tjänstemän i lönegrad 17 är enligt kartverket ett minimum.

2 a)—c). Ökningarna är av automatisk karaktär.

Y t t r a n d e. *Statens lönenämnd*, som haft att avgiva utlåtande rörande förslagen under 1 a) och c), anför, att såvitt nämnden kan finna har genom sammanslagningen av fotogrammetriska byrån och fotogrammetriska beställningsavdelningen fördelningen av arbetsuppgifterna på skilda befattningshavare väsentligt förändrats. Huruvida detta medfört en så kvalificerad ändring av de med ifrågavarande tjänster förenade arbetsuppgifterna att en höjning av tjänsterna på grund därav är motiverad kan ej bedömas på grundval av föreliggande uppgifter. Ej heller framgår i vad mån de arbetsuppgifter, som numera åvilar övriga befattningshavare, motiverar redan fastställda lönegradsplaceringar. Nämnden fäster uppmärksamheten på att löneställningen för tjänsten som chef för fotogrammetriska beställningsavdelningen bestämts med hänsynstagande till att avdelningen vid sidan av byråindelningen varit direkt underställd verkets chef.

Rikets allmänna kartverk: Omkostnader. För ifrågavarande ändamål har för innevarande budgetår under denna anslagsrubrik anvisats ett förslagsanslag av 698 800 kr. Såsom tidigare anförts har anslaget i årets statsverksproposition (IX ht p. 131) uppförts med ett beräknat belopp av 713 200 kr.

Y r k a n d e. *Rikets allmänna kartverk* (skr. 31/8 1959) hemställer, att anslaget uppräknas med 13 000 kr. på sätt framgår av följande uppställning.

	Utgifter		Anslag 1959/60	Ökning
	1957/58	1958/59		
1. Sjukvård	13 681	18 443	12 000	+ 3 000
2. Bränsle, lyse och vatten	40 342	51 526	40 000	+ 10 000
				+ 13 000

M o t i v. 1. Det synes kartverket realistiskt att räkna med att posten bör höjas till 15 000 kr.

2. Den kraftiga ökningen under det sista budgetåret har orsakats av höjda taxor för elektrisk ström samt ökade kostnader för uppvärmning av kartverkets lokaler. Med hänsyn till belastningen synes anslagsposten böra höjas till 50 000 kr.

Rikets allmänna kartverk: Kartarbeten m. m. Under denna anslagsrubrik har för innevarande budgetår anvisats ett reservationsanslag av 1 780 000 kr. Å anslaget förelåg vid utgången av budgetåret 1958/59 en reservation av 106 kr. I årets statsverksproposition (IX ht p. 132) har, såsom tidigare nämnts, anslaget uppförts med ett beräknat belopp av 1 830 000 kr.

Y r k a n d e. *Rikets allmänna kartverk* (skr. 31/8 1959) hemställer, att anslaget höjes med 66 000 kr. på sätt framgår av följande beräkning.

	1957/58	Utgifter 1958/59	Anslag 1959 60	Ökning
1. Fältarbeten	922 906	1 072 147	839 500	+ 60 500
2. Flygfotografering m. m.	449 903	598 361	777 500	+ 5 500
				+ 66 000

M o t i v. 1—2. Inledningsvis redogör kartverket för vissa omständigheter, som särskilt bör beaktas i fråga om anslaget. Kartverket uttalar, att i samband med arbetet inom den åt statens sakrevision uppdragna utredningen rörande frågan om lämpligaste formen för handhavande av det statliga karttrycket har framkommit att kartverket självt borde kunna framställa kartoriginal fullt färdiga för kopiering på tryckplåtar. Under det att olika plastark nu sändes fram och tillbaka mellan kartverket och generalstabens litografiska anstalt ca 40 gånger för varje nyframställning av ett topografiskt kartblad skulle då de fyra original, som ingår i kartan, endast behöva överlämnas en gång. För de arbeten som i första hand är aktuella erfordras att nuvarande instrumentutrustning kompletteras med viss utrustning för plastkopiering för ca 15 000 kr. Denna komplettering kan ske inom ramen för nuvarande kostnader för reproduktionsarbeten. Under det första året torde för arbetena kunna utnyttjas redan befintlig personal, varefter personalbehoven bör prövas med ledning av de erfarenheter, som då vinnes.

Kartverket uttalar vidare, att försök beträffande förminskning av lantmäterikartor med fotografiska metoder i stället för pantografering till arbetsskalan vid kartverket visar, att omkring 60 procent av pantograferingsarbetet bör kunna ersättas med sådan förminskning. De fotografiska förminskningarna kommer f. n. att draga något lägre kostnad än de pantograferade. En övergång i angiven omfattning till fotografiska metoder kommer att friställa ca fem kartassistenter för annat byråarbete. Med hänsyn till önskvärdheten att forcera kartarbetena bör enligt kartverkets mening en övergång ske till de fotografiska metoderna. Övergången kommer vid nuvarande prisläge att draga en materialkostnad av ca 60 000 kr. för år, varjämte erfordras anskaffning av kamera och övrig laboratorieutrustning för sammanlagt ca 20 000 kr.

Kartverket bedriver vissa försöksarbeten för att i första hand bedöma hur frågan om åjourhållningen av ekonomiska kartan bör lösas samt vilka typer av ekonomisk och topografisk karta, som kan bli aktuella inom inre Norrland. Åjourföring av ekonomiska kartan har planerats att utföras för första gången över Gotlands län i samband med den topografiska kartläggningen som skall äga rum av detta län år 1961. Härför bör den ekonomiska kartans svartbild överföras på plast. Kostnaden har för hela Gotlands län beräknats till 21 600 kr. Frågan om kartläggning av inre Norrland studeras vid vissa försöksarbeten i kirunatrakten. Här beräknas ett topografiskt försöksblad kunna utgivas under nästa budgetår. I samband härmed erfordras vissa reproduktionsarbeten för en kostnad av 5 000 kr.

Fältrekognoscörerna har försöksvis försetts med kontaktkopior eller förstorade bilder som hjälp vid rekognosceringen. Ur arbetsekonomisk synpunkt bör detta material alltid stå till förfogande. Kartverket beräknar kostnaden till storleksordningen 30 000 kr. per år.

Traktamentshöjningen från den 1 juli 1959 berör ca 600 000 kr. av anslaget. En höjning med 60 000 kr. erfordras för att kompensera dessa ökade kostnader. På grund av den allmänna lönehöjningen har viss höjning måst företagas av lönerna till den handräckningspersonal, som sysselsättes främst vid geodetiska fältarbeten. Kostnaden härför beräknas till ca 6 000 kr.

Kartverket framhåller, att av det föregående framgår att anledning finnes för ökade anslagsbehov med 182 000 kr. Kartverket anser sig emellertid på grund av vidtagna rationaliseringsåtgärder kunna kompensera större delen av utgiftsstegringarna och hemställer därför om en höjning med enbart 66 000 kr. motsvarande de ökade kostnaderna för traktamenten och löner åt handräckningspersonal. Därvid förutsätter kartverket, att de övriga åtgärderna får vidtagas i den omfattning det är möjligt inom tidigare medelsram.

Rikets allmänna kartverk: Utrustning m. m. För innevarande budgetår har under denna anslagsrubrik anvisats ett reservationsanslag av 300 000 kr. Vid utgången av budgetåret 1958/59 förelåg å anslaget en reservation av 3 937 kr. Såsom tidigare anförts har anslaget i årets statsverksproposition (IX ht p. 133) uppförts med ett beräknat belopp av 300 000 kr.

Y r k a n d e. *Rikets allmänna kartverk* (skr. 31/8 1959) hemställer, att anslaget uppföres med oförändrat belopp.

M o t i v. Kartverket erinrar om, att det i anslagsäskandena 1956 framlade förslag om att utrustningsanslaget skulle uppräknas till 1 185 600 kr. för att möjliggöra i första hand en förnyelse och komplettering av verkets fotogrammetriska instrumentutrustning i huvudsaklig överensstämmelse med vad som föreslagits av 1953 års fotogrammetriutredning. Föredraganden tillstyrkte, att den föreslagna instrumentanskaffningen genomfördes, dock borde den fördelas på fyra år. Anslaget har med anledning härav upptagits till 300 000 kr. för budgetåren 1957/58, 1958/59 och 1959/60. Kartverket förutsätter, att motsvarande belopp anvisas även för kommande

budgetår. Kartverket har på grundval av det åberopade principbeslutet i detalj planerat nödvändig instrumentanskaffning t. o. m. budgetåret 1960/61. Redan träffade avtal och dispositioner förutsätter att planen kan fullföljas med oförändrat anslagsbelopp.

Rikets allmänna kartverk: Utbildningskurser för viss personal. Under denna rubrik har för innevarande budgetår anvisats ett reservationsanslag av 4 000 kr. Å anslaget förelåg vid utgången av budgetåret 1958/59 en reservation av 3 341 kr. I årets statsverksproposition (IX ht p. 134) har, såsom tidigare nämnts, anslaget uppförts med ett beräknat belopp av 4 000 kr.

Y r k a n d e. *Rikets allmänna kartverk* (skr. 31/8 1959) hemställer, att anslaget upptages med oförändrat belopp.

M o t i v. Kartverket anför, att reservationen å anslaget förorsakats av dels att någon ritkurs för militär personal inte anordnats under 1958 och 1959, dels att kostnaderna för genomförda kurser blivit något lägre än beräknat. Utbildningsverksamheten bör enligt kartverket fortgå under budgetåret 1960/61 i ungefär samma omfattning som tidigare. Någon ritkurs för militär personal synes ej behöva påbörjas under 1961. Med hänsyn till reservationen anser kartverket anslaget inte behöva höjas.

IX. Departementschefen

Inledning. Lantmäteriet erhöll sin nuvarande organisation genom beslut vid 1947 och 1948 års riksdagar. Organisationens arbetsuppgifter, som främst avser att genom ändringar i fastighetsindelningen skapa för skilda ändamål lämpliga fastigheter och att genom ombildning förbättra bestående fastigheter, hör nära samman med de av statsmakterna tillämpade riktlinjerna för bland annat jordbruks- och bostadspolitiken samt samhällsplaneringen. Lantmäteriets insatser är ofta av väsentlig betydelse för genomförandet av dessa riktlinjer. Vid tiden för tillkomsten av lantmäteriets nuvarande organisation hade de av statsmakterna år 1947 antagna riktlinjerna för jordbrukets rationalisering och för samhällsplaneringen inte börjat tillämpas. Ej heller hade de under åren 1946—1948 fattade, för bostadspolitiken grundläggande besluten ännu helt förts ut i praktiken. Omfattningen och den närmare inriktningen av en betydande del av lantmäteriets arbetsuppgifter kunde därför ej klart överblickas vid organisationens tillkomst. På grund av utvecklingen på nyss berörda områden och då anspråken på insatser från lantmäteriets sida över huvud ökat under åren efter 1947 har en betydande arbetsbalans uppkommit i organisationen. Härtill har bidragit att under senare år bristen på utbildad personal varit kännbar. Den föreliggande arbetsbalansen, vars storlek framgår av att vid årsskiftet 1958/59 ineliggande arbete motsvarade ungefär femton månaders syssel-

sättning för all tillgänglig personal, vållar avsevärda olägenheter ur såväl enskild som allmän synpunkt. Inte minst är detta fallet beträffande den angelägna yttre rationaliseringen av jordbruks- och skogsfastigheter, vari lantmäteriet enligt 1959 års riksdagsbeslut (prop. 148; JoU 30; rskr. 284) skall medverka i intensifierad omfattning.

Vad beträffar rikets allmänna kartverk var detta föremål för genomgripande översyn vid 1946 års riksdag. Viss ändring av organisationen för kartverkets fotogrammetriska verksamhet har därefter företagits från den 1 juli 1949. Verkets huvudsakliga arbetsuppgifter är att upprätta, utgiva och revidera de officiella kartorna samt att på beställning framställa specialkartor och fotogrammetriskt bildmaterial. Utvecklingen under senare tid på fotogrammetriens område och den till följd härav ökade efterfrågan på fotogrammetriskt material har medfört vissa svårigheter för kartverket att kunna tillgodose anmälda behov av sådant material. Vidare har den grundläggande betydelsen av den ekonomiska kartan för skilda samhällliga och enskilda verksamhetsgrenar blivit alltmer framträdande. Den ekonomiska kartläggningen försiggår nu i stort sett enligt ett av 1937 års riksdag fattat principbeslut. Angelägenheten av att kartläggningsarbetet påskyndas inom vissa delar av landet har betonats av 1959 års riksdag.

Anförda omständigheter gör, att jag i likhet med lantmäterikommittén och övervägande delen av de i anledning av kommittébetänkandet hörda remissinstanserna anser en viss ändring erforderlig beträffande främst lantmäteriets men även rikets allmänna kartverks organisation. Vid ställningstagandet till organisationsfrågorna måste beaktas att såväl innehållet som omfattningen av de båda ämbetsverkens verksamhet beröres av vissa pågående utredningar. Jag åsyftar härvid det av 1954 års fastighetsbildningskommitté bedrivna arbetet med en ny fastighetsbildningslag, som bland annat berör förfarandet i fastighetsbildningsärenden. Möjlighet att bestämt fastslå när en ny sådan lagstiftning kan träda i kraft föreligger för närvarande ej. Även 1958 års jordlagsutredning berör lantmäteriväsendet om än i mera begränsad omfattning. En utredning, som däremot i större utsträckning kommer att behandla spörsmål, som inverkar på lantmäteriets framtida verksamhetsformer, är den av mig i 1960 års statsverksproposition omnämnda vilken utredning avser en allmän översyn av den statliga och statsunderstödda organisationen inom hela det område som rör jordbrukets och skogsbrukets rationalisering samt därmed sammanhängande spörsmål.

Trots angivna utredningsarbeten har jag funnit det vara av sådan vikt att lantmäteriväsendets och i viss mån även kartverkets verksamhet så snart som möjligt effektiviseras att jag redan nu anser mig böra framlägga förslag i ämnet. Vid förslagets utformande har jag eftersträvat, att organisationsändringarna inte skall hindra ett genomförande av de resultat, vartill nämnda utredningar kan leda.

Sambandet mellan lantmäteriorganisationen och kartverket. I lantmäterikommitténs uppdrag har ingått att pröva lämpligheten av en sammanslag-

ning av lantmäteriorganisationen och kartverket. Kommittén har på i det föregående anförda skäl förordnat att en sammanföring av de båda verken inte skall ske. För egen del kan jag ej helt ansluta mig till de synpunkter kommittén anför i frågan, men föreslår att ett slutligt ställningstagande till densamma får anstå till dess den nyss nämnda utredningen berörande rationaliseringsorganen på jordbrukets och skogsbrukets områden slutförts. Jag utgår emellertid från, att ett fortlöpande samarbete mellan verken sker inom arbetsområden, där arbetsuppgifterna griper in i varandra.

Vid prövning av frågan om formerna för samverkan mellan lantmäteriet och kartverket kan jag beträffande de geodetiska arbetsuppgifterna i huvudsak biträda lantmäterikommitténs förslag i ämnet. Vid sistnämnda verk bör sålunda inrättas ett arkiv för material från utförda geodetiska mätningar. Jag förutsätter, att vederbörande mättningsförrättare skall finna det förenligt med sina intressen att tillställa arkivet erforderliga uppgifter. Vid sådant förhållande anser jag realiserandet av kommitténs tanke, att viss uppgiftsskyldighet till berörda arkiv bör stadgas för alla som sysslar med mättningsarbeten av större omfattning, kunna anstå i avvaktan på närmare erfarenheter. Kartverket bör vidare åtaga sig geodetiska beställningsarbeten inom ramen för tillgängliga resurser.

De fotogrammetriska metoderna har under senare år undergått en mycket snabb utveckling och användningen av fotogrammetrien är numera av stor betydelse inte endast för den av lantmäteriet och kartverket bedrivna verksamheten utan även för andra verksamhetsgrenar inom såväl den statliga som den enskilda sektorn. Fotogrammetriens betydelse kan antagas komma att alltmer växa. Det är därför angeläget att efterfrågan på fotogrammetriskt material kan tillgodoses i skäligen utsträckning och att materialet finnes lätt tillgängligt. Till frågan om åtgärder för att främja tillgången på sådant material torde jag få återkomma vid behandlingen av kartverkets organisation. Lantmäterikommittén och kartverket har med instämmande från bland andra lantmäteristyrelsen, lantbruksstyrelsen, domänstyrelsen och skogsstyrelsen föreslagit, att vid länslantmäterikontor skall deponeras bildmaterial m. m. och att dessa kontor skall fungera såsom beställningscentraler vid rekvisition av fotogrammetriskt material. Dessa förslag ligger i linje med ett av riksdagen godkänt uttalande i propositionen 1959: 148, vari förordades en intimare samverkan mellan lantmäteriet, lantbruksorganisationen och kartverket när det gäller att nyttiggöra den fotogrammetriska teknikens möjligheter för strukturrationaliseringen.

Jag finner nyssnämnda organisatoriska förslag vara väl ägnade att underlätta ett allmännare utnyttjande vid de statliga myndigheterna av fotogrammetriskt material och att bättre tillgodose även annan efterfrågan på dylikt material. Ifrågavarande centraler bör komma till stånd i den takt och i den omfattning resurserna medger. Det bör ankomma på lantmäteristyrelsen och kartverket att efter samråd med övriga berörda myndigheter och efter hörande jämväl av andra avnämare av fotogrammetriska produkter

närmare organisera verksamheten. Jag utgår från att lantmäteriet, lantbruksorganisationen m. fl. statliga organ kommer att kunna direkt ta del av det fotogrammetriska material som deponeras vid länslantmäterikontoren,

Frågan på vad sätt den fotogrammetriska bearbetningsverksamhet med begagnande av större stereoinstrument, som för närvarande bedrivs av såväl kartverket som lantmäteriet, skall organiseras, har föranlett delade meningar både inom lantmäterikommittén och bland remissinstanserna. Å ena sidan har förordats att nuvarande ordning tills vidare bibehålles. Å andra sidan har föreslagits att instrumenten i fråga skall samlas i en till kartverket förlagd maskincentral. Vid övervägandet av detta spörsmål har jag fäst avgörande betydelse vid att användningen av dessa instrument är och torde komma att i än högre grad bli en viktig faktor vid fullgörandet av lantmäteriets arbetsuppgifter i fråga om den yttre rationaliseringen av jordbruks- och skogsfastigheter. Utnyttjandet i rationaliseringsverksamheten av en metodik, som kräver tillgång till större stereoinstrument, torde nämligen erfordra ett ingående samarbete och en växelverkan mellan den fotogrammetriska bearbetningsenheten och personalen på fältet. Därtill kommer, att åtskilliga tekniska spörsmål ännu återstår olösta i fråga om utnyttjandet av större stereoinstrument i berörda sammanhang.

Enligt min mening torde förutsättningarna för att ernå bästa möjliga resultat vid användningen av förenämnda instrument vara störst om en och samma myndighet ansvarar för såväl arbetet å fältet som i stereoinstrumenten. Jag har därför kommit till den uppfattningen, att någon ändring nu inte bör ske i rådande ordning. Frågans framtida lösning torde få bero av resultaten av översynen av organisationen inom området för jordbrukets och skogsbrukets rationalisering. Jag vill dock understryka, att ett nära samarbete, som avser utvecklingsarbete och annat utbyte av erfarenheter i fråga om stereoinstrument samt utnyttjandet av dylika, bör ske mellan de statliga organ som disponerar instrument av sådant slag. Bland annat bör instrumenttid, som blivit ledig genom tillfälliga variationer i arbetsmängden hos en myndighet, tillvaratagas av annan myndighet. Jag torde i sammanhanget få erinra om att enligt ett av riksdagen godkänt uttalande i 1959 års statsverksproposition i fråga om medelsanvisning för anskaffande av ett större stereoinstrument till lantmäteriväsendet detta instrument ej bör användas enbart i lantmäteriets egen verksamhet utan, efter vederbörligt samråd, även utnyttjas för lantbruksnämndernas och kartverkets räkning i den utsträckning dessa myndigheter skäligen kan anses ha behov därav.

Lantmäteriets organisation. Jag torde härefter få övergå till att redogöra för mina förslag rörande lantmäteriets organisation. Hittillsvarande erfarenheter visar att tid efter annan behovet av lantmäteriets insatser växlar mellan de skilda samhällsuppgifter, t. ex. bostadsförsörjningen och jordbrukets yttre rationalisering, för vilka fastighetsindelningen är av stor betydelse. Med hänsyn härtill är det av vikt att lantmäteriets verksamhet i viss mån kan förskjutas såväl i fråga om inriktning som beträffande lokalisering. Den

organisatoriska uppbyggnaden bör vara sådan att den smidigt medger dylika förskjutningar. Vid utnyttjandet av organisationens rörlighet bör självfallet beaktas berättigade lokala intressen. Dessa intressen och ej minst angelägenheten allmänt sett av en intensifiering av den yttre rationaliseringen av jordbruks- och skogsfastigheter förutsätter emellertid att lantmäteriorganisationens kapacitet är tillräcklig i förhållande till efterfrågan på dess tjänster. I annat fall kan besvärande dröjsmål för skilda samhällseliga uppgifter uppstå och ekonomiska förluster för såväl enskilda som det allmänna uppkomma. Av den nuvarande rättsliga konstruktionen i fråga om lantmäteriförrättningar följer att organisationen liksom nu bör omfatta, utöver ett centralt organ, länsorgan och fristående förrättningsorgan. Angivna synpunkter och behov kan enligt min mening också väsentligen tillgodoses utan att grunddragen i lantmäteriets nuvarande organisatoriska uppbyggnad ändras. De i det följande framlagda förslagen avser fördenskull vissa organisatoriska jämkningar inom ramen för de tre nuvarande leden i lantmäteriet, nämligen lantmäteristyrelsen, länslantmäterikontoren och lantmäteriets distriktsorganisation. De båda sistnämnda utgör lantmäteristaten.

Lantmäteristyrelsens huvuduppgifter bör liksom hittills vara att omhänderha den centrala ledningen av lantmåteriväsendet samt att öva tillsyn över fastighetsbildningsverksamheten m. m. En annan viktig uppgift för styrelsen är att fortlöpande tillse att lantmåteriverksamhetens interna organisation är fullt rationell liksom även tillämpad arbetsmetodik och dylikt. Av de undersökningar, som statens organisationsnämnd verkställt i anslutning till lantmåterikommitténs arbete, framgår att åtskilligt alltjämt torde kunna vinnas genom förenklingsåtgärder av skilda slag. Lantmåteristyrelsen har i sin anslagsskrivelse för nästa budgetår redogjort för vissa pågående arbeten i rationaliseringssyfte. Det torde kunna förutsättas, att dessa arbeten kommer att fullföljas i rask takt och att de resultat som därav framkommer ävensom de uppslag i ifrågavarande hänseenden som framförts av lantmåterikommittén och statens organisationsnämnd snarast möjligt realiseras.

Under lantmåteristyrelsens direkta ledning står lantmåteriets distriktsorganisations centralkontor, som betjänar de lokala enheterna i avseende på fotogrammetriska, beräkningstekniska och fastighetstekniska uppgifter samt därtill biträder styrelsen i dess utvecklingsarbete inom sagda ämnen. Lantmåterikommittén har föreslagit, att centralkontorets arbetsuppgifter på det fastighetstekniska området skall inordnas i nuvarande landsbyrå, och motiverat detta med samhörigheten mellan centralkontorets ifrågavarande uppgifter och de sagda byrå åvilande uppgifterna. Detta förslag kan jag tillstyrka. Centralkontorets övriga uppgifter bör däremot kvarligga hos kontoret, vilket dock hädanefter bör ingå i styrelsen såsom en fristående avdelning, benämnd mätningstekniska avdelningen. Dennas huvuduppgift bör vara att biträda de lokala förrättningsorganisationerna och därvid särskilt specialorganisationerna i fråga om sådana arbetsmoment, där avancerade fotogrammetriska och beräkningstekniska metoder kommer till an-

vändning. Vidare bör på avdelningen utöver kartteknisk och beräknings-teknisk produktion bedrivas erforderligt utvecklingsarbete inom ifrågavarande tekniska områden. Såsom chef för mätningstekniska avdelningen bör fungera en avdelningsdirektör i Bo 1. Samtidigt med inrättandet av denna befattning bör den byrådirektörstjänst i Ao 26, varmed föreståndarskapet för centralkontoret nu är förenat, indragas.

I fråga om lantmäteristyrelsens organisation i övrigt finner jag liksom lantmäterikommittén, att styrelsen alltjämt bör vara organiserad på fyra byråer, nämligen en administrativ byrå, en landsbygdsbyrå, en stadsbyrå och en utredningsbyrå. Sektionsindelningen under byråerna bör i huvudsak bestå såsom hittills, dock med den ändringen att en särskild sektion inrättas på landsbygdsbyrån för handhavande av de från centralkontoret överförda fastighetstekniska uppgifterna.

I kommittébetänkandet ävensom i vissa däröver avgivna yttranden samt i lantmäteristyrelsens senaste anslagsskrivelse har framförts förslag till ett flertal personalförstärkningar vid styrelsen. Vissa av förslagen avser personal för arbetsuppgifter som för närvarande ankommer på styrelsen och som enligt min mening i vart fall ej på längre sikt i nämnvärd mån påverkas av de organisationsändringar vid lantmäteristaten som kommer att behandlas i ett senare avsnitt. Andra förstärkningsförslag åsyftar däremot ytterligare arbetskraft för att fortsätta rationaliseringsarbetena inom organisationen. I anledning härav vill jag erinra om att genom beslut av 1959 års riksdag tills vidare inrättades en byrådirektörstjänst i Ag 24 på den administrativa byrån för handhavande i första hand av frågor rörande rationalisering av lantmäteriadministrationen för att så effektivt som möjligt utnyttja tillgänglig personal och utrustning samt rörande förenkling inom ramen för gällande lagstiftning av det tekniska förrättningsförfarandet. Ett inrättande av flera nya tjänster för angivna ändamål anser jag mig inte kunna förordas, men vill i stället föreslå att visst belopp anvisas och vissa möjligheter till tillfälliga personalomflyttningar medges för att styrelsens behov av ökad arbetskapacitet i anslutning till omorganisationens genomförande skall kunna tillgodoses. Till sistnämnda frågor avser jag att återkomma i det följande.

Länslantmäterikontorens organisation och arbetsuppgifter har tidigare till stor del präglats av den kontrollerande och fastställande funktion, som i fastighetsbildningslagstiftningen tillagts överlantmätarna, samt av deras befattning med fastighetsregistreringen. Under senare år har emellertid överlantmätarnas samordnande och ledande funktioner inom lantmäteriverksamheten i länen ävensom deras uppgifter som företrädare för fastighetsbildningssynpunkterna inom länsförvaltningen alltmer trätt i förgrunden. Vid sidan härav har en viss förskjutning av länslantmäterikontorens uppgifter skett såtillvida att en större del därav numera avser biträde åt förrättningsorganisationerna.

En fortsatt utveckling av länslantmäterikontorens och särskilt överlant-

mätarnas arbetsuppgifter efter de nyss antydda linjerna är enligt min mening att förvänta. Ej minst viktigt är att lantmåteriverksamheten mer än hittills samordnas med de åtgärder som på angränsande områden vidtages av andra länsorgan såsom länsstyrelse, lantbruksnämnd, hushållningssällskap, skogsvårdsstyrelse, länsarkitekt och länsbostadsnämnd. I sammanhanget vill jag erinra om de uttalanden i fråga om dylik samordning som gjordes och de riktlinjer i ämnet som fastställdes av 1959 års riksdag vid bestämmandet av de nya grunderna för rationaliseringsverksamheten inom jordbrukets och skogsbrukets områden.

Överlantmätarnas ledning av lantmåteriverksamheten i länen bör enligt min uppfattning främst ta sikte på att främja att effektivast möjliga insatser i fråga om denna verksamhets skilda grenar kommer till stånd inom ramen för tillgängliga resurser. Det är angeläget, att överlantmätarna tar initiativ till sådana planeringsåtgärder, som bör föregå större fastighetsregleringsprojekt, bland annat i syfte att bedöma graden av nytta samt lämplig turordning i fråga om skilda dylika projekt och att säkerställa möjligheterna att på kortast möjliga tid genomföra desamma. I trakter med livlig fastighetsbildningsverksamhet för bebyggelseändamål är insatser från överlantmätarnas sida ej sällan påkallade för att förberedande och översiktligt lösa de problem som regelbundet återkommer vid fastighetsbildning inom sådana trakter. I anslutning härtill torde böra påminnas om den begränsning av överlantmätarnas ledande funktioner som föranledes av att samtliga lantmätare vid verkställande av förrättningsuppgifter varken kan eller får taga direktiv av någon utöver vad som stadgas i lag och författning.

Länslantmåterikontorens förut nämnda serviceverksamhet till förmån för förrättningsorganisationerna i länen avser främst de för dessa organisationers verksamhet erforderliga rutinmässiga utredningarna i kontorens arkiv. Det har befunnits ur flera synpunkter rationellt, att förrättningslantmätarna och annan utanför residensstaden stationerad personal i distriktsorganisationen så långt möjligt befrias från att företaga särskilda resor endast i syfte att verkställa arkivutredningar. Härigenom kan arbetskapaciteten i motsvarande mån nyttiggöras för förrättningsverksamhet m. m. inom distriktsorganisationen samtidigt som vissa kostnadsbesparingar kan anses uppkomma. Liksom 1956 års jordbruksutskott (JoU 1 p. 190; rskr. 9) samt lantmåterikommittén anser jag därför angeläget, att en fortsatt utbyggnad av arkivservicen vid länskontoren sker. Med hänsyn härtill vill jag förordna, att utöver de av riksdagen under de tre senaste budgetåren medgivna åtta befattningarna såsom kansliskrivare i Ae 10 med uteslutande arkivserviceuppgifter ytterligare åtta dylika tjänster inrättas den 1 juli 1960. Vad gäller länskontorens kartkopieringsverksamhet ävensom den i det föregående förordade servicen beträffande fotogrammetriskt material bör dessa uppgifter handhas och utbyggas inom ramen för tillgängliga resurser.

Arbetsfördelningen mellan länslantmåterikontoren och distriktsorganisationen bör beträffande ifrågakommande verksamhetsuppgifter anpassas efter

vad som ur arbetsorganisatorisk synpunkt och med hänsyn till befintliga resurser är lämpligast. För den planläggningsverksamhet, som överlantmä-tarna bör bedriva beträffande bland annat större fastighetsregleringar, kan sålunda antingen i enlighet med 1959 års riksdagsbeslut rörande riktlin-jerna för jordbrukets yttre rationalisering utnyttjas specialorganisationer som sorterar direkt under överlantmä-tarna eller personal vid länskontoren. Det torde vidare inte sällan visa sig lämpligt att vissa utredningsuppgifter och liknande uppdrag, som nu formellt ingår i distriktsorganisationens åligganden, helt eller delvis utföres av länslantmäterikontoren. Det bör an-komma på lantmäteristyrelsen att meddela erforderliga föreskrifter i syfte att ernå en fullt rationell arbetsfördelning.

I personalförteckningen för lantmäteristaten är för närvarande upptagna särskilda underrubriker beträffande länskontoren respektive distriktsorga-nisationen. De under den första rubriken upptagna tjänsterna som biträ-dande överlantmätare och lantmätare i Ao 23 fördelas efter föreskrift av Kungl. Maj:t tills vidare å vissa länskontor. I överensstämmelse med vad jag i det föregående förordat angående arbetsfördelningen mellan länskontor och distriktsorganisation samt önskvärldheten av att på bästa sätt utnyttja före-fintlga personalresurser inom hela lantmäteristaten bör sagda uppdelning av personalförteckningen inte längre upprätthållas. Lantmäteristyrelsen bör äga befogenhet att utom i fråga om överlantmätare och biträdande överlant-mätare bestämma personaluppsättningen å de skilda länskontoren.

Lantmäterikommitténs förslag att utöka antalet biträdande överlantmä-tare kan jag, av principiella organisatoriska skäl, inte tillstyrka. Däremot vill jag föreslå, att från och med den 1 januari 1961 nu befintliga tio tjänster som biträdande överlantmätare, placerade i Ao 25 skall kvarbli va och uppflyttas till Ao 26 samt att från ingången av nästa budgetår nuvaran-de elva tjänster som lantmätare i Ao 23 vid länskontoren ersättes med samma antal lantmätartjänster i Ao 24 i lantmäteristaten. Under erinran om vad jag nyss anført beträffande personaldispositionen i lantmäterista-ten anser jag mig inte böra ingå på lantmäterikommitténs övriga förslag i fråga om personalen på länskontoren.

I detta sammanhang vill jag nämna, att statens organisationsnämnd med skrivelse den 27 januari 1960, vartill fogats yttrande av lantmäteristyre-lsen, överlämnat redogörelse för av nämnden utförda organisationsunder-sökningar vid länskontoren. Undersökningarna berör i huvudsak biträdes-personalens arbete. Enligt redogörelsen kan, därest vissa administrativa för-enklingar samt författningsändringar genomföres, de av lantmäterikomit-tén föreslagna förstärkningarna av biträdespersonalen på länskontoren till stor del tillgodoses genom frigjord arbetskraft. Enligt vad jag erfarit prövas för närvarande sagda rationaliseringsfrågor av lantmäteristyrelsen i anslutning till av styrelsen bedrivna rationaliseringsundersökningar. Det kan förutsättas att resultaten av dessa undersökningar successivt kommer att förverkligas.

Såsom jag förut antytt föreligger inom lantmäteriets distriktsorganisation sedan en följd av år en besvärande arbetsbalans. Vid årsskiftet 1958/59 fanns sålunda över 30 000 förrättningar och nära 4 000 uppdrag, vilka inte var avslutade. Till jämförelse må nämnas att under år 1958 avslutades cirka 25 600 förrättningar och cirka 17 000 uppdrag. Annorlunda uttryckt uppgick arbetsbalansen till cirka femton månaders arbete för all tillgänglig personal i distriktsorganisationen. I sammanhanget bör emellertid uppmärksammas, att en viss arbetsbalans inom distriktsorganisationen är önskvärd sett ur arbetsorganisatoriska synpunkter. Således måste en arbetsutjämning mellan olika årstider eftersträvas med hänsyn till att fältarbets-säsongen är begränsad i viss utsträckning. Vidare är det behövt med en viss ansamling av arbetsuppgifter för att en rationell planläggning av förrättningsresorna skall kunna ske. Statens organisationsnämnd hävdar, att en arbetsbalans på mellan nio och tolv arbetsmånader är den lämpligaste för lantmäteriets del. Lantmäterikommittén däremot har ansett, att en sänkning av den totala arbetsbalansen till nio månader för all personal är motiverad.

En arbetsbalans inom lantmäteriet av nuvarande storlek är enligt min mening ej godtagbar. De kännbara konsekvenserna därav har jag erinrat om i det föregående. Ifrågavarande olägenheter har för övrigt under senare år påtalats i skilda sammanhang. Ej minst har detta skett i samband med remissbehandlingen av lantmäterikommitténs betänkande. Uppmärksammas må även, att ökade anspråk kommer att ställas på arbetsinsatser från lantmäteriets sida, bland annat till följd av den eftersträvansvärda ökningen av verksamheten med jordbrukets och skogsbrukets yttre rationalisering. I syfte att i första hand motverka en fortsatt stegring av arbetsbalansen och i andra hand att fortskridande nedbringa denna balans bör i enlighet med vad lantmäterikommittén uttalat vissa ändringar i fråga om organisationsindelning samt arbetsfördelning mellan olika personalkategorier vidtagas ävensom vissa begränsningar i arbetsuppgifterna.

Vad först angår möjligheterna till begränsning av lantmäteriets arbetsuppgifter har såväl i kommittébetänkandet som i lantmäteristyrelsens anslagsskrivelse för budgetåret 1960/61 redovisats vissa överväganden angående dylika möjligheter avseende verksamhet i städer och vissa samhällen. Enligt lantmäteriinstruktionen erfordras överlantmätarens medgivande för att lantmäteriet skall kunna åtaga sig de i stad vanligen förekommande förrättningar och uppdragen. Däremot föreligger obligatorisk skyldighet för detsamma att ombesörja motsvarande verksamhet i köpingar samt andra samhällen och orter inom tillämpningsområdet för lagen om fastighetsbildning i stad. För närvarande omhänderhar lantmäteriets distriktsorganisation fastighetsbildningen inom ett mindre antal städer, större delen av köpingarna samt i flertalet av de övriga samhällen och områden som nyss åsyftats. Lantmäteriets arbetsinsats motsvarar på flertalet håll mindre än en lantmätare och en mätningstekniker. Vid bedömande av förevarande spörs-

mål måste beaktas att övervägande antalet berörda tätorter inte torde ge tillräckligt stort verksamhetsunderlag för att en egen mätningsorganisation skall kunna rationellt sysselsättas där. Jag anser mig därför i huvudsaklig överensstämmelse med de av kommittén och lantmäteristyrelsen framförda uppfattningarna böra förorda, att nuvarande regler i ämnet bibehållas oförändrade i avvaktan på de ändrade förutsättningar, som kan uppkomma såsom resultat av fastighetsbildningskommitténs överväganden. I de fall möjligheter kan anses föreligga för en minskning av lantmäteriets engagemang utan att vederbörande kommuners intressen drabbas därav, bör emellertid lantmäteristyrelsen i samråd med berörda kommuner vidtaga de åtgärder som kan finnas motiverade.

I anslutning härtill torde böra beröras kommitténs uttalanden om att distriktsorganisationens arbetsuppgifter bör innefatta dels en kategori uppgifter, som det direkt skall åligga lantmäteriet att utföra, dels ett antal andra typer av ärenden, för vilka organisationen må anlitas blott om av kommittén antydda särskilda skäl föreligger och arbetsförhållandena så medger. Att en dylik ärendeuppdelning fortsättningsvis sker kan jag biträda. Beträffande frågan om vilka slag av ärenden, som skall tillhöra den ena och den andra kategorien, har kommittén föreslagit bland annat att en del uppdrag att upprätta planer enligt byggnadslagen skall överföras till de direkta tjänsteåliggandena. Enligt min åsikt är det emellertid i vart fall under den närmaste framtiden inte möjligt för lantmäteriet att mäktat med den ytterligare arbetsbelastning som skulle följa av ett beslut om åliggande för organisationen att fullgöra sagda uppdrag. I övrigt torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma uppdelningen mellan förenämnda två slag av ärendetyper ävensom utfärda föreskrifter med närmare angivande av distriktsorganisationens tjänsteåligganden. Bland dessa bör liksom för närvarande ingå skyldighet för de olika förrättningsenheternas chefer att ta initiativ i syfte att främja en ändamålsenlig fastighetsindelning såväl på landsbygd som i tätorter.

I lantmäteriets förrättningsorganisation ingår för närvarande dels 148 lantmäteridistrikt, dels 28 förfogandelantmätarorganisationer varav större delen nu är anlitade såsom specialorganisationer för fastighetsregleringar i huvudsak av typen yttre rationalisering av jordbruks- och skogsfastigheter dels ock ett antal organisationer för genomförande av större laga skiften. Av dessa sistnämnda organisationsenheter är åtta verkamma inom Kopparbergs län samt en inom vardera Kalmar och Norrbottens län. Distriktsindelningen har — bortsett från smärre jämkningar bland annat vid kommunindelningsreformen år 1952 — varit oförändrad alltsedan fastläggandet år 1948. Antalet övriga förrättningsenheter har däremot växlat från tid till annan allt efter förändringar i de lokala arbetsuppgifternas omfattning och karaktär. Förfogandelantmätarorganisationer för allmänna förrättningsuppgifter har inte varit på längre sikt bundna till visst område utan utgjort rörliga enheter, som under den gångna perioden disponerats i syfte att

motverka uppkommande ojämnheter i arbetsbelastningen inom den fasta distriktsorganisationen. De under främst senaste året tillskapade specialorganisationerna med förenämnda slag av rationaliseringsuppgifter — för närvarande finnes 16 sådana organisationer — har däremot sin verksamhet på ett mera bestående sätt förlagd till visst län eller visst mindre område.

Lantmåteridistriktet, vars kanslier är förlagda till 111 stationeringsorter, avsågs vid inrättandet skola ge stadigvarande arbetsunderlag för sex befattningshavare, varav två lantmätare, två mätningstekniker samt två kontorsbiträden. Utvecklingen har emellertid lett till att i åtskilliga distrikt personaluppsättningen utvisar stora skiljaktigheter i förhållande till den norm som nyss nämnts. För närvarande finnes några distrikt, vars personalstyrka endast omfattar en befattningshavare av var och en av de tre personalkategorierna. Å andra sidan förekommer distrikt, där tre eller flera befattningshavare av varje kategori tjänstgör. Förfogandelantmätarorganisationerna omfattar i allmänhet endast en befattningshavare av varje personalgrupp.

Övervägande skäl talar för att landet alltjämt bör vara indelat i ett relativt stort antal lantmåteridistrikt. Utan en dylik distriktsindelning skulle svårigheter uppkomma att upprätthålla en erforderlig kontakt mellan förrättningspersonalen samt enskilda, organisationer och kommuner i olika bygder och länsdelar. Vidare skulle förrättningspersonalens kännedom om de lokala förhållanden, som är av betydelse för fastighetsbildningen, försvagas. Slutligen skulle dryga resekostnader och andra utgifter samt tidsspillan uppkomma, därest personalen skulle sammanföras till ett fåtal stationeringsorter och därifrån behöva företaga långa och tidskrävande resor till förrättningsställena.

I överensstämmelse med vad 1959 års riksdag uttalade vid besluten om bland annat nya riktlinjer för jordbrukets och skogsbrukets yttre rationalisering bör jämte lantmåteridistriktet inom de skilda länen finnas specialorganisationer främst med uppgift att handlägga förrättningsfrågor som berör dylik rationalisering. Däremot bör, på skäl som jag avser att närmare återkomma till i det följande, rörliga förfogandelantmätarenheter för tillfällig förstärkning av distrikt ej längre finnas inom lantmåteriorganisationen.

Lantmåterikommittén har efter undersökningar som utförts av kommittén och statens organisationsnämnd funnit, att större organisationsenheter än de nuvarande bör eftersträvas, detta bland annat med hänsyn till den förut påpekade angelägenheten av att effektivare kunna utnyttja de skilda personalkategoriernas kvalifikationer, att ernå en rationellare arbetsfördelning samt att möjliggöra en fortlöpande anpassning inom de skilda områdena av personalstyrkan efter förändringar i fråga om arbetsuppgifterna. Till sagda synpunkter har de flesta remissinstanserna i princip anslutit sig. För egen del har jag kommit till den uppfattningen att en begränsning av antalet förrättningsenheter är nödvändig för att möjligheter skall skapas för att komma till rätta med det alltmer besvärande arbetsläget inom lantmåte-

riet. Såsom jag kommer att vidare utveckla i det följande föreligger ej möjligheter för närvarande att motverka arbetsbalansens stegring genom att insätta ytterligare lantmäteriteknisk arbetskraft.

Vad gäller det lämpligaste antalet distrikt inom lantmäteriorganisationen har lantmäterikommittén framlagt förslag om en minskning av distriktsantalet till 110. Kommittén har därvid förklarat sig ha beaktat sådana begränsande faktorer i strävandena att öka distriktens storlek som är att hänföra till förlängda reseavstånd, allmänhetens krav på god service samt den kommunala anknytningen. Under kommittébetänkandets remissbehandling har framförts farhågor för att den föreslagna minskningen av antalet distrikt skulle kännbart försvåra allmänhetens och kommunernas kontakter med organisationen. Vidare har gjorts gällande, att minskningen skulle verka hämmande på möjligheterna till en god service från lantmäteriets sida. Förvisso är de anförda aspekterna värda all uppmärksamhet, men mot ifrågavarande intressen måste ställas de ej oväsentliga vinster, sett även ur allmänhetens och kommunernas synvinkel som kan uppnås om lantmäteriorganisationen inte arbetar med ur organisationsteknisk synpunkt alltför små enheter. Distriktens möjligheter att betjäna nyssnämnda uppdragsgivare i fråga om bland annat bebyggelseärenden förbättras för övrigt genom förekomsten av specialorganisationer för vissa fastighetsregleringsuppgifter, som dessa organisationer övertager från distrikten. För att tillgodose förenämnda vid remissbehandlingen betonade intressen bör lantmäteristyrelsen tillse att den instruktionsvis givna möjligheten att utom stationeringsorten anordna mottagning å vissa tider för allmänheten utnyttjas i all den utsträckning som kan finnas rimlig. Uppmärksammas må att från vissa remissinstansers sida påpekats att de rent arbetsorganisatoriska synpunkterna kan tala för ett färre antal lantmäteridistrikt än 110. Bland annat har statens organisationsnämnd, vilken såsom tidigare nämnts utfört vissa organisationsundersökningar beträffande lantmäteridistriktens verksamhet, framfört åsikter i denna riktning. Kommittén har för övrigt under ett stadium av utredningen arbetat med ett alternativ med ett avsevärt mindre antal geografiska verksamhetsområden.

Vid sammanvägning av de skäl, som uttalats för respektive emot större eller mindre begränsningar i antalet lantmäteridistrikt, har jag kommit till den uppfattningen att sagda antal bör bestämmas till högst 110. Vid min prövning av ärendet har jag dock funnit den rationaliseringseffekt, som kan uppnås vid en koncentration av arbetskraften, så betydande att jag ej vill förorda att antalet distrikt på längre sikt fastlägges vid nyssnämnda talet 110. Det bör i stället enligt min mening ankomma på lantmäteristyrelsen att fortlöpande iakttaga de förutsättningar som uppkommer till ändamålsenliga omföringar av lantmäteridistrikt och personalresurser i ytterligare någon mån.

En ny indelning av landet i lantmäteridistrikt bör fastställas per den 1 januari 1961. Jag avser att i direkt anslutning till förevarande ärende före-

slå Kungl. Maj:t att uppdraga åt lantmäteristyrelsen, att under beaktande av förut anförda allmänna synpunkter liksom bland annat de åsikter i fråga om den närmare utformningen av distriktsindelningen, som framkommit i samband med remissbehandlingen, inkomma med förslag till sådan indelning. I samband med att Kungl. Maj:t meddelar beslut i anledning av sagda förslag bör Kungl. Maj:t även bestämma å vilka orter distriktskanslierna skall vara stationerade. Därefter bör dock rätten att besluta om stationeringsorter tillkomma lantmäteristyrelsen, som i ärendena bör höra länsstyrelsen och berörda kommuner.

Med hänsyn till bland annat att svårigheter att lösa lokalfrågor kan uppkomma vid omorganisationen torde dennas genomförande i vissa delar komma att fordra viss tid. Lantmäteristyrelsen bör därför äga befogenhet att föreskriva, att genomförandet av indelningsändringar i förekommande fall skall kunna få anstå i avvaktan på att svårigheter av angivet slag undanröjts. Där särskilda omständigheter föreligger bör styrelsen även kunna förordna, att personalen inom ett distrikt som skall avvecklas helt eller delvis skall kvarstanna å nuvarande stationeringsort, ehuru sorterande under den nybildade distriktsenheten.

De vid sidan av lantmåteridistriktet fungerande specialorganisationerna bör i enlighet med uttalanden av 1959 års riksdag sortera direkt under överlantmätarna. Specialorganisationernas huvudsakliga uppgifter är att verkställa sådana av enskilda och lantbruksnämnder aktualiserade lantmåteriförrättningar med anknytning till den yttre rationaliseringen, som ej utan nämnvärd väntetid kan utföras av lantmåteripersonal inom vederbörande distrikt, ävensom att medverka i lantbruksnämndernas planläggning rörande mera omfattande rationaliseringsåtgärder samt rörande disponeringen av nämndernas rationaliseringsreserver. Jämlikt nyssnämnda riksdagsbeslut åvilar det cheferna för dessa specialorganisationer att vara föredragande inom vederbörande lantbruksnämnd i ärenden, som i större utsträckning inrymmer lantmåteritekniska spörsmål eller som har särskild anknytning till av lantmåterimyndighet organiserade större fastighetsregleringar.

I betraktande av det synnerligen betydande behovet av fastighetsregleringar avseende omarrondering och storleksrationalisering på såväl skogsbrukets som jordbrukets område får det anses vara angeläget, att dylika specialorganisationer inrättas till det antal som tillgången på för uppgifterna lämplig personal medger. Åtminstone en specialorganisation av detta slag bör finnas i varje län utom i de län där omfattningen av ifrågavarande typ av arbetsuppgifter är minst. I vissa län erfordras det uppenbarligen att flera specialorganisationer arbetar samtidigt. Inom andra län torde berörda göromål få handhas uteslutande av distriktsenheterna.

I fråga om skiftesverksamheten i Kopparbergs län, för vilken jämlikt beslut av 1950 års riksdag organiserats fem särskilda skiftesorganisationer, har lantmåterikommittén föreslagit, att samma regler skall gälla som för fastighetsregleringsverksamheten i landet i övrigt. Jag biträder detta förslag,

vilket innebär att ifrågavarande skiftesorganisationer skall ha karaktär av specialorganisationer i förenämnda bemärkelse och kunna omdisponeras i likhet med andra dylika organisationer.

I kommittébetänkandet har föreslagits, att specialorganisationer skall kunna inrättas även för andra uppgifter än fastighetsregleringar huvudsakligen i anslutning till yttre rationalisering. För min del vill jag förorda stor återhållsamhet härvidlag, men kan biträda tanken på att specialorganisationer skall kunna syssla så gott som enbart med fastighetsregleringsuppgifter i anslutning till större vägbyggnadsföretag, exempelvis berörande projektering och utbyggnad av motorvägar. Sistnämnda slag av uppgifter berör ofta flera lantmäteridistrikt och ställer särskilda krav på samordning av lantmäteriets arbete med andra myndigheters åtgärder. Undantagsvis bör specialorganisationer härutöver kunna finnas för koncentrerade insatser för lösande av uppgifter hänförliga till bebyggelseproblem i bland annat storstädernas närhet.

Något fastläggande av ett givet antal specialorganisationer bör enligt min mening inte ske. Jag har vid mina överväganden utgått från att antalet dock ej under de närmaste åren kommer att överstiga 35. Inrättande och omdisposition av specialorganisationer torde få ankomma på lantmäteristyrelsen, som samtidigt bör besluta om stationeringsorter, verksamhetsområden och arbetsuppgifter för berörda organisationer.

Såsom förut nämnts bör några rörliga förfogandelantmätaenheter med ärenden hänförliga till allmän lantmäteriverksamhet ej längre finnas för avlastning av de ordinarie lantmäteridistrikten. Ett bibehållande av sådana enheter skulle innebära en irrationell splittring av arbetskraftsresurserna. Genom vidgningen i allmänhet av lantmäteridistriktet och en bestående eller tillfällig förstärkning av distriktens personal skapas för övrigt större möjligheter att möta tillfälligt uppkommande toppar i arbetsbelastningen.

Den vid sidan om förenämnda organisationsändringar viktigaste faktorn för att åstadkomma ett effektivare utnyttjande av lantmäteriets arbetskapacitet är att genomföra en rationellare arbetsfördelning mellan befattningshavare av olika slag inom organisationen. Kommittén har härutinnan bland annat föreslagit delegering av en rad arbetsuppgifter från lantmätare till mätningstekniker och kontorspersonal samt från mätningstekniker till kontorspersonal. Fördelarna ur arbetsorganisatorisk synpunkt av dylik delegering framstår såsom uppenbara och jag vill för min del understryka vikten av att möjligheterna till ett överförande av arbetsuppgifter från den mera kvalificerade personalen till annan personal utnyttjas. Lantmäteristyrelsen bör härjämte beakta att effektiviteten vid de skilda arbetsenheterna självfallet är i hög grad beroende av arbetsledningens kapacitet.

En annan åtgärd som bör vidtagas för att bättre utnyttja förefintliga personalresurser är att i de fall två eller flera organisationsenheter i lantmäteristaten — länslantmäterikontor, lantmäteridistrikt eller specialorganisationer — är stationerade på samma ort och därest ej särskilda skäl talar där-

emot i det enskilda fallet gemensamma lokaler successivt anskaffas samt att kontorens personal och tekniska materiel utnyttjas gemensamt. Därvid bör beaktas de olika organisationsenheternas formellt självständiga ställning. Lantmäteristyrelsen torde få föranstalta om sådana föreskrifter som erfordras för att angivna kontorsmässiga samorganisation skall fungera ändamålsenligt.

I överensstämmelse med vad förut anförts angående angelägenheten av att lantmäteriorganisationen inte fastlägges i alltför bundna former utan i viss mån kan anpassas efter förändringar i fråga om arbetsuppgifternas omfattning och karaktär, bör cheferna för lantmäteridistriktet i fortsättningen förordnas av Kungl. Maj:t att vara distriktslantmätare i lantmäteristaten med tjänstgöringsplacering tills vidare i visst distrikt. Däremot bör cheferna för specialorganisationerna tjänstgöringsplaceras av lantmäteristyrelsen, som såsom förut nämnts bör äga besluta om inrättande och omflyttning av dylika organisationer. Även tjänstgöringsplacering av all annan personal inom distriktsorganisationen bör liksom nu helt ankomma på lantmäteristyrelsen. Jag anser mig sålunda inte böra biträda de förslag som framförts angående inrättande av till viss ort bundna tjänster för ifrågasvarande personal.

Distriktslantmätartjänsterna torde placeras i Ao 26. I enlighet härmed bör 110 distriktslantmätartjänster i Ao 25 i anslutning till den nya distriktsindelningens fastställande per den 1 januari 1961 utbytas mot tjänster i förenämnda lönegrad. Såsom cheftjänster för de mest krävande specialorganisationerna bör utnyttjas de nu till skiftesorganisationerna i Kopparbergs län knutna fem distriktslantmätartjänsterna i Ae 25, vilka, likaledes den 1 januari 1961, bör utbytas mot samma antal lantmätartjänster i Ae 26.

Efter de nu föreslagna lönegradsändringarna återstår 38 distriktslantmätartjänster i Ao 25. Dessa tjänster bör föras på övergångsstat, varvid dock samtidigt motsvarande antal lantmätartjänster i Ae 25 bör uppföras på personalförteckningen. Sistberörda tjänster får dock inte besättas annat än allt eftersom distriktslantmätartjänsterna på övergångsstat blir lediga eller ej uppehålls. Lantmätartjänsterna i Ae 25 bör utnyttjas såsom cheftjänster för specialorganisationer ävensom för tillgodoseende av behovet av särskilt kvalificerade lantmätare närmast under distriktslantmätarna å de mest arbetstyngda distrikten. — Såsom framgår av de nyss framlagda förslagen bör någon reducering av det antal befattningar som nu benämnas distriktslantmätartjänster inte ske.

Utöver de nyss förordade förändringarna beträffande lönegradsplaceringen av vissa lantmätartjänster vill jag framlägga förslag om att per den 1 juli 1960 20 lantmätartjänster i reglerad befordringsgång utbytes mot tjänster i Ae 23. Vidare bör 30 förste mätningsteknikertjänster i Ae 15 utbytas mot enbart för specialorganisationerna avsedda förste mätningsteknikertjänster i Ae 17 samt 30 mätningsteknikertjänster i Ae 13 och 20 dylika tjänster i Ae 11 utbytas mot förste mätningsteknikertjänster i Ae 15. Även

de lönegradsförändringar, som berör tjänster för mätningstekniker, bör gälla från och med den 1 juli 1960.

Under en följd av år har en besvärande brist på såväl mätningstekniker som lantmätare förelegat inom lantmäteristaten. Den 1 januari 1960 uppgick bristen till omkring 20 lantmätare och cirka 35 mätningstekniker. Samtidigt var ett ej ringa antal biträdestjänster vakanta, men detta förhållande kompensterades delvis genom att tillfällig personal, dock ej särskilt utbildad sådan, anställts vid kontoren. Det synes ej möjligt att under de närmaste åren helt fylla vakanserna å lantmätartjänsterna. Denna brist motväges emellertid till viss del av den effekt som så småningom framkommer genom de förordade delegeringsåtgärderna.

Allvarligare är enligt min mening bristen på mätningstekniker. Ehuru en avsevärd utbyggnad av utbildningskapaciteten för denna personalkategori skett under de senaste två åren, torde ännu minst tre år förflyta innan samtliga nu befintliga teknikertjänster är besatta. Att i detta läge föreslå inrättande av ytterligare teknikertjänster är således ändamålslost.

Rekryteringsläget i fråga om särskilt utbildad biträdespersonal för kontorsarbete inom lantmäteriet är ljusare än vad fallet är beträffande mätningstekniker- och lantmätarkategorierna. Den innevarande budgetår vidtagna dubblingen av lantmäteristyrelsens utbildningskurser för kontorsbiträdespersonal kommer nämligen, därest densamma såsom jag avser att föreslå i det följande fortsättes, att betydligt förbättra tillgången på sådan personal. Lantmäterikommittén har mot bakgrunden bland annat av nuvarande arbetsläge inom lantmäteriorganisationen samt förslagen om delegering av arbetsuppgifter förordat en betydande ökning av nu ifrågavarande biträdespersonal. För min del bedömer jag det mest angeläget att dispositioner vidtages för att i organisationen kunna behålla nuvarande kader av extraanställd biträdespersonal. Vissa förslag härutinnan avser jag att framlägga i det följande i samband med behandlingen av lantmäteristatens avlöningsanslag. Härutöver bör dock vid sidan av de åtta nya arkivservicetjänsterna fem extraordinarie biträdestjänster i den för vissa kartritningsbiträden avsedda befordringsgången nyinrättas inom lantmäteristaten. Vid nästa budgetårsskifte bör därjämte tio tjänster i denna befordringsgång utbytas mot samma antal kontoristtjänster i Ae 9.

I samband med viss omorganisation av lantbruksorganisationen kan förväntas att ett antal tekniker, nu tillhörande lantbruksingenjörsavdelningarna, kan inplaceras i lantmäteriväsendet. Hinder härför bör ej möta på grund av de för mätningsteknikertjänster i lantmäteriiinstruktionen upptagna kompetensbestämmelserna. Ej heller bör föreligga hinder för lantmäteristyrelsen att i begränsad utsträckning besätta vakanta befattningar som mätningstekniker med annan specialutbildad personal med i huvudsak motsvarande kvalifikationer.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga övergångsbestämmelser, innefattande jämväl vissa föreskrifter beträffande flytt-

ningsersättningar i enskilda fall, i anledning av den nu föreslagna omorganisationen av lantmäteriväsendet.

Rikets allmänna kartverks arbetsuppgifter och organisation. Till att börja med torde jag få beröra vissa spörsmål angående utarbetandet av ekonomisk karta för Kopparbergs län. Jag vill erinra om ett av mig i propositionen 1959: 148 gjort, av riksdagen därefter biträtt uttalande om behovet av att snabbare upprätta ekonomiska kartor i de delar av landet, bland annat just i fråga om Kopparbergs län samt det inre av Norrland, där bristen på lämpliga kartor är kännbar. Utbetandet av dylika kartor är ett medel att påskynda och förenkla genomförandet av en mångfald fastighetsregleringar, främst i fråga om skogliga arronderingar. Från kartverkets sida har nu föreslagits åtgärder i anledning av en på grundval av mitt förenämnda uttalande av verket utförd utredning. Ämbetsverket uttalar i sin skrivelse, att det mest trängande behovet av ekonomisk kartläggning föreligger i fråga om de ur rationaliseringssynpunkt viktigaste delarna av Kopparbergs län. Till denna uppfattning har lantmäteristyrelsen, lantbruksstyrelsen och skogsstyrelsen anslutit sig vid samråd i samband med kartverkets utredningsarbete.

Det av kartverket framförda förslaget innebär, att den ekonomiska kartan över Kopparbergs län skall upprättas under åren 1962—1972 vid sidan av de arbeten, som återstår för att fullfölja den ekonomiska kartläggningen i landet i den utsträckning varom principbeslut fattades vid 1937 års riksdag. Enligt detta beslut skall fullständig ekonomisk karta endast utarbetas för en mindre del av berörda län. Kartverkets ursprungliga planer har varit att påbörja ifrågavarande arbete omkring år 1964. För genomförande av kartverkets nu framlagda förslag skulle erfordras en betydande förstärkning av verkets resurser. Min åsikt är dock att förutsättningar föreligger för kartverket att i huvudsak inom ramen för nuvarande personaltillgång och utan mera betydande olägenheter kunna genom en viss förskjutning av tidsplanen för den återstående delen av de i 1937 års kartläggningsprogram ingående arbetena redan under nästkommande budgetår påbörja upprättandet av en ekonomisk karta över Kopparbergs län i hela den utsträckning kartverket avsett i sin skrivelse. Jag förutsätter vidare, att den kapacitet som kan frigöras genom av kartverket planerade rationaliseringar, underlättade genom vissa medelförstärkningar som jag avser att föreslå i det följande insättes på berörda kartläggningsarbete. Rationaliseringsåtgärder beräknas av kartverket i första stadiet kunna leda till att fem kartassistenter kan frigöras för ändamålet. Härjämte bör lantmäteriet medverka i all skäligen utsträckning vid det omfattande arbetet med fastighetsutredningar m. m., som blir ett led i verksamheten. Kartans upprättande torde likväl komma att bli tidskrävande. Det bör få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda närmare föreskrifter angående planer för kartläggningen.

Vad beträffar kartverkets framställning om vissa provisoriska förstärkningsåtgärder i syfte att påskynda upprättandet jämväl av den topografiska kartan, anser jag att ställningstagande till berörda spörsmål bör få

anstå till dess kartverket inkommit med slutligt förslag i fråga om långtidsplanerna för den officiella kartläggningen.

Kartverket intar en central roll när det gäller framställning och tillhållande av fotogrammetriskt material. Det får antagas att betydelsen av ämbetsverkets verksamhet härvidlag kommer att växa framgent. För att tillfredsställa konsumenterna av det fotogrammetriska materialet bör detta vara så aktuellt som möjligt. Därför bör, såsom 1953 års fotogrammetriutredning, lantmäterikommittén och kartverket föreslagit, en kontinuerlig och systematisk omdrevsfotografering komma till stånd i syfte att från lämplig höjd taga flygbilder, som ej är äldre än cirka tio år, skall finnas tillgängliga beträffande hela landet. Kartverket har förklarat, att en sådan fotograferingsverksamhet när som helst kan igångsättas med de resurser verket redan har till sitt förfogande.

Såväl fotogrammetriutredningen som lantmäterikommittén har föreslagit, att kartverkets fotogrammetriska byrå samt dess beställningsavdelning skall sammanslås till en enhet med från verket i övrigt skild ekonomi. Verksamheten inom denna enhet bör enligt utredningarnas mening bedrivas i affärsmässiga former. Lantmäterikommittén förordar för sin del, att kartverkets fotogrammetriska verksamhet skall finansieras genom ett särskilt å riksstaten uppfört förslagsanslag. Under detta anslag skall enligt kommittén få disponeras dels ett belopp motsvarande de från beställningsarbetena inflytande inkomsterna efter vissa avdrag, dels vissa under kartverkets övriga anslag nu upptagna belopp. Med anlitande av de medel, som finnes tillgängliga under anslaget, bör enligt kommittéförslaget kartverket kunna fortlöpande anpassa personalpolitik och investeringsbeslut till såväl den snabba utvecklingen inom den fotogrammetriska och den fotografiska instrumenttekniken som till den växlande efterfrågan på material. Nära nog samtliga remissinstanser har tillstyrkt förslaget eller lämnat detsamma utan erinran.

Även enligt min mening föreligger starka skäl för att kartverkets fotogrammetriska verksamhet skall bedrivas efter affärsmässiga grunder. Här för talar främst verksamhetens till stor del servicebetonade karaktär samt den snabba utvecklingen på det fotogrammetriska området och de krav på en fortlöpande anpassning av verksamhetens inriktning och omfattning som följer härav. Likaså tillstyrker jag förslagen om sammanslagning av den fotogrammetriska byrån och den fotogrammetriska beställningsavdelningen vid kartverket. Viss försöksverksamhet, som givit enbart goda erfarenheter, har sedan något mer än ett år tillbaka pågått för att utröna effekten av en dylik organisatorisk förändring. En definitiv sammanföring av berörda enheter bör av praktiska skäl ske först den 1 juli 1961. Vid denna tidpunkt kan också de förenämnda affärsmässiga grunderna träda i tillämpning. Därest riksdagen godtager här angivna principförslag, torde jag få återkomma med närmare förslag i ämnet, bland annat rörande den anslagstekniska konstruktionen ifråga om den affärsmässiga driften, vid anmälan av 1961 års statsverksproposition.

De tidigare omnämnda geodetiska beställningsarbetena bör av kartverket alltiämt utföras till självkostnadspris och de därvid inflytande ersättningsarna upptagas under kartverkets rubrik å riksstatens inkomstsida.

Vad angår det av fotogrammetriutredningen och lantmäterikommittén berörda spørsmålet om kartverkskommissionens framtida ställning finner jag, att ingen ändring för närvarande bör ske härutinnan i avvaktan på resultatet av den i det föregående omnämnda, förestående utredningen angående organisationen inom området för jordbrukets och skogsbrukets rationalisering.

Anslagsfrågor. Innan jag ingår på närmare behandling av anslagsfrågorna vill jag anmäla, att de av mig i detta anförande framlagda förslagen till lönegradsändringar — efter överläggningar mellan företrädare för jordbruks- och civildepartementen samt vederbörande personalorganisationer — godtagits av organisationerna.

Vid beräkning av medelsbehovet under lantmäteristyrelsens avlöningsanslag bör först hänsyn tagas till det i det föregående framlagda förslaget att distriktsorganisationens centralkontor skall inordnas i styrelsen. Av detta förslag följer, att från lantmäteristaten överföres tre lantmätartjänster i Ao 24, vilka tjänster därvid bör ombildas till byrådirektörstjänster i samma lönegrad, samt två ingenjörstjänster i Ae 19. Vidare bör från lantmäteristaten avföras två förste mätningsteknikertjänster i Ae 15 och en mätningsteknikertjänst i Ae 13 samtidigt som å styrelsen inrättas ytterligare en tjänst som ingenjör i Ae 19 samt två förste mätningsteknikertjänster i Ae 15. En kontoristtjänst i Ao 9 och en dylik tjänst i Ae 9 samt sex tjänster för kontorsbiträdespersonal i den för vissa kartritningsbiträden avsedda reglerade befordringsgången bör ävenså överföras till styrelsen. Slutligen bör i samband med denna omorganisation å styrelsens mätningstekniska avdelning inrättas två befattningar som kontorist i Ae 9 för handhavande av stereotekniska uppgifter varvid i anslutning därtill från lantmäteristaten avföres två tjänster i den nyssnämnda befordringsgången för kartritningsbiträden.

För upprätthållande av den verksamhet inom styrelsen, som för närvarande handhas av centralkontoret, erfordras härjämte att medel anvisas under styrelsens avlöningsanslag för två lantmätare i Ae 21 och tre mätningstekniker eller vägmästare i lönegrad A 13. Dessa befattningshavare bör nämligen med bibehållande av i lantmäteristaten innehavda tjänster förordnas att tills vidare tjänstgöra hos styrelsen. Ytterligare medel erfordras för anlitande av skoglig expertis och viss annan extrapersonal. Till täckande av här angivna lönekostnader ävensom av merkostnaderna till följd av det förut förordade utbytet av en byrådirektörstjänst i Ao 26 mot avdelningsdirektörstjänst i Bo 1 å den mätningstekniska avdelningen behövs ett medelstillskott under förevarande avlöningsanslag å sammanlagt 523 900 kronor. Det belopp varmed lantmäteristatens avlöningsanslag skall nedräknas är med detta förslag 510 800 kronor.

För tillgodoseende av det tillfälligt ökade arbetskraftsbehovet i anledning av de på styrelsen ankommande arbetena med genomförandet av förordade organisationsförändringar och rationaliseringar av skilda slag inom lant-

mäteriväsendet vill jag föreslå, att de under förevarande anslag beräknade medlen till tillfällig personal ökas med 32 000 kronor. Vidare bör lantmäteristyrelsen bemyndigas att tills vidare anlita personal i lantmäteristaten för nyssnämnda arbeten, varvid avlöningsförmåner samt resekostnadsersättning och traktamente torde få bestridas med utnyttjande av lantmäteristatens avlönings- och omkostnadsanslag. Bemyndigandet torde även avse innevarande budgetår, enär styrelsen behöver snarast påbörja förberedelsearbetena för omorganisationen. Riksdagens medgivande för Kungl. Maj:t att lämna styrelsen sagda bemyndigande bör inhämtas.

De förslag, som från lantmäteristyrelsens och kommitténs sida framlagts om extraordinarie- eller ordinariesättning av vissa tjänster hos styrelsen, finner jag mig inte böra biträda. Däremot tillstyrker jag utbyte av en kontoristtjänst i Ao 9 på nuvarande landsbyrån mot en kansliskrivartjänst i Ao 10. Slutligen bör en förste mätningsteknikertjänst i Ae 15 på stadsbyrån uppflyttas till Ae 17. Kostnadsökningen för de senast nämnda lönegradsändringarna uppgår till sammanlagt 3 000 kronor.

De av styrelsen beräknade merkostnaderna för 1959 års lönereglering och för reglerad befordringsgång anser jag med hänsyn till anslagsbelastningen kunna rymmas inom nu utgående anslag. Å andra sidan biträder jag styrelsens förslag till vissa omföringar, vilket medför en minskning av medelsbehovet med 10 800 kronor. För ökad kompensation för höjda folkpensionsavgifter bör beräknas 15 800 kronor.

De av mig förordade utgiftsförändringarna under lantmäteristyrelsens avlöningsanslag leder till att detsamma för nästa budgetår bör upptagas med ett belopp av 1 936 800 kronor. Beloppet bör fördelas på olika anslagsposter i enlighet med efterföljande hemställan.

Å lantmäteristyrelsens personalförteckning bör uppföras följande tjänster, nämligen en avdelningsdirektörstjänst i Bo 1, tre byrådirektörstjänster i Ao 24, en kansliskrivartjänst i Ao 10 och en kontoristtjänst i Ao 9. Samtidigt bör från förteckningen avföras en byrådirektörstjänst i Ao 26 och en kontoristtjänst i Ao 9.

Under lantmäteristyrelsens omkostnadsanslag bör, med hänsyn till de ökade traktamentskostnaderna ävensom till behovet av tjänsteresor i anslutning till arbetet med genomförandet av den nya organisationen, anslagsposten till reseersättningar höjas med 5 000 kronor. Vidare vill jag förorda, att för att giva utrymme för dels kostnader för vissa försöksarbeten i anslutning till arbetet med lantmåteriverksamhetens rationalisering, dels vissa automatiska kostnadsstegringar delposten till övriga expenser höjes med 6 700 kronor. Delposten till bränsle, lyse och vatten kan nedräknas med 3 000 kronor.

Inordnandet av distriktsorganisationens centralkontor i lantmäteristyrelsen föranleder enligt mina beräkningar en medelsökning under detta anslag å 79 700 kronor, som kan frånräknas vid medelsberäkningen under lantmäteristatens omkostnadsanslag. Av sistnämnda belopp bör 1 700 kronor

hänfö ras till anslagsposten till sjukvård, 38 000 kronor till anslagsposten till reseersättningar, 4 000 kronor till delposten till bränsle, lyse och vatten samt 36 000 kronor till delposten till övriga expenser. Jag har därvid förut-satt, att den under lantmäteristatens omkostnadsanslag upptagna anslags-posten till kostnader i samband med lantmäteriförrättningar samt lant-mäteristatens utrustningsanslag allttjämt bör få disponeras för sådana till centralkontorets arbetsuppgifter hänförliga utgifter, som nu belastar dessa anslag.

Det totala anslagsbeloppet till omkostnader vid lantmäteristyrelsen bud-getåret 1960/61 bör enligt förenämnda beräkningar uppgå till 240 700 kro-nor.

De av mig i tidigare avsnitt föreslagna personalförstärkningarna med åtta kansliskrivartjänster i Ae 10 och fem biträdestjänster i reglerad be-fordringsgång föranleder ett ökat medelsbehov under lantmäteristatens avlöningsanslag å 143 900 kronor. Samtliga tillstyrkta löne-gradsförändringar berörande befattningshavare inom lantmäteristaten be-lastar anslaget med ytterligare kostnader å 402 800 kronor. I anslutning här-till vill jag nämna, att utökningen av arkivservicepersonalen kan medföra en inbesparing i fråga om resekostnader med cirka 15 000 kronor samt en kapacitetshöjning hos distriktsorganisationen motsvarande ökade taxein-komster av storleksordningen 80 000 kronor vid tillämpning av den lantmä-teritaxa jag kommer att förorda i det efterföljande.

Såsom jag förut anfört finns inom lantmäteristaten ett betydande antal extraanställda i kontorstjänst, vilka anställts för att i möjligaste mån mot-verka föreliggande brist på särskilt utbildad personal. Dessa extraanställda utgör även rekryteringsunderlag till lantmäteristyrelsens utbildningskurser för kontorsbiträdespersonal. Styrelsen har upplyst, att med hänsyn till att en minskning av antalet vakanser är att vänta, svårigheter uppkommer att med nuvarande ordning under nästa budgetår bibehålla en stor del av nämnda personal vid sina anställningar. För att ge anslagsmässigt utrym-me för styrelsen att trots den förstärkning som följer av att vissa vakanser utfylles i huvudsak behålla den nuvarande kadern av extrapersonal av ifrå-gavarande slag bör i första hand 100 000 kronor anvisas för avlöande av sådana av 1958 års riksdag inrättade vägmästartjänster, vartill hittills va-kansmedel tagits i anspråk. Därjämte vill jag förorda att, enär skiftesverk-samheten i Norrbottens län befinner sig i slutskedet, det belopp å samman-lagt 157 000 kronor, som i enlighet med skilda riksdagsbeslut för närva-rande disponeras för förstärkning av skiftesverksamheten i sagda län m. m., hädanefter skall helt få tagas i anspråk för avlöande av extraanställd bi-trädespersonal. Däremot kan medel motsvarande fem lantmätartjänster i reglerad befordringsgång avföras från anslaget.

Till ersättning åt mätningsteknikerpraktikanter har alltsedan budgetåret 1958/59 under lantmäteristatens avlöningsanslag beräknats 130 000 kronor, varjämte lantmäteristyrelsen för innevarande budgetår bemyndigats att i

begränsad utsträckning anlita vakansmedel till dylika ersättningar. Någon utökning nästa budgetår av sagda medelsanvisning kan jag inte förorda men tillstyrker däremot att bemyndigandet får gälla även för budgetåret 1960/61. Lantmäteristyrelsens förslag om anvisande av särskilt belopp till ersättning åt kontorsbiträdespraktikanter kan jag inte biträda.

För närvarande är medel till bestridande av kostnader för särskilda kartlagningsarbeten vid länslantmäterikontoren till ett belopp av 112 500 kronor anvisade under en speciell anslagsrubrik å riksstaten. Av sistnämnda belopp hänför sig 109 000 kronor till avlöningskostnader och återstoden till expenser. Av budgettekniska skäl vill jag förorda, att medelsanvisningen för ändamålet hädanefter sker under lantmäteristatens avlönings- respektive omkostnadsanslag. Emellertid bör i överensstämmelse med lantmäteristyrelsens beräkningar beloppet till avlöningskostnaderna för befintlig personal för nämnda uppgifter med hänsyn till 1959 års lönereglering, löneklassuppflyttningar, ökad kompensation för höjda folkpensionsavgifter och reservationsmedelsförbrukningen ökas med 11 600 kronor till 120 600 kronor. Detta belopp bör fördelas med 100 500 kronor å anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal, 18 000 kronor å anslagsposten till rörligt tillägg och 2 100 kronor å anslagsposten till kompensation för höjda folkpensionsavgifter.

För övriga automatiska kostnadsförändringar berörande lantmäteristatens avlöningsanslag erfordras en medelsförstärkning å 419 000 kronor. Vid beräkningen av detta belopp har jag utgått från att 225 500 kronor av medelsbehovet för ifrågavarande kostnadsändringar skall täckas inom nuvarande anslagsram. För ökad kompensation för höjda folkpensionsavgifter bör beräknas 286 500 kronor.

Under beaktande av de här förordade utgiftsförändringarna bör förevarande anslag uppföras med ett sammanlagt belopp av 25 790 700 kronor. Fördelningen av detta belopp å olika anslagsposter bör ske i enlighet med den hemställan i ämnet som jag avser framföra i det följande.

Å lantmäteristatens personalförteckning, vars nuvarande underrubriker bör slopas, torde med tillämpning från och med den 1 juli 1960 få uppföras elva lantmätartjänster i Ao 24 och 20 lantmätartjänster i Ae 23, varvid samtidigt bör avföras elva tjänster i Ao 23. Vidare torde från nyssnämnda tidpunkt de tre lantmätartjänster i Ao 24 och den kontoristtjänst i Ao 9, som överförts till lantmäteristyrelsen, få avföras från förteckningen.

Per den 1 januari 1961 bör den förändringen vidtagas beträffande personalförteckningen att å densamma uppföres tio biträdande överlantmätartjänster i Ao 26, 110 distriktslantmätartjänster i Ao 26, fem lantmätartjänster i Ae 26 och 38 lantmätartjänster i Ae 25. Därvid bör vid samma tidpunkt från personalförteckningen avföras tio biträdande överlantmätartjänster i Ao 25, 148 distriktslantmätartjänster i Ao 25 och fem distriktslantmätartjänster i Ae 25. Överstatförande av tjänster bör ske i överensstämmelse med vad tidigare anförts.

Vad gäller lantmäteristatens omkostnadsanslag anser

jag mig böra förorda, att i enlighet med lantmäteristyrelsens anslagsäskanden posten till reseersättningar uppräknas med 200 000 kronor för bestridande av ökade resekostnader och traktamenten. Jag vill vidare föreslå, att posten till förnyelse och underhåll av utrustning ökas med 40 000 kronor i syfte att äldre instrument i större utsträckning än nu är möjligt skall kunna ersättas med moderna sådana samt att ställa medel till förfogande för täckande av utrustningsbehov i samband med förflyttningar i anledning av omorganisationen. Med hänsyn till det för omorganisationen ökade behovet av expensmedel ävensom till vad lantmäteristyrelsen anfört angående angelägenheten av en förbättrad telefonutrustning samt till vissa kostnadsförtydningar tillstyrker jag, att delposten till övriga expenser höjes med 60 000 kronor. Denna post bör vidare i anledning av vad jag anfört under lantmäteristatens avlöningsanslag angående sättet för den fortsatta medelsanvisningen till kartlagtningsverksamheten höjas med 3 500 kronor. Å andra sidan bör delposten till bränsle, lyse och vatten samt anslagsposten kostnader i samband med lantmåteriförrättningar till följd av belastningen kunna nedräknas med 12 000 respektive 100 000 kronor. I enlighet med det sagda bör omkostnadsanslaget för nästkommande budgetår uppföras med 5 297 800 kronor.

Lantmäteristatens utrustningsanslag är för innevarande år uppfört med ett belopp av 375 000 kronor. Lantmåterikommittén har funnit att för höjning av utrustningsstandarden erfordras sammanlagt omkring två miljoner kronor, vilket belopp enligt kommitténs mening bör fördelas på minst fem år. Även lantmäteristyrelsen har i sin anslagsskrivelse starkt understrukit behovet av en förbättrad utrustning. Med hänsyn till det sagda föreslår jag, att anslaget för nästkommande budgetår höjes med 25 000 kronor till 400 000 kronor. Jag utgår från att lantmäteristyrelsen disponerar anslaget nära nog i sin helhet till anskaffande av arbetsbesparande instrument och apparatur.

Till utbildningskurser för viss lantmåteripersonal m. fl. har för innevarande budgetår anvisats ett reservationsanslag av 461 600 kronor. Huvuddelen av medelsanvisningen avser de av lantmåteristyrelsen bedrivna utbildningskurserna för mätningstekniker och kontorsbiträdespersonal. Förslag till omläggning av utbildningsanordningarna för dessa personalkategorier har av lantmäteristyrelsen i anledning av ett av Kungl. Maj:t den 22 mars 1957 givet uppdrag framlagts i ett den 20 oktober 1959 dagtecknat betänkande angående mätningsteknisk och kartteknisk utbildning (SOU 1959: 36). Innebörden av betänkandet, vilket avser utbildningsanordningar för hela arbetsmarknadens behov av personal av här ifrågavarande slag, är i huvudsak, att mätningsteknikerutbildningen föreslås inordnad i den tekniska yrkesundervisningen och förlagd till nya mätningstekniska fackskolor i anslutning till högre tekniska läroverk. Utbildningen avses omfatta två studieår med en mellanliggande sommartermin för fältövningar. I fråga om utbildningens innehåll föreslås vissa ändring-

ar, dels i syfte att bibringa eleverna vidgade kunskaper inom vissa ämnesområden, dels med avsikt att utbildningen skall ansluta till det för den tekniska yrkesundervisningen uppbyggda systemet. Styrelsens förslag beträffande utbildningens kapacitet grundar sig på en i samverkan med arbetsmarknadsstyrelsen utförd prognos, enligt vilken det långsiktiga behovet av mätningstekniskt utbildad personal av berört slag uppgår till 55 å 60 befattningshavare årligen.

Även i fråga om den kontorsbiträdespersonal varom här är fråga — i betänkandet benämnd kartteknisk personal — föreslår lantmäteristyrelsen, att den nuvarande verksutbildningen ersättes med för hela arbetsmarknadens behov avsedda utbildningsanordningar som avses anknytas till kommunala tekniska skolor eller kommunala yrkesskolor. Utbildningen anses därvid böra utvidgas från nuvarande kurser om fyra och en halv månads längd till tvåterminskurser. Förslagen rörande utbildningsanordningarnas kapacitet grundar sig även beträffande den karttekniska personalen på en prognos, som ger vid handen att arbetsmarknadens behov långsiktigt motsvarar minst 100 dylika befattningshavare per år. I betänkandet har lantmäteristyrelsen slutligen hemställt, att för anställande av mätningstekniker- och kontorsbiträdespraktikanter för nästa budgetår anvisas 380 000 kronor.

Styrelsens betänkande har varit föremål för en omfattande remissbehandling och de framförda förslagen har därvid i allmänhet tillstyrkts. Emellertid erfordras vissa ytterligare överväganden innan slutlig ställning kan tagas i ärendet. Avsikten är att återkomma till spörsmålet sedan dessa överväganden avslutats.

Den i lantmäteristyrelsens regi fortsatta utbildningen av mätningstekniker bör avse fullföljande nästa budgetår av de två pågående kurserna med sammanlagt 55 elever samt påbörjande av en ny tvåårig kurs för 30 elever. Även sistnämnda kurs bör förläggas till Stockholm. Såsom lantmäteristyrelsen uttalat bör det för avlöningar av den heltidsanställda lärarpersonalen vid ifrågavarande kurser beräknade beloppet på grund av automatiska utgiftsstegringar höjas med 2 200 kronor. Av samma skäl bör en uppräknings med 900 kronor av beloppet avsett för resekostnadsersättning och traktement till lärare och assistenter ske. Ävenså bör de till expenser avsedda medlen med hänsyn till vissa kostnadsstegringar uppräknas med 700 kronor. Av styrelsen i övrigt föreslagna utgiftsökningar anser jag mig inte kunna biträda. Med hänsyn till det sagda och då någon anvisning till utrustning ej erfordras kan medelsbehovet för förevarande utbildningskurser för mätningstekniker anges i huvudsak sålunda: till ersättningar till lärare och assistenter 141 300 kronor, till resekostnadsersättning och traktement till dessa 15 000 kronor, till bidrag till elever 176 700 kronor samt till lokaler och expenser 25 600 kronor. För ifrågavarande ändamål torde följaktligen för budgetåret 1960/61 böra beräknas sammanlagt 358 600 kronor.

För anordnande nästa budgetår av utbildningskurser för kontorsbiträdespersonal enligt samma grunder som nu bör till lantmäteristyrelsens förfo-

gande ställas ett belopp av 46 400 kronor. Detta innebär en av vissa kostnadsfördyringar betingad ökning med 400 kronor i jämförelse med medelsanvisningen för innevarande budgetår .

De av lantmäteristyrelsen föreslagna fortbildningskurserna för mätningstekniker och kontorsbiträdespersonal i förrättningsförberedelse m. m. ligger helt i linje med vad jag i det föregående förordat angående angelägenheten av att arbetsuppgifter delegeras från lantmätarna till nyss nämnda personalkategorier. Jag har ingen annan erinran mot styrelsens förslag till utformning av dessa fortbildningskurser än att enligt min mening 30 elever bör kunna beredas plats i varje kurs. Medelsbehovet beräknar jag till 5 800 kronor per kurs eller sammanlagt 11 600 kronor.

Till kostnader i samband med anordnandet av centrala fortbildningskurser och av lantmäterikonferenser av informatorisk natur bör anvisas 15 000 kronor. I förhållande till innevarande budgetår innebär detta en med 6 300 kronor ökad medelsanvisning. Däremot kan jag inte biträda lantmäteristyrelsens äskande om medel till bestridande av avgifter till vissa av andra än styrelsen anordnade kurser.

Vid bifall till vad jag här förordat uppgår det sammanlagda medelsbehovet under anslaget till 431 600 kronor. Då härav 10 500 kronor torde kunna täckas genom ianspråktagande av reservation, behöver förevarande anslag uppföras med 421 100 kronor, vilket i jämförelse med anvisningen för innevarande budgetår innebär en minskning med 40 500 kronor.

Vad gäller anslaget Bidrag till kostnader i samband med lantmäteri- och vägförrättningar m. m. vill jag under hänvisning till vad lantmäteristyrelsen anfört i sin petitaskrivelse biträda styrelsens förslag att återstående anslagsbehov för de ändamål, vartill medel hittills anvisats under anslaget Kostnader för provskiften i Kopparbergs län, fortsättningsvis bör bestridas från förevarande anslag. Någon uppräknings anslag här för eller för de ändamål till vilka anslaget redan nu disponeras är enligt min mening inte erforderlig. Med hänsyn härtill bör till bidrag till vissa förrättningskostnader m. m. beräknas 220 000 kronor, till bidrag till kostnader för provskiften i Kopparbergs län 5 000 kronor, till bidrag till kostnader vid ensittarförrättningar, bidrag till ersättningar åt vissa förrättningsmän enligt lagen om enskilda vägar och bestridande av kostnader för vissa avstycknings- och mantalssättningsförrättningar 110 000 kronor samt till bidrag till städer och vissa andra samhällen för upprättande av fastighetsregister m. m. 10 000 kronor. Anslaget bör alltså för nästkommande budgetår uppföras med oförändrat belopp eller 345 000 kronor.

De ändamål, vartill medel sedan åtskilliga år disponerats ur de särskilda anslagen Tilläggsavvittring i Västerbottens läns lappmark och Ströängars indragande till kronan, skall i enlighet med vad som förordats i propositionen den 15 januari 1960 angående vissa norrlandsfrågor hädanefter tillgodoses ur reservationsanslaget Bidrag till jordbrukets rationalisering.

I fråga om rikets allmänna kartverks avlöningsan-

slag kan jag inte förorda andra anslagsförändringar än de som föranleds av automatiska kostnadsstegringar. Såsom framgår av det föregående anser jag mig sålunda inte kunna biträda de framförda förslagen till personalförstärkningar. Ej heller kan jag tillstyrka de i kartverkets anslagsskrivelse framförda förslagen om lönereregleringar. Mot ämbetsverkets beräkningar av kostnadsökningarna på grund av löneklassförändringar, reglerad befordringsgång, höjning av det rörliga tillägget och ökad kompensation för höjda folkpensionsavgifter har jag däremot ingen erinran. Anslaget bör till följd härav uppräknas med sammanlagt 216 900 kronor. Det bör fördelas i enlighet med efterföljande hemställan.

Under rikets allmänna kartverks omkostnadsanslag bör delposterna till bränsle, lyse och vatten samt till övriga expenser med hänsyn till utgiftsökningar av automatisk karaktär uppräknas med 8 000 respektive 7 000 kronor. Å andra sidan bör anslagsposten till ersättning för tjänstedräkt på grund av belastningen kunna sänkas med 600 kronor. Övriga förslag till anslagsförändringar kan jag inte tillstyrka. Vid bifall till vad jag nu förordat erfordras sammanlagt en med 14 400 kronor till 713 200 kronor ökad medelsanvisning.

I sin anslagsskrivelse för budgetåret 1960/61 har kartverket beträffande anslaget Rikets allmänna kartverk: Kartarbeten m. m. framlagt vissa förslag rörande reproduktionsarbeten, angående för ekonomiska kartans framställning erforderliga förminskningar av lantmäterikartor samt beträffande vissa försöksarbeten m. m. De föreslagna åtgärderna, vilka enligt kartverket kostnadsmässigt kan inrymmas under befintligt anslag, föranleder ingen erinran från min sida. För täckande av automatiska utgiftsstegringar är det tillfyllest med en anslagshöjning med 50 000 kronor. De medelsäskanden som framförts i kartverkets skrivelse rörande vissa provisoriska förstärkningsåtgärder för påskyndande av vissa kartarbeten bör i överensstämmelse med vad jag anfört i tidigare avsnitt ej föranleda någon åtgärd.

Anslaget bör totalt upptagas med 1 830 000 kronor. Fördelningen å skilda poster bör i huvudsak ske sålunda: till fältarbeten ett belopp av 1 000 000 kronor, till flygfotografering m. m. 670 000 kronor, till reproduktionsarbeten 150 000 kronor samt till ortnamnsgranskning 10 000 kronor.

Till täckande av kostnader för utrustning vid rikets allmänna kartverk torde för budgetåret 1960/61 anvisas ett oförändrat anslag å 300 000 kronor. Beloppet skall nära nog i sin helhet användas för anskaffning av apparatur och instrument. Beslut om den närmare dispositionen av anslagsmedlen torde få meddelas av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av kartverket.

Vad slutligen angår anslaget Rikets allmänna kartverk: Utbildningskurser för viss personal biträder jag kartverkets yrkande om oförändrad medelsanvisning å 4 000 kronor för nästa budgetår.

Lantmäteritaxan. Lantmäterikommittén har, såsom förut nämnts, även framlagt förslag till ändringar i lantmäteritaxan. Då grunderna för denna taxa år 1950 underställdes riksdagen (prop. 104; JoU 30; rskr. 247) uttalade dåvarande departementschefen, att med hänsyn till lantmäteriväsendets allmännyttiga karaktär man ej borde räkna med att inkomsterna av förrättningar skulle ge full täckning för kostnaderna utan att en viss subvention borde ske från det allmännas sida. Hänsyn borde härvid tagas till de olika förrättningsobjektens förmåga att själva bära kostnaderna samt till i vad mån förrättningar kunde anses särskilt angelägna ur det allmännas synpunkt. Departementschefen förordade i fråga om ersättningsbeloppens storlek i princip att ersättningarna för flertalet s. k. legala förrättningar skulle uppgå till omkring 40 procent av lantmäteriets självkostnader och att de i fråga om övriga förrättningar och uppdrag i stort sett skulle motsvara självkostnaderna. Vidare anlades vissa synpunkter på frågan om differentiering av taxeavgifterna inom de olika ärendegrupperna. Sålunda borde avgifterna hållas låga för sådana förrättningar, som var av särskild betydelse för jordbrukets rationalisering. Även i övrigt borde man vid detaljutformningen av taxan eftersträva en viss differentiering med hänsyn till exempelvis värdet av förrättningsobjektet, det ekonomiska värdet av förrättningens genomförande samt förrättningens allmännytta över huvud taget. Departementschefens uttalanden föranledde inte någon erinran från riksdagens sida. Angivna principer har beaktats jämväl vid de justeringar av taxan, som senare vidtagits. Dock innebär 1959 års riksdagsbeslut i fråga om ändring av lantmäteritaxan att den ursprungligen avsedda genomsnittliga taxenivån för legala förrättningar möjligen något överskridits.

Föreliggande kommittéförslag innebär bland annat, att de till tio procent av lantmäteriets självkostnader beräknade kostnaderna för bedriven rådgivningsverksamhet m. m. i motsats till nu fortsättningsvis bör fördelas på den tid som skall ersättas av sakägarna. Detta förslag kan jag biträda. Vidare innebär kommittéförslaget, att för förrättningar av betydelse för jordbrukets och skogsbrukets yttre rationalisering skall tillämpas en genomsnittlig kostnadstäckning uppgående till 40 procent av lantmäteriets självkostnader. Med hänsyn till vikten ur samhällelig synpunkt av att stimulera sagda rationaliseringsverksamhet, finner jag det angeläget att sakägarnas kostnader här för hålles nere. Jag kan därför tillstyrka den blott mindre jämkning uppåt i taxenivån för här berörda typ av förrättningar, som kommitténs förslag innebär.

I fråga om lantmäteriets verksamhet i samhällen och tätorter, det vill säga i stort sett den verksamhet som bedrivs inom enligt byggnadslagen detaljplanerade områden och som huvudsakligen åsyftar att anpassa fastighetsindelningen för byggnadsverksamhet därinom, har lantmäterikommittén uttalat, att enligt dess mening anledning saknas till subvention på förrättningsstadiet. Till denna uppfattning kan jag ansluta mig. Avgifterna för ifrågasatt verksamhet bör i enlighet härmed beräknas så att full kostnadstäckning erhålles. De i lantmäteristyrelsens remissyttrande åsyftade

lagaskiftes-, ägouthytes- och sammanföringsförrättningar inom enligt byggnadslagen detaljplanerade områden anser jag ej böra utgöra undantag från nyss angivna princip. Såsom vid remissbehandlingen föreslagits bör till den grupp åtgärder, där avgifterna skall täcka självkostnaderna, även hänföras avstyckningsförrättningar avseende bebyggelse för fritidsändamål utanför fastställd detaljplan.

Självkostnadstäckningen för sådan för närvarande subventionerad lantmäteriverksamhet, som ej särskilt berörts i det föregående — med andra ord huvudsakligen fastighetsbildning för helårsbebyggelse utanför enligt byggnadslagen detaljplanerade områden samt andra förrättningar på landsbygden, vilka ej sammanhänger med verksamheten för den yttre rationaliseringen av jordbruks- och skogsfastigheter — föreslås av lantmäterikommittén skola höjas med 10—20 procent. Taxenivån för berörda ärenden är nu satt så att taxeinkomsterna täcker mellan 40 och 70 procent av lantmäteriets kostnader för åtgärderna i fråga. Med hänsyn till den utveckling som skett i fråga om fastighetsvärdena och till den allmänna standardhöjningen anser jag, att en större genomsnittlig kostnadstäckning än för närvarande är motiverad. Jag tillstyrker därför även detta förslag till taxejustering.

Den närmare fördelningen av skilda slag av förrättningar och uppdrag i nyss angivna grupper för taxesättningen torde få ankomma på Kungl. Maj:t. Därvid bör också bestämmas huru differentieringen inom de olika grupperna i detalj skall utformas. Vid ställningstagandet till spörsmålen beträffande lantmäteritaxans utformning måste avseende fästas vid den sänkande verkan på självkostnaderna per utförd arbetsenhet, som blir följden av vad jag i det föregående förordat angående tillämpning av förenklad arbetsmetodik i lantmäteriverksamheten och rörande delegering av arbetsuppgifter till biträdespersonalen. Jag vill i detta sammanhang erinra om att 1959 års riksdag biträtt vad jag i propositionen nr 148 till sagda riksdag anförde angående vissa principer för nedsättning av ersättningsbelopp vid i rationaliseringsverksamheten tillämpade kombinerade förrättningsförfaranden. Någon ändring i sagda principer bör ej komma i fråga.

Enligt kungörelsen 1935: 84 om statsbidrag till bestridande av förrättningskostnaderna vid vissa lantmäteriförrättningar inom Kopparbergs län skall vid laga skifte till ändring av storskifte inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län av allmänna medel gäldas kostnaden till förrättningsmännen, lösen för karta och handlingar jämte kostnaden för införskaffade handlingar, som erfordras för skiftets behöriga verkställande. Ävenså skall statsbidrag utgå till ersättning åt sakkunnigt biträde, som med lantmäteristyrelsens medgivande på grund av stadgandet i 2 kap. 2 § lagen om delning av jord å landet anlitats vid förrättningen. I huvudsak motsvarande bestämmelser om statsbidrag gäller jämlikt kungörelsen 1943: 388 om statsbidrag till bestridande av kostnaderna vid förrättning enligt lagen 1943: 302 med särskilda bestämmelser om äganderättsutredning och sammanläggning av fastigheter inom vissa byar i Kopparbergs län. I sitt betänkande har lantmäterikommittén förordat, att reg-

lerna om avgiftsfrihet för berörda förrättningar skall utgå ur lantmäteritaxan med hänsyn till att rationaliseringsverksamheten inom jord- och skogsbruket även annorstädes innefattar åtgärder av principiellt samma natur som de i Kopparbergs län åsyftade. Kommitténs nyssnämnda förslag föranleder ingen erinran från min sida. Kostnaderna för förrättningarna i fråga bör i fortsättningen bäras av berörda sakägare i samma omfattning som jag i det föregående förordat beträffande annan lantmäteriverksamhet av betydelse för yttre rationalisering av jordbruks- och skogsfastigheter. Sakägarna bör sålunda inte endast svara för samma andel av lantmäteriets självkostnader för förrättningarna, som eljest gäller för berörda åtgärder, utan även för kostnaderna för sådana åtgärder vartill statsbidrag må åtnjutas enligt förenämnda kungörelser. I enlighet härmed bör de med avseende på lantmäteriverksamheten av ifrågavarande art i kungörelsen 1950: 381 angående statsbidrag till kostnaderna för vissa lantmåteriförrättningar m. m. stadgade reglerna om behovsprövade bidrag framgent gälla även i fråga om Kopparbergs län. Beträffande redan påbörjade förrättningar bör nu gällande regler alltjämt tillämpas. Kungl. Maj:t torde få vidtaga i anledning härav erforderliga kungörelseändringar.

En ny lantmäteritaxa uppbyggd på de principer som här föreslagits torde, därest riksdagen godtager sagda principer, få fastställas av Kungl. Maj:t. I tillämpliga delar motsvarande taxeändringar torde samtidigt böra införas i de på kommunal och enskild förrättningsverksamhet tillämpliga stadsmättnings- och vägförrättningsmannataxorna. De i det föregående förordade ändringarna i lantmäteritaxan kan enligt mina beräkningar antagas medföra en inkomstökning för statsverket under nästkommande budgetår med omkring 3 100 000 kronor. För därpå följande budgetår, då ändringarna når full effekt, kan inkomsterna beräknas öka med ytterligare omkring 1 000 000 kronor.

X. Departementschefens hemställan

Under återopande av vad jag i det föregående anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- 1) godkänna de framlagda förslagen till vissa ändringar i fråga om lantmäteriväsendets organisation;
- 2) godkänna de framlagda förslagen rörande vissa organisationsändringar vid rikets allmänna kartverk;
- 3) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningarna för lantmäteristyrelsen och lantmäteristaten, vilka angivits i det föregående;
- 4) fastställa följande avlöningsstat för lantmäteristyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1960/61:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i>	704 300
2. Arvode, bestämt av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	1 800
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal	924 900
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	272 800
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	33 000

Summa kronor 1 936 800

5) fastställa följande avlöningsstat för lantmäteristaten att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1960/61:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i>	9 206 900
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	12 247 900
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	3 906 800
4. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	429 100

Summa kronor 25 790 700

6) å riksstaten för budgetåret 1960/61 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till *Lantmäteristyrelsen*: *Avlöningar* ett förslagsanslag av 1 936 800 kronor;

b) till *Lantmäteristyrelsen*: *Omkostnader* ett förslagsanslag av 240 700 kronor;

c) till *Lantmäteristaten*: *Avlöningar* ett förslagsanslag av 25 790 700 kronor;

d) till *Lantmäteristaten*: *Omkostnader* ett förslagsanslag av 5 297 800 kronor;

e) till *Lantmäteristaten*: *Utrustning* ett reservationsanslag av 400 000 kronor;

f) till *Utbildningskurser för viss lantmäteripersonal m. fl.* ett reservationsanslag av 421 100 kronor;

g) till *Bidrag till kostnader i samband med lantmäteri- och vägförrättningar m. m.* ett förslagsanslag av 345 000 kronor;

7) fastställa följande avlöningsstat för rikets allmänna kartverk, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1960/61:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i>	3 227 500
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	2 700
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal	1 924 700
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	903 600
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	103 300

Summa kronor 6 161 800

8) å riksstaten för budgetåret 1960/61 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till *Rikets allmänna kartverk*: *Avlöningar* ett förslagsanslag av 6 161 800 kronor;

b) till *Rikets allmänna kartverk*: *Omkostnader* ett förslagsanslag av 713 200 kronor;

c) till *Rikets allmänna kartverk*: *Kartarbeten m. m.* ett reservationsanslag av 1 830 000 kronor;

d) till *Rikets allmänna kartverk*: *Utrustning m. m.* ett reservationsanslag av 300 000 kronor;

e) till *Rikets allmänna kartverk*: *Utbildningskurser för viss personal* ett reservationsanslag av 4 000 kronor; samt

9) godkänna de i det föregående föreslagna grunderna för ny lantmäteritaxa.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Ulla B. Silén

Innehållsförteckning

Propositionen	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Utdrag av statsrådsprotokollet den 4 mars 1960	3
I. Inledning	3
II. Lantmäteriväsendets och rikets allmänna kartverks nuvarande organisation, m. m.	5
Lantmäteriväsendet	5
Kartverket	10
III. Vissa av 1953 års fotogrammetriutredning framlagda förslag	11
Betänkandet	11
Yttranden	12
IV. Lantmäterikommitténs betänkande angående lantmäteriväsendets och rikets allmänna kartverks organisation	13
Vissa allmänna synpunkter rörande lantmäteriväsendet och kartverket	13
Sambandet mellan lantmäteriväsendet och kartverket	15
Principiella synpunkter på lantmäteriväsendets organisation	22
Organisationen för lantmäteristyrelsen m. m.	28
Länslantmäterikontoren	30
Distriktsorganisationen	32
Lantmäteritaxan	41
Kostnads- och inkomstberäkningar	44
Övergångsfrågor	45
Vissa frågor rörande kartverkets organisation m. m.	46
V. Yttranden över lantmäterikommitténs betänkande, m. m.	48
Sambandet mellan lantmäteriväsendet och kartverket	48
Principiella synpunkter på lantmäteriväsendets organisation	52
Organisationen för lantmäteristyrelsen m. m.	57
Länslantmäterikontoren	59
Distriktsorganisationen	61
Lantmäteritaxan	68
Kostnads- och inkomstberäkningar	70
Övergångsfrågor	71
Vissa frågor rörande kartverkets organisation m. m.	72
VI. Vissa frågor rörande långtidsplanerna för den officiella kartläggningen m. m.	74
Kartverkets skrivelse	74
Yttrande	80
VII. Lantmäteristyrelsens anslagsskrivelse för budgetåret 1960/61, m. m.	81
Allmän motivering	81
Lantmäteristyrelsen: Avlöningar	84
Lantmäteristyrelsen: Omkostnader	87
Lantmäteristyrelsen: Kartlaggningsarbeten	88
Lantmäteristaten: Avlöningar	90
Lantmäteristaten: Omkostnader	92

Lantmäteristaten: Utrustning	94
Utbildningskurser för viss lantmäteripersonal m. fl.	97
Bidrag till kostnader i samband med lantmäteri- och vägförrättningar	102
Tilläggsavvittring i Västerbottens läns lappmark	104
Ströängars indragande till kronan	105
VIII. Rikets allmänna kartverks anslagsskrivelse för budgetåret 1960/61, m. m.	105
Rikets allmänna kartverk: Avlöningar	105
Rikets allmänna kartverk: Omkostnader	108
Rikets allmänna kartverk: Kartarbeten m. m.	109
Rikets allmänna kartverk: Utrustning m. m.	110
Rikets allmänna kartverk: Utbildningskurser för viss personal	111
IX. Departementschefen	111
Inledning	111
Sambandet mellan lantmäteriet och kartverket	112
Lantmäteriets organisation	114
Rikets allmänna kartverks arbetsuppgifter och organisationer	127
Anslagsfrågor	129
Lantmäteritaxan	137
X. Departementschefens hemställan	139